
BIBLIOTECA · DEL · DUQUE · DE · OSUNA

Ὁ ΤΟΥ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

ΠΟΛΕΜΟΣ

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ.

THUCYDIDIS

BELLUM

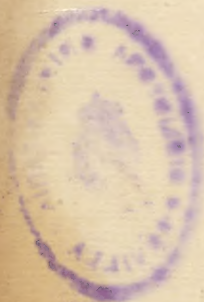
PELOPONNESIACUM.

Ex editione WASSII et DUKERI.

TOM. I.

GLASGUAE:
IN AEDIBUS ACADEMICIS
EXCUDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS
ACADEMIAE TYPOGRAPHI
MDCCLIX.

HANC

THUCYDIDIS

EDITIONEM,
QUO ET GRATIOR ET ILLUSTRIOR
IN PUBLICUM PRODIRET;
NOBILISSIMO

JOANNI COMITI DE BUTE,

PULCHRARUM ARTIUM OMNIUM
SPECTATORI ELEGANTISSIMO,
INSCRIPTAM ATQUE DICATAM
OBTULERUNT
R. ET A. FOULIS TYPOGRAPHI;
MINORI VOLUMINIS FORMA
NUNC PRIMUM EXCUSAM,
EO CONSILIO, UT ET
INGENUI ADOLESCENTES
OLIM FORTE AD REM PUBLICAM ACCESSURI,
COMMODIUS VERSARE POSSENT
PLURIMA VIRTUTUM EGREGIARUM
EXEMPLARIA,
ET, ANTE OMNES,
AMORIS IN PATRIAM ARDENTISSIMI,
OMNIA, PRO RE PUBLICA,
ET ANIMO MAXIMO CONARI AUDENTIS,
ET SUMMO CONSILIO, SUMMA FORTITUDINE,
GERENTIS;
QUIN ET
HOC CULTU PRODIENS IN PUBLICUM
SCRIPTOR OMNIUM GRAVISSIMUS
POTERIT, APUD VIROS,
JUCUNDISSIMIS HISCE LITERIS ERUDITOS,
ET REI PUBLICAE JAM BENE GESTAE
GLORIA VIGENTES,
UT QUONDAM
CUM SCIPIONE POLYBIUS,
DOMI, MILITIAEQUE,
IN OTIO, IN NEGOTIO,
PERNOCTARE, PEREGRINARI, RUSTICARI.

Ὁ ΒΙΟΣ
ΤΟΥ
ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ
ΕΚ ΤΟΥ
ΣΟΥΙΔΑ.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ Ὀλόρου, Ἀθηναῖος· παῖδα δὲ ἔσχε Τιμόθεον. ἦν δὲ ἀπὸ μὲν μητρὸς Μιλτιάδου τοῦ στρατηγοῦ τὸ γένος ἕλκων· ἀπὸ δὲ πατρὸς, Ὀλόρου τοῦ Θρακῶν βασιλέως. μαθητὴς Ἀντιφῶντος. ἤκμαζε κατὰ τὴν πζʹ Ὀλυμπιάδα. ἔγραψε δὲ τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων. οὗτος ἤκουσεν ἔτι παῖς τυγχάνων Ἡροδότου, ἐπὶ τῆς Ὀλυμπίας τὰς ἱστορίας αὐτοῦ διερχομένου, ἃς συνεγράψατο, καὶ κινηθεὶς ὑπό τινος ἐνθουσιασμοῦ, πλήρης δακρύων ἐγένετο. καὶ ὁ Ἡρόδοτος κατανοήσας τὴν αὐτοῦ φύσιν, πρὸς τὸν πατέρα Θουκυδίδου Ὄλορον ἔφη, μακαρίζω σε τῆς εὐτεκ-

νίας Ὀλορε. ὁ γὰρ σὸς ὑὸς ὀργῶσαν ἔχει τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ μαθήματα. καὶ οὐκ ἐψεύσθη γε τῆς ἀποφάνσεως. οὗτος ὁ Θουκυδίδης ἀνὴρ ἦν πολὺς ταῖς τέχναις, κάλλει λόγων, καὶ ἀκριβείᾳ πραγμάτων, καὶ στρατηγίαις, καὶ συμβουλίαις, καὶ πανηγυρικαῖς ὑποθέσεσιν. οὗτος ὁ συγγραφεὺς μεταβαίνειν εἴωθεν ἀπὸ τῶν θηλυκῶν εἰς οὐδέτερα. οἷον, Τρέπονται εἰς Μακεδονίαν, ἐφ' ὅπερ καὶ πρότερον. Καὶ Θουκυδίδειος γραφή.

ΤΗΣ ΤΟΥ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ,

ΤΟΥ

ΟΛΟΡΟΥ,

ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ, ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

THUCYDIDIS

OLORI FILII,

HISTORIAE

LIBER PRIMUS.

ΤΗΣ ΤΟΥ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ,

ΤΟΥ

ΟΛΟΡΟΥ,

ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ, ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους· ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου, καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων· τεκμαιρόμενος ὅτι ἀκμάζοντές τε ἦσαν ἐς αὐτὸν ἀμφότεροι παρασκευῇ τῇ πάσῃ, καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ὁρῶν ξυνιστάμενον πρὸς ἑκατέρους, τὸ μὲν εὐθὺς, τὸ δὲ καὶ διανοούμενον. κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο, καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων, ὡς δὲ εἰπεῖν, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων. τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν, καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα, σαφῶς μὲν εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατον ἦν· ἐκ δὲ τεκμηρίων, ὧν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦν

THUCYDIDIS
OLORI FILII,
HISTORIAE
LIBER PRIMUS.

THUCYDIDES Athenienſis bellum Peloponneſiorum Athenienſiumque, quod inter ſe geſſerunt, conſcripſit, exorſus ſtatim ab eo moto, ſperans etiam fore cum magnum, tum ſuperioribus longe memorabilius: his conjecturis adductus, quod et utrique omni bellico apparatu florerent, et caeteros Graecos cum alterutris ſe conjungere videret, partim quidem ſtatim, partim vero etiam in animo habere, atque moliri. Hic enim motus profecto maximus inter Graecos fuit, quin etiam in quadam barbarorum, ac propemodum (ut ita loquar) in maxima *caeterorum* mortalium parte *maximus exſtitit.* Nam ſuperiores, et his longe antiquiores motus, ob temporum vetuſtatem plane comperti eſſe non potuerunt. Sed conjecturis nixus (quas mihi remotiſſimam a nobis antiquitatem ſpectanti contingit credere, ve-

ras esse, eos) nec in bellicis, nec in caete *rebus ad pacem pertinentibus* magnos fui puto.

2. Constat enim eam, quae Graecia nu appellatur, olim non constanter habitata fuisse: sed primum frequentes migration *inde* fuisse factas, et facile suos quemq fines deseruisse, semper ab aliquo majo numero coactum. Nam cum nulla esset n gotiatio, nec ullus inter ipsos tuto comm cio citra formidinem vel terra vel mari l cus esset, cumque singuli res suas, *et ag* eatenus colerent, quatenus vitam parce gerent, nec magnam pecuniae vim hab rent, nec humum *arboribus* consererе (quia incertum erat, quando quis alius i cursione repentina *labores* esset ablaturus, mul etiam, quia nullis muris erant muni et quotidianum ac necessarium victum se bique adepturos existimarent, non grava *suis sedibus* migrabant. Idcirco etiam n urbium magnitudine, nec alio bellico app ratu valebant. Atque potissimum optim quisque ager his incolarum mutationib semper erat obnoxius, *ut* et ea, quae nu Thessalia vocatur, et Boeotia, et Pelopo

τί μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει, οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι, οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους, οὔτε ἐς τὰ ἄλλα.

β'. Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη, ἀλλὰ μεταναστάσεις τε οὖσαι τὰ πρότερα, καὶ ῥᾳδίως ἕκαστοι τὴν ἑαυτῶν ἀπολείποντες, βιαζόμενοι ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων. τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν, οὔτε διὰ θαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ αὑτῶν ἕκαστοι ὅσον ἀποζῆν, καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ γῆν φυτεύοντες (ἄδηλον ὂν ὁπότε τὶς ἐπελθὼν, καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων, ἄλλος ἀφαιρήσεται) τῆς τε καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου τροφῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν, οὐ χαλεπῶς ἀπανίσταντο. καὶ δι' αὐτὸ, οὔτε μεγέθει πόλεων ἴσχυον, οὔτε τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ. μάλιστα δὲ τῆς γῆς ἡ ἀρίστη ἀεὶ τὰς μεταβολὰς τῶν οἰκητόρων εἶχεν. ἥ τε νῦν Θεσσαλία καλουμένη, καὶ Βοιωτία, Πε-

λοποννήσου τε τὰ πολλά, πλὴν Ἀρκαδίας, τῆς τε ἄλλης ὅσα ἦν κράτιστα. διὰ γὰρ ἀρετὴν γῆς, αἵ τε δυνάμεις τισὶ μείζους ἐγγινόμεναι στάσεις ἐνεποίουν, ἐξ ὧν ἐφθείροντο, καὶ ἅμα ὑπὸ ἀλλοφύλων μᾶλλον ἐπεβουλεύοντο. τὴν γοῦν Ἀττικὴν ἐκ τοῦ ἐπιπλεῖστον διὰ τὸ λεπτόγεων ἀστασίαστον οὖσαν, ἄνθρωποι ᾤκουν οἱ αὐτοὶ ἀεί. καὶ παράδειγμα τόδε τοῦ λόγου οὐκ ἐλάχιστόν ἐστι, διὰ τὰς μετοικίας ἐς τὰ ἄλλα μὴ ὁμοίως αὐξηθῆναι. ἐκ γὰρ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος οἱ πολέμῳ ἢ στάσει ἐκπίπτοντες, παρ᾽ Ἀθηναίους οἱ δυνατώτατοι, ὡς βέβαιον ὄν, ἀνεχώρουν· καὶ πολῖται γιγνόμενοι, εὐθὺς ἀπὸ παλαιοῦ μείζω ἔτι ἐποίησαν πλήθει ἀνθρώπων τὴν πόλιν· ὥστε καὶ ἐς Ἰωνίαν ὕστερον, ὡς οὐχ ἱκανῆς οὔσης τῆς Ἀττικῆς, ἀποικίας ἐξέπεμψαν.

γʹ. Δηλοῖ δέ μοι καὶ τόδε τῶν παλαιῶν ἀσθένειαν οὐχ ἥκιστα: πρὸ γὰρ τῶν Τρωϊκῶν οὐδὲν φαίνεται πρότερον κοινῇ ἐργασαμένη ἡ Ἑλλάς. δοκεῖ δέ μοι, οὐδὲ τοὔνομα

neſi magna *pars*, praeter Arcadiam, et reliquae *Graeciae partes* quaecunque erant uberrimae. Nam inter nonnullos propter ſoli praeſtantiam opes admodum auctae, ſeditiones excitabant, per quas *ipſi* profligabantur, ſimul etiam alienigenarum inſidiis magis appetebantur. Quamobrem Atticam, ut plurimum propter agri tenuitatem ſeditionum immunem, iidem homines ſemper incoluerunt. Atque rerum *a me* dictarum hoc non minimum eſt indicium, ob *aſſiduas* migrationes *Graeciam* in caeteris *partibus* non peraeque adauctam fuiſſe. Nam qui aut bello, aut ſeditione excidebant reliqua Graecia, *eorum* potentiſſimi quique ad Athenienſes, quod illorum ſedes ſtabiles, *tutaeque eſſent*, ſe recipiebant. Et, civitatis jure donati, ſtatim ab antiquiſſimis uſque temporibus civitatem hominum frequentia longe majorem fecerunt: quamobrem etiam, quod Attica *omnes* capere, *ac alere* non poſſet, colonias in Ioniam poſtea emiſerunt.

3. Hoc autem etiam priſcorum *hominum* imbecillitatem mihi non minime demonſtrat: nam ante bellum Trojanum ab Helladis civitatibus nihil communiter geſtum fuiſſe conſtat. Ac ne hoc quidem nomen (ut mea

fert sententia) universa *Graecia commun* adhuc habebat: sed ante aetatem Helleni *filii* Deucalionis cognomen istud nullo pro fus modo *videtur* fuisse: sed singulae gen tes, cum aliae, tum maxime Pelasgica, qua latissime diffusa erat *locis, in quibus deg bant*, nomen a seipsis indidisse. Sed cum Helleni, ejusque liberi, rerum in Phthiotid potiti fuissent, et *caeteri Thessaliae popu* eos in alias civitates, *ad se* auxilii causa ac cerserent, ita demum propter diuturnum congressum *et consuetudinem factum vide tur, ut* singuli Hellenes vocarentur. Et ta men ne sic quidem longo post tempore *istu cognomen* ad omnes etiam pervenire potui atque obtinere. Homerus vero praecipu hoc indicat. Quamvis enim multo post bel lum Trojanum sit natus, nusquam *tamen* u niversos *Graeciae populos* appellavit, ne alios, quam eos, qui cum Achille ex Phthi otide *venerant*, qui etiam primi Ἕλληνες fue runt. Danaos vero, et Argivos, et Achaeo in *suis* carminibus nominat. Nec tamen bar baros dixit, quod ne Ἕλληνες quidem, *a bar baris* distincti, in unum *totius gentis com mune* nomen *barbaro* (ut mihi videtur) op positum, adhuc coaluissent. Quotquot igi

τοῦτο ξύμπασά πω εἶχεν, ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸ Ἕλληνος τοῦ Δευκαλίωνος καὶ πάνυ οὐδὲ εἶναι ἡ ἐπίκλησις αὕτη, κατὰ ἔθνη δὲ ἄλλα τε καὶ τὸ Πελασγικὸν ἐπιπλεῖστον, ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ἐπωνυμίαν παρέχεσθαι. Ἕλληνος δὲ καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ ἐν τῇ Φθιώτιδι ἰσχυσάντων, καὶ ἐπαγομένων αὐτοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις, καθ' ἑκάστους μὲν ἤδη τῇ ὁμιλίᾳ μᾶλλον καλεῖσθαι Ἕλληνας. οὐ μέντοι πολλοῦ γε χρόνου ἠδύνατο καὶ ἅπασιν ἐκνικῆσαι. τεκμηριοῖ δὲ μάλιστα Ὅμηρος. πολλῷ γὰρ ὕστερος ἔτι καὶ τῶν Τρωϊκῶν γενόμενος, οὐδαμοῦ τοὺς ξύμπαντας ὠνόμασεν, οὐδ' ἄλλους ἢ τοὺς μετ' Ἀχιλλέως ἐκ τῆς Φθιώτιδος, οἵπερ καὶ πρῶτοι Ἕλληνες ἦσαν· Δαναοὺς δὲ ἐν τοῖς ἔπεσι, καὶ Ἀργείους, καὶ Ἀχαιοὺς ἀνακαλεῖ. οὐ μὴν οὐδὲ βαρβάρους εἴρηκε, διὰ τὸ μηδὲ Ἕλληνάς πω (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) ἀντίπαλον εἰς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι. οἱ δ' οὖν ὡς ἕκαστοι Ἕλληνες κατὰ πόλεις τε ὅσοι ἀλλήλων ξυνίεσαν, καὶ

ξύμπαντες ὕστερον κληθέντες, οὐδὲν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν δι' ἀσθένειαν καὶ ἀμιξίαν ἀλλήλων ἀθρόοι ἔπραξαν. ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν στρατείαν, θαλάσσῃ ἤδη τὰ πλείω χρώμενοι, ξυνῆλθον.

δ'. Μίνως γὰρ παλαίτατος ὧν ἀκοῇ ἴσμεν, ναυτικὸν ἐκτήσατο, καὶ τῆς νῦν Ἑλληνικῆς θαλάσσης ἐπιπλεῖστον ἐκράτησε· καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἦρξέ τε, καὶ οἰκιστὴς πρῶτος τῶν πλείστων ἐγένετο, Κᾶρας ἐξελάσας, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας ἡγεμόνας ἐγκαταστήσας. τό, τε ληστικὸν, ὡς εἰκὸς, καθῄρει ἐκ τῆς θαλάσσης ἐφόσον ἠδύνατο, τοῦ τὰς προσόδους μᾶλλον ἰέναι αὐτῷ.

ε'. Οἱ γὰρ Ἕλληνες τοπάλαι, καὶ τῶν βαρβάρων οἵ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ παραθαλάσσιοι, καὶ ὅσοι νήσους εἶχον, ἐπειδὴ ἤρξαντο μᾶλλον περαιοῦσθαι ναυσὶν ἐπ' ἀλλήλους, ἐτράποντο πρὸς λῃστείαν, ἡγουμένων ἀνδρῶν οὐ τῶν ἀδυνατωτάτων, κέρδους τοῦ σφετέρου αὐτῶν ἕνεκα, καὶ τοῖς ἀσθενέσι τροφῆς· καὶ

tur et ſinguli *paſſim* Ἕλληνες *erant*, et quotquot per urbes ſparſi ſe mutuo intelligebant, et qui univerſi poſtea *communi* τῶν Ἑλλήνων *appellatione* nominati fuerunt, propter *virium* imbecillitatem, et vitae genus mutuo commercio carens, nihil ante Trojana tempora *armis conjunctis* geſſerunt. Sed et ad hanc ipſam expeditionem convenerunt, quod in pleriſque *Graeciae partibus* jam rebus maritimis operam darent.

4. Minos enim eorum, quos auditu cognovimus, antiquiſſimus, claſſem *ſibi* comparavit, maximamque partem maris, quod Graecum nunc vocatur, in ſuam poteſtatem redegit: et Cycladum inſularum imperium obtinuit, et in *earum* pleraſque primus colonias deduxit, Caribus *inde* pulſis, ſuosque filios *ibi* principes conſtituit. Praeterea latrones (ut eſt veriſimile) quoad potuit, e mari ſuſtulit, ut reditus ad ſe facilius venirent.

5. Olim enim Graeci, et barbari, quotquot in continente degebant, marique vicini erant, quique inſulas incolebant, poſtquam navibus alii ad alios mare trajicere frequentius coeperunt, ſeſe ad latrocinia converterunt, virorum potentiſſimorum ductu, *idque* tum quaeſtus ſui cauſa, tum etiam

ut victum pauperibus quaererent: atque ad orti civitates nullis muris munitas, et qua pagatim incolebantur, *eas* diripiebant, e maximam victus partem hinc *ſibi* compara bant. Quod hoc facinus nondum ignomin am haberet, imo vero nonnihil etiam gloria potius afferret. Hoc autem nunc etiam cu alii nonnulli, qui in continente habitant, ma nifeſte declarant, quibus decori eſt hoc ſcit exercere, tum etiam antiqui poëtae, apu quos illi ultro citroque navigantes, ubiqu eodem modo interrogantur, nunquid ſint la trones: quod neque illi, quos interrogant factum ut ſe indignum inficientur, nec illi quibus curae eſt, *rem ex illis* ſcire, *hoc ipſi* exprobrent. In mediterraneis etiam alii a lios praedabantur. Et ad hoc uſque tempus multi Graeciae *populi* priſco more vivunt, ut Locri, qui Ozolae *vocantur*, et Aetoli, et Acarnanes, et qui finitimam horum agro continentem incolunt. Quinetiam ipſe ar morum geſtandorum mos apud hos conti nentis incolas ex veteri latrociniorum con ſuetudine permanſit.

6. Omnis enim Graecia geſtabat arma, tum quia domicilia nullis munitionibus ſepta habebant; tum etiam, quia tuto commeare

προσπίπτοντες πόλεσιν ἀτειχίστοις, καὶ κατὰ κώμας οἰκουμέναις, ἥρπαζον, καὶ τὸν πλεῖστον τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο· οὐκ ἔχοντός πω αἰσχύνην τούτου τοῦ ἔργου, φέροντος δέ τι καὶ δόξης μᾶλλον. δηλοῦσι δὲ τῶν τε ἠπειρωτῶν τινες ἔτι καὶ νῦν, οἷς κόσμος καλῶς τοῦτο δρᾷν, καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν ποιητῶν, τὰς πύστεις τῶν καταπλεόντων πανταχοῦ ὁμοίως ἐρωτῶντες, εἰ λῃσταί εἰσιν· ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον, οἷς τ' ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων. ἐλῄζοντο δὲ καὶ κατ' ἤπειρον ἀλλήλους. καὶ μέχρι τοῦδε πολλὰ τῆς Ελλάδος τῷ παλαιῷ τρόπῳ νέμεται, περί τε Λοκροὺς τοὺς Οζόλας, καὶ Αἰτωλοὺς, καὶ Ακαρνᾶνας, καὶ τὴν ταύτῃ ἤπειρον. τό, τε σιδηροφορεῖσθαι τούτοις τοῖς ἠπειρώταις ἀπὸ τῆς παλαιᾶς λῃστείας ἐμμεμένηκε.

ϛʹ. Πᾶσα γὰρ ἡ Ἑλλὰς ἐσιδηροφόρει, διὰ τὰς ἀφράκτους τε οἰκήσεις, καὶ οὐκ ἀσφαλεῖς παρ' ἀλλήλους ἐφόδους· καὶ ξυνήθη τὴν

δίαιταν μεθ' ὅπλων ἐποιήσαντο, ὥσπερ οἱ βάρβαροι. σημεῖον δ' ἐςὶ ταῦτα τῆς Ἑλλάδος ἔτι ὅτω νεμόμενα, τῶν ποτὲ καὶ ἐς πάντας ὁμοίων διαιτημάτων. ἐν τοῖς πρῶτοι δὲ Αθηναῖοι τόν τε σίδηρον κατέθεντο, κ) ἀνειμένῃ τῇ διαίτῃ ἐς τὸ τρυφερώτερον μετέςησαν. καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτοῖς τῶν εὐδαιμόνων, διὰ τὸ ἁβροδίαιτον, οὐ πολὺς χρόνος ἐπειδὴ χιτῶνάς τε λινοῦς ἐπαύσαντο φοροῦντες, κ) χρυσῶν τεττίγων ἐν ἔρσει κρωβύλον ἀναδούμενοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν. ἀφ' οὗ κ) Ιώνων τοὺς πρεσβυτέρους κατὰ τὸ ξυγγενὲς ἐπιπολὺ αὕτη ἡ σκευὴ κατέσχε. μετρίᾳ δ' αὖ ἐσθῆτι κ) ἐς τὸν νῦν τρόπον πρῶτοι Λακεδαιμόνιοι ἐχρήσαντο, κ) ἐς τὰ ἄλλα πρὸς τοὺς πολλοὺς οἱ τὰ μείζω κεκτημένοι, ἰσοδίαιτοι μάλιςα κατέςησαν. ἐγυμνώθησάν τε πρῶτοι, κ) ἐς τὸ φανερὸν ἀποδύντες, λίπα μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι ἠλείψαντο. τὸ δὲ πάλαι κ) ἐν τῷ Ολυμπιακῷ ἀγῶνι διαζώματα ἔχοντες περὶ τὰ αἰ-

ultro citroque non poterant: et vitae genus armis geſtandis aſſuetum, ut barbari, coluerunt. Graeciae autem populi, qui nunc etiam ita vivunt, ſimilia vitae inſtituta olim et apud omnes fuiſſe teſtantur. Inter hos autem primi Athenienſes ferrum depoſuerunt, et remiſſiorem cultum ſequuti, ad genus vitae lautius tranſierunt: nec multum eſt tempus, ex quo apud eos illi, qui de ſenioribus, propter delicatum vitae genus erant beatiores, ferre deſierunt lineas tunicas, et aureas cicadas, quas capitis comam religantes cincinnis inſerebant. Unde etiam apud antiquiores Iones cultus iſte propter cognationem obtinuit. Modica vero veſte, et ad hujus aetatis conſuetudinem accommodata primi Lacedaemonii ſunt uſi, et cum caeteris in rebus, tum vero praecipue in victu, corporisque cultu, qui locupletiores erant, aequalitatem cum plebe ſervarunt. Iidem etiam primi corpora nudarunt, et veſtes palam exuentes, certaturi ſeſe oleo unxerunt. Olim vero in Olympiaco certamine athletae ſubligacula circum pudenda geſtantes certabant: nec multi ſunt anni, ex quo *haec ge-*

ſtari deſierunt. Quinetiam adhuc apud no
nullos barbaros, praecipue vero Aſiaticos, ſ
gilatus, et luctae praemia proponuntur,
athletae ſubligaculis in certamine utunt
Multis etiam aliis in rebus demonſtrarit qu
priſcos Graecos eodem vitae genere uſ
quo hujus aetatis barbari utuntur.

7. Urbes vero, quotquot noviſſime ſu
conditae, praeſertim ex quo navigandi ra
tutior eſſe coepit, cum majorem pecun
rum copiam haberent, ad ipſa littora mo
nibus cinctae condebantur, et iſthmos occ
pabant, cum mercaturae cauſa, tum pote
tiae, *qua ſe tuerentur* adverſus ſuos quaeq
finitimos. At vetuſtae urbes, propter a
duam, *ac diuturnam* latronum infeſtat
nem, procul a mari potius aedificatae fu
runt, tam illae, quae in inſulis, quam qu
in continente ſunt ſitae. Etenim et alii, q
mare accolebant, licet rebus maritimis op
ram non darent, tamen ſeſe mutuo popu
bantur: et ad hoc uſque tempus mediterr
nea incolunt.

8. Praecipue vero inſularum incolae,
Cares, et Phoenices, latrocinia exerceba

δοῖα οἱ ἀθληταὶ ἠγωνίζοντο· καὶ οὐ πολλὰ ἔτη ἐπειδὴ πέπαυται ἔτι δὲ καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις ἔστιν οἷς νῦν, καὶ μάλιστα τοῖς Ἀσιανοῖς, πυγμῆς καὶ πάλης ἆθλα τίθεται, καὶ διεζωσμένοι τοῦτο δρῶσι. πολλὰ δ' ἂν καὶ ἄλλα τὶς ἀποδείξειε τὸ παλαιὸν Ἑλληνικὸν ὁμοιότροπα τῷ νῦν βαρβαρικῷ διαιτώμενον.

ζ. Τῶν δὲ πόλεων ὅσαι μὲν νεώτατα ᾠκίσθησαν, καὶ ἤδη πλωϊμωτέρων ὄντων, περιουσίας μᾶλλον ἔχουσαι χρημάτων, ἐπ' αὐτοῖς τοῖς αἰγιαλοῖς τείχεσιν ἐκτίζοντο, καὶ τοὺς ἰσθμοὺς ἀπελάμβανον, ἐμπορίας τε ἕνεκα καὶ τῆς πρὸς τοὺς προσοίκους ἕκαστοι ἰσχύος· αἱ δὲ παλαιαὶ, διὰ τὴν ληστείαν ἐπιπολὺ ἀντισχοῦσαι, ἀπὸ θαλάσσης μᾶλλον ᾠκίσθησαν, αἵ τε ἐν ταῖς νήσοις καὶ ἐν ταῖς ἠπείροις. ἔφερον γὰρ ἀλλήλους τε καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι ὄντες οὐ θαλάσσιοι κάτω ᾤκουν· καὶ μέχρι τοῦδε ἔτι ἀνῳκισμένοι εἰσί.

η. Καὶ οὐχ ἧσσον λησταὶ ἦσαν οἱ νησιῶται, Κᾶρές τε ὄντες καὶ Φοίνικες. οὗτοι γὰρ

δὴ τὰς πλείστας τῶν νήσων ᾤκησαν. μαρ-
τύριον δέ· Δήλου γὰρ καθαιρομένης ὑπὸ Α-
θηναίων ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ, καὶ τῶν θη-
κῶν ἀναιρεθεισῶν ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτω-
ἐν τῇ νήσῳ, ὑπὲρ ἥμισυ Κᾶρες ἐφάνησα-
γνωσθέντες τῇ τε σκευῇ τῶν ὅπλων ξυν-
θαμμένῃ, καὶ τῷ τρόπῳ ᾧ νῦν ἔτι θάπτου-
καταστάντος δὲ τοῦ Μίνω ναυτικοῦ, πλωϊμώ-
τερα ἐγένετο παρ' ἀλλήλους· οἱ γὰρ ἐκ τῶ-
νήσων κακοῦργοι ἀνέστησαν ὑπ' αὐτοῦ, ὅτ-
περ καὶ τὰς πολλὰς αὐτῶν κατῴκιζε. καὶ
παρὰ θάλασσαν ἄνθρωποι μᾶλλον ἤ-
τὴν κτῆσιν τῶν χρημάτων ποιούμενοι, β-
βαιότερον ᾤκουν· καί τινες καὶ τείχη περ-
βάλλοντο, ὡς πλουσιώτεροι ἑαυτῶν γιγνόμ-
νοι. ἐφιέμενοι γὰρ τῶν κερδῶν, οἵ τε ἥσσ-
ὑπέμενον τὴν τῶν κρεισσόνων δουλείαν,
τε δυνατώτεροι περιουσίας ἔχοντες, προσ-
ποιοῦντο ὑπηκόους τὰς ἐλάσσους πόλεις.
ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ μᾶλλον ἤδη ὄντες, ὕστ-
ρῳ χρόνῳ ἐπὶ Τροίαν ἐστράτευσαν.

9. Et Agamemnon mihi videtur classe coegisse, quod caeteros illius saeculi potentia superaret, non autem tantopere, quod Helenae procos Tyndarei jurejurando obstrictos duceret. Etenim qui res a Peloponnesiis gestas, memoriaeque proditas, et a majoribus *traditas* acceperunt, et exploratissime cognoverunt, tradunt, Pelopem primum cum magna vi pecuniarum, quas secum ex Asia ad homines inopes attulerat, parata potentia, quamvis peregrinus esset, tamen illius regionis cognomen obtinuisse, et postea longe majorem *ipsius* posteris contigisse, postquam Eurystheus quidem in Attica ab Heraclidis interfectus fuit; Atreo vero, qui ipsius erat avunculus, et cui Eurystheus, quum ad expeditionem proficisceretur, propter necessitudinem Mycenas, earum imperium commiserat (patrem vero propter Chrysippi necem fugiebat, ut aiunt) *regnum est adeptus*. Cum enim Eurystheus non amplius rediisset, Mycenaeis etiam volentibus, Heraclidarum metu, simul etiam quod vir strenuus esse videretur, et multitudinis benevolentiam sibi conciliasset, *ita*

θ'. Ἀγαμέμνων τέ μοι δοκεῖ, τῶν τότε δυνάμει προὔχων, καὶ οὐ τοσοῦτον τοῖς Τυνδάρεω ὅρκοις κατειλημμένους τοὺς Ἑλένης μνηστῆρας ἄγων, τὸν στόλον ἀγεῖραι. λέγουσι δὲ καὶ οἱ τὰ σαφέστατα Πελοποννησίων μνήμῃ παρὰ τῶν πρότερον δεδεγμένοι, Πέλοπά τε πρῶτον πλήθει χρημάτων, ἃ ἦλθεν ἐκ τῆς Ἀσίας ἔχων, εἰς ἀνθρώπους ἀπόρους δύναμιν περιποιησάμενον, τὴν ἐπωνυμίαν τῆς χώρας ἐπηλύτην ὄντα ὅμως σχεῖν, καὶ ὕστερον τοῖς ἐκγόνοις ἔτι μείζω ξυνενεχθῆναι, Εὐρυσθέως μὲν ἐν τῇ Ἀττικῇ ὑπὸ Ἡρακλειδῶν ἀποθανόντος, Ἀτρέως δὲ μητρὸς ἀδελφοῦ ὄντος αὐτῷ, καὶ ἐπιτρέψαντος Εὐρυσθέως ὅτ' ἐστράτευε, Μυκήνας τε καὶ τὴν ἀρχὴν, κατὰ τὸ οἰκεῖον, Ἀτρεῖ· (τυγχάνειν δὲ αὐτὸν φεύγοντα τὸν πατέρα διὰ τὸν Χρυσίππου θάνατον) καὶ ὡς οὐκέτι ἀνεχώρησεν Εὐρυσθεὺς, βουλομένων καὶ τῶν Μυκηναίων, φόβῳ τῶν Ἡρακλειδῶν, καὶ ἅμα δυνατὸν δοκοῦντα εἶναι, καὶ τὸ πλῆθος τεθεραπευκότα, τῶν

Hi enim plurimas insulas incolebant. Hoc vero probatur isto *signo quasi* testimonio. Cum enim Athenienses hujus belli tempore Delum lustrassent, et sepulcra sustulissent, quotquot erant hominum, qui in hac insula decesserant, supra dimidium Cares inventi sunt, tum genere armorum agniti, quae cum ipsis fuerant sepulta, tum ipso modo, quo nunc quoque sepeliuntur. Sed cum Minos classem parasset, maria liberius ultro citroque navigari coeperunt. Etenim praedones ex insulis ab eo sunt sublati, quo etiam tempore colonias in illarum plerasque deduxit. Et homines, qui prope mare degebant, jam parandae pecuniae studio magis dediti, constantius *ac tutius* habitabant. Quinetiam quidam, ditiores quam ante facti, *urbes* muris circumdederunt. Etenim cupiditate quaestus, et qui imbecilliores erant, potentiorum servitutem sustinebant, et qui potentiores, quia magnas habebant facultates, minores civitates suae ditioni adjungebant, easque imperata facere cogebant. Cum autem hac ratione jam opes auxissent, ad Trojam cum exercitu postea sunt profecti.

Μυκηναίων τε καὶ ὅσων Εὐρυσθεὺς ἦρχε τ
βασιλείαν Ἀτρέα παραλαβεῖν, καὶ τῶν Π
σειδῶν τοὺς Πελοπίδας μείζους καταστῆν
ἅ μοι δοκεῖ Ἀγαμέμνων παραλαβὼν, κ
ναυτικῷ τε ἅμα ἐπιπλέον τῶν ἄλλων ἰ
χύσας, τὴν στρατιὰν οὐ χάριτι τὸ πλεῖο
φόβῳ ξυναγαγὼν ποιήσασθαι. φαίνεται γ
ναυσί τε πλείσταις αὐτὸς ἀφικόμενος, κ
Ἀρκάσι προσπαρασχὼν, ὡς Ὅμηρος το
δεδήλωκεν, εἴ τῳ ἱκανὸς τεκμηριῶσαι. κ
ἐν τοῦ σκήπτρου ἅμα τῇ παραδόσει, εἴρη
αὐτὸν "ΠΟΛΛΗΙΣΙ ΝΗΣΟΙΣΙ ΚΑ
ΑΡΓΕΙ ΠΑΝΤΙ ΑΝΑΣΣΕΙΝ." ο
ἂν οὖν νήσων ἔξω τῶν περιοικίδων (αὗται
οὐκ ἂν πολλαὶ εἴησαν) ἠπειρώτης ὢν ἐκρ
τει, εἰ μή τι καὶ ναυτικὸν εἶχεν. εἰκάζ
δὲ χρὴ καὶ ταύτῃ τῇ στρατιᾷ οἷα ἦν τὰ π
αὐτῆς.

ι. Καὶ ὅτι μὲν Μυκῆναι μικρὸν ἦν,
εἴ τι τῶν τότε πόλισμα νῦν μὴ ἀξιόχρε
δοκεῖ εἶναι, οὐκ ἀκριβεῖ ἄν τις σημείῳ χρ

mum ferunt Atreum regno Mycenaeorum, et caeterorum omnium, quibus Euryſtheus *ante* imperabat, potitum, et Pelopidas Perſidis potentiores *hac ratione* factos. Quas opes Agamemnon cum accepiſſet, et claſſe caeteris longe praeſtaret, non gratia potius quam metu copias illas mihi videtur coegiſſe. Conſtat enim eum et plurimis cum navibus profectum, et Arcadibus praeterea *naves* praebuiſſe, ut Homerus hoc declaravit, ſi cui *idoneus* teſtis videtur. Quinetiam in ipſa ſceptri traditione, dixit ipſum; Multis inſulis, et omni Argo imperare. Nequaquam igitur inſulas, praeter *vicinas* (hae autem non multae eſſe poſſint) *Agamemnon*, qui in continente degebat, in ſua ditione habere potuiſſet, niſi aliquam etiam claſſem habuiſſet. Ex hoc autem bellico apparatu conjecturam facere licet, quales fuerint ſuperiorum ſaeculorum expeditiones.

10. Jam vero quod Mycenae parvum oppidum erant, aut ſi quod aliud illorum temporum nunc parvi momenti videtur eſſe, nequaquam *tamen ideo* aliquis hoc infirmo ſig-

no usus minus credat classem, non tanta fuisse, quantam et poetae dixerunt, et ip fama obtinuit. Nam si Lacedaemonioru urbs vastata desoletur, et *sola* templa, et a dificiorum areae relinquantur, existimo mu tos de posteris longo temporis progressu d illorum potentia valde dubitaturos, neq credituros tantam fuisse, *quanta nunc es* si *rerum futurarum status* cum *pristina* ill rum gloria conferatur. Quamvis enim d quinque Peloponnesi partibus duas possid ant, totiusque principatum obtineant, mu tisque sociis extra *Peloponnesum* imperen tamen constat, *eorum urbem fama, et opin one hominum* inferiorem visum iri, quia n que coaedificata est, neque templis, nequ aedificiis magnificentioribus est *instructa* sed antiquo Graeciae more pagatim condit habitatur. Sed si Atheniensibus hoc ipsum contingeret, ex manifesta urbis dirutae spe cie potentiam duplo majorem, quam sit, vi sum iri *puto*. Haud igitur nos incredulos esse, nec urbium speciem potius quam vires spectare decet, et exercitum illum superio ribus quidem longe majorem fuisse: sed ae

μενος ἀπιςοίη μὴ γενέσθαι τὸν ςόλον τοσοῦτον ὅσον οἵτε ποιηταὶ εἰρήκασι, καὶ ὁ λόγος κατέχει. Λακεδαιμονίων γὰρ εἰ ἡ πόλις ἐρημωθείη, λειφθείη δὲ τά τε ἱερὰ καὶ τῆς κατασκευῆς τὰ ἐδάφη, πολλὴν ἂν οἶμαι ἀπιςίαν τῆς δυνάμεως, προελθόντος πολλοῦ χρόνου, τοῖς ἔπειτα πρὸς τὸ κλέος αὐτῶν εἶναι· καίτοι Πελοποννήσου τῶν πέντε τὰς δύο μοίρας νέμονται, τῆς τε ξυμπάσης ἡγοῦνται, καὶ τῶν ἔξω ξυμμάχων πολλῶν. ὅμως δὲ, οὔτε ξυνοικισθείσης πολέως, οὔτε ἱεροῖς καὶ κατασκευαῖς πολυτελέσι χρησαμένης, κατὰ κώμας δὲ τῷ παλαιῷ τῆς Ἑλλάδος τρόπῳ οἰκισθείσης, φαίνοιτ' ἂν ὑποδεεςέρα. Ἀθηναίων δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο παθόντων, διπλασίαν ἂν τὴν δύναμιν εἰκάζεσθαι ἀπὸ τῆς φανερᾶς ὄψεως τῆς πόλεως, ἢ ἔςιν. οὔκουν ἀπιςεῖν εἰκὸς, οὐδὲ τὰς ὄψεις τῶν πόλεων μᾶλλον σκοπεῖν ἢ τὰς δυνάμεις· νομίζειν δὲ τὴν ςρατιὰν ἐκείνην, μεγίςην μὲν γενέσθαι τῶν πρὸ αὐτῆς, λει-

πομένην δὲ τῶν νῦν· τῇ Ὁμήρου αὖ ποι
εἴ τι χρὴ κἀνταῦθα πιστεύειν, ἣν εἰκὸς
τὸ μεῖζον μὲν ποιητὴν ὄντα κοσμῆσαι,
μως δὲ φαίνεται καὶ οὕτως ἐνδεεστέρα. πε
ηκε γὰρ χιλίων καὶ διακοσίων νεῶν·
μὲν Βοιωτῶν, εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν·
δὲ Φιλοκτήτου, πεντήκοντα· δηλῶν, ὡ
μοὶ δοκεῖ, τὰς μεγίστας καὶ ἐλαχίστας. ἄ
λων γοῦν μεγέθους πέρι ἐν νεῶν καταλό
οὐκ ἐμνήσθη. αὐτερέται δὲ ὅτι ἦσαν καὶ μ
χιμοι πάντες ἐν ταῖς Φιλοκτήτου ναυ
δεδήλωκε. τοξότας γὰρ πάντας πεποί
τοὺς προσκώπους. περίνεως δὲ οὐκ εἰκὸς πο
λοὺς ξυμπλεῖν, ἔξω τῶν βασιλέων, καὶ τ
μάλιστα ἐν τέλει· ἄλλως τε καὶ μέλλοντ
πέλαγος περαιώσεσθαι μετὰ σκευῶν πολ
μικῶν· οὐδ' αὖ τὰ πλοῖα κατάφρακτα
χοντας, ἀλλὰ τῷ παλαιῷ τρόπῳ λῃ
κώτερον παρεσκευασμένα. πρὸς τὰς μεγ
στας γοῦν καὶ ἐλαχίστας ναῦς τὸ μέσον σκ
ποῦντι, οὐ πολλοὶ φαίνονται ξυνελθόντες,

tatis noſtrae bellicis apparatibus inferiorem exiſtimare *debemus*, ſi quid hic quoque Homeri poeſi credere convenit, quem ab eo, qui erat poeta, veriſimile eſt majorem in modum laudibus exornatum fuiſſe: verum tamen et ſic inferiorem fuiſſe conſtat. Nam ex mille et ducentis navibus *eum conſtare* ſcripſit. Boeotorum quidem *ſingulas* centum et viginti virorum; Philoctetae vero, quinquaginta: demonſtrans (ut mihi videtur,) et maximas, et minimas *naves*. At de caeterarum magnitudine in navium catalogo nullam fecit mentionem. Quod enim omnes in Philoctetae navibus eſſent iidem et remiges et milites, aperte declaravit. Omnes enim remiges, ſagittarios eſſe ſcripſit. Vectores vero, praeter reges, et eos, qui ſumma poteſtate erant, non multos cum illis navigaſſe eſt veriſimile: praeſertim quia mare cum bellico inſtrumento erant trajecturi, neque tectas naves habebant: ſed priſco potius, et praedonum more conſtructas. Si igitur mediam quandam rationem teneas inter maximas, et minimas quasque naves, non multos, ut ab univerſa Graecia commu-

niter miſſos, conveniſſe conſtat.

11. Hujus vero rei cauſa fuit non ta ipſa hominum, quam pecuniarum penur Nam propter commeatus inopiam copias m nores duxerunt, et *eas tantum*, quas ex be ſede pugnando victum ſibi paraturas ſper bant. Poſtquam autem *ad agrum Trojanu* appulerunt, *hoſtem* proelio vicerunt, h autem eſt manifeſtum, nec enim vallo *foſſ que* caſtra muniviſſent. Quinetiam ne h quidem eos omnibus copiis uſos eſſe: ſed a Cherroneſi culturam et ad latrocinium propter commeatus inopiam, ſeſe conver tiſſe conſtat. Quamobrem etiam ipſis diſper ſis Trojani per decem annos facilius reſt terunt, quod illis, qui ſemper *in ſuo agro* re linquebantur, pares eſſent viribus. Sed cum magna commeatus abundantia et copii frequentibus *eo* iviſſent, ſine latrocinio e agricultura bellum continenter geſſiſſent *Trojam* proelio ſuperiores facile cepiſſent ſiquidem haud frequentibus copiis, ſed qua dam exercitus parte, quae forte ſemper praeſto erat, *Trojanis* reſiſtebant. Quod ſi Trojam aſſidua obſidione preſſiſſent, et ci

ἀπὸ πάσης τῆς Ἑλλάδος κοινῇ πεμπόμενοι.

ιά. Αἴτιον δ' ἦν οὐχ ἡ ὀλιγανθρωπία τοσοῦτον ὅσον ἡ ἀχρηματία. τῆς γὰρ τροφῆς ἀπορίᾳ τόν τε στρατὸν ἐλάσσω ἤγαγον, καὶ ὅσον ἤλπιζον αὐτόθεν πολεμοῦντα βιοτεύσειν, ἐπειδὴ δὲ ἀφικόμενοι μάχῃ ἐκράτησαν. δῆλον δέ. τὸ γὰρ ἔρυμα τῷ στρατοπέδῳ οὐκ ἂν ἐτειχίσαντο. φαίνονται δ' οὐδ' ἐνταῦθα πάσῃ τῇ δυνάμει χρησάμενοι, ἀλλὰ πρὸς γεωργίαν τῆς Χερρονήσου τραπόμενοι καὶ λῃστείαν, τῆς τροφῆς ἀπορίᾳ. ᾗ καὶ μᾶλλον οἱ Τρῶες αὐτῶν διεσπαρμένων τὰ δέκα ἔτη ἀντεῖχον, βίᾳ τοῖς ἀεὶ ὑπολειπομένοις ἀντίπαλοι ὄντες. περιουσίαν δὲ εἰ ἦλθον ἔχοντες τροφῆς, καὶ ὄντες ἀθρόοι, ἄνευ λῃστείας καὶ γεωργίας ξυνεχῶς τὸν πόλεμον διέφερον, ῥᾳδίως ἂν μάχῃ κρατοῦντες εἷλον· οἵγε καὶ οὐκ ἀθρόοι, ἀλλὰ μέρει τῷ ἀεὶ παρατυχόντι ἀντεῖχον. πολιορκίᾳ δ' ἂν προσκαθεζόμενοι, ἐν ἐλάσσονί τε χρό-

νῳ ϗ ἀπονώτερον τὴν Τροίαν εἷλον. ἀλ
δι' ἀχρηματίαν, τά τε πρὸ τούτων ἀσθ
ἦν, καὶ αὐτά γε δὴ ταῦτα ὀνομαστότα
τῶν πρὶν γενόμενα, δηλοῦται τοῖς ἔργοις
ποδεέστερα ὄντα τῆς φήμης, ϗ τοῦ νῦν π
αὐτῶν διὰ τοὺς ποιητὰς λόγου κατεσχη
τος.

ιβ'. Ἐπεὶ ϗ μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἡ Ἑλλ
ἔτι μετανίστατό τε ϗ μετῳκίζετο, ὥστε
ἡσυχάσασα αὐξηθῆναι. ἥτε γὰρ ἀναχώ
ρησις τῶν Ἑλλήνων ἐξ Ἰλίου χρονία γε
μένη πολλὰ ἐνεόχμωσε, ϗ στάσεις ἐν τα
πόλεσιν ὡς ἐπιπολὺ ἐγίγνοντο, ἀφ' ὧν ἐ
πίπτοντες τὰς πόλεις ἔκτιζον. Βοιωτοὶ
γὰρ οἱ νῦν, ἑξηκοστῷ ἔτει μετὰ Ἰλίου ἅλ
σιν, ἐξ Ἄρνης ἀναστάντες ὑπὸ Θεσσαλῶ
τὴν νῦν μὲν Βοιωτίαν, πρότερον δὲ Καδμ
ίδα γῆν καλουμένην ᾤκησαν· (ἦν δὲ αὐτῶ
καὶ ἀποδασμὸς πρότερον ἐν τῇ γῇ ταύτ
ἀφ' ὧν ϗ ἐς Ἴλιον ἐστράτευσαν) Δωριεῖς τ
ὀγδοηκοστῷ ἔτει ξὺν Ἡρακλείδαις Πελο

tius et minori cum labore *eam* expugnaſſent. Sed propter pecuniarum inopiam, et quae ante hoc bellum geſta ſunt, invalida fuerunt; et haec ipſa, quae omnium ſuperiorum ſunt celeberrima, re ipſa comperiuntur inferiora famâ, et rumore de ipſis ſparſo, qui propter poetas invaluit.

12. Nam vel poſt res ad Trojam geſtas Graeci adhuc alio migrabant, ſedesque ſuas transferebant, ita ut eorum opes per otium non creverint. Nam et ſerus Graecorum reditus ab Ilio res multas innovavit, et *ideo* in plerisque civitatibus exortae ſunt ſeditiones, ob quas illi, qui ſuis ſedibus pellebantur, urbes condebant. Nam et Boeotii, qui nunc appellantur, ſexageſimo poſt Ilii expugnationem anno, Arne a Theſſalis pulſi, eum agrum, qui nunc quidem Boeotius vocatur, ante vero Cadmeus, incoluerunt. (In hoc autem agro olim erat et quaedam gentis Boeotiae portio, unde etiam ad Ilium cum exercitu ſunt profecti.) Et Dorienſes octogeſimo *poſt Trojam captam* anno, cum Heraclidis Peloponneſum tenuere. Vixque

νῳ καὶ ἀπονώτερον τὴν Τροίαν εἷλον. ἀλλὰ δι᾽ ἀχρηματίαν, τά τε πρὸ τούτων ἀσθενῆ ἦν, καὶ αὐτά γε δὴ ταῦτα ὀνομαστότατα τῶν πρὶν γενόμενα, δηλοῦται τοῖς ἔργοις ὑποδεέστερα ὄντα τῆς φήμης, καὶ τοῦ νῦν περὶ αὐτῶν διὰ τοὺς ποιητὰς λόγου κατεσχηκότος.

ιβ΄. Επεὶ καὶ μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἡ Ἑλλὰς ἔτι μετανίστατό τε καὶ μετῳκίζετο, ὥστε μὴ ἡσυχάσασα αὐξηθῆναι. ἥτε γὰρ ἀναχώρησις τῶν Ἑλλήνων ἐξ Ιλίου χρονία γενομένη πολλὰ ἐνεώχμωσε, καὶ στάσεις ἐν ταῖς πόλεσιν ὡς ἐπιπολὺ ἐγίγνοντο, ἀφ᾽ ὧν ἐκπίπτοντες τὰς πόλεις ἔκτιζον. Βοιωτοί τε γὰρ οἱ νῦν, ἑξηκοστῷ ἔτει μετὰ Ιλίου ἅλωσιν, ἐξ Αρνης ἀναστάντες ὑπὸ Θεσσαλῶν, τὴν νῦν μὲν Βοιωτίαν, πρότερον δὲ Καδμηΐδα γῆν καλουμένην ᾤκησαν· (ἦν δὲ αὐτῶν καὶ ἀποδασμὸς πρότερον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἀφ᾽ ὧν καὶ ἐς Ιλιον ἐστράτευσαν) Δωριεῖς τε ὀγδοηκοστῷ ἔτει ξὺν Ἡρακλείδαις Πελο-

tius et minori cum labore *eam* expugnassent. Sed propter pecuniarum inopiam, et quae ante hoc bellum gesta sunt, invalida fuerunt; et haec ipsa, quae omnium superiorum sunt celeberrima, re ipsa comperiuntur inferiora famâ, et rumore de ipsis sparso, qui propter poetas invaluit.

12. Nam vel post res ad Trojam gestas Graeci adhuc alio migrabant, sedesque suas transferebant, ita ut eorum opes per otium non creverint. Nam et serus Graecorum reditus ab Ilio res multas innovavit, et *ideo* in plerisque civitatibus exortae sunt seditiones, ob quas illi, qui suis sedibus pellebantur, urbes condebant. Nam et Boeotii, qui nunc appellantur, sexagesimo post Ilii expugnationem anno, Arne a Thessalis pulsi, eum agrum, qui nunc quidem Boeotius vocatur, ante vero Cadmeus, incoluerunt. (In hoc autem agro olim erat et quaedam gentis Boeotiae portio, unde etiam ad Ilium cum exercitu sunt profecti.) Et Dorienses octogesimo *post Trojam captam* anno, cum Heraclidis Peloponnesum tenuere. Vixque

longo poſt tempore Graecia plane pacata, nec ullis *ſuorum motibus* excita, colonias emiſit. Et Athenienſes quidem in Ioniam, et bonam inſularum partem colonias miſerunt; Peloponneſii vero in Italiam, et maximam Siciliae partem, et in quaedam reliquae Graeciae loca. Sed omnes iſtae coloniae poſt bellum Trojanum in has regiones miſſae fuerunt.

13. Sed cum Graecia potentiam ampliorem *jam* adepta fuiſſet, et pecuniarum vim longe majorem, quam ante, ſibi comparaſſet, proventibus auctis; *ita demum* tyrannides in plerisque civitatibus ſunt conſtitutae (ante enim regna erant haereditaria, et certis honoribus definita:) et Graeci claſſem parare, rebusque maritimis operam ſtudioſius dare coeperunt. Corinthii autem primi feruntur immutaſſe navium formam, quae ad eam, quae nunc eſt in uſu, proxime accederet, et Corinthi primum ex omni Graecia triremes aedificatae *traduntur*. Conſtat etiam Aminoclem Corinthium, navium fabricatorem, quatuor naves Samiis feciſſe.

πόννησον ἔχον· μόγις τε ἐν πολλῷ χρόνῳ ἡσυχάσασα ἡ Ἑλλὰς βεβαίως, καὶ οὐκέτι ἀνισαμένη, ἀποικίας ἐξέπεμψε· καὶ Ιωνας μὲν Αθηναῖοι καὶ νησιωτῶν τοὺς πολλοὺς ᾤκισαν, Ιταλίας δὲ καὶ Σικελίας τὸ πλεῖστον Πελοποννήσιοι, τῆς τε ἄλλης Ἑλλάδος ἔστιν ἃ χωρία· πάντα δὲ ταῦτα ὕστερον τῶν Τρωϊκῶν ἐκτίσθη.

ιγ΄. Δυνατωτέρας δὲ γενομένης τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῶν χρημάτων τὴν κτῆσιν ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ποιουμένης, τὰ πολλὰ τυραννίδες ἐν ταῖς πόλεσι καθίσταντο, τῶν προσόδων μειζόνων γιγνομένων· (πρότερον δὲ ἦσαν ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι πατρικαὶ βασιλεῖαι) ναυτικά τε ἐξηρτύετο ἡ Ἑλλὰς, καὶ τῆς θαλάσσης μᾶλλον ἀντείχοντο. πρῶτοι δὲ Κορίνθιοι λέγονται ἐγγύτατα τοῦ νῦν τρόπου μεταχειρίσαι τὰ περὶ τὰς ναῦς, καὶ τριήρεις ἐν Κορίνθῳ πρῶτον τῆς Ἑλλάδος ναυπηγηθῆναι· φαίνεται δὲ καὶ Σαμίοις Αμεινοκλῆς Κορίνθιος ναυπηγὸς ναῦς ποιήσας

τέσσαρας. ἔτη δ' ἐστὶ μάλιστα τριακόσια ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου, ὅτε Ἀμεινοκλῆς Σαμίοις ἦλθε. ναυμαχία τε παλαιοτάτη ὧν ἴσμεν γίγνεται Κορινθίων πρὸς Κερκυραίους. ἔτη δὲ μάλιστα καὶ ταύτῃ ἑξήκοντα καὶ διακόσιά ἐστι μέχρι τοῦ αὐτοῦ χρόνου. οἰκοῦντες γὰρ τὴν πόλιν οἱ Κορίνθιοι ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ, ἀεὶ δή ποτε ἐμπόριον εἶχον, τῶν Ἑλλήνων τοπάλαι κατὰ γῆν τὰ πλείω ἢ κατὰ θάλασσαν, τῶν τε ἐντὸς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἔξω, διὰ τῆς ἐκείνων παρ' ἀλλήλους ἐπιμισγόντων. χρήμασί τε δυνατοὶ ἦσαν, ὡς καὶ τοῖς παλαιοῖς ποιηταῖς δεδήλωται. ἀφνειὸν γὰρ ἐπωνόμασαν τὸ χωρίον. ἐπειδή τε οἱ Ἕλληνες μᾶλλον ἐπλωΐζοντο, τὰς ναῦς κτησάμενοι τὸ λῃστικὸν καθῄρουν· καὶ ἐμπόριον παρέχοντες ἀμφότεροι, δυνατὴν ἔσχον χρημάτων προσόδῳ τὴν πόλιν. καὶ Ἴωσιν ὕστερον πολὺ γίγνεται ναυτικὸν ἐπὶ Κύρου, Περσῶν πρώτου βασιλεύοντος, καὶ Καμβύσου τοῦ υἱέος αὐτοῦ. τῆς τε

Ex quo autem Aminocles ad Samios ivit, ſunt fere anni trecenti ad hujus belli confecti finem: proeliumque navale omnium, quae novimus, vetuſtiſſimum, inter Corinthios et Corcyraeos eſt commiſſum. Sunt autem etiam ab eo proelio usque ad eundem hujus belli finem anni ad ſummum ducenti et ſexaginta. Etenim cum urbem incolant Corinthii ſitam ad Iſthmum, emporium fere ſemper habuerunt, quia Graeci, tam illi, qui intra Peloponneſum, quam qui extra habitant, terra potius, quam mari, per illorum *agrum* commercia inter ſe quondam habebant. Pecunia quoque praepotentes fuerunt, ut et ab antiquis poetis eſt declaratum. Urbem enim illam opulentam cognominarunt. Poſtquam vero Graeci navibus paratis frequentius navigare coeperunt, latrocinia *de mari* ſuſtulerunt. Et utrinque emporium praebentes, *et mari terraque mercatum omnibus liberum ac tutum exhibentes*, urbem pecuniarum proventu potentem habuerunt. Poſtea vero Iones magnam navium copiam ſibi pararunt, Cyri temporibus, qui fuit primus Perſarum rex, et Cambyſis,

ejus filii, *aetate*. Atque *hi* bellum Cyro facientes, maris agro ſuo vicini imperium ad aliquod tempus obtinuerunt. Polycrates quoque, qui Cambyſis tempore Sami tyrannus erat, claſſe pollens, cum alias inſulas in ſuam poteſtatem redegit, tum etiam Rheneam, quam ſubactam Apollini Delio conſecravit. Phocaenſes vero, dum Maſſiliam conderent, Carthaginienſes navali pugna vicerunt.

14. Hae enim claſſes *caeterarum* omnium potentiſſimae fuerunt. Veruntamen hae quoque *claſſes*, quae multis poſt Trojana tempora ſaeculis exſtiterunt, paucis quidem triremibus uſae, navibus vero quinquaginta remigum, et navigiis longis adhuc inſtructae videntur fuiſſe, quemadmodum *erant* et illae *priſcae*. Pauloque ante Medicum bellum, et Darii mortem, qui poſt Cambyſem regnum Perſarum obtinuit, magna triremium copia fuit et tyrannis in Sicilia et Corcyraeis. Hae namque poſtremae ante Xerxis expeditionem claſſes memoratu dignae in Graecia exſtiterunt. Aeginetae enim, et Athenienſes, et ſi qui alii *fuerunt*

κάθ' ἑαυτοὺς θαλάσσης Κύρῳ πολεμοῦντες ἐκράτησάν τινα χρόνον. καὶ Πολυκράτης Σάμου τυραννῶν ἐπὶ Καμβύσου, ναυτικῷ ἰσχύων, ἄλλας τε τῶν νήσων ὑπηκόους ἐποιήσατο, καὶ Ῥήνειαν ἑλὼν, ἀνέθηκε τῷ Απόλλωνι τῷ Δηλίῳ. Φωκαεῖς τε Μασσαλίαν οἰκίζοντες, Καρχηδονίους ἐνίκων ναυμαχοῦντες.

ιδ'. Δυνατώτατα γὰρ ταῦτα τῶν ναυτικῶν ἦν. φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα πολλαῖς γενεαῖς ὕστερα γενόμενα τῶν Τρωϊκῶν, τριήρεσι μὲν ὀλίγαις χρώμενα, πεντηκοντόροις δ' ἔτι καὶ πλοίοις μακροῖς ἐξηρτυμένα, ὥσπερ ἐκεῖνα. ὀλίγον τε πρὸ τῶν Μηδικῶν καὶ τοῦ Δαρείου θανάτου, ὃς μετὰ Καμβύσην Περσῶν ἐβασίλευσε, τριήρεις περί τε Σικελίαν τοῖς τυράννοις ἐς πλῆθος ἐγένοντο, καὶ Κερκυραίοις. ταῦτα γὰρ τελευταῖα πρὸ τῆς Ξέρξου στρατείας ναυτικὰ ἀξιόλογα ἐν τῇ Ἑλλάδι κατέστη. Αἰγινῆται γὰρ καὶ Ἀθηναῖοι, καὶ εἴ τινες ἄλλοι, βραχέα ἐκέκ-

τῆντο, καὶ τούτων τὰ πολλὰ πεντηκοντόρους· ὀψέ τε, ἀφ' οὗ Ἀθηναίους Θεμιστοκλῆς ἔπεισεν Αἰγινήταις πολεμοῦντας, καὶ ἅμα τοῦ βαρβάρου προσδοκίμου ὄντος, τὰς ναῦς ποιήσασθαι, αἷσπερ καὶ ἐναυμάχησαν· καὶ αὗται οὔπω εἶχον διὰ πάσης καταστρώματα.

ιέ. Τὰ μὲν οὖν ναυτικὰ τῶν Ἑλλήνων, τοιαῦτα ἦν, τά τε παλαιὰ, καὶ τὰ ὕστερον γιγνόμενα. ἰσχὺν δὲ περιεποιήσαντο ὅμως οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσχόντες αὐτοῖς, χρημάτων τε προσόδῳ, καὶ ἄλλων ἀρχῇ. ἐπιπλέοντες γὰρ, τὰς νήσους κατεστρέφοντο, καὶ μάλιστα ὅσοι μὴ διαρκῆ εἶχον χώραν. κατὰ γῆν δὲ πόλεμος, ὅθεν τὶς καὶ δύναμις παρεγένετο, οὐδεὶς ξυνέστη· πάντες δὲ ἦσαν, ὅσοι καὶ ἐγένοντο, πρὸς ὁμόρους τοὺς σφετέρους ἑκάστοις· καὶ ἐκδήμους στρατείας πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν ἐπ' ἄλλων καταστροφῇ οὐκ ἐξῄεσαν οἱ Ἕλληνες. οὐ γὰρ ξυνειστήκεσαν πρὸς τὰς μεγίστας πόλεις αἱ ὑπήκοοι, οὐδ' αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ἴσης κοινὰς στρατείας ἐποιοῦντο, κατ' ἀλλή-

exiguas habuerunt *classes*, atque harum magna pars erat navium quinquaginta remigum. Atque adeo sero *eas habuerunt*, ex quo *videlicet* Themistocles Atheniensibus, cum Aeginetis bellum gerentibus, simul etiam imminentem barbari adventum expectantibus, persuasit, ut naves facerent, quibus etiam in navali proelio sunt usi, quae ne ipsae quidem adhuc omnino constratae *ac tectae* erant.

15. Classes igitur Graecorum, et pervetustae, et recentiores, tales fuerunt. Qui tamen illis operam dederunt, ingentem potentiam sibi compararunt, tam ipso pecuniarum reditu, quam imperio, quod in alios exercebant. Nam infesta classe navigantes, insulas subigebant, et illi praecipue, qui agrum non satis amplum, nec omnibus alendis sufficientem habebant. Terra vero bellum (unde aliquid potentiae *ad aliquem* accesserit) nullum conflatum est. Sed et quaecumque fuerunt, haec omnia contra suos quique finitimos gesserunt. Nam Graeci in regiones, a suis *finibus* valde remotas, aliorum subigendorum causa nullas expeditiones *tunc* faciebant. Graeci enim non ad-

jungebant ſe maximis quibusque civitatibus, quaſi illarum imperio parerent, neque etiam iidem ex aequo communes expeditiones faciebant: ſed ſinguli *populi* vicini, potius per ſe, *ſolique* bellum gerebant. Praecipue vero in illo pervetuſto bello, quod inter Chalcidenſes, et Eretrienſes geſtum fuit, reliqui quoque Graeci ſeſe diviſerunt, ut utrisque auxilium ferrent.

16. Mox vero et aliis aliunde contigerunt impedimenta, ne creſcerent, et Ionibus (cum res Perſarum magna incrementa cepiſſent) Cyrus, regnumque Perſicum, Croeſo profligato, omnibusque, quae erant cis Halym fluvium ad mare uſque, ſubactis, bellum intulit, et urbes, quae in continente erant, in ſervitutem redegit. Poſtea vero Darius, Phoenicum claſſe victor, inſulas etiam *in ſuam poteſtatem redegit.*

17. Tyranni vero, quotquot in Graecis urbibus erant, ſuis tantum rebus proſpicientes, ut et corpus tuerentur, et ſuam familiam amplificarent, quam tutiſſime poterant, urbes incolebant, nullumque facinus memoria dignum ab illis eſt factum, niſi ſi quod contra vicinos quique ſuos *fecerunt.* Nam

λυς δὲ μᾶλλον ὡς ἕκαστοι οἱ ἀστυγείτονες ἐπολέμουν. μάλιστα δὲ ἐς τὸν πάλαι ποτὲ γενόμενον πόλεμον Χαλκιδέων καὶ Ερετριέων, καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ἐς ξυμμαχίαν ἑκατέρων διέστη.

ιϛ΄. Επεγίγνετο δὲ ἄλλοις τε ἄλλοθι κωλύματα μὴ αὐξηθῆναι. καὶ Ιωσι, προχωρησάντων ἐπὶ μέγα τῶν πραγμάτων, Κῦρος καὶ ἡ Περσικὴ βασιλεία, Κροῖσον καθελοῦσα, καὶ ὅσα ἐντὸς Αλυος ποταμοῦ πρὸς θάλασσαν, ἐπεστράτευσε, καὶ τὰς ἐν τῇ ἠπείρῳ πόλεις ἐδούλωσε· Δαρεῖός τε ὕστερον, τῷ Φοινίκων ναυτικῷ κρατῶν, καὶ τὰς νήσους.

ιζ΄. Τύραννοι δὲ ὅσοι ἦσαν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι, τὸ ἐφ᾽ ἑαυτῶν μόνον προορώμενοι, ἔς τε τὸ σῶμα καὶ ἐς τὸ τὸν ἴδιον οἶκον αὔξειν, δι᾽ ἀσφαλείας ὅσον ἠδύναντο, μάλιστα τὰς πόλεις ᾤκουν. ἐπράχθη τε ἀπ᾽ αὐτῶν οὐδὲν ἔργον ἀξιόλογον, εἰ μὴ εἴτι πρὸς περιοίκους τοὺς αὐτῶν ἑκάστοις. οἱ γὰρ

ἐν Σικελίᾳ ἐπὶ πλεῖςον ἐχώρησαν δυνάμεως. ὕτω πανταχόθεν ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ πολὺν χρόνον κατείχετο, μήτε κοινῇ φανερὸν μηδὲν κατεργάζεσθαι, κατὰ πόλεις τε ἀτολμοτέρα εἶναι.

ιή. Επειδὴ δὲ οἵ τε Αθηναίων τύραννοι ϗ οἱ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐπιπολὺ ϗ πρὶν τυραννευθείσης οἱ πλεῖςοι ϗ τελευταῖοι, πλὴν τῶν ἐν Σικελίᾳ, ὑπὸ Λακεδαιμονίων κατελύθησαν (ἡ γὰρ Λακεδαίμων μετὰ τὴν κτίσιν τῶν νῦν ἐνοικύντων αὐτὴν Δωριέων, ἐπὶ πλεῖςον ὧν ἴσμεν χρόνον ςασιάσασα, ὅμως ἐκ παλαιτάτυ ϗ εὐνομήθη, ϗ ἀεὶ ἀτυράννευτος ἦν. ἔτη γάρ ἐςι μάλιςα τετρακόσια ϗ ὀλίγῳ πλείω ἐς τὴν τελευτὴν τῦδε τῦ πολέμυ, ἀφ᾽ ὗ Λακεδαιμόνιοι τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ χρῶνται.) ϗ δι᾽ αὐτὸ δυνάμενοι, ϗ τὰ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι καθίςασαν. μετὰ δὲ τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕςερον ϗ ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη Μη-

qui erant in Sicilia, ad maximam potentiam ſunt evecti. Adeo Graecia undique longo temporis ſpatio fuit impedita, tum ne communiter ullum illuſtre facinus ederet, tum etiam ne in ſingulis civitatibus audax eſſet.

18. Poſtea vero quam et Athenienſium, et reliquae Graeciae, quae vel ante tyrannide preſſa fuerat, pleroſque, et poſtremos tyrannos, exceptis Siciliae tyrannis, Lacedaemonii ſuſtulerunt (nam Lacedaemon poſt urbem conditam a Dorienſibus, qui eam nunc incolunt, ſeditionibus conflictata diutiſſime *omnium civitatum*, quas novimus, tamen ab antiquiſſimis uſque temporibus et bonis legibus eſt uſa, et tyrannidis immunis ſemper fuit: ſunt enim anni maxime quadringenti, et paulo plures uſque ad hujus belli finem, ex quo Lacedaemonii eadem Reipublicae adminiſtrandae forma utuntur) et hac ipſa de cauſa potentiam ſibi compararunt, in aliis quoque civitatibus res compoſuerunt. Tyrannis vero ex Graecia ſublatis, non multis poſt annis Medorum quoque proelium cum Athenienſibus in campis Marathoniis eſt commiſſum. Et decimo

poſt hanc pugnam anno barbarus cum magna claſſe rurſus in Graeciam venit, ut eam in ſervitutem redigeret. Et cum magnum periculum impenderet, Lacedaemonii, quod caeteris potentia praeſtarent, duces fuerunt Graecorum, qui bellum illud communibus auſpiciis geſſerunt; et Athenienſes, Medis adventantibus, cum urbem relinquere in animum induxiſſent, omnesque fortunas convaſatas *inde* abſportaſſent, naves conſcenderunt, et *ab eo tempore* rei navali operam dare inſtiterunt. Cum autem communiter Graeci barbarum repuliſſent, non multo poſt tam illi, qui a *Perſarum* Rege deſciverant, quam qui conjunctis armis bellum ei fecerant, partim ad Athenienſes, partim ad Lacedaemonios diviſi tranſierunt. Nam has duas civitates maxima potentia praeditas fuiſſe conſtat. Hi enim terra, illi vero claſſe multum poterant. Haec autem armorum ſocietas exiguum temporis ſpatium duravit. Poſtea vero Lacedaemonii et Athenienſes diſſociati bellum inter ſe geſſerunt, cum ſuis utrique ſociis, et ex caeteris Graecis, ſi qui uſquam inter ſe diſſidebant, jam ad alterutros proficiſcebantur. Quamobrem a Me-

δων πρὸς Ἀθηναίους ἐγένετο. δεκάτῳ δὲ ἔτει μετ᾽ αὐτὴν αὖθις ὁ βάρβαρος τῷ μεγάλῳ στόλῳ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα δουλωσόμενος ἦλθε. καὶ μεγάλου κινδύνου ἐπικρεμασθέντος, οἵτε Λακεδαιμόνιοι τῶν ξυμπολεμησάντων Ἑλλήνων ἡγήσαντο, δυνάμει προὔχοντες, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπιόντων τῶν Μήδων, διανοηθέντες ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν, καὶ ἀνασκευασάμενοι, ἐς τὰς ναῦς ἐμβάντες, ναυτικοὶ ἐγένοντο. κοινῇ τε ἀπωσάμενοι τὸν βάρβαρον, ὕστερον οὐ πολλῷ διεκρίθησαν πρός τε Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους, οἵ τε ἀποστάντες βασιλέως Ἕλληνες καὶ οἱ ξυμπολεμήσαντες. δυνάμει γὰρ ταῦτα μέγιστα διεφάνη· ἴσχυον γὰρ οἱ μὲν κατὰ γῆν, οἱ δὲ ναυσί· καὶ ὀλίγον μὲν χρόνον ξυνέμεινεν ἡ ὁμαιχμία. ἔπειτα δὲ διενεχθέντες οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπολέμησαν μετὰ τῶν ξυμμάχων πρὸς ἀλλήλους· καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εἴ τινές που διασταῖεν, πρὸς τούτους ἤδη ἐχώρουν. ὥστε ἀπὸ τῶν Μηδικῶν ἐς τόν-

δε ἀεὶ τὸν πόλεμον, τὰ μὲν σπενδόμενοι, τὰ δὲ πολεμοῦντες ἢ ἀλλήλοις ἢ τοῖς ἑαυτῶν ξυμμάχοις ἀφισαμένοις, εὖ παρεσκευάσαντο τὰ πολέμια, καὶ ἐμπειρότεροι ἐγένοντο, μετὰ κινδύνων τὰς μελέτας ποιούμενοι.

ιθ'. Καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι, οὐχ ὑποτελεῖς ἔχοντες φόρου τοὺς ξυμμάχους ἡγοῦντο, κατ' ὀλιγαρχίαν δὲ σφίσιν αὐτοῖς μόνον ἐπιτηδείως ὅπως πολιτεύσωσι θεραπεύοντες. Ἀθηναῖοι δὲ ναῦς τε τῶν πολεμίων τῷ χρόνῳ παραλαβόντες, ἦρχον, πλὴν Χίων καὶ Λεσβίων, καὶ χρήματα τοῖς πᾶσι τάξαντες φέρειν. καὶ ἐγένετο αὐτοῖς ἐς τόνδε τὸν πόλεμον ἡ ἰδία παρασκευὴ μείζων ἢ ὡς τὰ κράτιστά ποτε μετὰ ἀκραιφνοῦς τῆς ξυμμαχίας ἤνθησαν.

κ'. Τὰ μὲν οὖν παλαιά, τοιαῦτα εὗρον, χαλεπὰ ὄντα παντὶ ἑξῆς τεκμηρίῳ πιστεῦσαι. οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὰς ἀκοὰς τῶν προγεγενημένων, καὶ ἢν ἐπιχώρια σφίσιν ᾖ,

dico bello ad hoc usque continenter, modo quidem foedus facientes; modo vero bellum gerentes, aut inter se, aut contra socios a se deficientes, res bellicas praeclare instruxerunt, et peritiores evaserunt, cum periculis *in harum studio* sese exercentes.

19. Et Lacedaemonii quidem ita imperabant, ut socios non haberent tributarios: sed hoc solum studerent, ut illi suis officiis deliniti, paucorum principatu in Reipublicae administratione uterentur, accommodate ad suum institutum. Athenienses vero, navibus hostium tandem potiti, imperabant, exceptis Chiorum et Lesbiorum *navibus*, tributo etiam omnibus, quod penderent, imperato. Et ipsorum apparatus in hoc bello major exstitit, quam fuerit vel maximus, quem olim habuerint, quo tempore cum integra societate floruerunt.

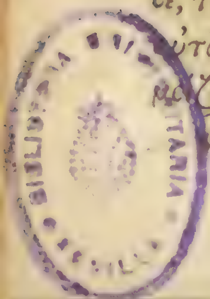
20. Res igitur vetustas tales esse comperi, quibus fides difficulter adhibetur, quamvis deinceps *et per singula tempora* quodlibet argumentum probandi causa protulerim. Homines enim famam rerum ante suam aetatem gestarum, licet sint domesticae,

ſine accurata inquiſitione alii ab aliis pariter accipiunt. Nam Athenienſium vulgus Hipparchum tyrannum ab Harmodio et Ariſtogitone caeſum putant: et *tamen* ignorant Hippiam, qui filiorum Piſiſtrati natu maximus, *tunc* imperaſſe; et Hipparchum ac Theſſalum ejus fuiſſe fratres. Harmodium vero et Ariſtogitonem ſuſpicatos illo die, et ſtatim aliquid a ſociis ſuae conjurationis conſciis Hippiae indicatum, ab hoc quidem ut praemonito abſtinuiſſe, ſed cum vellent, antequam comprehenderentur, aliquod *memorabile* facinus vel ſuo cum periculo facere, Hipparchum, in quem inciderant ad fanum, quod Leocorium appellatur, in Panathenaica pompa exornanda occupatum interfeciſſe. Alia quoque multa, quae nunc etiam exſtant, needum propter vetuſtatem memoria exciderunt, caeteri quoque Graeci non recte opinantur: veluti, Lacedaemoniorum Reges in ſuffragiis ferendis, non ſingulis quemque, ſed binis uti calculis; et Pitanatem cohortem apud eos eſſe, quae nunquam fuit. Adeo apud pleroſque ipſa veritatis inveſtigatio eſt laboris impatiens,

ὁμοίως ἀβασανίστως παρ' ἀλλήλων δέχονται. Ἀθηναίων γοῦν τὸ πλῆθος Ἵππαρχον οἴονται ὑφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, τύραννον ὄντα, ἀποθανεῖν· καὶ οὐκ ἴσασιν ὅτι Ἱππίας μὲν πρεσβύτατος ὢν ἦρχε τῶν Πεισιστράτου υἱέων, Ἵππαρχος δὲ καὶ Θεσσαλὸς ἀδελφοὶ ἦσαν αὐτοῦ. ὑποτοπήσαντες δέ τι ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ παραχρῆμα Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων, ἐκ τῶν ξυνειδότων σφίσιν, Ἱππίᾳ μεμηνῦσθαι, τοῦ μὲν ἀπέσχοντο, ὡς προειδότος, βουλόμενοι δέ, πρὶν ξυλληφθῆναι, δράσαντές τι καὶ κινδυνεῦσαι, τῷ Ἱππάρχῳ περιτυχόντες περὶ τὸ Λεωκόριον καλούμενον τὴν Παναθηναϊκὴν πομπὴν διακοσμοῦντι, ἀπέκτειναν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἔτι καὶ νῦν ὄντα, καὶ οὐ χρόνῳ ἀμνηστούμενα, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες οὐκ ὀρθῶς οἴονται· ὥσπερ, τούς τε Λακεδαιμονίων βασιλέας μὴ μιᾷ ψήφῳ προστίθεσθαι ἑκάτερον, ἀλλὰ δυεῖν· καὶ τὸν Πιτανάτην λόχον αὐτοῖς εἶναι, ὃς οὐδ' ἐγένετο πώποτε. οὕτως ἀτα-

λαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπὶ τὰ ἕτοιμα μᾶλλον τρέπονται.

κά. Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων τεκμηρίων ὅμως τοιαῦτα ἄν τις νομίζων μάλιστα ἃ διῆλθον, οὐχ ἁμαρτάνοι· καὶ οὔτε ὡς ποιηταὶ ὑμνήκασι περὶ αὐτῶν, ἐπὶ τὸ μεῖζον κοσμοῦντες, μᾶλλον πιστεύων, οὔτε ὡς λογογράφοι ξυνέθεσαν ἐπὶ τὸ προσαγωγότερον τῇ ἀκροάσει, ἢ ἀληθέστερον, ὄντα ἀνεξέλεγκτα, καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ χρόνου αὐτῶν ἀπίστως ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκνενικηκότα· εὑρῆσθαι δὲ ἡγησάμενος ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων σημείων ὡς παλαιὰ εἶναι, ἀποχρώντως. καὶ ὁ πόλεμος οὗτος, καίπερ τῶν ἀνθρώπων, ἐν ᾧ μὲν ἂν πολεμῶσι, τὸν παρόντα ἀεὶ μέγιστον κρινόντων, παυσαμένων δὲ, τὰ ἀρχαῖα μᾶλλον θαυμαζόντων, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων σκοποῦσι, δηλώσει ὅμως μείζων γεγενημένος αὐτῶν.

κβ'. Καὶ ὅσα μὲν λόγῳ εἶπον ἕκαστοι

et ad ea, quae ſunt in promptu, potius ſe convertunt.

21. Ex his autem *neceſſariis* ſignis, quae dixi, ſi quis res a me narratas, tales potiſſimum eſſe ducat, *quales eas eſſe dixi;* et non potius credat, *eas eſſe tales*, quales ipſi poetae celebrarunt, *eas* cum ornatu in majus extollentes; neque quales memoriae prodiderunt orationis ſolutae ſcriptores, qui, ut auditorum aures capiant, verborum illecebras potius, quam veritatem conſectantur, *quae res* cum nullis nitantur argumentis, pleraeque etiam ob ipſarum vetuſtatem in fabulas abierunt, ita ut (quod uſus obtinuit) nulla fides ipſis habeatur: ſed exiſtimet *res iſtas* ex manifeſtiſſimis indiciis *a me* ſatis *accurate* perveſtigatas, quoad res vetuſtae perveſtigari poſſunt, hic profecto non erraverit. Et licet homines praeſens bellum, in quo gerendo verſantur, ſemper maximum judicent, eoque finito, vetera vehementius admirentur, tamen iis, qui ex ipſis rebus geſtis *bella* perpendunt, *hoc bellum ſuperioribus* illis *ſe* majus fuiſſe demonſtrabit.

22. Et omnia quidem, quae ſinguli verbi-

λαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπὶ τὰ ἕτοιμα μᾶλλον τρέπονται.

κά. Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων τεκμηρίων, ὅμως τοιαῦτα ἄν τις νομίζων μάλιστα ἃ διῆλθον, οὐχ ἁμαρτάνοι· καὶ οὔτε ὡς ποιηταὶ ὑμνήκασι περὶ αὐτῶν, ἐπὶ τὸ μεῖζον κοσμοῦντες, μᾶλλον πιστεύων, οὔτε ὡς λογογράφοι ξυνέθεσαν ἐπὶ τὸ προσαγωγότερον τῇ ἀκροάσει, ἢ ἀληθέστερον, ὄντα ἀνεξέλεγκτα, καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ χρόνου αὐτῶν ἀπίστως ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκνενικηκότα· εὑρῆσθαι δὲ ἡγησάμενος ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων σημείων ὡς παλαιὰ εἶναι, ἀποχρώντως. καὶ ὁ πόλεμος οὗτος, καίπερ τῶν ἀνθρώπων, ἐν ᾧ μὲν ἂν πολεμῶσι, τὸν παρόντα ἀεὶ μέγιστον κρινόντων, παυσαμένων δὲ, τὰ ἀρχαῖα μᾶλλον θαυμαζόντων, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων σκοποῦσι, δηλώσει ὅμως μείζων γεγενημένος αὐτῶν.

κϐ'. Καὶ ὅσα μὲν λόγῳ εἶπον ἕκαστοι

et ad ea, quae sunt in promptu, potius se convertunt.

21. Ex his autem *necessariis* signis, quae dixi, si quis res a me narratas, tales potissimum esse ducat, *quales eas esse dixi*; et non potius credat, *eas esse tales*, quales ipsi poetae celebrarunt, *eas* cum ornatu in majus extollentes; neque quales memoriae prodiderunt orationis solutae scriptores, qui, ut auditorum aures capiant, verborum illecebras potius, quam veritatem consectantur, *quae res* cum nullis nitantur argumentis, pleraeque etiam ob ipsarum vetustatem in fabulas abierunt, ita ut (quod usus obtinuit) nulla fides ipsis habeatur: sed existimet *res istas* ex manifestissimis indiciis *a me* satis *accurate* pervestigatas, quoad res vetustae pervestigari possunt, hic profecto non erraverit. Et licet homines praesens bellum, in quo gerendo versantur, semper maximum judicent, eoque finito, vetera vehementius admirentur, tamen iis, qui ex ipsis rebus gestis *bella* perpendunt, *hoc bellum superioribus* illis *se* majus fuisse demonstrabit.

22. Et omnia quidem, quae singuli verbi-

expresserunt, aut cum bellum essent gesturi, aut cum jam id gererent, ipsamque rerum dictarum exquisitam rationem memoria retinere difficile fuit, cum mihi, qui res à me ipso auditas narro, tùm etiam aliis, qui *eas* aliunde *acceptas* mihi renuntiarunt. Verum ut singuli semper de rebus praesentibus ea, quae maxime consentanea erant, mihi ad universam rerum vere dictarum sententiam *summamque*, quam proxime *conjecturis* accedenti dicere videbantur, sic *a me* commemorata sunt. At vero res in ipso bello gestas, non quas a quolibet audivi, dignas duxi, quas scriberem, neque ut mihi videbantur: sed et eas, quibus ipse interfui, et quas singulatim ex aliis, quam potui accuratissime, investigavi. Sed *hae* difficillime cognosci poterant, quod illi, qui singulis rebus interfuerant, dum gererentur, non eadem de rebus iisdem dicerent: sed prout quisque *aut* in alterutros amore propensior erat, aut reminiscèbatur, *eas ita referret*. Verum *mea scripta*, quia nullae in ipsis extant fabulae, *lectoribus* fortasse minus jucunda videbuntur. Sed qui rerum gestarum

ἢ μέλλοντες πολεμήσειν, ἢ ἐν αὐτῷ ἤδη ὄντες, χαλεπὸν τὴν ἀκρίβειαν αὐτὴν τῶν λεχθέντων διαμνημονεῦσαι ἦν, ἐμοί τε ὧν αὐτὸς ἤκȣσα, καὶ τοῖς ἄλλοθέν ποθεν ἐμοὶ ἀπαγγέλλȣσιν· ὡς δ' ἂν ἐδόκȣν μοι ἕκαςοι περὶ τῶν ἀεὶ παρόντων τὰ δέοντα μάλιςα εἰπεῖν, ἐχομένῳ ὅτι ἐγγύτατα τῆς ξυμπάσης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, ȣ̈τως εἴρηται. τὰ δ' ἔργα τῶν πραχθέντων ἐν τῷ πολέμῳ, ȣ̓κ ἐκ τȣ̃ παρατυχόντος πυνθανόμενος ἠξίωσα γράφειν, ȣ̓δ' ὡς ἐμοὶ ἐδόκει, ἀλλ' οἷς τε αὐτὸς παρῆν, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ὅσον δυνατὸν ἀκριβείᾳ περὶ ἑκάςȣ ἐπεξελθών. ἐπιπόνως δὲ εὑρίσκετο, διότι οἱ παρόντες τοῖς ἔργοις ἑκάςοις, ȣ̓ ταυτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἔλεγον, ἀλλ' ὡς ἑκατέρων τὶς εὐνοίας ἢ μνήμης ἔχοι. κ̀ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν, ἀτερπέςερον φανεῖται. ὅσοι δὲ βȣλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις, κατὰ τὸ ἀν-

θρώπειον, τοιούτων ὄντων καὶ παραπλησί-
ων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτά, ἀρκούν-
τως ἕξει. κτῆμά τε ἐς ἀεὶ μᾶλλον ἢ ἀ-
γώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγ-
κειται.

κγ΄. Τῶν δὲ πρότερον ἔργων μέγιστον ἐ-
πράχθη τὸ Μηδικόν· καὶ τοῦτο ὅμως δυεῖν
ναυμαχίαιν καὶ πεζομαχίαιν ταχεῖαν τὴν
κρίσιν ἔσχε. τούτου δὲ τοῦ πολέμου μῆκός τε
μέγα προὔβη, παθήματά τε ξυνηνέχθη γε-
νέσθαι ἐν αὐτῷ τῇ Ἑλλάδι οἷα οὐχ ἕτε-
ρα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. οὔτε γὰρ πόλεις τοσαίδε
ληφθεῖσαι ἠρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρβά-
ρων, αἱ δ' ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούν-
των (εἰσὶ δὲ αἳ καὶ οἰκήτορας μετέβαλον ἁ-
λισκόμεναι) οὔτε φυγαὶ τοσαίδε ἀνθρώπων
καὶ φόνος, ὁ μὲν, κατ' αὐτὸν τὸν πόλεμον,
ὁ δὲ, διὰ τὸ στασιάζειν. τά τε πρότερον
ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ σπανιώτερον
βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη, σεισμῶν τε
πέρι, οἳ ἐπὶ πλεῖστον ἅμα μέρος γῆς κα-

veritatem ſpectare volent, et eorum, quae (ut ſunt res humanae) rurſus aliquando futura ſunt ejusmodi, et ſimilia, non plura deſiderabunt ad judicandum ea eſſe utilia. Nam *mea Hiſtoria* potius ut perpetuum monumentum, quam ludicrum certamen, quod in praeſentia audiatur, eſt compoſita.

23. Bellorum autem ſuperiorum, id, quod cum Medis eſt geſtum, maximum fuit: hoc ipſum tamen duobus navalibus, et totidem pedeſtribus proeliis celeriter eſt finitum. At hujus belli tum longitudo longe proceſſit, tum clades in ipſo Graeciae contigerunt, quales eodem temporis ſpatio nunquam alias. Nam *in aliis bellis* neque tot urbes captae vaſtataeque ſunt, aliae quidem a barbaris, aliae vero a *Graecis* ipſis bellum inter ſe gerentibus (nonnullae etiam captae incolas mutarunt) neque tot exſilia hominum *contigerunt;* neque tot caedes aliae quidem propter ipſum bellum, aliae vero propter ſeditiones *commiſſae.* Et quae antea fama quidem ferebantur, ſed re ipſa rarius confirmabantur, non incredibilia evaſerunt, *ut ſunt ea, quae traduntur* et de terrae-mo-

θρώπειον, τοιούτων ὄντων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτὰ, ἀρκούντως ἕξει. κτῆμά τε ἐς ἀεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται.

κγ'. Τῶν δὲ πρότερον ἔργων μέγιστον ἐπράχθη τὸ Μηδικόν· καὶ τοῦτο ὅμως δυοῖν ναυμαχίαιν καὶ πεζομαχίαιν ταχεῖαν τὴν κρίσιν ἔσχε. τούτου δὲ τοῦ πολέμου μῆκός τε μέγα προύβη, παθήματά τε ξυνηνέχθη γενέσθαι ἐν αὐτῷ τῇ Ἑλλάδι οἷα οὐχ ἕτερα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. οὔτε γὰρ πόλεις τοσαίδε ληφθεῖσαι ἠρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρβάρων, αἱ δ' ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων (εἰσὶ δὲ αἳ καὶ οἰκήτορας μετέβαλον ἁλισκόμεναι) οὔτε φυγαὶ τοσαίδε ἀνθρώπων καὶ φόνος, ὁ μὲν, κατ' αὐτὸν τὸν πόλεμον, ὁ δὲ, διὰ τὸ στασιάζειν. τά τε πρότερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ σπανιώτερον βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη, σεισμῶν τε πέρι, οἳ ἐπὶ πλεῖστον ἅμα μέρος γῆς καὶ

veritatem spectare volent, et eorum, quae (ut sunt res humanae) rursus aliquando futura sunt ejusmodi, et similia, non plura desiderabunt ad judicandum ea esse utilia. Nam *mea Historia* potius ut perpetuum monumentum, quam ludicrum certamen, quod in praesentia audiatur, est composita.

23. Bellorum autem superiorum, id, quod cum Medis est gestum, maximum fuit: hoc ipsum tamen duobus navalibus, et totidem pedestribus proeliis celeriter est finitum. At hujus belli tum longitudo longe processit, tum clades in ipso Graeciae contigerunt, quales eodem temporis spatio nunquam alias. Nam *in aliis bellis* neque tot urbes captae vastataeque sunt, aliae quidem a barbaris, aliae vero a *Graecis* ipsis bellum inter se gerentibus (nonnullae etiam captae incolas mutarunt) neque tot exsilia hominum *contigerunt;* neque tot caedes aliae quidem propter ipsum bellum, aliae vero propter seditiones *commissae.* Et quae antea fama quidem ferebantur, sed re ipsa rarius confirmabantur, non incredibilia evaserunt, *ut sunt ea, quae traduntur* et de terrae-mo-

tibus, qui *in hoc bello* ſimul et maximam orbis terrarum partem occuparunt, et vehementiſſimi fuerunt: et ſolis defectiones, quae frequentiores acciderunt, quam umquam ante memoratae fuerint: et apud nonnullos magnae ſiccitates, et fames ex ipſis natae, et peſtilens morbus, qui *Graeciam* non minimo detrimento affecit, quin etiam quandam *ejus* partem abſumſit. Haec enim omnia cum hoc bello ſimul invaſerunt. Ejus autem initium fecerunt Athenienſes et Peloponneſii, ruptis tricennalibus foederibus, quae poſt Euboeam captam inter ſe fecerant. Cur autem *haec illi* ruperint, cauſas, et diſſidia in primis ſcripſi, ne quis aliquando requirat, unde tantum bellum inter Graecos ſit conflatum. Nam veriſſimam quidem, ſed ſermone minime celebratam cauſam *fuiſſe* puto, Athenienſes, qui quod in dies creſcerent, et terrorem Lacedaemoniis incuterent, belli movendi neceſſitatem *ipſis* impoſuerint. Sed cauſae, quae propalam utrinque ferebantur, propter quas ruptis foederibus bellum ſuſceperunt, iſtae fuerunt,

ἰσχυρόταλοι οἱ αὐτοὶ ἐπέσχον· ἡλίου τε ἐκλείψεις, αἳ πυκνότεραι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνημονευόμενα ξυνέβησαν· αὐχμοί τε ἔστι παρ' οἷς μεγάλοι, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοί. καὶ ἡ οὐχ ἥκιστα βλάψασα, καὶ μέρος τι φθείρασα, ἡ λοιμώδης νόσος. ταῦτα γὰρ πάντα μετὰ τοῦδε τοῦ πολέμου ἅμα ξυνεπέθετο. ἤρξαντο δὲ αὐτοῦ Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι, λύσαντες τὰς τριακοντούτεις σπονδὰς, αἳ αὐτοῖς ἐγένοντο μετὰ Εὐβοίας ἅλωσιν. Διότι δ' ἔλυσαν, τὰς αἰτίας ἔγραψα πρῶτον, καὶ τὰς διαφορὰς, τοῦ μή τινας ζητῆσαί ποτε ἐξ ὅτου τοσοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλλησι κατέστη. τὴν μὲν γὰρ ἀληθεστάτην πρόφασιν, ἀφανεστάτην δὲ λόγῳ, τοὺς Ἀθηναίους ἡγοῦμαι, μεγάλους γιγνομένους, καὶ φόβον παρέχοντας τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀναγκάσαι ἐς τὸ πολεμεῖν. αἱ δ' ἐς τὸ φανερὸν λεγόμεναι αἰτίαι, αἵδ' ἦσαν ἑκατέρων, ἀφ' ὧν λύσαντες τὰς σπονδὰς, ἐς τὸν πόλεμον κατέστησαν.

κδ'. ΕΠΙΔΑΜΝΟΣ, ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλπον· προσοικοῦσι δ' αὐτὴν Ταυλάντιοι βάρβαροι, Ἰλλυρικὸν ἔθνος. ταύτην ἀπῴκισαν μὲν Κερκυραῖοι, οἰκιστὴς δ' ἐγένετο Φάλιος Ἐρατοκλείδου, Κορίνθιος γένος, τῶν ἀφ' Ἡρακλέους, κατὰ δὴ τὸν παλαιὸν νόμον ἐκ τῆς μητροπόλεως κατακληθείς. ξυνῴκισαν δὲ καὶ τῶν Κορινθίων τινὲς, καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ Δωρικοῦ γένους. προελθόντος δὲ τοῦ χρόνου ἐγένετο ἡ τῶν Ἐπιδαμνίων πόλις μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος. στασιάσαντες δὲ ἐν ἀλλήλοις ἔτη πολλὰ, ὡς λέγεται, ὑπὸ πολέμου τινὸς τῶν προσοίκων βαρβάρων ἐφθάρησαν, καὶ τῆς δυνάμεως τῆς πολλῆς ἐστερήθησαν. τὰ δὲ τελευταῖα, πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου, ὁ δῆμος αὐτῶν ἐξεδίωξε τοὺς δυνατούς. οἱ δὲ ἀπελθόντες μετὰ τῶν βαρβάρων ἐλῄζοντο τοὺς ἐν τῇ πόλει κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει ὄντες Ἐπιδάμνιοι, ἐπειδὴ ἐπιέζοντο, πέμπουσιν ἐς τὴν Κέρκυ-

24. EPIDAMNUS est urbs ad dextram sita navigantibus Ionium sinum versus. Huic autem finitimi sunt Taulantii barbari, gens Illyrica. Hanc urbem Corcyraei quidem missa colonia condiderunt: sed coloniae dux fuit Phalius Eratoclidae *filius*, genere Corinthius, ab Hercule oriundus, ex metropoli *more ac* instituto prisco accersitus. Nonnulli etiam Corinthii, et alii praeterea Doricae gentis homines ejus coloniae socii fuerunt. Progressu vero temporis, Epidamniorum urbs magna, populoque frequens evasit. Sed cum *ejus cives* jam multos annos (ut fertur) seditionibus intestinis laborassent, quodam finitimorum barbarorum bello attriti, magnaque potentiae parte privati sunt. Novissime vero, ante hoc bellum, illorum plebs potentissimos quosque *cives* ejecit. At illi, cum *inde* discessissent, cum barbaris, *ad quos se receperant*, eos, qui in urbe erant, terra marique praedabantur. Epidamnii vero, qui in urbe erant, cum *ab illis* premerentur, Corcyram, ut ad suae coloniae matrem, legatos mittunt, orantes ne se perdi sinerent: sed et profugos sibi recon-

ciliarent, bellumque barbarorum finirent. Haec autem supplices in Junonis templo sedentes rogabant. Sed Corcyraei preces *eorum* non admiserunt; at re infecta *eos* remiserunt.

25. Cum autem Epidamnii nullam a Corcyraeis opem sibi latam viderent, ambigebant quonam modo in praesenti rerum statu se gerere deberent. Quare *legatis* Delphos missis, Deum consuluerunt, an Corinthiis, ut coloniae deductoribus, urbem dederent, operamque darent, ut aliquid auxilii ab illis impetrarent. Ille vero ipsis respondit, ut urbem *Corinthiis* dederent, eosque sibi duces assumerent. Epidamnii vero, Corinthum profecti, coloniam oraculi jussu dediderunt, demonstrantes et ipsum suae coloniae ducem Corinthium fuisse, et Dei oraculum declarantes, eosque rogabant, ne se perdi sinerent: sed *sibi* opem ferrent. Corinthii vero et propter ipsam causae aequitatem auxilium promiserunt (quia coloniam istam non minus suam, quam Corcyraeorum esse ducebant.) Simul etiam propter odium, quo

ραν πρέσβεις, ὡς μητρόπολιν ὖσαν, δεόμενοι μὴ σφᾶς περιορᾶν φθειρομένους, ἀλλὰ τούς τε φεύγοντας συναλλάξαι σφίσι, καὶ τὸν τῶν βαρβάρων πόλεμον καταλῦσαι. ταῦτα δὲ ἱκέται καθεζόμενοι ἐς τὸ Ἥραιον ἐδέοντο. οἱ δὲ Κερκυραῖοι τὴν ἱκετείαν οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἀπράκτους ἀπέπεμψαν.

κέ. Γνόντες δὲ οἱ Επιδάμνιοι οὐδεμίαν σφίσιν ἀπὸ Κερκύρας τιμωρίαν οὖσαν, ἐν ἀπόρῳ εἴχοντο θέσθαι τὸ παρόν· καὶ πέμψαντες ἐς Δελφοὺς, τὸν θεὸν ἐπηρώτων εἰ παραδοῖεν Κορινθίοις τὴν πόλιν, ὡς οἰκισταῖς, καὶ τιμωρίαν τινὰ πειρῷντ' ἀπ' αὐτῶν ποιεῖσθαι. ὁ δ' αὐτοῖς ἀνεῖλε, παραδοῦναι, καὶ ἡγεμόνας ποιεῖσθαι. ἐλθόντες δὲ οἱ Επιδάμνιοι ἐς τὴν Κόρινθον, κατὰ τὸ μαντεῖον παρέδοσαν τὴν ἀποικίαν, τόν τε οἰκιστὴν ἀποδεικνύντες σφῶν ἐκ Κορίνθου ὄντα, καὶ τὸ χρηστήριον δηλοῦντες. ἐδέοντό τε μὴ σφᾶς περιορᾶν διαφθειρομένους, ἀλλ' ἐπαμῦναι. Κορίνθιοι δὲ κατά τε τὸ δίκαιον ὑπεδέξαντο τὴν τιμωρίαν, (νομί-

ζοντες οὐχ ἧσσον ἑαυτῶν εἶναι τὴν ἀποικίαν ἢ Κερκυραίων· ἅμα δὲ καὶ μίσει τῶν Κερκυραίων, ὅτι αὐτῶν παρημέλουν ὄντες ἄποικοι· οὔτε γὰρ ἐν πανηγύρεσι ταῖς κοιναῖς διδόντες γέρα τὰ νομιζόμενα, οὔτε Κορινθίῳ ἀνδρὶ προκαταρχόμενοι τῶν ἱερῶν, ὥσπερ αἱ ἄλλαι ἀποικίαι· περιφρονοῦντες δὲ αὐτοὺς, καὶ χρημάτων δυνάμει ὄντες κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὅμοια τοῖς Ἑλλήνων πλουσιωτάτοις, καὶ τῇ ἐς πόλεμον παρασκευῇ δυνατώτεροι. ναυτικῷ δὲ καὶ πολὺ προέχειν ἔστιν ὅτε ἐπαιρόμενοι, καὶ κατὰ τὴν τῶν Φαιάκων προενοίκησιν τῆς Κερκύρας, κλέος ἐχόντων τὰ περὶ τὰς ναῦς· ᾗ καὶ μᾶλλον ἐξηρτύοντο τὸ ναυτικὸν, καὶ ἦσαν οὐκ ἀδύνατοι. τριήρεις γὰρ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ὑπῆρχον αὐτοῖς ὅτε ἤρχοντο πολεμεῖν.

κϛʹ. Πάντων οὖν τούτων ἐγκλήματα ἔχοντες οἱ Κορίνθιοι, ἔπεμπον ἐς τὴν Ἐπίδαμνον ἄσμενοι τὴν ὠφέλειαν, οἰκήτορά τε τὸν βουλόμενον ἰέναι κελεύοντες, καὶ Ἀμπρακιωτῶν καὶ Λευκαδίων καὶ ἑαυτῶν φρουρούς. ἐ

Corcyraeos prosequebantur, quia *Corcyraei*, licet essent *Corinthiorum* coloni, ipsos *tamen* contemnebant. Nam neque in publicis solennitatibus consuetos honores *ipsis* tribuebant, neque in sacrificiis, quum viscera distribuebant, a viro Corinthio auspicabantur, quemadmodum caeterae coloniae. Sed illos contemnebant, quod pecuniarum copia, vel ditissimis quibusque illius saeculi Graecis pares essent, et bellico apparatu pollerent, quinetiam classe interdum *se caeteris* longe praestare gloriabantur, praesertim quod Phaeaces Corcyram olim tenuissent, qui rerum nauticarum gloria floruerant: quamobrem etiam *ipsi* classi parandae operam studiosius dabant, nec parum potentes erant. Nam centum et viginti naves ipsis fuerunt, quum bellum gerere coeperunt.

26. Corinthii igitur, cum omnium istarum rerum *justas* haberent querelas, auxilium et Ambraciatarum ac Leucadiorum atque suorum *civium* praesidia lubenter Epidamnum miserunt, omnibus, qui illuc ha-

bitandi causa se conferre voluissent, facta eundi potestate. Haec autem praesidia itinere pedestri Apolloniam iverunt, quae erat Corinthiorum colonia, Corcyraeorum metu, ne ab illis mare trajicere prohiberentur. Corcyraei vero, ubi colonos, et praesidia Epidamnum pervenisse, coloniamque Corinthiis deditam intellexerunt, rem iniquo animo tulerunt. Statimque *eo* cum xxv navibus profecti, dein altera classe, minaciter ipsis imperarunt, ut exsules reciperent (nam Epidamnii exsules Corcyram venerant, demonstrantes monumenta, et cognationem, quam praetendentes, orabant *eos*, ut se *in patriam* reducerent) et praesidia, quae Corinthii miserant, et *novos* colonos remitterent. Sed Epidamnii, nulla ipsorum imperata fecerunt. Quamobrem Corcyraei cum infesto quadraginta navium exercitu, et exsulibus (ut eos reducturi) ac Illyriis *in armorum societatem* assumtis, bellum illis intulerunt. Urbem autem obsidentes, denuntiarunt, ut et de Epidamniis, qui vellet, et peregrini impune abirent, alioqui ut hostes tractatum iri. Sed cum *Epidam-*

πορεύθησαν δὲ πεζῇ ἐς Ἀπολλωνίαν, Κορινθίων οὖσαν ἀποικίαν, δέει τῶν Κερκυραίων, μὴ κωλύωνται ὑπ' αὐτῶν κατὰ θάλατταν περαιούμενοι. Κερκυραῖοι δὲ, ἐπειδὴ ᾔσθηντο τούς τε οἰκήτορας καὶ φρουροὺς ἥκοντας ἐς τὴν Ἐπίδαμνον, τήν τε ἀποικίαν Κορινθίοις δεδομένην, ἐχαλέπαινον· καὶ πλεύσαντες εὐθὺς πέντε καὶ εἴκοσι ναυσὶ, καὶ ὕστερον ἑτέρῳ στόλῳ, τούς τε φεύγοντας ἐκέλευον κατ' ἐπήρειαν δέχεσθαι αὐτοὺς (ἦλθον γὰρ ἐς τὴν Κέρκυραν οἱ τῶν Ἐπιδαμνίων φυγάδες, τάφους τε ἀποδεικνύντες καὶ ξυγγένειαν, ἣν προϊσχόμενοι, ἐδέοντο σφᾶς κατάγειν) τούς τε φρουροὺς, οὓς οἱ Κορίνθιοι ἔπεμψαν, καὶ τοὺς οἰκήτορας ἀποπέμπειν. οἱ δὲ Ἐπιδάμνιοι οὐδὲν αὐτῶν ὑπήκουσαν. ἀλλὰ στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ Κερκυραῖοι ναυσὶ τεσσαράκοντα μετὰ τῶν φυγάδων, ὡς κατάξοντες αὐτοὺς, καὶ τοὺς Ἰλλυριοὺς προσλαβόντες. προσκαθεζόμενοι δὲ τῇ πόλει, προεῖπον, Ἐπιδαμνίων τε τὸν βουλόμενον

καὶ τοὺς ξένους, ἀπαθεῖς ἀπιέναι. εἰ δὲ μὴ, ὡς πολεμίοις χρήσεσθαι. ὡς δ' οὐκ ἐπείθοντο, οἱ μὲν Κερκυραῖοι (ἔστι δ' ἰσθμὸς τὸ χωρίον) ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν.

κζ'. Κορίνθιοι δ' ὡς αὐτοῖς ἐκ τῆς Επιδάμνου ἦλθον ἄγγελοι ὅτι πολιορκοῦνται, παρεσκευάζοντο στρατιάν· καὶ ἅμα ἀποικίαν ἐς τὴν Επίδαμνον ἐκήρυσσον, ἐπὶ τῇ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ τὸν βουλόμενον ἰέναι. εἰ δέ τις τοπαραυτίκα μὲν μὴ ἐθέλει ξυμπλεῖν, μετέχειν δὲ βούλεται τῆς ἀποικίας, πεντήκοντα δραχμὰς καταθέντα Κορινθίας μένειν. ἦσαν δὲ καὶ οἱ πλέοντες πολλοὶ, καὶ οἱ τὸ ἀργύριον καταβάλλοντες. ἐδεήθησαν δὲ καὶ τῶν Μεγαρέων ναυσὶ σφᾶς ξυμπροπέμψαι, εἰ ἄρα κωλύοιντο ὑπὸ Κερκυραίων πλεῖν. οἱ δὲ παρεσκευάζοντο αὐτοῖς ὀκτὼ ναυσὶ ξυμπλεῖν, καὶ Παλῆς Κεφαλλήνων, τέσσαρσι. καὶ Επιδαυρίων ἐδεήθησαν, οἱ παρέσχον πέντε. Ἑρμιονῆς δὲ, μίαν· καὶ Τροιζήνιοι, δύο· Λευκάδιοι δὲ, δέκα· καὶ Αμπρα-

nii illis non parerent, Corcyraei quidem (ille autem locus est isthmus) urbem obside-re coeperunt.

27. Corinthii vero, postquam nuntii E-pidamno *ad ipsos* venerunt, qui urbem ob-sideri nuntiarunt, exercitum parare coepe-runt. Simul etiam coloniam Epidamnum de-ducendam edixerunt, ea lege, ut qui vel-let *illuc* iret, pari *jure*, parique *honore cum caeteris civibus futurus*. Quod si quis pro-tinus cum *caeteris* navigare nollet, et ta-men coloniae particeps esse vellet, numera-tis quinquaginta drachmis Corinthiis *ei in urbe* remanere *licere dixerunt*. Fuerunt au-tem permulti, et qui navigarunt, et qui pe-cuniam numerarunt. Rogarunt etiam Me-garenses, ut suis navibus se comitari vellent, si forte suae navigationis cursus a Corcy-raeis impediretur. Illi vero cum illis navi-gare octo navibus parabant, et Palenses Ce-phalleniorum, quatuor. Epidaurios quoque rogarunt, qui quinque praebuerunt. Her-mionenses vero, unicam. Et Troezenii, duas. Leucadii, decem. Et Ambraciotae, octo. A

Thebanis vero, et Phliafiis pecunias petierunt, ab Eleis naves vacuas et pecunias. Ipforum vero Corinthiorum naves triginta, et tria militum gravis armaturae millia parabantur.

28. Poftquam vero Corcyraei hunc apparatum audierunt, Corinthum profecti cum Lacedaemoniis, Sicyoniisque legatis, quos fibi adjunxerant, jufferunt Corinthios praefidia et *novos* colonos Epidamno deducere, ut ex urbe, quae ad eos nihil pertineret. quod fi eam fibi vendicare pergerent, in Peloponnefo, apud illas civitates, de quibus inter utrofque conveniffet, volebant jure disceptare; utris autem colonia fuiffet adjudicata, hos ea potiri. Quinetiam oraculo Delphico *rem controverfam* committere volebant. Sed bellum fieri non finebant, *idque diffuadebant*: alioqui, fi illi vim *fibi* facerent, dicebant fe coactum iri auxilii *praefidiique* caufa, illos fibi facere amicos, quos nollent, alterutros eorum, qui potentia tunc praeftarent. Corinthii vero ipfis responderunt, fi naves et barbaros ab Epidamno ab-

κιῶται, ὀκλώ. Θηβαίους δὲ χρήματα ᾔτησαν, καὶ Φλιασίους· Ηλείους τε ναῦς τε κενὰς καὶ χρήματα. αὐτῶν δὲ Κορινθίων νῆες παρεσκευάζοντο τριάκοντα, καὶ τρισχίλιοι ὁπλῖται.

κή. Επειδὴ δὲ ἐπύθοντο οἱ Κερκυραῖοι τὴν παρασκευὴν, ἐλθόντες εἰς Κόρινθον μετὰ Λακεδαιμονίων καὶ Σικυωνίων πρέσβεων, οὓς παρέλαβον, ἐκέλευον Κορινθίους τοὺς ἐν Επιδάμνῳ φρουρούς τε καὶ οἰκήτορας ἀπάγειν, ὡς οὐ μετὸν αὐτοῖς Επιδάμνου. εἰ δέ τι ἀντιποιοῦνται, δίκας ἤθελον δοῦναι ἐν Πελοποννήσῳ παρὰ πόλεσιν αἷς ἂν ἀμφότεροι ξυμβῶσιν. ὁποτέρων δ' ἂν δικασθῇ εἶναι τὴν ἀποικίαν, τούτους κρατεῖν. ἤθελον δὲ καὶ τῷ ἐν Δελφοῖς μαντείῳ ἐπιτρέψαι. πόλεμον δὲ οὐκ εἴων ποιεῖν· εἰ δὲ μὴ, καὶ αὐτοὶ ἀναγκασθήσεσθαι ἔφασαν, ἐκείνων βιαζομένων, φίλους ποιεῖσθαι οὓς οὐ βούλονται, ἑτέρους τῶν νῦν ὄντων μᾶλλον, ὠφελείας ἕνεκα. οἱ δὲ Κορίνθιοι ἀπεκρίναντο αὐτοῖς, ἢν τάς τε ναῦς καὶ τοὺς βαρβάρους ἀπὸ Επι-

δάμνου ἀπάγωσι, βουλεύσεσθαι. πρότερον δὲ, οὐ καλῶς ἔχειν, τοὺς μὲν πολιορκεῖσθαι, ἑαυτοὺς δὲ δικάζεσθαι. Κερκυραῖοι δὲ ἀντέλεγον, ἢν καὶ ἐκεῖνοι τοὺς ἐν Ἐπιδάμνῳ ἀπάγωσι, ποιήσειν ταῦτα. ἕτοιμοι δὲ εἶναι καὶ ὥστε ἀμφοτέρους μένειν κατὰ χώραν, σπονδὰς δὲ ποιήσασθαι ἕως ἂν ἡ δίκη γένηται.

κθ΄. Κορίνθιοι δὲ οὐδὲν τούτων ὑπήκουον, ἀλλ' ἐπειδὴ πλήρεις αὐτοῖς ἦσαν αἱ νῆες, καὶ οἱ ξύμμαχοι παρῆσαν, προπέμψαντες κήρυκα πρότερον πόλεμον προεροῦντα Κερκυραίοις, ἄραντες ἑβδομήκοντα ναυσὶ καὶ πέντε, δισχιλίοις τε ὁπλίταις, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Ἐπίδαμνον, Κερκυραίοις ἐναντία πολεμήσοντες. ἐστρατήγει δὲ τῶν μὲν νεῶν Ἀριστεὺς ὁ Πελλίχου, καὶ Καλλικράτης ὁ Καλλίου, καὶ Τιμάνωρ ὁ Τιμάνθους. τοῦ δὲ πεζοῦ, Ἀρχέτιμός τε ὁ Εὐρυτίμου, καὶ Ἰσαρχίδας ὁ Ἰσάρχου. ἐπειδὴ δὲ ἐγένοντο ἐν Ἀκτίῳ τῆς Ἀνακτορίας γῆς, οὗ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστιν, ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμπρακικοῦ

ducerent, se consultaturos. Nam ante, rem non bene se habere *dicebant*, si illi quidem obsiderentur, ipsi vero judicio contenderent. Contra vero Corcyraei dicebant, se ista facturos, si et illi abducerent eos, qui Epidamni erant. Se etiam paratos esse *dicebant*, ut utrique *suo* loco manerent, foedusque facerent, tantisper dum judicium fieret.

29. At Corinthii nihil horum facere, nec *ipsis* parere voluerunt: sed postquam ipsorum naves plenae fuerunt, et socii adfuerunt, caduceatore praemisso, qui Corcyraeis bellum prius indiceret, portu solventes cum septuaginta et quinque navibus, et duobus millibus gravis armaturae militum, Epidamnum versus navigarunt, bellum Corcyraeis illaturi. Navibus autem praeerat Aristaeus Pellicae, et Callicrates Calliae, et Timanor Timanthis *filius*. Peditatui vero Archetimus Eurytimi, et Isarchidas Isarchi *filius*. Postquam autem ad agri Anactorii Actium pervenerunt, ubi templum est Apollinis, in faucibus sinus Ambracii, Corcyraei

caduceatorem ipsis ad Actium praemiserunt, qui vetaret *illos* contra se navigare: simul etiam naves impleverunt, et vetustas quidem junxerunt, *et jugis aptarunt*, ut navigationi idoneae essent; alias vero refecerunt. Sed postquam caduceator nihil pacatum a Corinthiis renuntiavit: et ipsorum naves numero octoginta jam expletae fuerunt, (nam quadraginta *naves* Epidamnum obsidebant) obviam *hosti* processerunt, et acie instructa navalem pugnam commiserunt. Et Corcyraei longe superiores fuerunt, et xv Corinthiorum naves profligarunt. Eodem autem die ipsis accidit, ut et illi, qui Epidamnum obsidebant, *Epidamnios* ad deditionem redigerent, ea conditione, ut peregrinos quidem venderent: Corinthios vero in vinculis servarent, donec aliquid aliud *victoribus* videretur *de ipsis statuere*.

30. Post hoc navale proelium Corcyraei, cum trophaeum in Leucimna Corcyrae promontorio statuissent, caeteros quidem captivos, quos ceperant, interfecerunt: Corinthios vero vinctos asservarunt. Postea ve-

κόλπε, οἱ Κερκυραῖοι κήρυκά τε προέπεμψαν αὐτοῖς ἐν Ακατίῳ ἀπερᾶντα μὴ πλεῖν ἐπὶ σφᾶς, καὶ τὰς ναῦς ἅμα ἐπλήρουν, ζεύξαντές τε τὰς παλαιὰς, ὥστε πλωΐμους εἶναι, καὶ τὰς ἄλλας ἐπισκευάσαντες. ὡς δὲ ὁ κήρυξ τε ἀπήγγειλεν οὐδὲν εἰρηναῖον παρὰ τῶν Κορινθίων, καὶ αἱ νῆες αὐτοῖς ἐπεπλήρωντο οὖσαι ὀγδοήκοντα (τεσσαράκοντα γὰρ Επίδαμνον ἐπολιόρκουν) ἀνταναγαγόμενοι καὶ παραταξάμενοι ἐναυμάχησαν· καὶ ἐνίκησαν οἱ Κερκυραῖοι παραπολὺ, καὶ ναῦς πεντεκαίδεκα διέφθειραν τῶν Κορινθίων. Τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ αὐτοῖς ξυνέβη καὶ τοὺς τὴν Επίδαμνον πολιορκοῦντας παραστήσασθαι ὁμολογίᾳ, ὥστε τοὺς μὲν ἐπήλυδας ἀποδόσθαι, Κορινθίους δὲ δήσαντας ἔχειν, ἕως ἂν ἄλλο τι δόξῃ.

λ'. Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν οἱ Κερκυραῖοι τροπαῖον στήσαντες ἐπὶ τῇ Λευκίμνῃ, τῆς Κερκύρας ἀκρωτηρίῳ, τοὺς μὲν ἄλλους οὓς ἔλαβον αἰχμαλώτους ἀπέκτειναν, Κορινθίους δὲ δήσαντες εἶχον. ὕστερον δὲ, ἐ-

πειδὴ οἱ Κορίνθιοι, καὶ οἱ ξύμμαχοι ἡσσημένοι ταῖς ναυσὶν, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου, τῆς θαλάσσης ἁπάσης ἐκράτουν τῆς κατ' ἐκεῖνα τὰ χωρία οἱ Κερκυραῖοι, καὶ πλεύσαντες ἐς Λευκάδα τὴν Κορινθίων ἀποικίαν, τῆς γῆς ἔτεμον, καὶ Κυλλήνην τὸ Ἠλείων ἐπίνειον ἐνέπρησαν, ὅτι ναῦς καὶ χρήματα παρέσχον τοῖς Κορινθίοις. τοῦ τε χρόνου τὸν πλεῖστον μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἐπεκράτουν τῆς θαλάσσης, καὶ τοὺς τῶν Κορινθίων ξυμμάχους ἐπιπλέοντες ἔφθειρον. μέχρις οὗ Κορίνθιοι περιόντι τῷ θέρει πέμψαντες ναῦς καὶ στρατιὰν, ἐπεὶ σφῶν οἱ ξύμμαχοι ἐπόνουν, ἐστρατοπεδεύοντο ἐπὶ Ἀκτίῳ, καὶ περὶ τὸ Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος, φυλακῆς ἕνεκα τῆς τε Λευκάδος καὶ τῶν ἄλλων πόλεων ὅσαι σφίσι φίλιαι ἦσαν. ἀντεστρατοπεδεύοντο δὲ καὶ οἱ Κερκυραῖοι ἐπὶ τῇ Λευκίμνῃ ναυσί τε καὶ πεζῷ. ἐπέπλεόν τε οὐδέτεροι ἀλλήλοις, ἀλλὰ τὸ θέρος τοῦτο ἀντικαθεζόμενοι, χειμῶνος ἤδη ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου ἑκάτεροι.

ro, quum Corinthii, ſociique navali proelio victi domum rediiſſent, Corcyraei imperium totius maris, quod eſt in illis regionibus, adepti ſunt, et navibus ad Leucadem Corinthiorum coloniam profecti, agrum vaſtarunt, et Cyllenen, Eleorum navalia, incenderunt, quod naves pecuniasque Corinthiis praebuiſſent. Et poſt illud navale proelium maxima ejus anni parte, maris illius imperium obtinuerunt, et Corinthiorum ſocios infeſta claſſe navigantes vexarunt. Donec Corinthii aeſtate jam adventante, navibus, exercituque miſſo, cum ipſorum ſocii laborarent, ad Actium et circa Chimerium Thesprotidis caſtra poſuerunt, ut et Leucadem et caeteras civitates, quotquot ſibi erant amicae, ſuo praeſidio tutarentur. Corcyraei vero et navibus et peditatu in Leucimna e regione *hoſtium* caſtrametati ſunt. Et neutri contra alteros navigabant: ſed ea aeſtate ſtativa oppoſita habentes, hyeme jam adventante domum utrique ſe receperunt.

31. Toto autem poſt hoc proelium, et inſequenti anno, Corinthii graviter ferentes bellum contra Corcyraeos ſusceptum, naves compegerunt, et navalem expeditionem optime pararunt, remiges cum ex ipſa Peloponneſo, tum ex reliqua Graecia cogentes, *eosque* mercede ſolicitantes. Corcyraei vero audito illorum apparatu timere coeperunt, et (nam cum nulla Graecorum civitate foedere erant conjuncti, neque aut in Athenienſium, aut Lacedaemoniorum foederibus ſe adſcripſerant) viſum eſt ipſis ad Athenienſes proficiſci, et ſocietatem cum illis contrahere, et operam dare, ut aliquod auxilium ab ipſis impetrarent. Corinthii vero his *rebus* auditis, legatos et ipſi Athenas miſerunt, *ut Athenienſes orarent*, ne praeter Corcyraeorum claſſem, ipſorum quoque *claſſis hoſtibus* adjuncta, ſibi impedimento eſſet, ne bellum arbitratu ſuo gererent. Itaque coacta concione in disceptationem venerunt. Atque Corcyraei quidem haec verba fecerunt.

λα΄. Τὸν δ᾽ ἐνιαυτὸν πάντα τὸν μετὰ τὴν ναυμαχίαν, καὶ τὸν ὕστερον, οἱ Κορίνθιοι ὀργῇ φέροντες τὸν πρὸς Κερκυραίους πόλεμον, ἐναυπηγοῦντο, καὶ παρεσκευάζοντο τακράτιστα νεῶν στόλον, ἔκ τε αὐτῆς Πελοποννήσου ἀγείροντες καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐρέτας, μισθῷ πείθοντες. πυνθανόμενοι δὲ οἱ Κερκυραῖοι τὴν παρασκευὴν αὐτῶν, ἐφοβοῦντο, καὶ (ἦσαν γὰρ οὐδενὸς Ἑλλήνων ἔνσπονδοι, οὐδὲ ἐπεγράψαντο ἑαυτοὺς οὔτε ἐς τὰς Αθηναίων σπονδὰς, οὔτε ἐς τὰς Λακεδαιμονίων) ἔδοξεν αὐτοῖς, ἐλθοῦσιν ὡς τοὺς Αθηναίους, ξυμμάχους γενέσθαι, καὶ ὠφέλειάν τινα πειρᾶσθαι ἀπ᾽ αὐτῶν εὑρίσκεσθαι. οἱ δὲ Κορίνθιοι, πυθόμενοι ταῦτα, ἦλθον καὶ αὐτοὶ ἐς τὰς Αθήνας πρεσβευσόμενοι, ὅπως μὴ σφίσι πρὸς τῷ Κερκυραίων ναυτικῷ καὶ τὸ αὐτῶν προσγενόμενον, ἐμπόδιον γένηται θέσθαι τὸν πόλεμον ᾗ βούλονται. καταστάσης δὲ ἐκκλησίας, ἐς ἀντιλογίαν ἦλθον. καὶ οἱ μὲν Κερκυραῖοι ἔλεξαν τοιάδε.

λϐʹ. ‘ ΔΙΚΑΙΟΝ, ὦ Ἀθηναῖοι, τοὺς
‘ μήτε εὐεργεσίας μεγάλης, μήτε ξυμμα-
‘ χίας προυφειλομένης, ἥκοντας παρὰ τοὺς
‘ πέλας ἐπικουρίας (ὥσπερ καὶ ἡμεῖς νῦν)
‘ δεησομένους, ἀναδιδάξαι πρῶτον, μάλιστα
‘ μὲν, ὡς καὶ ξύμφορα δέονται, εἰ δὲ μὴ, ὅτι
‘ γε οὐκ ἐπιζήμια· ἔπειτα δὲ, ὡς καὶ τὴν χά-
‘ ριν βέβαιον ἕξουσιν. εἰ δὲ τούτων μηδὲν σα-
‘ φὲς καταστήσουσι, μὴ ὀργίζεσθαι ἢν ἀτυ-
‘ χῶσι. Κερκυραῖοι δὲ μετὰ τῆς ξυμμα-
‘ χίας τῆς αἰτήσεως καὶ ταῦτα πιστεύοντες
‘ ἐχυρὰ ὑμῖν παρέξεσθαι, ἀπέστειλαν ἡμᾶς.
‘ τετύχηκε δὲ τὰ αὐτὸ ἐπιτήδευμα πρός
‘ τε ὑμᾶς ἐς τὴν χρείαν ἡμῖν ἄλογον, καὶ ἐς
‘ τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι ἀξύμ-
‘ φορον. ξύμμαχοί τε γὰρ οὐδενός πω ἐν τῷ
‘ πρὸ τοῦ χρόνῳ ἑκούσιοι γενόμενοι, νῦν ἄλ-
‘ λων τοῦτο δεησόμενοι ἥκομεν, καὶ ἅμα ἐς
‘ τὸν παρόντα πόλεμον Κορινθίων ἔρημοι δι’
‘ αὐτὸ καθέστημεν. καὶ περιέστηκεν ἡ δοκοῦσα
‘ ἡμῶν πρότερον σωφροσύνη, τὸ μὴ ἐν ἀλ-

32. 'Aequum est, viri Athenienses, ut 'qui ad alios auxilii implorandi causa (quem-'admodum nos quoque nunc facimus) ve-'niunt, praesertim si nulla magna beneficia 'exstent in eos ante collata, nec ipsis ulla 'cum illis intercedat societas ante inita, pri-'mum demonstrent sua postulata maxime 'quidem utilitati fore *illis, a quibus societa-'tem, auxiliumque petunt*, sin minus, saltem 'non detrimento: deinde vero se firmam 'ipsis gratiam habituros. Sed si nihil ho-'rum perspicuum fecerint, non indigne fe-'rant, si *postulata* non impetrarint. Corcy-'raei igitur persuasum habentes, se haec 'quoque vobis manifeste probaturos, nos 'societatem petituros miserunt. Accidit 'autem, ut idem institutum nobis sit et in-'consultum apud vos, in hoc negotio, in 'quo vestra opera egemus, et in nostris re-'bus in praesentia *nobis* parum commo-'dum. Nam cum nunquam antehac cu-'jusquam socii voluntarii fuerimus, nunc 'hoc *ipsum* ab aliis petituri venimus, simul 'etiam in praesenti bello, quod cum Co-'rinthiis gerimus, propter hoc *nostrum pris-'cum institutum* deserti sumus ab omnibus.

'Et noſtram illam, quae prius prudentia 'videbatur, quod, ſocietate cum aliis inita, 'ob amicorum conſilia, eorumque arbitrio 'ſimul periclitari nollemus, nunc in mani-'feſtam imprudentiam et imbecillitatem 'conſtat eſſe mutatam. Nos igitur ſoli Co-'rinthios in ſuperiore navali proelio repuli-'mus. Verum quia majore apparatu tam ex 'Peloponneſo, quam ex reliqua Graecia con-'tra nos veniunt, quia etiam videmus nos 'domeſticis tantum viribus fretos non poſſe 'incolumes evadere, ſimul etiam *quia* mag-'num eſt periculum, *quod caeteris Graecis* '*imminet*, ſi in illorum poteſtatem rediga-'mur; *idcirco* et veſtra et cujuslibet alius 'auxilia implorare *nobis* eſt neceſſe. Et ve-'nia eſt danda, ſi non malitia: ſed potius 'opinionis errore, ſuperiori noſtrae quieti 'res contrarias *nunc* audemus.

33. 'Quod ſi *nos* audieritis, haec no-'ſtrae neceſſitatis ſocietas vobis multis de 'cauſis in honorem cedet et emolumentum. 'Primum quidem, quia *nobis*, qui injuriam 'accipimus, nec aliis injuriam facimus, o-'pem feretis. Deinde vero, quia, ſi *nos*, in 'maximarum rerum diſcrimen adductos, re-

λοτρίᾳ ξυμμαχίᾳ τῇ τοῦ πέλας γνώμῃ ξυγκινδυνεύειν, νῦν ἀβουλία καὶ ἀσθένεια φαινομένη. τὴν μὲν οὖν γενομένην ναυμαχίαν αὐτοὶ κατὰ μόνας ἀπεωσάμεθα Κορινθίους. ἐπειδὴ δὲ μείζονι παρασκευῇ ἀπὸ Πελοποννήσου καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐφ' ἡμᾶς ὥρμηνται, καὶ ἡμεῖς ἀδύνατοι ὁρῶμεν ὄντες τῇ οἰκείᾳ μόνον δυνάμει περιγενέσθαι, καὶ ἅμα μέγας ὁ κίνδυνος εἰ ἐσόμεθα ὑπ' αὐτοῖς· ἀνάγκη καὶ ὑμῶν καὶ ἄλλου παντὸς ἐπικουρίας δεῖσθαι· καὶ ξυγγνώμη εἰ μὴ μετὰ κακίας, δόξης δὲ μᾶλλον ἁμαρτίᾳ, τῇ πρότερον ἀπραγμοσύνῃ ἐναντία τολμῶμεν.

λγ'. ‘Γενήσεται δὲ ὑμῖν πειθομένοις καλὴ ἡ ξυντυχία κατὰ πολλὰ τῆς ἡμετέρας χρείας. πρῶτον μὲν, ὅτι ἀδικουμένοις, καὶ οὐχ ἑτέρους βλάπτουσι, τὴν ἐπικουρίαν ποιήσεσθε· ἔπειτα, περὶ τῶν μεγίστων κινδυνεύοντας δεξάμενοι, ὡς ἂν μάλιστα μετ' ἀειμνήστου μαρτυρίου τὴν χάριν

‘ καλάθησθε. ναυλικόν τε κεκλήμεθα, πλὴν
‘ τοῦ παρ' ὑμῖν, πλεῖστον. καὶ σκέψασθε τίς
‘ εὐπραξία σπανιωτέρα, ἢ τίς τοῖς πολε-
‘ μίοις λυπηροτέρα, εἰ ἣν ὑμεῖς ἂν πρὸ
‘ πολλῶν χρημάτων καὶ χάριτος ἐτιμή-
‘ σασθε δύναμιν ὑμῖν προσγενέσθαι, αὕτη
‘ πάρεστιν αὐτεπάγγελτος, ἄνευ κινδύνου καὶ
‘ δαπάνης διδοῦσα ἑαυτήν. καὶ προσέτι φέ-
‘ ρουσα ἐς μὲν τοὺς πολλοὺς, ἀρετὴν, οἷς δὲ
‘ ἐπαμυνεῖτε, χάριν, ὑμῖν δ' αὐτοῖς, ἰσχύν.
‘ ἃ ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ ὀλίγοις δὴ ἅμα
‘ πάντα ξυνέβη. καὶ ὀλίγοι ξυμμαχίας δε-
‘ όμενοι, οἷς ἐπικαλοῦνται, ἀσφάλειαν καὶ
‘ κόσμον οὐχ ἧσσον διδόντες ἢ ληψόμενοι
‘ παραγίνονται. τὸν δὲ πόλεμον δι' ὅνπερ
‘ χρήσιμοι ἂν εἴημεν, εἴ τις ὑμῶν μὴ οἴε-
‘ ται ἔσεσθαι, γνώμης ἁμαρτάνει, καὶ οὐκ
‘ αἰσθάνεται τοὺς Λακεδαιμονίους φόβῳ τῷ
‘ ὑμετέρῳ πολεμησείοντας, καὶ τοὺς Κορίν-
‘ θίους δυναμένους παρ' αὐτοῖς, καὶ ὑμῖν
‘ ἐχθροὺς ὄντας, καὶ προκαταλαμβάνοντας

' cipiatis, beneficium cum aeterno testimo-
' nio quam optime *apud nos* collocabitis.
' Classem autem, vestra excepta, maximam
' habemus. Quare considerate, quaenam
' magis singularis vestrae prosperitatis occa-
' sio, quaeve hostibus damnosior esse possit,
' quam si *ea* potentia, quam vobis esse ad-
' junctam magnae pecuniae, magnaeque gra-
' tiae anteposuissetis, *si inquam* ea *nunc* ad-
' sit, sponte sua, sine periculo, et sumtu se-
' ipsam *vobis* tradens: praeterea apud mul-
' tos quidem afferens gloriam; illis vero,
' quibus opem feretis, gratiam, et vobis ip-
' sis, potentiam. Quae omnia ex omni tem-
' porum memoria perpaucis simul contige-
' runt; paucique sunt, qui *illis*, a quibus belli
' societatem petunt, praesidium ac ornamen-
' tum majus daturi, quam *ab ipsis* accepturi
' veniant. Bellum autem, in quo *vobis* uti-
' les esse poterimus, si quis vestrum sit, qui
' nullum fore arbitretur, *is* profecto falli-
' tur opinione, nec videt, Lacedaemonios,
' vestrae potentiae metu, belli gerendi cu-
' pidos esse, et Corinthios per se validos
' vobisque inimicos esse, et, dum nos pri-

'mos nunc aggrediuntur, viam sibi ad vos 'invadendos sternere, ne communi odio in 'eos conspiremus: neve alterutro frustren'tur, ut aut nobis damnum priores infe'rant, aut sibimet firmitudinem comparent.

34. 'Cum igitur nos quidem societatem 'offeramus, vos vero *eam* accipiatis, illos 'antevertere, et insidias anticipare potius, 'quam insidiantibus contra insidiari, vestrae 'sunt partes. Quod si dixerint, iniquum 'esse suos colonos a vobis recipi, discant, 'omnem coloniam honore prosequi *suam* 'metropolim, si beneficiis ab ea afficiatur; 'sed si *ab ea* injuriam accipiat, alienari. 'Nec enim emittuntur ea conditione, ut 'sint servi: sed ut cum iis, qui *domi* relin'quuntur, aequali jure sint. Quod autem '*isti nobis* injuriam fecerint, perspicuum est. 'Nam ad judicium de Epidamni controver'sia provocati, crimina, *quae nobis objici*'*unt*, armis, quam jure persequi maluerunt. 'Atque *ea*, quae in nos *suos* cognatos faci'unt, vobis sint documento, ne ab ipsis in 'fraudem inducamini, neve *ipsis*, *auxilium*

' ἡμᾶς νῦν ἐς τὴν ὑμετέραν ἐπιχείρησιν,
' ἵνα μὴ τῷ κοινῷ ἔχθει κατ' αὐτῶν μετ'
' ἀλλήλων ςῶμεν· μηδὲ δυεῖν φθάσαι ἁ-
' μάρτωσιν, ἢ κακῶσαι ἡμᾶς, ἢ σφᾶς αὐ-
' τὰς βεβαιώσασθαι.

λδ'. ' Ὑμέτερον δέ γ' αὖ ἔργον προτε-
' ρῆσαι, τῶν μὲν, διδόντων, ὑμῶν δὲ, δεξα-
' μένων τὴν ξυμμαχίαν, καὶ προεπιβουλεύ-
' ειν αὐτοῖς μᾶλλον ἢ ἀντεπιβουλεύειν. ἢν
' δὲ λέγωσιν ὡς οὐ δίκαιον τοὺς σφετέρους ἀ-
' ποίκους ὑμᾶς δέχεσθαι, μαθέτωσαν ὡς
' πᾶσα ἀποικία, εὖ μὲν πάσχουσα, τιμᾷ
' τὴν μητρόπολιν, ἀδικουμένη δὲ, ἀλλοτρι-
' οῦται. οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ δοῦλοι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ
' ὅμοιοι τοῖς λειπομένοις εἶναι ἐκπέμπον-
' ται. ὡς δὲ ἠδίκουν σαφές ἐςι. προκληθέν-
' τες γὰρ περὶ Επιδάμνου ἐς κρίσιν, πολέ-
' μῳ μᾶλλον ἢ τῷ ἴσῳ ἠβουλήθησαν τὰ
' ἐγκλήματα μετελθεῖν. καὶ ὑμῖν ἔςω τι
' τεκμήριον ἃ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ξυγγενεῖς
' δρῶσιν, ὥςε ἀπάτῃ τε μὴ παράγεσθαι

‘ ὑπ’ αὐτῶν, δεομένοις τε ἐκ τοῦ εὐθέος μὴ
‘ ὑπουργεῖν. ὁ γὰρ ἐλαχίστας τὰς μετα-
‘ μελείας ἐκ τοῦ χαρίζεσθαι τοῖς ἐναντίοις
‘ λαμβάνων, ἀσφαλέστατος ἂν διατελοίη.’

λέ. ‘ Λύσετε δὲ οὐδὲ τὰς Λακεδαιμονί-
‘ ων σπονδάς, δεχόμενοι ἡμᾶς, μηδετέρων
‘ ὄντας ξυμμάχους. εἴρηται γὰρ ἐν αὐ-
‘ ταῖς, τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἥτις μη-
‘ δαμοῦ ξυμμαχεῖ, ἐξεῖναι παρ’ ὁποτέρους
‘ ἂν ἀρέσκηται ἐλθεῖν. καὶ δεινὸν εἰ τοῖσδε
‘ μὲν ἀπό τε τῶν ἐνσπόνδων ἔσται πληροῦν
‘ τὰς ναῦς, καὶ προσέτι καὶ ἐκ τῆς ἄλλης
‘ Ἑλλάδος, καὶ οὐχ ἥκιστα ἀπὸ τῶν ὑμετέ-
‘ ρων ὑπηκόων· ἡμᾶς δὲ ἀπὸ τῆς προκει-
‘ μένης τε ξυμμαχίας εἴρξουσι, καὶ ἀπὸ τῆς
‘ ἄλλοθέν ποθεν ὠφελείας. εἶτα ἐν ἀδική-
‘ ματι θήσονται, πεισθέντων ὑμῶν ἃ δεό-
‘ μεθα. πολὺ δὲ ἐν πλείονι αἰτίᾳ ἡμεῖς μὴ
‘ πείσαντες ὑμᾶς, ἕξομεν. ἡμᾶς μὲν γὰρ
‘ κινδυνεύοντας καὶ οὐκ ἐχθροὺς ὄντας, ἀπώ-
‘ σεσθε. τῶνδε δὲ οὐχ ὅπως κωλυταὶ ἐχ-

'petentibus, ex tempore morem geratis. 'Quem enim minime poenitet beneficio-'rum in inimicos collatorum, *is* vitam tu-'tissime degit.

35. 'Neque vero foedera frangetis, quae 'cum Lacedaemoniis fecistis, si nos reci-'piatis, quia neutrorum socii sumus. In il-'lis enim dictum est; Quaecunque de Grae-'cis civitatibus cum nullis societatem ha-'bet, ei licere ad utras partes libuerit ac-'cedere. Et sane iniquum fuerit, si istis 'quidem liceat classem instruere cum ex 'foederatis civitatibus, tum etiam prae-'terea ex reliqua Graecia, praecipue vero 'ex iis *civitatibus*, quae vestro imperio pa-'rent: nos vero a praesenti hac, et, *in me-'dio posita* societate, et ab alio undecunque 'auxilio arceant. Deinde vero in criminis 'loco ponant, si persuasum vobis fuerit, 'quod petimus. Nos vero longe majorem 'vos insimulandi materiam habebimus, nisi 'rem vobis persuadeamus. Nos enim pe-'riclitantes, nec vobis inimicos repelletis. 'Istos vero, qui sunt vestri hostes, et qui

' contra vo. veniunt, non solum non impe-
' dietis: sed etiam insuper copias ex vestra
' ditione *sibi* comparare sinetis, quas non est
' aequum: at *oportet* aut illorum quoque
' milites mercede conductos impedire, quos
' ex *agro* vestro *cogunt*, aut nobis etiam au-
' xilium mittere, quocunque modo vobis
' visum fuerit. Potissimum vero *vos nobis*
' in societatem aperte receptis opem ferre
' *decet*. Multas autem commoditates (quem-
' admodum nostrae dictionis initio monui-
' mus) *vobis* demonstramus, praecipueque
' quod eosdem habemus hostes, (quod cer-
' tissimum est argumentum) eosque non in-
' firmos: sed qui nocere iis, qui a se defe-
' cerint, valeant. Cum autem navalis, ac
' non terrestris societas (*vobis*) offeratur, a-
' lienatio par non est. Quamobrem *oportet*
' *vos* potissimum quidem (si potestis) operam
' dare, ut nullos alios classem possidere si-
' natis: sin minus, ut eorum amicitiam *vobis*
' concilietis, qui *classe* sint munitissimi.

36. ' Si quis vero haec, quae *a nobis* di-
' cuntur. utilia quidem existimet: sed me-
' tuit, ne iis obsequendo foedera frangat,

‘ θρῶν ὄντων καὶ ἐπιόντων γενήσεσθε, ἀλλὰ
‘ καὶ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς δύναμιν προσ-
‘ λαβεῖν περιόψεσθε, ἣν οὐ δίκαιον, ἀλλ' ἢ
‘ κἀκείνων κωλύειν τοὺς ἐκ τῆς ὑμετέρας
‘ μισθοφόρους, ἢ καὶ ἡμῖν πέμπειν, καθ' ὅ,
‘ τι ἂν πεισθῆτε, ὠφέλειαν· μάλιστα δὲ
‘ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς δεξαμένους, βοηθεῖν.
‘ πολλὰ δὲ, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ ὑπείπομεν,
‘ τὰ ξυμφέροντα ἀποδείκνυμεν· καὶ μέγι-
‘ στον, ὅτι οἵ τε αὐτοὶ πολέμιοι ὑμῖν ἦσαν
‘ (ὅπερ σαφεστάτη πίστις) καὶ οὗτοι οὐκ ἀσ-
‘ θενεῖς, ἀλλ' ἱκανοὶ τοὺς μεταστάντας βλά-
‘ ψαι· καὶ ναυτικῆς καὶ οὐκ ἠπειρώτιδος τῆς
‘ ξυμμαχίας διδομένης, οὐχ ὁμοία ἡ ἀλλο-
‘ τρίωσις· ἀλλὰ μάλιστα μὲν, εἰ δύνασθε,
‘ μηδένα ἄλλον ἐᾶν κεκτῆσθαι ναῦς. εἰ
‘ δὲ μὴ ὅστις ἐχυρώτατος, τοῦτον φίλον
‘ ἔχειν.

λϛ΄. ‘ Καὶ ὅτῳ τάδε ξυμφέροντα μὲν
‘ δοκεῖ λέγεσθαι, φοβεῖται δὲ μὴ δι' αὐτὰ
‘ πειθόμενος τὰς σπονδὰς λύσῃ, γνώτω τὸ

‘ μὲν δεδιὸς αὐτοῦ ἰσχὺν ἔχον τοὺς ἐναντίους
‘ μᾶλλον φοβῆσον· τὸ δὲ θαρσοῦν μὴ δεξα-
‘ μένου, ἀσθενὲς ὂν πρὸς ἰσχύοντας τοὺς ἐχ-
‘ θροὺς, ἀδεέστερον ἐσόμενον. καὶ ἅμα οὐ περὶ
‘ τῆς Κερκύρας νῦν τὸ πλέον ἢ καὶ τῶν Α-
‘ θηνῶν βουλευόμενος· καὶ οὐ τὰ κράτιστα αὐ-
‘ ταῖς προνοῶν, ὅταν ἐς τὸν μέλλοντα καὶ
‘ ὅσον οὐ παρόντα πόλεμον, τὸ αὐτίκα πε-
‘ ρισκοπῶν, ἐνδοιάζῃ χωρίον προσλαβεῖν, ὃ
‘ μετὰ μεγίστων καιρῶν οἰκειοῦται καὶ πολε-
‘ μοῦται. τῆς τε γὰρ Ιταλίας καὶ Σικελί-
‘ ας καλῶς παράπλου κεῖται, ὥστε μήτε
‘ ἐκεῖθεν ναυτικὸν ἐᾶσαι Πελοποννησίοις
‘ ἐπελθεῖν, τό, τε ἐνθένδε πρὸς τἀκεῖ πα-
‘ ραπέμψαι, καὶ ἐς τἆλλα ξυμφορώτατόν
‘ ἐστι. βραχυτάτῳ δ' ἂν κεφαλαίῳ, τοῖς
‘ τε ξύμπασι καὶ καθ' ἕκαστον, τῷ δ' ἂν μὴ
‘ προέσθαι ἡμᾶς μάθοιτε. τρία μὲν ὄντα
‘ λόγου ἄξια τοῖς Ἕλλησι ναυτικά, τὸ
‘ παρ' ὑμῖν, καὶ τὸ ἡμέτερον, καὶ τὸ Κορίν-
‘ θίων. τούτων δ' εἰ περιόψεσθε τὰ δύο ἐς

ſciat ſuum quidem metum viribus armatum adverſariis majorem terrorem incuſſurum: fiduciam vero *ſuam*, ſi *nos in ſocietatem* non receperit, infirmam, potentibus hoſtibus minus formidoloſam futuram. Simul etiam *ſciat ille*, ſe nunc non magis de Corcyra, quam de Athenis etiam conſultare, ſeque non optime illis proſpicere, quum praeſentem rerum ſtatum, *pacemque* ſpectans, ad futurum, et tantum non praeſens bellum, urbem *ſibi* adjungere dubitat, quae maximis cum momentis amica redditur inimicave. Sita enim eſt in loco opportuno ad trajiciendum in Italiam et Siciliam, ita ut nec inde claſſem contra Peloponneſios venire ſinat, et eam, quae hinc venit, in illa loca deducat, quinetiam aliis in rebus commoditates egregias habet. Ut autem univerſa et ſingula in breviſſimam contraham ſummam, hinc cognoſcere poteritis, nos non eſſe deſerendos. Cum enim Graecis tres ſint claſſes memoratu dignae, veſtra, et noſtra, et Corinthiorum; ſi harum duas per veſtram negligentiam in unum coire permiſeritis,

'et Corinthii nos praeoccuparint, cum Cor-
'cyraeis et Peloponnesiis simul navale bel-
'lum geretis. Sed si nos *in vestram societatem*
'receperitis, majore vestrarum navium nu-
'mero, *nostris ad vestras additis*, cum ip-
'sis *Peloponnesiis* dimicare poteritis.' At-
que Corcyraei quidem haec dixerunt. Co-
rinthii vero post eos haec *verba fecerunt*.

37. 'Quoniam isti Corcyraei non so-
'lum de se in societatem recipiendis verba
'fecerunt: sed etiam se a nobis injuriam
'accepisse, et iniquo bello premi, necesse
'est, nos quoque utraque de re pauca pri-
'mum memorare, atque sic ad reliquam o-
'rationem accedere, ut et nostra postulata
'*rebus vestris* tutiora mature cognoscatis,
'et istorum usum *ac societatem* non sine
'causa repudietis. Ajunt autem *isti* se mo-
'destiae studio nullius societatem unquam
'recepisse. Illi vero hoc institutum sequuti
'sunt, maleficii non autem virtutis studio,
'quia nullum *suorum* scelerum socium, nul-
'lumque testem habere, neque *aliorum o-*
'*pem* implorantes erubescere voluerunt. Si

'' τὸ αὐτὸ ἐλθεῖν, καὶ Κορίνθιοι ἡμᾶς προκαταλήψονται, Κερκυραίοις τὲ καὶ Πελοποννησίοις ἅμα ναυμαχήσετε· δεξάμενοι δὲ ἡμᾶς ἕξετε πρὸς αὐτοὺς πλείοσι ναυσὶ ταῖς ὑμετέραις ἀγωνίζεσθαι.' Τοιαῦτα μὲν οἱ Κερκυραῖοι εἶπον· οἱ δὲ Κορίνθιοι μετ' αὐτοὺς τοιάδε.

λζ'. ' ΑΝΑΓΚΑΙΟΝ, Κερκυραίων τῶνδε οὐ μόνον περὶ τοῦ δέξασθαι σφᾶς τὸν λόγον ποιησαμένων, ἀλλ' ὡς καὶ ἡμεῖς τε ἀδικοῦμεν, καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰκότως πολεμοῦνται, μνησθέντας πρῶτον καὶ ἡμᾶς περὶ ἀμφοτέρων, οὕτω καὶ ἐπὶ τὸν ἄλλον λόγον ἰέναι· ἵνα τὴν ἀφ' ἡμῶν τε ἀξίωσιν ἀσφαλέστερον προειδῆτε, καὶ τὴν τῶνδε χρείαν μὴ ἀλογίστως ἀπώσησθε. φασὶ δὲ ξυμμαχίαν, διὰ τὸ σῶφρον, οὐδενός πω δέξασθαι· τὸ δ' ἐπὶ κακουργίᾳ καὶ οὐκ ἀρετῇ ἐπετήδευσαν, ξύμμαχόν τε οὐδένα βουλόμενοι πρὸς τἀδικήματα οὐδὲ μάρτυρα ἔχειν, οὔτε παρακαλοῦντες αἰσχύνεσθαι.

‘ καὶ ἡ πόλις αὐτῶν ἅμα, αὐτάρκη θέσιν κειμένη, παρέχει αὐτοὺς δικαστὰς ὧν βλάπτουσι τινὰς μᾶλλον ἢ κατὰ ξυνθήκας γίγνεσθαι, διὰ τὸ ἥκιστα ἐπὶ τοὺς πέλας ἐκπλέοντας, μάλιστα τοὺς ἄλλους ἀνάγκῃ καταίροντας δέχεσθαι. κἀν τούτῳ τὸ εὐπρεπὲς ἄσπονδον, οὐχ ἵνα μὴ ξυναδικῶσιν ἑτέροις προβέβληνται, ἀλλ' ὅπως καταμόνας ἀδικῶσι· καὶ ὅπως ἐν ᾧ μὲν ἂν κρατῶσι βιάζωνται· οὗ δ' ἂν λάθωσι, πλέον ἔχωσιν· ἢν δέ που τι προσλάβωσιν, ἀναισχυντῶσι. καίτοι εἰ ἦσαν ἄνδρες (ὥσπερ φασὶν) ἀγαθοὶ, ὅσῳ ἀληπτότεροι ἦσαν τοῖς πέλας, τοσῷδε φανερωτέραν ἐξῆν αὐτοῖς τὴν ἀρετὴν, διδοῦσι καὶ δεχομένοις τὰ δίκαια, δεικνύναι.

λή. ‘ Ἀλλ' οὔτε πρὸς τοὺς ἄλλους, οὔτε ἐς ἡμᾶς τοιοίδε εἰσίν. ἄποικοι δ' ὄντες ἀφεστᾶσί τε διαπαντὸς, καὶ νῦν πολεμοῦσι, λέγοντες ὡς οὐκ ἐπὶ τῷ κακῶς πάσχειν ἐκπεμφθείησαν. ἡμεῖς δὲ οὐδ' αὐτοί φα-

' mul etiam ipſorum urbs, quae ſitu eſt *ad* ' *maleficia committendum* appoſito, ipſos in' juriarum, quas nonnullis faciunt, judices ' potius conſtituit, quam ut ex pacto *judi*' *ces ab aliis* fiant; quod ad alios *ipſi* rariſ' ſime navigent, alios vero neceſſitate *illuc* ' appellentes ſaepiſſime excipiant. Atque ' hac in re ſitum eſt illud decorum, quod ' praetendunt, ſe ab aliorum ſocietate ab' horruiſſe; non ut aliorum in ſceleribus ' perpetrandis ſocietatem fugerent, ſed ut ' ſoli ſcelera perpetrarent; utque, ubi qui' dem potentiores eſſent, *aliis* vim face' rent; ubi vero laterent, plus *emolumenti* ' haberent: et ſi quid praeterea caperent, ' *id* impudenter negarent. Sed ſi (quemad' modum praedicant) viri eſſent boni, quo ' minus aliorum criminationibus obnoxii e' rant, ipſis eo magis *ſuam* virtutem oſten' dere licebat, jure *cum aliis* disceptando.

38. ' Sed neque erga alios, neque erga ' nos tales exiſtunt. Nam cum noſtri ſint ' coloni, *tamen* cum ſemper ante *a nobis* de' fecerunt, tum etiam nunc bellum faciunt, ' dicentes ſe, non ut maleficiis afficerentur, ' emiſſos. Nos vero reſpondemus, nec nos

'equidem idcirco ipsorum coloniam *in in-* '*sula Corcyra* collocasse, ut ab ipsis contu- 'melia afficeremur; sed ut ipsorum duces 'essemus, et quoad decet ab illis colere- 'mur: caeterae enim coloniae nos hono- 'rant, et a *caeteris* colonis maxime diligi- 'mur. Atque *hinc* patet, si majori *colonorum* 'numero grati sumus, nos istis solis imme- 'rito esse ingratos *ac invisos*, neque bel- 'lum *ipsis* honeste illaturos fuisse, nisi eti- 'am insignem aliquam injuriam accepisse- 'mus. Sed, quamvis peccassemus, *tamen* il- 'lis quidem gloriosum fuisset, iracundiae 'nostrae cessisse; nobis vero foedum *ac in-* '*fame*, eorum moderationi vim attulisse. 'Sed petulantia opumque licentia, cum a- 'lia multa in nos peccaverunt, tum etiam 'Epidamnum, nostrae ditionis coloniam, 'dum *bello* vexaretur, *sibi* non vendicarunt; 'nobis vero auxilii causa *eo* profectis, per 'vim captam retinent.

39. 'Et tamen dictitant, se *hac de re* 'judicio prius disceptare voluisse: quod '*quidem* non illum, qui superior est, et qui 'ex tuto ad aliquam disceptationem provo- 'cat, oportet videri servare; sed illum, qui

‘ μὲν ἐπὶ τῷ ὑπὸ τούτων ὑβρίζεσθαι κατοικίσαι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἡγεμόνες τε εἶναι καὶ τὰ εἰκότα θαυμάζεσθαι. αἱ γοῦν ἄλλαι ἀποικίαι τιμῶσιν ἡμᾶς, καὶ μάλιστα ὑπὸ ἀποίκων στεργόμεθα. καὶ δῆλον ὅτι εἰ τοῖς πλέοσιν ἀρέσκοντες ἐσμὲν, τοῖσδ' ἂν μόνοις οὐκ ὀρθῶς ἀπαρέσκοιμεν. οὐδ' ἐπιστρατεύοιμεν εὐπρεπῶς, μὴ καὶ διαφερόντως τὶ ἀδικούμενοι. καλὸν δ' ἦν, εἰ καὶ ἡμαρτάνομεν, τοῖσδε μὲν, εἶξαι τῇ ἡμετέρᾳ ὀργῇ, ἡμῖν δὲ αἰσχρὸν βιάσασθαι τὴν τούτων μετριότητα. ὕβρει δὲ καὶ ἐξουσίᾳ πλούτου, πολλὰ ἐς ἡμᾶς ἄλλα τε ἡμαρτήκασι, καὶ Επίδαμνον ἡμετέραν οὖσαν, κακουμένην μὲν οὐ προσεποιοῦντο, ἐλθόντων δὲ ἡμῶν ἐπὶ τιμωρίᾳ, ἑλόντες βίᾳ ἔχουσι.

λθ'. ‘ Καὶ φασὶ δὴ δίκῃ πρότερον ἐθελῆσαι κρίνεσθαι, ἥν γε οὐ τὸν προὔχοντα καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς προκαλούμενον λέγειν τὶ, δοκεῖν δεῖ τηρεῖν, ἀλλὰ τὸν ἐς ἴσον

‘ τὰ ἔργα ὁμοίως καὶ τοὺς λόγους, πρὶν δια-
‘ γωνίζεσθαι, καθιστάντα. οὗτοι δ' οὐ πρὶν
‘ πολιορκεῖν τὸ χωρίον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡγή-
‘ σαντο ἡμᾶς οὐ περιόψεσθαι, τότε καὶ τὸ
‘ εὐπρεπὲς τῆς δίκης παρέχοντο· καὶ δεῦρο
‘ ἥκουσιν, οὐ τἀκεῖ μόνον αὐτοὶ ἁμαρτόντες,
‘ ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς νῦν ἀξιοῦντες οὐ ξυμμαχεῖν,
‘ ἀλλὰ ξυναδικεῖν· καὶ διαφόρους ὄντας ἡμῖν,
‘ δέχεσθαι σφᾶς. οὓς χρῆν, ὅτε ἀσφαλέ-
‘ στατοι ἦσαν, τότε προσιέναι, καὶ μὴ ἐν ᾧ
‘ ἡμεῖς μὲν ἠδικήμεθα, οὗτοι δὲ κινδυνεύουσι,
‘ μηδ' ἐν ᾧ ὑμεῖς τῆς τε δυνάμεως αὐτῶν
‘ τότε οὐ μεταλαβόντες, τῆς ὠφελείας νῦν
‘ μεταδώσετε, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπο-
‘ γενόμενοι, τῆς ἀφ' ἡμῶν αἰτίας τὸ ἴσον
‘ ἕξετε· πάλαι δὲ κοινώσαντας τὴν δύνα-
‘ μιν, κοινὰ καὶ τὰ ἀποβαίνοντα ἔχειν·
‘ ἐγκλημάτων δὲ μόνων ἀμετόχους, οὕτω
‘ τῶν μετὰ τὰς πράξεις τούτων μὴ κοι-
‘ νωνεῖν.

‘ ante diſceptationem facta verbis aequat.
‘ Iſti vero non priusquam hanc urbem ob-
‘ ſiderent: ſed poſtquam nos *hanc inju-*
‘ *riam* non neglecturos exiſtimarunt, tunc
‘ vero et iſtam ſpecioſam juris aequitatem
‘ protulerunt. Et *tamen* huc veniunt,
‘ quamvis non ſolum in illis *rebus* pecca-
‘ rint: ſed etiam ut nunc non in belli, ſed
‘ in ſcelerum ſocietatem ſuis precibus vos
‘ vocent, ac orent ut ſe, noſtros hoſtes, re-
‘ cipiatis. Quos oportebat, quum a peri-
‘ culis erant remotiſſimi, tunc *ad vos* acce-
‘ dere; non autem quando nos quidem in-
‘ juriam *ab illis* accepimus, ipſi vero peri-
‘ clitantur; neque eo tempore, quo vos,
‘ nullo fructu ex ipſorum potentia percep-
‘ to, veſtra auxilia *ipſis* jam eſtis imperti-
‘ turi; et *quo tempore* vos, qui procul ab il-
‘ lorum facinoribus abfuiſtis, parem cul-
‘ pam apud nos ſuſtinebitis. Jam pridem
‘ autem *oportuerat illos*, viribus vobiscum
‘ communicatis, communes etiam *rerum ca-*
‘ *ſus et* eventus habere. *Ut* autem ſolo-
‘ rum criminum ſocii non fuiſtis, ſic etiam
‘ horum *eventorum*, quae res geſtas ſequun-
‘ tur, *vos* minime participes eſſe *oportet*.

40. 'Quod igitur convenientibus *firmis*-
'*que* juris argumentis instructi *huc* ad vos
'venerimus, isti vero violenti, ac alieni rap-
'tores sint, *jam* planum est factum. Quod
'autem ipsos salvo jure recipere non possi-
'tis, discere *nunc* oportet. Nam quamvis
'in foedere sit scriptum, cuilibet civitatum
'foederi non adscriptarum licere ad utras
'velit partes se conferre, *tamen* hoc foedus
'ad illos non pertinet, qui in alterius par-
'tis fraudem veniunt: sed *ad illos*, qui, ab
'altera parte non deficientes, salutis prae-
'sidio indigent, et qui *recepti* recipientibus
'(si sapiunt) bellum pro pace non sunt allä-
'turi. Id, quod vobis, nisi nos audiatis,
'nunc eveniet. Non solum enim istis auxi-
'liares: verum etiam pro foederatis hostes
'nobis eritis. Necesse enim est, si societa-
'tem cum ipsis contrahatis, ipsos quoque
'non absque vobis sese tueri. Sed profecto
'aequum est, vos praecipue quidem neu-
'tros vestris opibus juvare; sin minus, con-
'tra, nobiscum adversus hos quidem pro-
'ficisci, (nam cum Corinthiis foedere con-
'juncti estis: sed cum Corcyraeis ne per
'inducias quidem foedus unquam fecistis

μ΄. ‘ Ὡς μὲν οὖν αὐτοί τε μετὰ προσ-
‘ ηκόντων τῶν τοῦ δικαίου κεφαλαίων ἐς
‘ ὑμᾶς ἐρχόμεθα, καὶ οἵδε βίαιοι καὶ πλεο-
‘ νέκται εἰσὶ, δεδήλωται. ὡς δὲ οὐκ ἂν δι-
‘ καίως αὐτοὺς δέχοισθε μαθεῖν χρή. εἰ
‘ γὰρ εἴρηται ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἐξεῖναι παρ’
‘ ὁποτέρους τὶς τῶν ἀγράφων πόλεων βού-
‘ λεται ἐλθεῖν, οὐ τοῖς ἐπὶ βλάβῃ ἑτέρων
‘ ἰοῦσιν ἡ ξυνθήκη ἐστὶν, ἀλλ’ ὅστις μὴ ἄλλων
‘ ἑαυτὸν ἀποστερῶν, ἀσφαλείας δεῖται, καὶ
‘ ὅστις μὴ τοῖς δεξαμένοις, εἰ σωφρονοῦσι, πό-
‘ λεμον ἀντ’ εἰρήνης ποιήσει· ὃ νῦν ὑμεῖς
‘ μὴ πειθόμενοι ἡμῖν πάθοιτε ἄν. οὐ γὰρ
‘ τοῖσδε μόνον ἐπίκουροι ἂν γένοισθε, ἀλλὰ
‘ καὶ ἡμῖν ἀντὶ ἐνσπόνδων, πολέμιοι. ἀνάγκη
‘ γὰρ, εἰ ἴτε μετ’ αὐτῶν, καὶ ἀμύνεσθαι μὴ
‘ ἄνευ ὑμῶν τούτους. καίτοι δίκαιοί γ’ ἐστὲ,
‘ μάλιστα μὲν ἐκποδὼν στῆναι ἀμφοτέροις,
‘ εἰ δὲ μὴ, τοὐναντίον, ἐπὶ τούτους μεθ’ ἡ-
‘ μῶν ἰέναι· (Κορινθίοις μέν γε ἔνσπονδοι
‘ ἐστὲ, Κερκυραίοις δὲ οὐδὲ δι’ ἀνακωχῆς πώ-

‘ ποτ’ ἐγένεσθε) καὶ τὸν νόμον μὴ καθιστά-
‘ ναι, ὥστε τοὺς ἑτέρων ἀφισαμένους δέ-
‘ χεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς, Σαμίων ἀπο-
‘ στάντων, ψῆφον προσεθέμεθα ἐναντίαν ὑ-
‘ μῖν, τῶν ἄλλων Πελοποννησίων δίχα
‘ ἐψηφισμένων εἰ χρὴ αὐτοῖς ἀμύνειν· φα-
‘ νερῶς δὲ ἀντείπομεν, τοὺς προσήκοντας ξυμ-
‘ μάχους αὐτόν τινα κολάζειν. εἰ γὰρ τοὺς
‘ κακόν τι δρῶντας δεχόμενοι τιμωρήσετε,
‘ φανεῖται καὶ ἃ τῶν ὑμετέρων οὐκ ἐλάσσω
‘ ἡμῖν πρόσεισι, καὶ τὸν νόμον ἐφ’ ὑμῖν αὐ-
‘ τοῖς μᾶλλον ἢ ἐφ’ ἡμῖν θήσετε.

μα΄. ‘ Δικαιώματα μὲν οὖν τάδε πρὸς
‘ ὑμᾶς ἔχομεν ἱκανά, κατὰ τοὺς Ἑλλήνων
‘ νόμους. παραίνεσιν δὲ καὶ ἀξίωσιν χάριτος
‘ τοιάνδε, ἣν οὐκ ἐχθροὶ ὄντες, ὥστε βλάπ-
‘ τειν, οὐδ’ αὖ φίλοι, ὡς ἐπιχρῆσθαι, ἀντι-
‘ δοθῆναι ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι φαμὲν χρῆ-
‘ ναι. νεῶν γὰρ μακρῶν σπανίσαντές ποτε
‘ πρὸς τὸν Αἰγινητῶν ὑπὲρ τὰ Μηδικὰ
‘ πόλεμον, παρὰ Κορινθίων εἴκοσι ναῦς ἐ-

'neque legem constituere, ut qui ab alteris 'defecerint, *ab alteris* recipiantur. Nam 'ne nos quidem *olim*, cum Samii *a vobis* 'defecissent, *et caeteri* Peloponnesii varias 'sententias tulissent, *dubitantes* an ipsis 'auxilium esset ferendum, sententiam vo-'bis contrariam tulimus: sed aperte contra '*illos* diximus, suos quemque socios perse-'qui debere. Nam si eos, qui aliquod faci-'nus patrarint, *in vestram societatem* reci-'piatis, et opem *illis* feratis, erunt etiam ex 'vestris *sociis* non pauciores, qui ad nos pa-'lam transibunt, legemque contra vos ip-'sos potius, quam contra nos condetis.

41. 'Atque haec quidem sunt, quae a-'pud vos de jure nostro dicere habuimus, 'quae ex Graecorum institutis satis sunt 'firma: vos vero monemus et oramus, ut 'eam nobis gratiam referatis, quam no-'bis in praesentia referendam censemus; 'quia non inimici sumus, ut *vos* laedamus, 'neque contra, amici *tales*, ut *vestra libera-'litate* abutamur. Cum enim olim ante res 'Medicas in bello contra Aeginetas geren-'do longarum navium penuria laboraretis, 'viginti naves *commodato* a Corinthiis ac-

'cepistis. Quod nostrum beneficium, et il-
'lud *alterum, quod vobis* contra Samios *de-*
'*dimus*, quum propter nos Peloponnesii
'auxilium ipsis non tulerunt, peperit vobis
'de Aeginetis quidem victoriam, de Samiis
'vero ultionem. Atque iis temporibus hoc
'factum est, quibus potissimum homines,
'qui adversus hostes suos eunt, propter
'vincendi studium caetera negligunt. Nam
'pro amico habent eum, qui *sibi* navat o-
'peram, licet ante fuerit inimicus: et *e*
'*contra*, hostis loco ponunt, qui adversatur,
'quamvis *ante* fuerit amicus; siquidem vel
'res domesticas propter praesentis conten-
'tionis studium male curant.

42. 'Quae vobiscum reputantes, et si
'qui sunt inter vos natu minores, haec ex
'majoribus natu cognoscentes, parem gra-
'tiam nobis dignemini referre: neque exi-
'stimetis haec quidem, quae dicuntur *a*
'*nobis*, esse justa; alia vero, si bellum ori-
'atur, esse utilia. Nam in quo quis minime
'peccat, utilitas potissimum *inde* sequitur.
'Et imminentis belli periculum (quo Cor-
'cyraei vos terrent, et ad injuriam *nobis*
'faciendam hortantur) adhuc est incertum.

‘ λάϐετε· κ) ἡ εὐεργεσία αὕτη τε κ) ἡ ἐς ‘ Σαμίους, τὸ δι’ ἡμᾶς Πελοποννησίους αὐ‑ ‘ τοῖς μὴ βοηθῆσαι, παρέσχεν ὑμῖν Αἰγινη‑ ‘ τῶν μὲν ἐπικράτησιν, Σαμίων δὲ κόλα‑ ‘ σιν. κ) ἐν καιροῖς τοιούτοις ἐγένετο οἷς μά‑ ‘ λιστα ἄνθρωποι ἐπ’ ἐχθροὺς τοὺς σφετέρους ‘ ἰόντες, τῶν ἁπάντων ἀπερίοπτοί εἰσι πα‑ ‘ ρὰ τὸ νικᾶν. φίλον τε γὰρ ἡγοῦνται τὸν ‘ ὑπουργοῦντα, ἢν καὶ πρότερον ἐχθρὸς ᾖ· ‘ πολέμιόν τε τὸν ἀντιστάντα, ἢν κ) τύχῃ ‘ φίλος ὤν· ἐπεὶ κ) τὰ οἰκεῖα χεῖρον τί‑ ‘ θενται φιλονεικίας ἕνεκα τῆς αὐτίκα.

μϐʹ. ‘ Ὧν ἐνθυμηθέντες, κ) νεώτερός τις ‘ παρὰ πρεσβυτέρου αὐτὰ μαθὼν, ἀξιούτω ‘ τοῖς ὁμοίοις ἡμᾶς ἀμύνεσθαι· κ) μὴ νομί‑ ‘ σῃ δίκαια μὲν τάδε λέγεσθαι, ξύμφορα ‘ δὲ, εἰ πολεμήσει, ἄλλα εἶναι. τό, τε γὰρ ‘ ξυμφέρον, ἐν ᾧ ἄν τις ἐλάχιστα ἁμαρτά‑ ‘ νοι, μάλιστα ἕπεται· καὶ τὸ μέλλον τοῦ ‘ πολέμου (ᾧ φοϐοῦντες ὑμᾶς Κερκυραῖοι ‘ κελεύουσιν ἀδικεῖν) ἐν ἀφανεῖ ἔτι κεῖται·

‘ καὶ οὐκ ἄξιον, ἐπαρθέντας αὐτῷ, φανερὰν
‘ ἔχθραν ἤδη καὶ οὐ μέλλουσαν πρὸς Κοριν-
‘ θίους κτήσασθαι· τῆς δὲ ὑπαρχούσης πρό-
‘ τερον διὰ Μεγαρέας ὑποψίας σῶφρον ὑ-
‘ φελεῖν μᾶλλον. ἡ γὰρ τελευταία χάρις
‘ καιρὸν ἔχουσα, κἂν ἐλάσσων ᾖ, δύναται
‘ μεῖζον ἔγκλημα λῦσαι. μηδ᾽ ὅτι ναυτικοῦ
‘ ξυμμαχίαν μεγάλην διδόασι, τούτῳ ἐ-
‘ φέλκεσθε. τὸ γὰρ μὴ ἀδικεῖν τοὺς ὁμοίους,
‘ ἐχυρωτέρα δύναμις, ἢ τῷ αὐτίκα φανε-
‘ ρῷ ἐπαρθέντας, διὰ κινδύνων τὸ πλέον
‘ ἔχειν.

μγ΄. ‘ Ἡμεῖς δὲ περιπεπτωκότες οἷς ἐν
‘ τῇ Λακεδαίμονι αὐτοὶ προείπομεν, τοὺς
‘ σφετέρους ξυμμάχους αὐτόν τινα κολά-
‘ ζειν, νῦν παρ᾽ ὑμῶν τὸ αὐτὸ ἀξιοῦμεν κο-
‘ μίζεσθαι, καὶ μὴ τῇ ἡμετέρᾳ ψήφῳ ὠφε-
‘ ληθέντας, τῇ ὑμετέρᾳ ἡμᾶς βλάψαι. τὸ
‘ δ᾽ ἴσον ἀνταπόδοτε, γνόντες τοῦτον ἐκεῖ-
‘ νον εἶναι τὸν καιρὸν ἐν ᾧ ὅ, τε ὑπουργῶν,
‘ φίλος μάλιστα, καὶ ὁ ἀντιστὰς, ἐχθρός. καὶ

'Nec *vos* decet eo commotos, manifeſtas ac praeſentes inimicitias contra Corinthios jam ſuſcipere: quin potius prudentiae erit veſtrae, priſtinas ſuſpiciones, propter Megarenſes ſusceptas, minuere. Poſtremum enim beneficium opportune collatum, licet ſit parvum, *tamen* majus *graviusque* crimen diluere poteſt. Neque vero eo alliciamini, quod ad belli ſocietatem vobis ingentem claſſem offerunt. Nam *hominibus conditione* paribus nullam injuriam facere firmior eſt potentia, quam ſi, repentina praeſentium commodorum ſpecie elati, majora *quaedam* non ſine periculis acquiramus.

43. 'Cum igitur in ea inciderimus, quae nos ipſi olim Lacedaemone diximus, ſuos quemque ſocios punire *jus eſſe;* nunc ut idem obtineamus a vobis poſtulamus, utque, quando noſtris ſuffragiis adjuti *et ſublevati* fuiſtis, ne veſtra ſententia nos oppugnetis, ſed parem gratiam referatis, memores hoc illud eſſe tempus, quo potiſſimum ille, qui ſuam operam alteri navat, eſt amicus, et qui adverſatur, inimicus: ne-

'que Corcyraeos iſtos nobis invitis in ſo-
'cietatem recipiatis, neque ipſis opem fe-
'ratis, qui *nobis* injuriam faciunt. Haec ſi
'feceritis, et ex officio et dignitate veſtra
'agetis, veſtrisque rebus optime conſule-
'tis.' Haec autem et Corinthii dixerunt.

44. Athenienſes vero, utrisque auditis et concione bis coacta, in priore quidem rationes Corinthiorum non minus *quam Corcyraeorum* probarunt. In poſteriore vero, mutato conſilio, ſtatuerunt nullam quidem belli ſocietatem cum Corcyraeis facere, ut eosdem et inimicos et amicos ducerent: (ſi enim adverſus Corinthios Corcyraei ipſos ſecum navigare juſſiſſent, foedera, quae ipſis cum Peloponneſiis erant, rupta fuiſſent.) Sed *tantum* ſubſidiariam ſocietatem fecerunt, ut alteri alterorum agro mutuam ferrent opem, ſi quis adverſus Corcyram, vel Athenas, vel eorum ſocios iret. Nam bellum contra Peloponneſios vel ſic fore ipſis videbatur; neque pati volebant, ut Corcyra, quae tantam claſſem habebat, in Corinthiorum poteſtatem veniret: ſed eos quam maxime inter ſe collidere *volebant*, ut cum

'Κερκυραίους τε τούσδε, μήτε ξυμμάχους 'δέχησθε βίᾳ ἡμῶν, μήτε ἀμύνητε αὐτοῖς 'ἀδικοῦσι. καὶ τάδε ποιοῦντες, τὰ προσήκον'τά τε δράσετε, καὶ τὰ ἄριστα βουλεύσεσθε 'ὑμῖν αὐτοῖς.' Τοιαῦτα δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι εἶπον.

μδ'. Αθηναῖοι δὲ, ἀκούσαντες ἀμφοτέρων, γενομένης καὶ δὶς ἐκκλησίας, τῇ μὲν προτέρᾳ οὐχ ἧσσον τῶν Κορινθίων ἀπεδέξαντο τοὺς λόγους, ἐν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ μετέγνωσαν, Κερκυραίοις ξυμμαχίαν μὲν μὴ ποιήσασθαι, ὥστε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν· (εἰ γὰρ ἐπὶ Κόρινθον ἐκέλευον σφίσιν οἱ Κερκυραῖοι ξυμπλεῖν, ἐλύοντ' ἂν αὐτοῖς, αἱ πρὸς Πελοποννησίους σπονδαί.) ἐπιμαχίαν δὲ ἐποιήσαντο, τῇ ἀλλήλων βοηθεῖν, ἐάν τις ἐπὶ Κέρκυραν ἴῃ, ἢ Αθήνας, ἢ τοὺς τούτων ξυμμάχους. ἐδόκει γὰρ ὁ πρὸς Πελοποννησίους πόλεμος καὶ ὣς ἔσεσθαι αὐτοῖς, καὶ τὴν Κέρκυραν ἐβούλοντο μὴ προέσθαι τοῖς Κορινθίοις, ναυτικὸν ἔχουσαν τοσοῦτον, ξυγκρούειν

δὲ ὅτι μάλιστα αὐτοὺς ἀλλήλοις, ἵνα ἀσθενεστέροις οὖσιν, ἤν τι δέῃ, Κορινθίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ναυτικὸν ἔχουσιν, ἐς πόλεμον καθιστῶνται. ἅμα δὲ τῆς τε Ἰταλίας καὶ Σικελίας καλῶς ἐφαίνετο αὐτοῖς ἡ νῆσος ἐν παράπλῳ κεῖσθαι.

με'. Τοιαύτῃ μὲν γνώμῃ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Κερκυραίους προσεδέξαντο, καὶ τῶν Κορινθίων ἀπελθόντων, οὐ πολὺ ὕστερον δέκα ναῦς αὐτοῖς ἀπέστειλαν βοηθούς. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Λακεδαιμόνιός τε ὁ Κίμμωνος, καὶ Διότιμος ὁ Στρομβίχου, καὶ Πρωτέας ὁ Ἐπικλέους. προεῖπον δὲ αὐτοῖς μὴ ναυμαχεῖν Κορινθίοις, ἢν μὴ ἐπὶ Κέρκυραν πλέωσι, καὶ μέλλωσιν ἀποβαίνειν, ἢ ἐς τῶν ἐκείνων τι χωρίον· οὕτω δὲ, κωλύειν κατὰ δύναμιν. προεῖπον δὲ ταῦτα, τοῦ μὴ λύειν ἕνεκα τὰς σπονδάς. αἱ μὲν δὴ νῆες ἀφικνοῦνται ἐς τὴν Κέρκυραν.

μϛ'. Οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἐπειδὴ αὐτοῖς παρεσκεύαστο, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Κέρκυραν ναυ-

invalidioribus (ſi quid opus eſſet) et Corinthiis et aliis, qui claſſem habebant, bellum capeſſerent. Simul etiam haec inſula ad trajiciendum in Italiam et Siciliam in opportuno loco ſita ipſis videbatur.

45. Hoc igitur conſilio Athenienſes *in ſocietatem* Corcyraeos receperunt, nec multo poſt Corinthiorum diſceſſum, decem naves illis auxilio miſerunt. Illarum autem duces erant, Lacedaemonius Cimmonis, Diotimus Strombichi, et Proteas Epiclis *filius*. Ipſis vero praeceperunt, ne cum Corinthiis pugnarent, niſi contra Corcyram navigarent, et facere deſcenſiones vellent, aut contra aliquod ipſorum oppidum *venirent*. Nam ita demum *ſe ipſis permittere dixerunt, ut illos* pro viribus impedirent. Haec autem *ideo* praeceperunt, ne foedera frangerent. Illae igitur naves in Corcyram pervenerunt.

46. Corinthii vero, poſtquam *res omnes ad proelium neceſſariae* paratae fuerunt, cum CL navibus adverſus Corcyram curſum

direxerunt, quarum erant, Eleorum, decem; Megarensium, duodecim; Leucadiorum, decem; Ambraciotarum, XXVII; Anactoriorum, una; ipsorum vero Corinthiorum, XC. Harum vero sui praefecti cum singularum civitatum erant, tum vero etiam Corinthiorum Xenoclides Euthyclis *filius*, cum quatuor collegis. Postquam autem ad continentem Corcyrae oppositam in unum convenerunt, a Leucade vela facientes ad Chimerium agri Thesprotici appulerunt. Est autem portus, et supra eum exstat urbs *nomine* Ephyre, procul a mari sita, in ea agri Thesprotici parte, quae Elaeatis vocatur. Juxta hanc palus Acherusia in mare sese exonerat: Acheron vero fluvius, (a quo etiam cognomen est nacta) per agrum Thesproticum fluens, in ipsam defertur. Fluit et Thyamis amnis, Thesprotidem Cestrinemque disterminans, intra quos Chimerium promontorium eminet. Corinthii igitur ad istam continentis partem appulerunt, atque *hic sua* castra posuerunt.

σὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ἦσαν δὲ Ἠλείων μὲν, δέκα, Μεγαρέων δὲ, δώδεκα· καὶ Λευκαδίων, δέκα, Ἀμπρακιωτῶν δὲ, ἑπτὰ καὶ εἰκόσι, καὶ Ἀνακτορίων, μία· αὐτῶν δὲ Κορινθίων, ἐννενήκοντα. στρατηγοὶ δὲ τούτων ἦσαν μὲν καὶ κατὰ πόλεις ἑκάστων, Κορινθίων δὲ Ξενοκλείδης ὁ Εὐθυκλέους, πέμπτος αὐτός. ἐπειδὴ δὲ προσέμιξαν τῇ κατὰ Κέρκυραν ἠπείρῳ, ἀπὸ Λευκάδος πλέοντες, ὁρμίζονται ἐς Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος γῆς. ἔστι δὲ λιμὴν, καὶ πόλις ὑπὲρ αὐτοῦ κεῖται ἄπο θαλάσσης, ἐν τῇ Ἐλαιάτιδι τῆς Θεσπρωτίδος Ἐφύρη. ἔξεισι δὲ παρ᾽ αὐτὴν Ἀχερουσία λίμνη ἐς τὴν θαλάσσαν. διὰ δὲ τῆς Θεσπρωτίδος Ἀχέρων ποταμὸς ῥέων ἐσβάλλει ἐς αὐτὴν, ἀφ᾽ οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔχει. ῥεῖ δὲ καὶ Θύαμις ποταμὸς, ὁρίζων τὴν Θεσπρωτίδα καὶ Κεστρίνην, ὧν ἐντὸς ἡ ἄκρα ἀνέχει τὸ Χειμέριον. οἱ μὲν οὖν Κορίνθιοι τῆς ἠπείρου ἐνταῦθα ὁρμίζονταί τε καὶ στρατόπεδον ἐποιήσαντο.

μζ'. Οἱ δὲ Κερκυραῖοι ὡς ᾔσθοντο αὐτοὺς προσπλέοντας, πληρώσαντες δέκα καὶ ἑκατὸν ναῦς, ὧν ἦρχε Μεικιάδης, καὶ Αἰσιμίδης, καὶ Εὐρύβατος, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν μιᾷ τῶν νήσων αἳ καλοῦνται Σύβολα. καὶ αἱ Ἀττικαὶ δέκα παρῆσαν. ἐπὶ δὲ τῇ Λευκίμνῃ αὐτοῖς τῷ ἀκρωτηρίῳ ὁ πεζὸς ἦν, καὶ Ζακυνθίων χίλιοι ὁπλῖται βεβοηθηκότες. ἦσαν δὲ καὶ τοῖς Κορινθίοις ἐν τῇ ἠπείρῳ πολλοὶ τῶν βαρβάρων παραβεβοηθηκότες. οἱ γὰρ ταύτῃ ἠπειρῶται ἀεί ποτε φίλοι αὐτοῖς εἰσιν.

μη'. Ἐπειδὴ δὲ παρεσκεύαστο τοῖς Κορινθίοις, λαβόντες τριῶν ἡμερῶν σιτία, ἀνήγοντο ὡς ἐπὶ ναυμαχίᾳ ἀπὸ τοῦ Χειμερίου νυκτός. καὶ ἅμα ἕῳ πλέοντες, καθορῶσι τὰς τῶν Κερκυραίων ναῦς μετεώρους τε καὶ ἐπὶ σφᾶς πλεούσας. ὡς δὲ κατεῖδον ἀλλήλους, ἀντιπαρετάσσοντο, ἐπὶ μὲν τὸ δεξιὸν κέρας Κερκυραίων, αἱ Ἀττικαὶ νῆες, τὸ δὲ ἄλλο αὐτοὶ ἐπεῖχον, τρία τέλη ποιήσαντες τῶν

47. Corcyraei vero, poſtquam intellexerunt illos contra ſe navigare, centum et decem naves *rebus omnibus ad pugnam neceſſariis* expleverunt, quibus praeerant Miciades, Aeſimides, et Eurybatus, et caſtra metati ſunt in una inſularum, quae Sybota vocantur; aderant autem *ipſis* et decem Atticae naves. Ipſorum vero peditatus erat in Leucimna promontorio, et *cum eo* mille gravis armaturae milites, quos Zacynthii auxilio ipſis miſerant. In *proxima* vero continente Corinthiis quoque praeſto erant multi de barbaris, qui opem *ipſis* tulerant. Nam qui continentis illam partem incolunt, illis ſemper ſunt amici.

48. Corinthii vero, poſtquam *res omnes ad pugnam neceſſariae* paratae fuerunt, ſumtis trium dierum cibariis, a Chimerio noctu ſolverunt eo animo, ut proelium navale committerent; primoque diluculo navigantes, Corcyraeorum naves altum tenentes et contra ſe venientes conſpexerunt. Ubi vero in mutuum conſpectum venerunt, adverſam aciem inſtruxerunt, atque in dextro Corcyraeorum cornu Atticae naves collocatae

fuerunt, alterum vero ipſi tenuerunt, factis tribus navium agminibus, quorum ſingulis ſinguli praetores, qui tres erant, imperabant. Hunc igitur in modum Corcyraei aciem inſtruxerunt. At apud Corinthios dextrum cornu tenebant naves Megarenſes, et Ambracienſes. In medio vero *agmine* reliqui ſocii, ut cuique ſorte obtigerat, poſiti fuerunt. Siniſtrum vero ipſi Corinthii tenebant cum velociſſimis quibusque navibus, oppoſiti Athenienſibus et dextro Corcyraeorum *cornu*.

49. Poſtquam vero ſigna utrinque ſunt ſublata, concurrentes proelium navale commiſerunt, multos utrique gravis armaturae milites, multos ſagittarios, et jaculatores in foris *ac tabulatis navium* habentes, vetuſto adhuc more imperitius inſtructi. Acre quidem erat hoc navale proelium, ſed non etiam pariter artificioſum: at pedeſtri pugnae ſimilius. Nam ubi inter ſe confligere coepiſſent, non facile divelli poterant, cum prae multitudine turbaque navium, tum etiam quod ad victoriam obtinendam maxime con-

νεῶν, ὧν ἦρχε τριῶν στρατηγῶν ἑκάστου εἷς. οὕτω μὲν Κερκυραῖοι ἐτάξαντο. Κορινθίοις δὲ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας αἱ Μεγαρίδες νῆες εἶχον, καὶ αἱ Αμπρακιώτιδες· κατὰ δὲ τὸ μέσον, οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ὡς ἕκαστοι. εὐώνυμον δὲ κέρας αὐτοὶ οἱ Κορίνθιοι, ταῖς ἄριστα τῶν νεῶν πλεούσαις, κατὰ τοὺς Αθηναίους καὶ τὸ δεξιὸν τῶν Κερκυραίων, εἶχον.

μθ΄. Ξυμμίξαντες δὲ, ἐπειδὴ τὰ σημεῖα ἑκατέροις ἤρθη, ἐναυμάχουν, πολλοὺς μὲν ὁπλίτας ἔχοντες ἀμφότεροι ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων, πολλοὺς δὲ τοξότας τε καὶ ἀκοντιστάς· τῷ παλαιῷ τρόπῳ ἀπειρότερον ἔτι παρεσκευασμένοι. ἦν τε ἡ ναυμαχία καρτερὰ, τῇ μὲν τέχνῃ, οὐχ ὁμοίως. πεζομαχίᾳ δὲ τοπλέον προσφερὴς οὖσα, ἐπειδὴ γὰρ προσβάλλοιεν ἀλλήλοις, οὐ ῥᾳδίως ἀπελύοντο, ὑπό τε τοῦ πλήθους καὶ ὄχλου τῶν νεῶν· καὶ μᾶλλόν τι πιστεύοντες τοῖς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὁπλίταις ἐς τὴν νίκην, οἱ καταστάντες ἐμάχοντο, ἡσυχαζουσῶν τῶν νε-

ῶν. διέκπλοι δ' οὐκ ἦσαν, ἀλλὰ θυμῷ καὶ ῥώμῃ τὸ πλέον ἐναυμάχουν, ἢ ἐπιστήμῃ. πανταχῇ μὲν οὖν πολὺς θόρυβος, καὶ ταραχώδης ἦν ἡ ναυμαχία, ἐν ᾗ αἱ Ἀττικαὶ νῆες παραγιγνόμεναι τοῖς Κερκυραίοις, εἴπῃ πιέζοιντο, φόβον μὲν παρεῖχον τοῖς ἐναντίοις, μάχης δὲ οὐκ ἦρχον δεδιότες οἱ στρατηγοὶ τὴν πρόῤῥησιν τῶν Ἀθηναίων. μάλιστα δὲ τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Κορινθίων ἐπόνει. Οἱ γὰρ Κερκυραῖοι εἴκοσι ναυσὶν αὐτοὺς τρεψάμενοι, καὶ καταδιώξαντες σποράδας ἐς τὴν ἤπειρον, καὶ μέχρι τοῦ στρατοπέδου πλεύσαντες αὐτῶν, καὶ ἐπεκβάντες, ἐνέπρησάν τε τὰς σκηνὰς ἐρήμους, καὶ τὰ χρήματα διήρπασαν. ταύτῃ μὲν οὖν οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἡσσῶντό τε, καὶ οἱ Κερκυραῖοι ἐπεκράτουν. ᾗ δὲ αὐτοὶ ἦσαν οἱ Κορίνθιοι, ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ, πολὺ ἐνίκων, τοῖς Κερκυραίοις τῶν εἴκοσι νεῶν ἀπὸ ἐλάσσονος πλήθους ἐκ τῆς διώξεως οὐ παρουσῶν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ὁρῶντες τοὺς Κερκυραίους πιεζομένους, μᾶλλον ἤδη

fidebant militibus ſuper *navium* tabulatis, qui navibus quietis pugnam ſtatariam committebant. Nullae autem navium perruptiones erant; ſed animis et robore magis, quam ſcientia, pugnabant. Ubique igitur magnus tumultus, et proelium valde turbulentum erat; in quo naves Atticae, quae Corcyraeis, ſicubi *ab hoſte* premerentur, praeſto erant, metum quidem hoſtibus incutiebant: ſed proelii initium non faciebant, quod *earum* praefecti metuerent Athenienſium interdictum. Dextrum autem Corinthiorum cornu maxime laborabat. Corcyraei enim, cum eos xx navibus in fugam vertiſſent, et diſperſos ad continentem usque perſequuti fuiſſent, et usque ad eorum caſtra navigaſſent, et in terram deſcendiſſent, tentoria deſerta incenderunt, et pecunias diripuerunt. Hac igitur in parte Corinthii eorumque ſocii vincebantur, et Corcyraei vincebant. At in ſiniſtro, ubi ipſi Corinthii erant, longe ſuperiores erant, quia ex minore numero xx naves Corcyraeorum in hoſte perſequendo occupatae aberant. Athenienſes vero cum Corcyraeos premi viderent, jam minus diſ-

ſimulanter *illis* opem tulerunt: primum quidem ab omni impreſſione in adverſarios faciendą ſibi temperantes. Sed poſtquam *Corcyraei* in fugam apertam, *minimeque dubiam* ſe dederunt, et Corinthii *illis* inſtare coeperunt, tunc vero unusquisque manum ad opus admovit, nec ullum amplius erat diſcrimen: ſed eo neceſſitatis ſunt compulſi, ut Corinthii et Athenienſes inter ſe manus conſererent.

50. Sed verſis in fugam hoſtibus, Corinthii alveos navium, quas demerſerant, religatos non traxerunt: at transcurrentes, ad homines potius trucidandos, quam vivos capiendos, ſe converterunt. Et ſuos amicos per ignorantiam interficiebant, quia illos, qui in dextro cornu erant, ſuperatos fuiſſe neſciebant. Nam cum multae eſſent utrorumque naves, et late mare occuparent; poſtquam manus inter ſe conſeruerunt, non facile dignoſcere poterant, quinam victores, aut qui victi eſſent. Hoc enim navale proelium Graecorum, cum Graecis commiſſum, navium numero omnia ſuperiora longe ſuperavit. Corinthii vero, poſtquam Corcy

ἀπροφασίστως ἐπεκούρουν, τὸ μὲν πρῶτον ἀπεχόμενοι, ὥστε μὴ ἐμβάλλειν τινί· ἐπειδὴ δὲ ἡ τροπὴ ἐγίγνετο λαμπρῶς, καὶ ἐνέκειντο οἱ Κορίνθιοι, τότε δὴ ἔργου πᾶς εἴχετο ἤδη καὶ διεκέκριτο οὐδὲν ἔτι, ἀλλὰ ξυνέπεσον ἐς τοῦτο ἀνάγκης ὥστε ἐπιχειρῆσαι ἀλλήλοις τοὺς Κορινθίους καὶ Ἀθηναίους.

ν΄. Τῆς δὲ τροπῆς γενομένης, οἱ Κορίνθιοι τὰ σκάφη μὲν οὐχ εἷλκον ἀναδούμενοι τῶν νεῶν ἃς καταδύσειαν· πρὸς δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐτράποντο, φονεύειν διεκπλέοντες μᾶλλον ἢ ζωγρεῖν· τούς τε αὑτῶν φίλους (οὐκ ᾐσθημένοι ὅτι ἥσσηντο οἱ ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρᾳ) ἀγνοοῦντες ἔκτεινον. πολλῶν γὰρ νεῶν οὐσῶν ἀμφοτέρων, καὶ ἐπιπολὺ τῆς θαλάσσης ἐπεχουσῶν, ἐπειδὴ ξυνέμιξαν ἀλλήλοις, οὐ ῥᾳδίως τὴν διάγνωσιν ἐποιοῦντο ὁποῖοι ἐκράτουν, ἢ ἐκρατοῦντο. ναυμαχία γὰρ αὕτη Ἕλλησι πρὸς Ἕλληνας, νεῶν πλήθει μεγίστη δὴ τῶν πρὸ αὐτῆς γεγένηται. ἐπειδὴ δὲ κατεδίωξαν τοὺς Κερκυραίους οἱ Κορίνθιοι

ἐς τὴν γῆν, πρὸς τὰ ναυάγια κὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς σφετέρους ἐτράποντο· κὶ τῶν πλείστων ἐκράτησαν, ὥστε προσκομίσαι πρὸς τὰ Σύβοτα, οἷ αὐτοῖς ὁ κατὰ γῆν στρατὸς τῶν Βαρβάρων προσεβεβοηθήκει. ἔστι δὲ τὰ Σύβοτα, τῆς Θεσπρωτίδος λιμὴν ἔρημος. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, αὖθις ἀθροισθέντες ἐπέπλεον τοῖς Κερκυραίοις. οἱ δὲ ταῖς πλωΐμοις, κὶ ὅσαι ἦσαν λοιπαὶ μετὰ τῶν Ατlικῶν νεῶν, κὶ αὐτοὶ ἀντεπέπλεον, δείσαντες μὴ ἐς τὴν γῆν σφῶν πειρῶσιν ἀποβαίνειν. ἤδη δὲ ἦν ὀψὲ, κὶ ἐπεπαιώνιστο αὐτοῖς ὡς ἐπίπλουν, κὶ οἱ Κορίνθιοι ἐξαπίνης πρύμναν ἐκρούοντο, κατιδόντες εἴκοσι ναῦς Αθηναίων προσπλεούσας· ἃς ὕστερον τῶν δέκα βοηθοὺς ἐξέπεμψαν οἱ Αθηναῖοι, δείσαντες (ὅπερ ἐγένετο) μὴ νικηθῶσιν οἱ Κερκυραῖοι, κὶ αἱ σφέτεραι δέκα νῆες ὀλίγαι ἀμύνειν ὦσι.

να'. Ταύτας οὖν προϊδόντες οἱ Κορίνθιοι, κὶ ὑποτοπήσαντες ἀπ' Αθηνῶν εἶναι οὐχ ὅσας ἑώρων, ἀλλὰ πλείους, ἐπανεχώρουν.

raeos ad terram usque ſunt perſequuti, ad navium fragmenta, tabulasque colligendas, et ad ſuorum cadavera ſuſcipienda ſe converterunt. Et maxima eorum parte potiti ſunt, ita ut ea ad Sybota comportarint, quo terreſtres barbarorum copiae ad opem *ipſis* ferendam venerant. Sybota autem eſt deſertus Theſprotidis portus. Hac re geſta, rurſus collecti Corcyraeos *infeſta claſſe* petierunt. Illi vero cum *ſuis* navibus, quae ad navigationem adhuc erant aptae, et quotquot erant reliquae, una cum Atticis, et ipſi infeſta claſſe obviam *hoſti* prodierunt, veriti ne *illi* in ſuum agrum deſcendere conarentur. Jam autem erat diei ſerum, clamorque militaris ad concurſum ſublatus fuerat, quum Corinthii repente in puppim remigare coeperunt, xx naves Athenienſium contra ſe navigantes conſpicati, quas poſt illas decem priores miſerant Athenienſes, veriti (id, quod accidit,) ne Corcyraei vincerentur, neve ſuae decem illae naves ob numeri paucitatem ab illis vim propulſare non poſſent.

51. Corinthii igitur has mature conſpicati, et non quot cernebant, ſed plures A-

thenis venire ſuſpicati, ſenſim retro abire coeperunt. At Corcyraei eas non videbant, (veniebant enim unde manifeſte *ab ipſis* conſpici non poterant) et Corinthios in puppim remigare mirabantur ; donec quidam, qui naves viderant, illas contra ſe navigare dixerunt. Tunc vero et ipſi receſſerunt. Jam enim noctis tenebrae erant : Corinthii vero navibus averſis abierunt diverſi. Ita autem alteri ab alteris diremti ſunt, et haec navalis pugna ſub nocte finita eſt. Cum autem Corcyraei caſtra apud Leucimnam haberent, illae viginti naves Atticae, quibus Glaucon Leagri et Andocides Leogori *filius* praeerant, per media cadavera et naufragia delatae, in caſtra venerunt, non multo poſtquam conſpectae fuerunt. Corcyraei vero (erat enim nox) timuerunt ne hoſtiles eſſent : ſed poſtea *illas* agnoverunt, et in ſuas ſtationes receperunt.

52. Poſtridie vero, et triginta naves Atticae, et Corcyraeorum quotquot ad navigationem erant aptae, navigarunt in portum, qui eſt in Sybotis, ubi Corinthii ſta-

τοῖς δὲ Κερκυραίοις (ἐπέπλεον γὰρ μᾶλλον ἐκ τοῦ ἀφανοῦς) οὐχ ἑωρῶντο, καὶ ἐθαύμαζον τοὺς Κορινθίους πρύμναν κρουομένους. πρὶν τινὲς ἰδόντες εἶπον ὅτι νῆες ἐκεῖναι ἐπιπλέουσι· τότε δὴ καὶ αὐτοὶ ἀνεχώρουν. ξυνεσκόταζε γὰρ ἤδη, καὶ οἱ Κορίνθιοι ἀποτραπόμενοι τὴν διάλυσιν ἐποιήσαντο. οὕτω μὲν ἡ ἀπαλλαγὴ ἐγένετο ἀλλήλων, καὶ ἡ ναυμαχία ἐτελεύτα ἐς νύκτα. τοῖς δὲ Κερκυραίοις στρατοπεδευομένοις ἐπὶ τῇ Λευκίμνῃ, αἱ εἴκοσι νῆες αἱ ἐκ τῶν Αθηνῶν αὗται, ὧν ἦρχε Γλαύκων τε ὁ Λεάγρου καὶ Ανδοκίδης ὁ Λεωγόρου, διὰ τῶν νεκρῶν καὶ ναυαγίων προσκομισθεῖσαι, κατέπλεον ἐς τὸ στρατόπεδον, οὐ πολλῷ ὕστερον ἢ ὤφθησαν. οἱ δὲ Κερκυραῖοι (ἦν γὰρ νὺξ) ἐφοβήθησαν μὴ πολέμιαι ὦσιν, ἔπειτα δὲ ἔγνωσαν, καὶ ὡρμίσαντο.

νϐ'. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀναγόμεναι αἵτε Αττικαὶ τριάκοντα νῆες καὶ τῶν Κερκυραίων ὅσαι πλώϊμοι ἦσαν, ἐπέπλευσαν ἐπὶ τὸν ἐν τοῖς Συβότοις λιμένα, ἐν ᾧ οἱ Κορίνθιοι

ὅρμον, βουλόμενοι εἰδέναι εἰ ναυμαχήσουσιν. οἱ δὲ, τὰς μὲν ναῦς ἄραντες ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ παραταξάμενοι μετεώρους, ἡσύχαζον, ναυμαχίας οὐ διανοούμενοι ἄρχειν ἑκόντες, ὁρῶντες προσγεγενημένας τε ναῦς ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἀκραιφνεῖς, καὶ σφίσι πολλά τὰ ἄπορα ξυμβεβηκότα, αἰχμαλώτων τε πέρι φυλακῆς, οὓς ἐν ταῖς ναυσὶν εἶχον, καὶ ἐπισκευὴν οὐκ οὖσαν τῶν νεῶν, ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ. τοῦ δὲ οἴκαδε πλοῦ μᾶλλον διεσκόπουν, ὅπη κομισθήσονται, δεδιότες μὴ οἱ Ἀθηναῖοι, νομίσαντες λελύσθαι τὰς σπονδὰς, διότι ἐς χεῖρας ἦλθον, οὐκ ἐῶσι σφᾶς ἀποπλεῖν.

νγ'. Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς, ἄνδρας ἐς κελήτιον ἐμβιβάσαντας, ἄνευ κηρυκίου προπέμψαι τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ πεῖραν ποιήσασθαι, πέμψαντές τε ἔλεγον τοιάδε. ‘ ΑΔΙΚΕΙΤΕ, ‘ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολέμου ἄρχοντες, καὶ ‘ σπονδὰς λύοντες. ἡμῖν γὰρ πολεμίους τοὺς ‘ ἡμετέρους τιμωρουμένοις ἐμποδὼν ἵστασθε, ‘ ὅπλα ἀνταιρόμενοι. εἰ δ' ὑμῖν γνώμη ἐστὶ

tionem habebant, eo animo, ut cognoscerent an proelio navali certare vellent. Illi vero, navibus a terra provectis, et acie in alto instructa, quiescebant, quia sponte sua proelii initium facere in animo non habebant, quod integras Atheniensium naves accessisse, sibique multas difficultates accidisse viderent, cum propter captivos, quos in navibus habebant, de quorum custodia erant solliciti, tum etiam quod in loco deserto naves reficere non possent. Sed de reditu magis erant solliciti, considerantes qua ratione domum se recipere possent, veriti ne Athenienses, foedera rupta esse existimantes, quia ad manus venerant, se illinc navigare non sinerent.

53. Placuit igitur ipsis, viros, in scapham impositos, sine caduceo ad Athenienses praemittere, et eorum mentem explorare. Per illos autem, quos miserunt, haec verba fecerunt. 'Injuste facitis, Athenienses, quia 'bello nos lacessitis, et foedera frangitis. 'Nobis enim, hostes nostros ulciscentibus, 'impedimento estis, quia arma contra *nos* 'sumta fertis. Quod si vobis est animus nos

'impedire, ne contra Corcyram, aut alio, 'si quo libeat, navigemus, et foedera rum'pitis; nos, qui hic adsumus, primos com'prehendite, et ut hostes tractate.' Illi igitur haec dixerunt. Quotquot vero ex Corcyraeo exercitu *Corinthios* audierant, sublato clamore statim dixerunt, illos et comprehendendos et interficiendos esse. Sed Athenienses hoc responsum *illis* dederunt. 'Nec bello vos lacessimus, viri Peloponne'sii, nec foedera frangimus. Sed istis Cor'cyraeis sociis *nostris* auxilio venimus. Si 'quam igitur aliam in partem velitis navi'gare, non impedimus. Sed si contra Cor'cyram aliquemve Corcyraeorum locum 'navigetis, pro viribus *hoc* non neglige'mus.'

54. Cum autem Athenienses hoc responsum *illis* dedissent, Corinthii quidem se ad navigationem pararunt, ut domum redirent; et in Sybotis, quae sunt in continente, trophaeum statuerunt. At Corcyraei navium fragmenta, tabulasque et cadavera ad se delata susceperunt, ejecta et fluctibus, et ven-

'κωλύειν τε ἡμᾶς ἐπὶ Κέρκυραν, ἢ ἄλλοσε, εἴποι βουλόμεθα, πλεῖν, καὶ τὰς σπονδὰς λύετε, ἡμᾶς τούσδε πρώτους λαβόντες, χρήσασθε ὡς πολεμίοις.' Οἱ μὲν δὴ τοιαῦτα εἶπον· τῶν δὲ Κερκυραίων τὸ μὲν στρατόπεδον ὅσον ὑπήκουσεν, ἀνεβόησεν εὐθὺς λαβεῖν τε αὐτοὺς καὶ ἀποκτεῖναι. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τοιάδε ἀπεκρίναντο. 'ΟΥΤΕ ἄρχομεν πολέμου, ὦ ἄνδρες Πελοποννήσιοι, οὔτε τὰς σπονδὰς λύομεν· Κερκυραίοις δὲ τοῖσδε ξυμμάχοις οὖσι βοηθοὶ ἤλθομεν. εἰ μὲν οὖν ἄλλοσέ ποι βούλεσθε πλεῖν, οὐ κωλύομεν· εἰ δὲ ἐπὶ Κέρκυραν πλευσεῖσθε, ἢ ἐς τῶν ἐκείνων τὶ χωρίον, οὐ περιοψόμεθα κατὰ τὸ δυνατόν.'

νδ'. Τοιαῦτα τῶν Ἀθηναίων ἀποκριναμένων, οἱ μὲν Κορίνθιοι τόν τε πλοῦν τὸν ἐπ' οἴκου παρεσκευάζοντο, καὶ τροπαῖον ἔστησαν ἐν τοῖς ἐν τῇ ἠπείρῳ Συβότοις. οἱ δὲ Κερκυραῖοι τά τε ναυάγια καὶ νεκροὺς ἀνείλοντο τὰ κατὰ σφᾶς, ἐξενεχθέντα ὑπό τε τοῦ

ρȣ καὶ ἀνέμȣ, ὃς γενόμενος τῆς νυκτὸς διεσκέδασεν αὐτὰ πανταχῆ· καὶ τροπαῖον ἀντέστησαν ἐν τοῖς ἐν τῇ νήσῳ Συβότοις ὡς νενικηκότες. γνώμῃ δὲ ἑκάτεροι τοιᾶδε τὴν νίκην προσεποιήσαντο. Κορίνθιοι μὲν, κρατήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ μέχρι νυκτὸς, ὥστε καὶ ναυάγια πλεῖστα καὶ νεκρȣ̀ς προσκομίσασθαι, καὶ ἄνδρας ἔχοντες αἰχμαλώτȣς ȣ̓κ ἐλάσσȣς χιλίων, ναῦς τε καταδύσαντες περὶ ἑβδομήκοντα, ἔστησαν τροπαῖον· Κερκυραῖοι δὲ, τριάκοντα ναῦς μάλιστα διαφθείραντες, καὶ ἐπειδὴ Αθηναῖοι ἦλθον, ἀνελόμενοι τὰ κατὰ σφᾶς αὐτȣ̀ς ναυάγια, καὶ νεκρȣ̀ς, καὶ ὅτι αὐτοῖς τῇ τε προτεραίᾳ πρύμναν κρȣόμενοι ὑπεχώρησαν οἱ Κορίνθιοι, ἰδόντες τὰς Αττικὰς ναῦς, καὶ ἐπειδὴ ἦλθον ȣ̓κ ἀντέπλεον ἐκ τῶν Συβότων, διὰ ταῦτα τροπαῖον ἔστησαν. οὕτω μὲν ἑκάτεροι νικᾷν ἠξίȣν.

νέ. Οἱ δὲ Κορίνθιοι ἀποπλέοντες ἐπ᾽ οἴκȣ, Ανακτόριον, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῷ στόματι τȣ̃

to, qui noctu ortus ea in varias partes disjecerat. Et in Sybotis, quae ſunt in inſula, viciſſim et ipſi trophaeum tanquam victores ſtatuerunt. Hoc autem conſilio victoriam utrique ſibi vendicarunt. Corinthii quidem, quod navali proelio ad noctem uſque viciſſent, ita ut plurima navium fragmenta et militum cadavera recepiſſent, et captivos non pauciores mille haberent, et ſeptuaginta circiter naves demerſiſſent, trophaeum ſtatuerunt. Corcyraei vero, quod xxx. ferme naves profligaſſent, et, poſt Atheniensium adventum, navium fragmenta ad ſe delata, militumque cadavera ſuſtuliſſent; quodque pridie Corinthii in puppim remigantes ipſis, ſe paulatim recipientes, ceſſiſſent, naves Atticas conſpicati, et, cum *adverſus eos* iviſſent, ex Sybotis *ſibi* non occurriſſent, hisce de cauſis trophaeum ſtatuerunt. Hoc igitur modo utrique ſe victores exiſtimabant.

55. Corinthii vero, illinc domum navigantes, Anactorium, quod in ore ſinus Am-

bracii situm est, per fraudem ceperunt: (erat enim ipsis commune cum Corcyraeis,) et, Corinthiis colonis in eo collocatis, domum redierunt. Et Corcyraeorum octingentos, qui servi erant, vendiderunt, ducentos et quinquaginta vinctos asservarunt, eosque diligenter ac officiose curarunt, ut *in patriam* reversi Corcyram ipsorum ditioni adjungerent. Eorum autem plerique potentia principes erant civitatis. Sic igitur Corcyra in bello contra Corinthios gesto superstes remansit, Atticaeque naves domum inde reverterunt. Haec autem fuit prima causa belli, a Corinthiis contra Athenienses suscepti, quod illi cum Corcyraeis contra se foederatos navali proelio certassent.

56. Post haec autem statim accidit, ut hae quoque simultates inter Athenienses et Peloponnesios orirentur, *quae* ad bellum gerendum *illos compulerunt*. Cum enim Corinthii hoc studerent, ut ipsos *Athenienses* ulciscerentur; Athenienses, quod eorum i-

Ἀμπρακικοῦ κόλπου, εἷλον ἀπάτῃ· (ἦν δὲ κοινὸν Κερκυραίων καὶ ἐκείνων) καὶ καταστήσαντες ἐν αὐτῷ Κορινθίους οἰκήτορας, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου· καὶ τῶν Κερκυραίων ὀκτακοσίους μὲν, οἳ ἦσαν δοῦλοι, ἀπέδοντο, πεντήκοντα δὲ καὶ διακοσίους δήσαντες ἐφύλαττον, καὶ ἐν θεραπείᾳ εἶχον πολλῇ, ὅπως αὐτοῖς τὴν Κέρκυραν ἀναχωρήσαντες προσποιήσειαν. ἐτύγχανον δὲ καὶ δυνάμει αὐτῶν οἱ πλείους πρῶτοι ὄντες τῆς πόλεως. ἡ μὲν οὖν Κέρκυρα οὕτω περιγίγνεται τῷ πολέμῳ τῶν Κορινθίων, καὶ αἱ νῆες τῶν Ἀθηναίων ἀνεχώρησαν ἐξ αὐτῆς. αἰτία δὲ αὕτη πρώτη ἐγένετο τοῦ πολέμου τοῖς Κορινθίοις ἐς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι σφίσιν ἐν σπονδαῖς μετὰ Κερκυραίων ἐναυμάχουν.

νϛʹ. Μετὰ ταῦτα δ' εὐθὺς καὶ τάδε ξυνέβη γενέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννησίοις διάφορα ἐς τὸ πολεμεῖν. τῶν γὰρ Κορινθίων πρασσόντων ὅπως τιμωρήσωνται αὐτοὺς, ὑποτοπήσαντες τὴν ἔχθραν αὐτῶν

οἱ Αθηναῖοι, Ποτιδαιάτας, οἳ οἰκοῦσιν ἐπὶ τῷ ἰσθμῷ τῆς Παλλήνης, ὄντας Κορινθίων ἀποίκους, ἑαυτῶν δὲ ξυμμάχους φόρου ὑποτελεῖς, ἐκέλευον τὸ ἐς Παλλήνην τεῖχος καθελεῖν, καὶ ὁμήρους δοῦναι· τούς τε ἐπιδημιουργοὺς ἐκπέμπειν, καὶ τολοιπὸν μὴ δέχεσθαι, οὓς κατὰ ἔτος ἕκαστον Κορίνθιοι ἔπεμπον· δείσαντες μὴ ἀποστῶσιν, ὑπό τε Περδίκκου πειθόμενοι καὶ Κορινθίων, τούς τε ἄλλους τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης ξυναποστήσωσι ξυμμάχους.

νζ'. Ταῦτα δὲ πρὸς τοὺς Ποτιδαιάτας οἱ Αθηναῖοι προπαρεσκευάζοντο εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν Κερκύρᾳ ναυμαχίαν. οἵ τε γὰρ Κορίνθιοι φανερῶς διάφοροι ἦσαν, Περδίκκας τε ὁ Αλεξάνδρου, Μακεδόνων βασιλεὺς, ἐπεπολέμωτο, ξύμμαχος πρότερον καὶ φίλος ὤν. ἐπολεμώθη δὲ ὅτι Φιλίππῳ τῷ ἑαυτοῦ ἀδελφῷ καὶ Δέρδᾳ κοινῇ πρὸς αὐτὸν ἐναντιουμένοις οἱ Αθηναῖοι ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο· δεδιώς τε ἔπρασσεν, ἔς τε τὴν Λακεδαίμονα πέμπων, ὅπως πόλεμος γένη-

nimicitias haberent ſuſpectas, Potidaeatas, qui in Pallenes iſthmo habitant, Corinthiorum colonos, ſuoſque ſocios et vectigales, muros Pallenem verſus *aedificatos* demoliri, et obſides dare juſſerunt; et magiſtratus expellere, nec in poſterum recipere, quos Corinthii quotannis mittebant: veriti ne a Perdicca et Corinthiis ſolicitati, *à ſe* deficerent, caeteroſque ſocios, qui in Thracia erant, ad defectionem ſecum traherent.

57. Haec autem Athenienſes contra Potidaeatas ſtatim poſt navale proelium ad Corcyram commiſſum moliri coeperunt. Nam et Corinthii aperte *Athenienſibus* erant infenſi, et Perdiccas Alexandri *filius*, Macedonum Rex, *eorum* hoſtis erat, cum ante ſocius et amicus eſſet. *Ideo* autem factus eſt *eorum* hoſtis, quod cum Philippo fratre ſuo et Derda, communiter bellum contra ſe gerentibus, Athenienſes ſocietatem feciſſent: cumque ſibi *ideo* metueret, miſſis Lacedaemonem *viris*, operam dedit, ut bel-

lum inter ipſos *Athenienſes* et Peloponneſios oriretur, et Corinthios ſibi conciliavit, ut Potidaea defectionem *ab Athenienſibus* faceret. Quinetiam cum Chalcidenſibus, et Bottiaeis, qui ſunt in Thracia, egit, ut una *cum Potidaeatis* defectionem facerent: exiſtimans, ſi civitates iſtas agro ſuo finitimas haberet ſocias, ſe bellum cum illis facilius *adverſus Athenienſes* geſturum. Quae cum cognoviſſent Athenienſes, et harum civitatum defectionem praeoccupare vellent, (triginta enim naves, et mille gravis armaturae milites in ejus agrum *jam* miſerant, ductu Archeſtrati Lycomedis *filii*, cum decem aliis collegis *eo* profecti,) mandarunt navium praefectis, ut et obſides a Potidaeatis acciperent, et *urbis* muros demolirentur, et accurate caverent, ne proximae civitates defectionem facerent.

58. At Potidaeatae, miſſis ad Athenienſes legatis, ſi forte ipſis perſuadere poſſent, ne quid novi de ſe ſtatuerent, Lacedaemonem etiam cum Corinthiis profecti

ται αὐτοῖς πρὸς Πελοποννησίους, καὶ τοὺς Κορινθίους προσεποιεῖτο, τῆς Ποτιδαίας ἕνεκα ἀποστάσεως. προσέφερε δὲ λόγους καὶ τοῖς ἐπὶ Θρᾴκης Χαλκιδεῦσι καὶ Βοττιαίοις ξυναποστῆναι· νομίζων, εἰ ξύμμαχα ταῦτα ἔχοι ὅμορα ὄντα τὰ χωρία, ῥᾷον ἂν τὸν πόλεμον μετ' αὐτῶν ποιεῖσθαι. ὧν οἱ Ἀθηναῖοι αἰσθόμενοι, καὶ βουλόμενοι προκαταλαμβάνειν τῶν πόλεων τὰς ἀποστάσεις (ἔτυχον γὰρ τριάκοντα ναῦς ἀποστέλλοντες καὶ χιλίους ὁπλίτας ἐπὶ τὴν γῆν, αὐτοῦ Ἀρχεστράτου τοῦ Λυκομήδους μετ' ἄλλων δέκα στρατηγοῦντος) ἐπιστέλλουσι τοῖς ἄρχουσι τῶν νεῶν, Ποτιδαιατῶν τε ὁμήρους λαβεῖν, καὶ τὸ τεῖχος καθελεῖν, τῶν τε πλησίον πόλεων φυλακὴν ἔχειν, ὅπως μὴ ἀποστήσωνται.

νη'. Ποτιδαιάται δὲ πέμψαντες μὲν καὶ παρ' Ἀθηναίους πρέσβεις, εἴπως πείσειαν μὴ σφῶν πέρι νεωτερίζειν μηδὲν, ἐλθόντες δὲ καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα μετὰ Κοριν-

θίων, ἔπρασσον ὅπως ἑτοιμάσαιντο τιμωρίαν, ἢν δέῃ. ἐπειδὴ ἔκ τε Ἀθηναίων ἐκ πολλοῦ πράσσοντες οὐδὲν εὕροντο ἐπιτήδειον, ἀλλ' αἱ νῆες αἱ ἐπὶ Μακεδονίαν καὶ ἐπὶ σφας ὁμοίως ἔπλεον, καὶ τὰ τέλη τῶν Λακεδαιμονίων ὑπέσχοντο αὐτοῖς, ἢν ἐπὶ Ποτίδαιαν ἴωσιν Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβαλεῖν, τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀφίστανται μετὰ Χαλκιδέων καὶ Βοττιαίων, κοινῇ ξυνομόσαντες· καὶ Περδίκκας πείθει Χαλκιδέας, τὰς ἐπὶ θαλάσσῃ πόλεις ἐκλιπόντας, καὶ καταβαλόντας, ἀνοικίσασθαι ἐς Ὄλυνθον, μίαν τε πόλιν ταύτην ἰσχυρὰν ποιήσασθαι. τοῖς τε ἐκλείπουσι τούτοις, τῆς ἑαυτοῦ γῆς τῆς τε Μυγδονίας περὶ τὴν Βόλβην λίμνην ἔδωκε νέμεσθαι, ἕως ἂν ὁ πρὸς Ἀθηναίους πόλεμος ᾖ. καὶ οἱ μὲν ἀνῳκίζοντό τε, καθαιροῦντες τὰς πόλεις, καὶ ἐς πόλεμον παρεσκευάζοντο.

νθ'. Αἱ δὲ τριάκοντα νῆες τῶν Ἀθηναίων ἀφικνοῦνται ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης, καὶ κα-

egerunt, ut, si foret opus, auxilium *Lacedaemonii* pararent. Ubi vero, opera diu consumta, nihil pacati ab Atheniensibus impetrare potuerunt, sed naves *eorum* in Macedoniam et in se pariter veniebant, et summi Lacedaemoniorum Magistratus ipsis promiserunt, se, si Athenienses contra Potidaeam irent, in Atticam irrupturos; tunc demum cum Chalcidensibus et Bottiaeis communiter conjurati *ab Atheniensibus* defecerunt. Perdiccas quoque Chalcidensibus persuasit, ut, relictis et excisis urbibus maritimis, commigrarent Olynthum, et hanc unam urbem *a mari remotiorem* communirent. Illis autem, qui *pristinas suae patriae sedes* relinquebant, cum sui, tum etiam Mygdonii agri partem, quae est circa paludem Bolben, dedit incolendam, quamdiu bellum contra Athenienses *susceptum* duraret. Atque illi quidem urbes demoliti in loca mediterranea commigrarunt, et ad bellum se parare coeperunt.

59. At triginta Atheniensium naves in Thraciam pervenerunt, et Potidaeam, alias-

que civitates *jam* defeciſſe repererunt. Duces vero exiſtimantes ſe cum praeſentibus copiis non poſſe *ſimul* gerere bellum et adverſus Perdiccam, et civitates, quae defecerant, in Macedoniam, quo etiam ante miſſi fuerant, ſe converterunt. Quo poſtquam pervenerunt, cum Philippo, et Derdae fratribus, qui ex locis mediterraneis *in Macedoniam* cum exercitu irruperant, arma junxerunt, ut bellum *Perdiccae* facerent.

60. Interea vero Corinthii, cum Potidaea deſciviſſet, et Atticae naves circa Macedoniam eſſent, illi oppido timentes, et domeſticum exiſtimantes periculum, miſerunt cum de ſuis voluntarios, tum etiam de caeteris Peloponneſiis mercede conductos, mille et ſexcentos, omnes gravis armaturae milites, et quadringentos leviter armatos. Illis autem praeerat Ariſteus Adimanti *filius*; et propter ejus amicitiam potiſſimum, plurimi voluntarii milites Corintho eum ſequuti ſunt. Semper enim Potidaeatarum ſtudioſus fuerat. Et quadrageſimo die poſt

ταλαμβάνουσι τήν τε Ποτιδαίαν καὶ τἄλλα ἀφεστηκότα. νομίσαντες δὲ οἱ στρατηγοὶ ἀδύνατα εἶναι πρός τε Περδίκκαν πολεμεῖν τῇ παρούσῃ δυνάμει, καὶ τὰ ξυναφεστῶτα χωρία, τρέπονται ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν, ἐφ' ὅπερ καὶ τοπρότερον ἐξεπέμποντο. καὶ καταστάντες, ἐπολέμουν μετὰ Φιλίππου, καὶ τῶν Δέρδου ἀδελφῶν, ἄνωθεν στρατιᾷ ἐσβεβληκότων.

ξ'. Καὶ ἐν τούτῳ οἱ Κορίνθιοι, τῆς Ποτιδαίας ἀφεστηκυίας, καὶ τῶν Ἀττικῶν νεῶν περὶ Μακεδονίαν οὐσῶν, δεδιότες περὶ τῷ χωρίῳ, καὶ οἰκεῖον τὸν κίνδυνον ἡγούμενοι, πέμπουσιν ἑαυτῶν τε ἐθελοντὰς, καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων μισθῷ πείσαντες, ἑξακοσίους καὶ χιλίους τοὺς πάντας ὁπλίτας, καὶ ψιλοὺς τετρακοσίους. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Ἀριστεὺς ὁ Ἀδειμάντου, κατὰ φιλίαν τε αὐτοῦ οὐχ ἥκιστα οἱ πλεῖστοι ἐκ Κορίνθου στρατιῶται ἐθελονταὶ ξυνέσποντο· ἦν γὰρ τοῖς Ποτιδαιάταις ἀεί ποτε ἐπιτήδειος. καὶ ἀφικνοῦνται

τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ ὕστερον ἐπὶ Θρᾴκης, ἢ Ποτίδαια ἀπέστη.

ξα'. Ηλθε δὲ καὶ τοῖς Αθηναίοις εὐθὺς ἡ ἀγγελία τῶν πόλεων, ὅτι ἀφεστᾶσι· καὶ πέμπουσιν, ὡς ᾔσθοντο καὶ τοὺς μετὰ Αριστέως ἐπιπαρόντας, δισχιλίους ἑαυτῶν ὁπλίτας καὶ τεσσαράκοντα ναῦς, πρὸς τὰ ἀφεστῶτα, καὶ Καλλίαν τὸν Καλλιάδου πέμπτον αὐτῶν στρατηγόν. οἳ ἀφικόμενοι ἐς Μακεδονίαν πρῶτον, καταλαμβάνουσι τοὺς προτέρους χιλίους Θέρμην ἄρτι ᾑρηκότας, καὶ Πύδναν πολιορκοῦντας. προσκαθεζόμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ τὴν Πύδναν ἐπολιόρκησαν μὲν, ἔπειτα δὲ ξύμβασιν ποιησάμενοι καὶ ξυμμαχίαν ἀναγκαίαν πρὸς τὸν Περδίκκαν, ὡς αὐτοὺς κατήπειγεν ἡ Ποτίδαια, καὶ ὁ Αριστεὺς παρεληλυθώς, ἀπανίστανται ἐκ τῆς Μακεδονίας· καὶ ἀφικόμενοι ἐς Βέῤῥοιαν, κἀκεῖθεν ἐπιστρέψαντες, καὶ πειράσαντες πρῶτον τοῦ χωρίου, καὶ οὐχ ἑλόντες, ἐπορεύοντο κατὰ γῆν πρὸς τὴν Ποτίδαιαν, τρισχιλίοις μὲν ὁπλίταις

Potidaeae defectionem in Thraciam pervenerunt.

61. Nuntius autem de istarum civitatum defectione Atheniensibus statim est illatus. Qui, cum intellexissent illos etiam, qui cum Aristeo erant, *eo* praeterea advenisse, ex suis bis mille gravis armaturae milites, et quadraginta naves, Calliamque Calliadis *filium* cum quatuor collegis praefectum, in loca, quae defecerant, miserunt. Qui, simul ac in Macedoniam pervenerunt, illos mille priores jam Therma potitos, et Pydnam obsidentes offenderunt. Pydnam autem et ipsi castris, copiisque junctis oppugnarunt: sed postea, facta pace et societate necessaria inita cum Perdicca, quod Potidaea et Aristei adventus eos urgeret, ex Macedonia recesserunt. Et Berrhoeam profecti, et inde reversi, eoque oppido prius tentato, nec expugnato, itinere pedestri Potidaeam versus iverunt, cum tribus millibus militum gravis armaturae ex suis, prae-

terea vero cum multis ſociis, et ſexcentis Macedonum equitibus, qui cum Philippo, Pauſaniaque erant: ſimul etiam ſeptuaginta naves oram maritimam legebant. Et lente progreſſi, tertio die Gigonum pervenerunt, ibique caſtra poſuerunt.

62. At Potidaeatae, et Peloponneſii, qui cum Ariſteo erant, Athenienſium adventum expectantes, in Iſthmo, prope Olynthum caſtra poſuerant, et mercatum extra urbem agebant. Socii autem totius quidem peditatus ducem elegerunt Ariſteum; equitatus vero, Perdiccam. Protinus enim ab Athenienſibus iterum defecerat, et, Iolao duce in ſuum locum ſubſtituto, Potidaeatas in bello juvabat. Hoc autem erat Ariſtei conſilium, cum exercitu quidem, quem in Iſthmo ſecum habebat, Athenienſes diligenter obſervare, ſi contra *ſe* venirent; Chalcidenſes vero, et ſocios, qui extra Iſthmum erant, et ducentos equites, quibus praeerat Perdiccas, Olynthi manere, et

ἑαυτῶν, χωρὶς δὲ τῶν ξυμμάχων πολλοῖς, ἱππεῦσι δὲ ἑξακοσίοις Μακεδόνων τοῖς μετὰ Φιλίππου καὶ Πausανίου. ἅμα δὲ νῆες παρέπλεον ἑβδομήκοντα. κατ' ὀλίγον δὲ προϊόντες, τριταῖοι ἀφίκοντο ἐς Γίγωνον, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο.

ξϐ'. Ποτιδαιᾶται δὲ καὶ οἱ μετὰ Ἀριστέως Πελοποννήσιοι προσδεχόμενοι τοὺς Ἀθηναίους, ἐστρατοπεδεύοντο πρὸς Ὀλύνθῳ ἐν τῷ ἰσθμῷ· καὶ ἀγορὰν ἔξω τῆς πόλεως ἐπεποίηντο. στρατηγὸν μὲν οὖν τοῦ δὴ πεζοῦ παντὸς οἱ ξύμμαχοι ᾕρηντο Ἀριστέα, τῆς δὲ ἵππου, Περδίκκαν. ἀπέστη γὰρ εὐθὺς πάλιν τῶν Ἀθηναίων, καὶ ξυνεμάχει τοῖς Ποτιδαιάταις, Ἰόλαον ἀνθ' αὐτοῦ καταστήσας ἄρχοντα. ἦν δὲ ἡ γνώμη τοῦ Ἀριστέως, τὸ μὲν μεθ' ἑαυτοῦ στρατόπεδον ἔχοντα ἐν τῷ ἰσθμῷ, ἐπιτηρεῖν τοὺς Ἀθηναίους ἢν ἐπίωσι, Χαλκιδέας δὲ, καὶ τοὺς ἔξω ἰσθμοῦ ξυμμάχους, καὶ τὴν παρὰ Περδίκκου διακοσίαν ἵππον ἐν Ὀλύνθῳ μένειν· καὶ ὅταν Ἀθηναῖοι ἐπὶ σφας

χωρῶσι, κατὰ νώτου βοηθοῦντας ἐν μέσῳ ποιεῖν αὐτῶν τοὺς πολεμίους. Καλλίας δ' αὖ ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς, καὶ οἱ ξυνάρχοντες, τοὺς μὲν Μακεδόνας ἱππέας καὶ τῶν ξυμμάχων ὀλίγους ἐπὶ Ὀλύνθου ἀποπέμπουσιν, ὅπως εἴργωσι τοὺς ἐκεῖθεν ἐπιβοηθεῖν· αὐτοὶ δ' ἀναστήσαντες τὸ στρατόπεδον, ἐχώρουν ἐπὶ τὴν Ποτίδαιαν. καὶ ἐπειδὴ πρὸς τῷ ἰσθμῷ ἐγένοντο, καὶ εἶδον τοὺς ἐναντίους παρασκευαζομένους ὡς ἐς μάχην, ἀντικαθίσταντο καὶ αὐτοί. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον ξυνέμισγον. καὶ αὐτὸ μὲν τὸ τοῦ Ἀριστέως κέρας, καὶ ὅσοι περὶ ἐκεῖνον ἦσαν Κορινθίων τε καὶ τῶν ἄλλων λογάδες, ἐτρέψαντο τὸ καθ' ἑαυτοὺς, καὶ ἐπεξῆλθον διώκοντες ἐπιπολύ· τὸ δὲ ἄλλο στρατόπεδον Ποτιδαιατῶν καὶ Πελοποννησίων ἡσσᾶτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐς τὸ τεῖχος κατέφυγεν.

ξγ'. Ἐπαναχωρῶν δὲ ὁ Ἀριστεὺς ἀπὸ τῆς διώξεως, ὡς ἑώρα τὸ ἄλλο στράτευμα ἡσσημένον, ἠπόρησε μὲν ὁποτέρωσε δια-

cum Athenienses contra se venirent, a tergo impressionem in hostes facere, eosque circumvenire. Contra vero Callias Atheniensium dux ejusque collegae, Macedonum equites, paucosque socios Olynthum versus miserunt, ut illos, *qui Olynthi erant*, illinc auxilium *suis* contra *se* ferre prohiberent. Ipsi vero motis *inde* castris Potidaeam versus contenderunt, et cum ad Isthmum venissent, et adversarios se ad proelium parantes vidissent, ipsi quoque aciem *illis* oppositam instruxerunt, nec multo post conflixerunt. Ac ipsum quidem Aristei cornu, et quotquot de Corinthiis, aliisque militibus delecti circum ipsum *Aristeum* erant, *hostium cornu* sibi oppositum in fugam verterunt, eosque persequentes longe processerunt. Reliquus vero Potidaeatarum, et Peloponnesiorum exercitus ab Atheniensibus superatus est, et in urbem confugit.

63. Cum autem Aristeus ab hoste persequendo rediret, postquam reliquum exercitum vidit victum, dubitavit utram partem petens, Olynthumne, an Potidaeam, belli

ſortunam periclitaretur. Tandem tamen ei placuit, cum ſuis militibus, in minimum loci ſpatium contractis, *et eorum acie confertiſſima*, Potidaeam curſu petere, et in eam perrumpere. Et *in urbem* ingreſſus eſt ab ea parte, quae mari alluitur, prope crepidinem, telis petitus, et aegre *eo penetrans*, paucis quidem amiſſis, plerisque vero ſalvis. Qui vero Olyntho, auxilium Potidaeatis laturi, prodierant (abeſt autem *a Potidaea* ſexaginta ferme ſtadiis, *atque, ut in edito loco*, conſpicuus eſt), poſtquam pugna commiſſa eſt, et ſigna ſublata paululum illi quidem progreſſi ſunt, ut auxilium *Potidaeatis* ferrent; et Macedonum equites aciem inſtructam *ipſis* oppoſuerunt, ut eos impedirent. Poſtquam autem victoria penes Athenienſes repente fuit, et vexilla revulſa ſunt, in urbem iterum ſe receperunt, et Macedones ad Athenienſes: neutris autem equites adfuerunt. Poſt pugnam autem Athenienſes tropaeum ſtatuerunt, et *caeſorum* militum cadavera pace ſequeſtra Potidaeatis reddiderunt. Ceciderunt autem ex Potidaeatis quidem, et ſociis paulo paucio-

κινδυνεύσει χωρήσας, ἢ ἐπὶ τῆς Ολύνθȣ, ἢ ἐς τὴν Ποτίδαιαν. ἔδοξε γȣ̃ν ξυναγαγόντι τȣ̀ς μεθ' ἑαυτȣ̃, ὡς [εἰς] ἐλάχιςον χωρίον δρόμῳ βιάσασθαι ἐς τὴν Ποτίδαιαν. κὴ παρῆλθε παρὰ τὴν χηλὴν διὰ τῆς θαλάσσης βαλλόμενός τε κὴ χαλεπῶς, ὀλίγȣς μέν τινας ἀποβαλὼν, τȣ̀ς δὲ πλείȣς σώσας. οἱ δ' ἀπὸ τῆς Ολύνθȣ τοῖς Ποτιδαιάταις βοηθοὶ (ἀπέχει δὲ ἑξήκοντα μάλιςα ςαδίȣς, κὴ ἔςι καταφανὲς) ὡς ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ τὰ σημεῖα ἤρθη, βραχὺ μέν τι προῆλθον, ὡς βοηθήσοντες, κὴ οἱ Μακεδόνες ἱππεῖς ἀντιπαρετάξαντο, ὡς κωλύσοντες· ἐπεὶ δὲ διὰ τάχȣς ἡ νίκη τῶν Αθηναίων ἐγίγνετο, κὴ τὰ σημεῖα κατεσπάσθη, πάλιν ἐπανεχώρουν ἐς τὸ τεῖχος, καὶ οἱ Μακεδόνες παρὰ τȣ̀ς Αθηναίους· ἱππεῖς δ' ȣ̓δετέροις παρεγένοντο. μετὰ δὲ τὴν μάχην, τροπαῖον ἔςησαν οἱ Αθηναῖοι, κὴ τȣ̀ς νεκρȣ̀ς ὑποσπόνδȣς ἀπέδοσαν τοῖς Ποτιδαιάταις. ἀπέθανον δὲ Ποτιδαιατῶν μὲν κὴ τῶν ξυμμά-

χων, ὀλίγῳ ἐλάσσους τριακοσίων, Ἀθηναίων δὲ αὐτῶν, πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, καὶ Καλλίας ὁ στρατηγός.

ξδ'. Τὸ δ' ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος εὐθὺς οἱ Ἀθηναῖοι ἀποτειχίσαντες ἐφρούρουν. τὸ δ' ἐς τὴν Παλλήνην, ἀτείχιστον ἦν. οὐ γὰρ ἱκανοὶ ἐνόμιζον εἶναι ἔν τε τῷ ἰσθμῷ φρουρεῖν, καὶ ἐς τὴν Παλλήνην διαβάντες τειχίζειν· δεδιότες μὴ σφίσιν οἱ Ποτιδαιάται καὶ οἱ ξύμμαχοι γιγνομένοις δίχα ἐπίθωνται. καὶ πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇ πόλει Ἀθηναῖοι τὴν Παλλήνην ἀτείχιστον οὖσαν, χρόνῳ ὕστερον πέμπουσιν ἑξακοσίους καὶ χιλίους ὁπλίτας ἑαυτῶν, καὶ Φορμίωνα τὸν Ἀσωπίου στρατηγόν. ὃς ἀφικόμενος ἐς τὴν Παλλήνην, καὶ ἐξ Ἀφύτιος ὁρμώμενος προσήγαγε τῇ Ποτιδαίᾳ τὸν στρατὸν, κατὰ βραχὺ προϊὼν, καὶ κείρων ἅμα τὴν γῆν. ὡς δὲ οὐδεὶς ἐπεξῄει ἐς μάχην, ἀπετείχισε τὸ ἐκ τῆς Παλλήνης τεῖχος· καὶ οὕτως ἤδη κατὰ κράτος ἡ Ποτίδαια ἀμφοτέρωθεν ἐπολιορκεῖτο,

res trecentis; ex ipſis vero Athenienſibus, centum et quinquaginta, et Callias *eorum* dux.

64. Mox autem Athenienſes murum, qui Iſthmum ſpectabat, circumvallarunt, et *praeſidio* cuſtodire coeperunt. At *murus*, qui Pallenen verſus ſpectabat, nullo vallo cinctus erat. Nec enim exiſtimabant, ſe *uno eodemque tempore* et in Iſthmo excubias agere, *eumque tutari*, et in *urbem* Pallenen transire, eamque munire poſſe: veriti ne Potidaeatae eorumque ſocii ſe, in duas partes diductos, invaderent. Cum autem Athenienſes, qui Athenis erant, Pallenen nullis muris cinctam eſſe intellexiſſent, aliquanto poſt mille et ſexcentos gravis armaturae milites de ſuis, et Phormionem Aſopii *filium*, ducem *eo* miſerunt: qui cum Pallenen petiiſſet, ac Aphytide caſtra moviſſet, copias Potidaeae admovit, paulatim procedens, et ſimul agrum vaſtans. Sed, cum nullus ad proelium contra *ipſum* prodiret, murum, qui Pallenen verſus ſpectabat, vallo cinxit. Atque ita Potidaea jam utrinque vehementer oppugnabatur, ſimul etiam a mari *gra-*

viter premebatur, navibus ſtationem adverſus *ipſam* habentibus.

65. Ariſteus vero, cum urbs jam eſſet circumvallata, nec ullam ſalutis ſpem haberet, niſi ſi quid ex Peloponneſo, aut *aliquid* aliud inſperatum accideret, autor erat, ut, quingentis exceptis, caeteri obſervato vento *ſecundo* navibus abirent, ut res frumentaria diutius *obſeſſis* ſuppeteret: atque ipſe unus eſſe volebat de numero eorum, qui remanerent. Sed cum *rem illis* perſuadere non poſſet, ac ea, quae his proxima erant, parare vellet, et *operam daret*, ut quae foris erant, optime ſeſe haberent, clam Athenienſium praeſidio *inde* enavigavit. Et apud Chalcidenſes permanens, cum alias res bellicas adminiſtravit, tum etiam, inſidiis ad Sermyliorum urbem locatis, multos occidit. Quinetiam *per legatos* in Peloponneſum *miſſos* egit, ut aliquod auxilium *Potidaeatis* mitteretur. Poſt Potidaeam circumvallatam, Phormio cum illis mille et ſexcentis militibus, quos habebat, Chalcidenſem et Botticum agrum vaſtavit, nonnulla etiam oppidula cepit.

66. Atque hae fuerunt Athenienſibus

καὶ ἐκ θαλάσσης ναυσὶν ἅμα ἐφορμουσαις.

ξέ. Ἀριστεὺς δὲ, ἀποτειχισθείσης αὐτῆς, καὶ ἐλπίδα οὐδεμίαν ἔχων σωτηρίας, ἢν μή τι ἀπὸ Πελοποννήσου ἢ ἄλλο παράλογον γίγνηται, ξυνεβούλευε μὲν, πλὴν πεντακοσίων, ἄνεμον τηρήσασι τοῖς ἄλλοις ἐκπλεῦσαι, ὅπως ἐπιπλέον ὁ σῖτος ἀντίσχῃ· καὶ αὐτὸς ἤθελε τῶν μενόντων εἶναι. ὡς δ' οὐκ ἔπειθε, βουλόμενος τὰ ἐπὶ τούτοις παρασκευάζειν, καὶ ὅπως τὰ ἔξωθεν ἕξει ὡς ἄριστα, ἔκπλουν ποιεῖται λαθὼν τὴν φυλακὴν τῶν Ἀθηναίων. καὶ παραμένων ἐν Χαλκιδεῦσι, τά τε ἄλλα ἐπολέμει, καὶ Σερμυλίων λοχήσας πρὸς τῇ πόλει, πολλοὺς διέφθειρεν· ἔς τε τὴν Πελοπόννησον ἔπρασσεν ὅπῃ ὠφέλειά τις γενήσεται. μετὰ δὲ τῆς Ποτιδαίας τὴν ἀποτείχισιν, Φορμίων μὲν ἔχων τοὺς ἑξακοσίους καὶ χιλίους, τὴν Χαλκιδικὴν καὶ Βοττικὴν ἐδῄου, καὶ ἔστιν ἃ καὶ πολίσματα εἷλε.

ξϛ΄. Τοῖς δ' Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννη-

σίοις αἰτίαι μὲν αὗται προεγεγένηντο ἐς ἀλλήλους· τοῖς μὲν Κορινθίοις, ὅτι τὴν Ποτίδαιαν, ἑαυτῶν οὖσαν ἀποικίαν, καὶ ἄνδρας Κορινθίων τε καὶ Πελοποννησίων ἐν αὐτῇ ὄντας ἐπολιόρκουν· τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἐς τοὺς Πελοποννησίους, ὅτι ἑαυτῶν τε πόλιν ξυμμαχίδα καὶ φόρου ὑποτελῆ ἀπέστησαν, καὶ ἐλθόντες σφίσιν ἀπὸ τοῦ προφανοῦς ἐμάχοντο μετὰ Ποτιδαιατῶν. οὐ μέντοι ὅγε πόλεμός πω ξυνερρώγει, ἀλλ' ἔτι ἀνακωχὴ ἦν. ἰδίᾳ γὰρ ταῦτα οἱ Κορίνθιοι ἔπραξαν.

ξζ'. Πολιορκουμένης δὲ τῆς Ποτιδαίας, οὐχ ἡσύχαζον, ἀνδρῶν τε σφίσιν ἐνόντων, καὶ ἅμα περὶ τῷ χωρίῳ δεδιότες· παρεκάλουν τε εὐθὺς ἐς τὴν Λακεδαίμονα τοὺς ξυμμάχους, καὶ κατεβόων ἐλθόντες τῶν Ἀθηναίων ὅτι σπονδάς τε λελυκότες εἶεν, καὶ ἀδικοῖεν τὴν Πελοπόννησον. Αἰγινῆται δὲ φανερῶς μὲν οὐ πρεσβευόμενοι, δεδιότες τοὺς Ἀθηναίους, κρύφα δὲ οὐχ ἥκιστα μετ' αὐτῶν ἐνῆγον τὸν πόλεμον, λέγοντες οὐκ εἶναι αὐτόνομοι καὶ

et Peloponnesiis criminationes, quibus alteri in alteros ante, *quam bellum aperte susciperent*, sunt usi. Corinthiis quidem, quod Potidaeam, suam coloniam, et viros Corinthios ac Peloponnesios, qui in ea erant, *Athenienses* obsiderent. Atheniensibus vero contra Peloponnesios, quod *illi* civitatem sociam et vectigalem ad defectionem faciendam impulissent, et *eo* profecti pro Potidaeatis aperte secum pugnassent. Nondum tamen bellum publice conflatum erat: sed ab armis adhuc abstinebatur. Corinthii enim haec privatim egerant.

67. Sed cum Potidaea obsideretur, non *amplius* quieverunt, cum de suis viris, qui *in ea* erant, tum etiam de oppido, cui timebant, soliciti: et protinus socios orare coeperunt, ut Lacedaemona venirent: et *ipsi eo* profecti magnis clamoribus in Athenienses invehebantur, quod et foedera fregissent, et Peloponnesum injuria afficerent. At Aeginetae, non palam illi quidem legatione missa, quia Athenienses metuebant: sed clam, cum ipsis bellum maxime suadebant, dicentes se ex foedere non esse sui juris. Lacedaemonii vero, sociis praeterea advocatis.

et ſi quis alia quapiam in re ſe ab Athenienſibus injuriam accepiſſe diceret, legitimo ſuae gentis concilio convocato, *eum, qui vellet*, dicere juſſerunt. Tunc vero cum alii in mediam concionem progreſſi, prout ſinguli *ſe laeſos judicabant, de Athenienſibus* conquerebantur; tum etiam Megarenſes, demonſtrantes cum alia non pauca, quae ſuae reipublicae vehementer intereſſe dicebant, tum vero praecipue, quod ab agri Attici portubus, Atticoque foro, praeter foedus arcerentur. Corinthii vero, cum Lacedaemonios ab aliis prius *ad bellum* inſtigari permiſiſſent, in medium noviſſimi prodierunt, et haec inſuper addiderunt.

68. ‘Fides, quam vos, Lacedaemonii, ‘ publice privatimque inter vos ipſos ſervatis, facit ut, ſi quid in alios dicamus, minus credatis. Atque ex hac *fide*, aequitatis quidem laudem reportatis: ſed majore rerum externarum inſcitia laboratis. Nobis enim ſaepe praedicentibus detrimenta, quibus Athenienſes nos erant allecturi, vos tamen nunquam audire voluiſtis, quae toties demonſtravimus: ſed potius ſuſpi-

τὰς σπονδάς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, προσπαρακαλέσαντες τῶν ξυμμάχων τε καὶ εἴτις τι ἄλλο ἔφη ἠδικῆσθαι ὑπὸ Ἀθηναίων, ξύλλογον σφῶν αὐτῶν ποιήσαντες τὸν εἰωθότα, λέγειν ἐκέλευον. καὶ ἄλλοι τε παριόντες ἐγκλήματα ἐποιοῦντο ὡς ἕκαστοι, καὶ Μεγαρεῖς, δηλοῦντες μὲν καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα διάφορα, μάλιστα δὲ, λιμένων τε εἴργεσθαι τῶν ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀρχῇ, καὶ τῆς Ἀττικῆς ἀγορᾶς, παρὰ τὰς σπονδάς. παρελθόντες δὲ τελευταῖοι Κορίνθιοι, καὶ τοὺς ἄλλους ἐάσαντες πρῶτον παροξῦναι τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐπεῖπον τοιάδε.

ξή. ‘ ΤΟ ΠΙΣΤΟΝ ὑμᾶς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τῆς καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς πολιτείας καὶ ὁμιλίας ἀπιστοτέρους ἐς τοὺς ἄλλους, ἤν τι λέγωμεν, καθίστησι· καὶ ἀπ' αὐτοῦ, σωφροσύνην μὲν ἔχετε, ἀμαθίᾳ δὲ πλείονι πρὸς τὰ ἔξω πράγματα χρῆσθε. πολλάκις γὰρ προαγορευόντων ἡμῶν ἃ ἐμέλλομεν ὑπὸ Ἀθηναίων βλάπτεσθαι, οὐ περὶ

‘ ὧν ἐδιδάσκομεν ἑκάστοτε τὴν μάθησιν ἐποι-
‘ εῖσθε, ἀλλὰ τῶν λεγόντων μᾶλλον ὑ-
‘ πενοεῖτε ὡς ἕνεκα τῶν αὐτοῖς ἰδίᾳ διαφό-
‘ ρων λέγουσι· καὶ δι᾽ αὐτὸ οὐ πρὶν πάσχειν,
‘ ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἐν τῷ ἔργῳ ἐσμὲν, τοὺς ξυμ-
‘ μάχους τούσδε παρεκαλέσατε, ἐν οἷς προσ-
‘ ήκει ἡμᾶς οὐχ ἥκιστα εἰπεῖν, ὅσῳ καὶ μέ-
‘ γιστα ἐγκλήματα ἔχομεν, ὑπὸ μὲν Ἀθη-
‘ ναίων ὑβριζόμενοι, ὑπὸ δὲ ὑμῶν ἀμελούμε-
‘ νοι. καὶ εἰ μὲν ἀφανεῖς που ὄντες ἠδίκουν
‘ τὴν Ἑλλάδα, διδασκαλίας ἂν ὡς οὐκ εἰδό-
‘ σι προσέδει· νῦν δὲ τί δεῖ μακρηγορεῖν,
‘ ὧν τοὺς μὲν, δεδουλωμένους ὁρᾶτε, τοῖς δ᾽
‘ ἐπιβουλεύοντας αὐτοὺς, καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς
‘ ἡμετέροις ξυμμάχοις, καὶ ἐκ πολλοῦ προ-
‘ παρεσκευασμένους, εἴποτε ἄρα πολεμή-
‘ σονται. οὐ γὰρ ἂν Κέρκυράν τε ὑπολαβόντες
‘ βίᾳ ἡμῶν εἶχον, καὶ Ποτίδαιαν ἐπολιόρ-
‘ κουν. ὧν τὸ μὲν, ἐπικαιρότατον χωρίον πρὸς
‘ τὰ ἐπὶ Θρᾴκης ἐπιχρῆσθαι, ἡ δὲ ναυτι-
‘ κὸν ἂν μέγιστον παρέχε Πελοποννησίοις.

'cati eſtis, haec a nobis dici propter privatas ſimultates, quae nobis cum illis intercedebant. Ideoque non antequam injuriam acciperemus: ſed poſtquam eam accepimus, ſocios iſtos advocaſtis, apud quos aequum eſt, nos eo prolixiore oratione uti, quo etiam graviora crimina habemus, quae objiciamus, ab Athenienſibus quidem cum contumelia laeſi, a vobis vero neglecti. Quod ſi *Athenienſes* in aliquo obſcuro loco deliteſcentes injuriam Graeciae facerent, nobis demonſtratione opus eſſet, qua vos rerum ignaros doceremus. Jam vero quid longa oratione opus eſt *nobis*, quorum alius quidem in ſervitutem *ab ipſis jam* redactos; aliis vero, et praecipue noſtris ſociis, inſidias ab ipſis ſtrui, ipſosque *ad bellum*, ſi forte unquam bello appetantur, jam pridem praeparatos videtis? Nec enim Corcyram clam *et per dolum* captam nobis invitis retinerent, et Potidaeam obſiderent: quarum urbium altera quidem eſt opportuniſſima ad res Thraciae obtinendas, ita ut illis liberius uti poſſimus; altera vero maximam claſſem Peloponneſiis *in bello* ſuppeditaſſet.

69. 'Atque vos ipsi rerum istarum estis 'autores, qui et tunc primum eos post bel- 'lum Medicum urbem *suam* munire, et 'postea longos muros aedificare passi estis; 'quique *ab eo tempore* ad hoc usque per- 'petua libertate privastis non solum eos, 'quos illi in servitutem redegerunt, sed e- 'tiam nunc vestros socios. Nam non is, 'qui *alios* in servitutem redigit: sed is po- 'tius, qui potest quidem *hoc* impedire, sed '*tamen* negligit, vere hoc facere est cen- 'sendus: praesertim si Graecorum libera- 'torem se esse profiteatur, et praeclarum 'istius laudis titulum prae se ferat. Vix 'tandem vero nunc congregati sumus, et 'ne nunc quidem ob certa *ac manifesta cri- 'mina*. Nec enim amplius esset consultan- 'dum, an injuria fuerimus affecti: sed 'qua ratione *illam* ulcisci queamus. Qui 'enim *haec* faciunt, re jam deliberata, mi- 'nimeque cunctantes invadunt homines, qui 'nihil certi adhuc statuerunt. Scimus au- 'tem qua via, et quo modo paulatim Athe- 'nienses in alios grassentur. Et quamdiu 'quidem sua facinora, propter vestrum stu- 'porem, occulta fore putabunt, minus au-

ξθ'. ‘ Καὶ τῶνδε ὑμεῖς αἴτιοι, τό, τε πρῶτον ἐάσαντες αὐτοὺς τὴν πόλιν μετὰ τὰ Μηδικὰ κρατῦναι, καὶ ὕστερον τὰ μακρὰ στῆσαι τείχη· ἐς τόδε τε ἀεὶ ἀποστεροῦντες οὐ μόνον τοὺς ὑπ' ἐκείνων δεδουλωμένους ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑμετέρους ἤδη ξυμμάχους. οὐ γὰρ ὁ δουλωσάμενος, ἀλλ' ὁ δυνάμενος μὲν παῦσαι, περιορῶν δὲ, ἀληθέστερον αὐτὸ δρᾷ, εἴπερ καὶ τὴν ἀξίωσιν τῆς ἀρετῆς ὡς ἐλευθερῶν τὴν Ἑλλάδα φέρεται. μόλις δὲ νῦν τε ξυνήλθομεν, καὶ οὐδὲ νῦν ἐπὶ φανεροῖς. χρῆν γὰρ οὐκ εἰ ἀδικούμεθα ἔτι σκοπεῖν, ἀλλὰ καθότι ἀμυνούμεθα. οἱ γὰρ δρῶντες βεβουλευμένοι, πρὸς οὐ διεγνωκότας ἤδη καὶ οὐ μέλλοντες ἐπέρχονται. καὶ ἐπιστάμεθα οἵᾳ ὁδῷ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὅτι κατ' ὀλίγον χωροῦσιν ἐπὶ τοὺς πέλας. καὶ λανθάνειν μὲν οἰόμενοι, διὰ τὸ ἀναίσθητον ὑμῶν, ἧσσον θαῤῥοῦσι· γνόντες δὲ εἰδότας περιορᾶν,

ἰσχυρῶς ἐγκείσονται. ἡσυχάζετε γὰρ μόνοι Ἑλλήνων, ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐ τῇ δυνάμει τινὰ ἀλλὰ τῇ μελλήσει ἀμυνόμενοι· καὶ μόνοι οὐκ ἀρχομένην τὴν αὔξησιν τῶν ἐχθρῶν, διπλασιουμένην δὲ καταλύοντες. καίτοι ἐλέγεσθε ἀσφαλεῖς εἶναι, ὧν ἄρα ὁ λόγος τοῦ ἔργου ἐκράτει. τόν τε γὰρ Μῆδον αὐτοὶ ἴσμεν ἐκ περάτων γῆς πρότερον ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλθόντα, ἢ τὰ παρ' ὑμῶν ἀξίως προαπαντῆσαι· καὶ νῦν τοὺς Ἀθηναίους οὐχ ἑκάς, ὥσπερ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἐγγὺς ὄντας περιορᾶτε, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπελθεῖν αὐτοὶ, ἀμύνεσθαι βούλεσθε μᾶλλον ἐπιόντας, καὶ ἐς τύχας πρὸς πολλῷ δυνατωτέρους ἀγωνιζόμενοι καταστῆναι· ἐπιστάμενοι καὶ τὸν βάρβαρον αὐτὸν περὶ αὑτῷ τὰ πλείω σφαλέντα, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἀθηναίους πολλὰ ἡμᾶς ἤδη τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτῶν μᾶλλον ἢ τῇ ἀφ' ὑμῶν τιμωρίᾳ

‘ daces erunt: ſed ubi cognoverint, vos haec
‘ quidem ſcire, ſed negligere; tunc rem ve-
‘ hementer urgebunt. Vos enim ſoli Grae-
‘ corum, Lacedaemonii, deſides *ac otioſi* e-
‘ ſtis; alios non *armorum* vi, ſed cunctatione
‘ ulciſcentes. Et ſoli hoſtium vires non creſ-
‘ centes *ac infirmas*, ſed *jam* duplicatas e-
‘ verſum itis. Atqui cauti *et circumſpecti* eſſe
‘ ferebamini: de quibus profecto rumor di-
‘ vulgatus rem ipſam ſuperabat. Nam et nos
‘ ipſi ſcimus, Medum ab extremis orbis ter-
‘ rarum partibus *olim* in Peloponneſum pri-
‘ us veniſſe, quam vos pro *Reip.* dignitate
‘ cum veſtris copiis obviam prodiretis. Nunc
‘ etiam Athenienſes *a vobis* non remotos,
‘ (ut ille *tunc* erat,) ſed vicinos negligitis; et
‘ pro bello, quod vos illis inferre debebatis,
‘ illos arma vobis inferentes propulſare, et
‘ certantes cum hominibus, qui *nunc longe*
‘ ſunt potentiores, *quam ante fuerint*, incer-
‘ tos fortunae caſus ſubire mavultis: quam-
‘ vis ſciatis vel ipſum barbarum ſua ipſius
‘ culpa plerumque offendiſſe, quinetiam nos
‘ ipſos in bello cum ipſis Athenienſibus ge-
‘ ſto, ipſorum erratis potius, quam veſtris
‘ auxiliis jam ſaepe victoriam ab illis repor-

'tasse. Siquidem vestra auxilia sperata jam 'nonnullos adhuc imparatos, quod iis freti 'essent, everterunt. Neque vero aliquis ves- 'trum haec *a nobis* magis ob odium, quam 'expostulationem dici putet. Nam expostu- 'latio quidem est cum amicis, qui pecca- 'runt; sed accusatio est contra inimicos, qui 'injuriam fecerunt.

70. 'Praeterea si quos alios, ipsi nos dig- 'nos esse censemus, qui proximis vitium ex- 'probremus: praesertim cum de magni mo- 'menti rebus agatur, quarum nullum vos 'sensum nobis habere videmini, nec un- 'quam considerasse, quales sint Athenienses, 'cum quibus certamen vobis est futurum, et 'quomodo vel omnibus in rebus sint vobis 'longe praestantiores. Nam illi quidem sunt 'rerum novarum studiosi, et celeres ad ex- 'cogitandum, et ad re ipsa exsequendum id, 'quod excogitarint. Vos vero ad res jam 'partas conservandas, et ad nihil novi exco- 'gitandum, et ne ad res quidem necessarias 'peragendas *apti estis*. Praeterea, illi qui- 'dem vel supra vires sunt audaces, et gra- 'vissima quaeque pericula subeunt praeter 'hominum opinionem, et in asperrimis qui-

‘ περιγεγενημένυς. ἐπεὶ αἵγε ὑμέτεραι ἐλ-
‘ πίδες ἤδη τινὰς που ϗ ἀπαρασκεύυς διὰ
‘ τὸ πιςεῦσαι ἔφθειραν. καὶ μηδεὶς ὑμῶν
‘ ἐπ’ ἔχθρᾳ τοπλέον ἢ αἰτίᾳ νομίσῃ τά-
‘ δε λέγεσθαι. αἰτία μὲν γὰρ, φίλων ἀν-
‘ δρῶν ἐςὶν ἁμαρτανόντων· κατηγορία δὲ,
‘ ἐχθρῶν ἀδικησάντων.

ό. ‘ Καὶ ἅμα, εἴπερ τινες καὶ ἄλλοι,
‘ νομίζομεν ἄξιοι εἶναι τοῖς πέλας ψόγον
‘ ἐπενεγκεῖν· ἄλλως τε ϗ μεγάλων τῶν
‘ διαφερόντων καθεςώτων, περὶ ὧν ὐκ αἰ-
‘ σθάνεσθαι ἡμῖν γε δοκεῖτε, οὐδ’ ἐκλογί-
‘ σασθαι πώποτε πρὸς οἵυς ὑμῖν Ἀθηναίυς
‘ ὄντας, ϗ ὅσον ὑμῶν ϗ ὡς πᾶν διαφέρον-
‘ τας, ὁ ἀγὼν ἔςαι. οἱ μέν γε, νεωτερο-
‘ ποιοὶ, καὶ ἐπινοῆσαι ὀξεῖς, καὶ ἐπιτελέ-
‘ σαι ἔργῳ ὃ ἂν γνῶσιν· ὑμεῖς δὲ τὰ ὑ-
‘ πάρχοντά τε σώζειν καὶ ἐπιγνῶναι μη-
‘ δὲν, καὶ ἔργῳ ὐδὲ τἀναγκαῖα ἐξικέσθαι.
‘ αὖθις δὲ οἱ μὲν, ϗ παρὰ δύναμιν τολμη-

ταὶ, ϗ παρὰ γνώμην κινδυνευταὶ, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες· τὸ δὲ ὑμέτερον, τῆς τε δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις πιστεῦσαι· τῶν τε δεινῶν μηδέποτε οἴεσθαι ἀπολυθήσεσθαι. ϗ μὴν ϗ ἄοκνοι πρὸς ὑμᾶς μελλητὰς, καὶ ἀποδημηταὶ πρὸς ἐνδημοτάτους. οἴονται γὰρ οἱ μὲν, τῇ ἀπουσίᾳ ἄν τι κτᾶσθαι, ὑμεῖς δὲ, τῷ ἐπελθεῖν, ϗ τὰ ἕτοιμα ἂν βλάψαι. κρατοῦντές τε τῶν ἐχθρῶν, ἐπὶ πλεῖστον ἐξέρχονται, ϗ νικώμενοι, ἐπ' ἐλάχιστον ἀναπίπτουσιν. ἔτι δὲ, τοῖς μὲν σώμασιν ἀλλοτριωτάτοις ὑπὲρ τῆς πόλεως χρῶνται, τῇ δὲ γνώμῃ οἰκειοτάτῃ ἐς τὸ πράσσειν τὶ ὑπὲρ αὐτῆς. ϗ ἃ μὲν ἂν ἐπινοήσαντες μὴ ἐπεξέλθωσιν, οἰκείων στέρεσθαι ἡγοῦνται· ἃ δ' ἂν ἐπελθόντες κτήσωνται, ὀλίγα πρὸς τὰ μέλλοντα τυχεῖν πράξαντες. ἢν δ' ἄρα που ϗ πείρᾳ σφαλῶσιν, ἀντελπί-

'busque rebus bonam ſpem habent. Veſtra 'vero ratio eſt, res veſtris viribus inferio- 'res gerere, et ne certis quidem ac explo- 'ratis animi conſiliis confidere, et exiſtima- 're, vos periculis nunquam liberatum iri. 'Quinetiam illi, ſi vobiſcum conferantur, 'ſunt impigri, vos vero cunctatores. Item 'illi ſunt peregrinationis cupidi, vos vero 'deſides plerumque domi manetis. Exiſti- 'mant enim illi quidem hac abſentia, *quum 'peregre proficiſcuntur*, ſe aliquid ſibi quae- 'ſituros; vos vero, ſi bellum aliis inferatis, 'vel rerum praeſentium, quas poſſidetis, 'jacturam vos facturos *putatis*. Illi etiam, 'hoſtibus ſuperatis, longiſſime progrediun- 'tur, et victi quam minimum animo conſter- 'nantur. Praeterea vero *ſuis* corporibus, *ut* 'alieniſſimis, pro Republica utuntur, con- 'ſiliis vero maxime propriis, ut aliquid pro 'ea faciant: et niſi cogitata confecerint, ſe 'rebus ſuis privari putant; quae vero armis 'quaeſierint, perexigua judicant, ſi cum illis 'conferas, quae ſperant ſe poſtea ſuis acti- 'onibus quaeſituros. Quod ſi forte rei ali- 'cujus tentatae conatus eos fallat, novam a- 'liarum rerum ſpem ſibi proponentes, id,

'quod opus est, explent. Soli enim pariter 'et habent et sperant ea, quae animo conce-'perint, propterea quod celerrime aggre-'diuntur res, quas *cogitarint, et peragere* 'statuerint. Atque haec omnia cum labo-'ribus, et periculis perpetuo moliuntur, re-'busque partis minimum fruuntur, quia 'quaerere semper student: et diem festum 'nihil aliud esse putant, quam conficere, quae 'conducunt, et otium iners plus mali afferre, 'quam laboriosum negotium. Quare si quis 'paucis rem totam complexus, eos dixerit 'ita natos esse, ut neque ipsi velint, neque 'alios mortales quiescere sinant, is verum 'dixerit.

71. 'Et tamen, Lacedaemonii, cum talis 'Respublica sit vobis adversaria, vos cun-'ctamini: et existimatis, illis hominibus diu-'turnam suppetere quietem, qui suo quidem 'apparatu injuriam nulli faciunt; sed *tamen* 'prae se ferunt, se eo esse animo, ut, si la-'cessantur injuria, eam non sint neglecturi: 'verum in eo jus, et aequitatem ponitis, si 'neque alios molestiis afficiatis, neque vos 'ipsi, dum vim propulsatis, ullum detrimen-'tum capiatis. At hoc vix consequi possetis,

σαντες ἄλλα ἐπλήρωσαν τὴν χρείαν. μόνοι γὰρ ἔχουσί τε καὶ ὁμοίως ἐλπίζουσιν ἃ ἂν ἐπινοήσωσι, διὰ τὸ ταχεῖαν τὴν ἐπιχείρησιν ποιεῖσθαι ὧν ἂν γνῶσι. καὶ ταῦτα μετὰ πόνων πάντα καὶ κινδύνων δι' ὅλου τοῦ αἰῶνος μοχθοῦσι· καὶ ἀπολαύουσιν ἐλάχιστα τῶν ὑπαρχόντων, διὰ τὸ ἀεὶ κτᾶσθαι. καὶ μήτε ἑορτὴν ἄλλο τι ἡγεῖσθαι ἢ τὸ τὰ δέοντα πρᾶξαι· ξυμφοράν τε οὐχ ἧσσον ἡσυχίαν ἀπράγμονα, ἢ ἀσχολίαν ἐπίπονον. ὥστε εἴ τις αὐτοὺς ξυνελὼν φαίη πεφυκέναι ἐπὶ τῷ μήτε αὐτοὺς ἔχειν ἡσυχίαν, μήτε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐᾶν, ὀρθῶς ἂν εἴποι.

οα'. ‘Ταύτης μέντοι τοιαύτης ἀντικαθεστηκυίας πόλεως, ὦ Λακεδαιμόνιοι, διαμέλλετε· καὶ οἴεσθε τὴν ἡσυχίαν οὐ τούτοις τῶν ἀνθρώπων ἐπιπλεῖστον ἀρκεῖν οἳ ἂν τῇ μὲν παρασκευῇ δίκαια πράσσωσι, τῇ δὲ γνώμῃ, ἢν ἀδικῶνται, δῆλοι ὦσι μὴ

‛ ἐπιτρέψοντες· ἀλλ' ἐπὶ τῷ μὴ λυπεῖν
‛ τε τοὺς ἄλλους, καὶ αὐτοὶ ἀμυνόμενοι μὴ
‛ βλάπτεσθαι, τὸ ἴσον νέμετε. μόλις δ' ἂν
‛ πόλει ὁμοίᾳ παροικοῦντες, ἐτυγχάνετε
‛ τούτου· νῦν δ' (ὅπερ καὶ ἄρτι ἐδηλώσαμεν)
‛ ἀρχαιότροπα ὑμῶν τὰ ἐπιτηδεύματα
‛ πρὸς αὐτούς ἐστιν. ἀνάγκη δ' ὥσπερ
‛ τέχνης ἀεὶ τὰ ἐπιγιγνόμενα κρατεῖν·
‛ καὶ ἡσυχαζούσῃ μὲν πόλει τὰ ἀκίνητα
‛ νόμιμα ἄριστα, πρὸς πολλὰ δὲ ἀναγκαζο-
‛ μένοις ἰέναι, πολλῆς καὶ τῆς ἐπιτεχνήσεως
‛ δεῖ. διόπερ καὶ τὰ τῶν Αθηναίων ἀπὸ
‛ τῆς πολυπειρίας ἐπιπλέον ὑμῶν κεκαί-
‛ νωται. μέχρι μὲν οὖν τοῦδε ὡρίσθω ὑμῶν
‛ ἡ βραδυτής. νῦν δὲ τοῖς τε ἄλλοις, καὶ Πο-
‛ τιδαιάταις, ὥσπερ ὑπεδέξασθε, βοηθήσα-
‛ τε, κατὰ τάχος ἐσβαλόντες ἐς τὴν Ατ-
‛ τικήν· ἵνα μὴ ἄνδρας τε φίλους καὶ ξυγγε-
‛ νεῖς τοῖς ἐχθίστοις πρόησθε, καὶ ἡμᾶς
‛ τοὺς ἄλλους ἀθυμίᾳ πρὸς ἑτέραν τινὰ
‛ ξυμμαχίαν τρέψητε. δρῷμεν δ' ἂν ἄ-

'etiamsi *vel* civitatem vestrae proximam, et
'iisdem moribus, ac institutis utentem ha-
'beretis. Jam vero (quod et paulo ante de-
'claravimus) vestri mores, ac instituta nimis
'sunt antiqua adversus ipsos. Sed necesse
'est, quemadmodum artibus accidere solet,
'novissima quaeque semper evincere. Et ci-
'vitati quidem pacatae maxime conducunt
'instituta, quae manent immota: sed illis,
'qui ad multa *pericula* coguntur ire, novis
'etiam et commentitiis artibus est opus. I-
'deo etiam res Atheniensium propter mul-
'tam experientiam magis novatae sunt *in*
'*melius*, quam vestrae. Hactenus igitur haec
'vestra tarditas progressa terminetur. Jam
'vero cum aliis, tum etiam Potidaeatis
'(quemadmodum promisistis) opem feratis,
'in Atticam celeritate, quanta maxima po-
'testis, irrumpentes: ne viros vobis amicos
'atque cognatos infensissimis *hostibus* pro-
'datis, neve nos caeteros prae desperatione
'ad aliquam aliam societatem *quaerendam*
'compellatis. Nullum autem flagitium ad-
'mittemus, neque in deos, foederum con-
'scios, neque adversum homines, quos *qui-*
'*dem* tangunt injuriae sociorum. Non enim

'qui destituti ad alios se convertunt, hi foe-'dera frangunt: sed illi, qui opem non fe-'runt quibuscum jurarunt. Sed si vos *ad o-'pem nobis ferendam* animis promtis esse vo-'lueritis, *in vestra societate ac* foedere per-'manebimus. Nec enim pie faceremus, si 'permutata societate vos desereremus, nec 'alios majore, quam vos estis, amicitia, et 'familiaritate nobiscum conjunctos inve-'niremus. Quare de his diligentius con-'sultate, dateque operam, ut Peloponneso 'ita praesitis, ut potius augeatis, quam im-'minuatis ipsius imperium, quod vestri ma-'jores vobis tradiderunt.'

72. Atque Corinthii quidem haec dixerunt. Atheniensium vero *legati tunc ibi aderant*, (casu enim quodam legatio *Atheniensium* aliis de causis Lacedaemone jam ante aderat) et cum haec verba audissent, ad Lacedaemoniorum magistratus sibi eundum esse censuerunt, non ut ad crimina responderent, quae civitates *Atheniensibus* objecerant: sed ut in universum ostenderent, non celeriter *quicquam ipsis* decernendum: sed plus temporis *in rerum tantarum* consultatione ponendum. Simul etiam volebant signi-

δικον οὐδὲν οὔτε πρὸς θεῶν τῶν ὁρκίων, οὔτε πρὸς ἀνθρώπων τῶν αἰσθανομένων. λύουσι γὰρ σπονδὰς οὐχ οἱ δι' ἐρημίαν ἄλλοις προσιόντες, ἀλλ' οἱ μὴ βοηθοῦντες οἷς ἂν ξυνομόσωσι. βουλομένων δὲ ὑμῶν προθύμων εἶναι, μενοῦμεν. οὔτε γὰρ ὅσια ἂν ποιοῖμεν μεταβαλλόμενοι, οὔτε ξυνηθεστέρους ἂν ἄλλους εὕροιμεν. πρὸς τάδε βουλεύεσθε εὖ, καὶ τὴν Πελοπόννησον πειρᾶσθε μὴ ἐλάσσω ἐξηγεῖσθαι ἢ οἱ πατέρες ὑμῖν παρέδοσαν.’

οβ'. Τοιαῦτα μὲν οἱ Κορίνθιοι εἶπον. τῶν δὲ Ἀθηναίων, ἔτυχε γὰρ πρεσβεία πρότερον ἐν τῇ Λακεδαίμονι περὶ ἄλλων παροῦσα, καὶ ὡς ᾔσθοντο τῶν λόγων, ἔδοξεν αὐτοῖς παριτητέα ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους εἶναι, τῶν μὲν ἐγκλημάτων πέρι μηδὲν ἀπολογησομένους, ὧν αἱ πόλεις ἐνεκάλουν, δηλῶσαι δὲ, περὶ τοῦ παντὸς ὡς οὐ ταχέως αὐτοῖς βουλευτέον εἴη, ἀλλ' ἐν πλέονι σκεπτέον. καὶ ἅμα τὴν σφετέραν πόλιν ἐβούλοντο σημῆ-

καί, ὅση εἴη δύναμιν, καὶ ὑπόμνησιν ποιήσασθαι τοῖς τε πρεσβυτέροις, ὧν ᾔδεσαν, καὶ τοῖς νεωτέροις ἐξήγησιν ὧν ἄπειροι ἦσαν· νομίζοντες μᾶλλον αὐτοὺς ἐκ τῶν λόγων πρὸς τὸ ἡσυχάζειν τραπέσθαι, ἢ πρὸς τὸ πολεμεῖν. προσελθόντες οὖν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἔφασαν βούλεσθαι καὶ αὐτοὶ ἐς τὸ πλῆθος αὐτῶν εἰπεῖν, εἴ τι μὴ ἀποκωλύοι. οἱ δ' ἐκέλευόν τε παριέναι, καὶ παρελθόντες οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον τοιάδε.

ογ'. 'Η ΜΕΝ πρέσβευσις ἡμῶν οὐκ ἐς ' ἀντιλογίαν τοῖς ἡμετέροις ξυμμάχοις ἐ' γένετο, ἀλλὰ περὶ ὧν ἡ πόλις ἔπεμψεν. ' αἰσθόμενοι δὲ καταβοὴν οὐκ ὀλίγην οὖ' σαν ἡμῶν, παρήλθομεν, οὐ τοῖς ἐγκλή' μασι τῶν πόλεων ἀντεροῦντες, (οὐ γὰρ παρὰ ' δικασταῖς ὑμῖν οὔτε ἡμῶν, οὔτε τούτων, οἱ ' λόγοι ἂν γίγνοιντο) ἀλλ' ὅπως μὴ ῥᾳδίως ' περὶ μεγάλων πραγμάτων, τοῖς ξυμμά' χοις πειθόμενοι, χεῖρον βουλεύσησθε· καὶ ' ἅμα βουλόμενοι περὶ τοῦ παντὸς λόγου τοῦ

ficare quanta esset suae civitatis potentia, et aetate provectioribus in memoriam revocare ea, quae noverant, et junioribus narrare ea, quorum nullam habebant notitiam. Eos enim, sua oratione audita, ad pacem, quam ad bellum, propensiores fore putabant. Cum igitur ad Lacedaemoniorum magistratus accessissent, ad eorum concionem se quoque verba facere velle dixerunt, nisi quid prohiberet. Illi vero eos in medium prodire jusserunt. Tunc Athenienses in medium progressi haec dixerunt.

73. 'NON propterea ad vos legati fuimus, ' *Lacedaemonii*, ut ad crimina nobis a no' stris sociis objecta responderemus: sed *ali' is de rebus venimus*, quarum causa civitas ' *nos huc* misit. Jam vero cum intellexeri' mus, non levem contra nos criminationem ' institutam esse, in medium prodiimus, non ' ut ad civitatum crimina *nobis* objecta re' spondeamus, (neque enim a nobis apud vos, ' ut aut nostri, aut istorum judices, verba ' fient) sed *ut vos moneamus*, ne celeriter ' magnis de rebus, sociorum verbis adducti, ' male consultetis: simul etiam, quia de tota ' accusatione contra nos instituta vos certi-

'ores facere volumus, nos neque praeter '*decorum et* jus obtinere, quae possidemus, 'nostramque civitatem dignam esse, cujus 'ratio habeatur. Ac pervetusta quidem quid 'opus est recensere, quorum ipsi rumores 'de illis sparsi potius sunt testes, quam ocu'li eorum, qui haec sunt audituri? Sed res 'bello Medico *a nobis* gestas, et quaecun'que novistis aeque atque nos ipsi, quam'vis valde molesta sint futura, quae haec 'semper proferamus, *tamen* commemorare 'est necesse. Nam quum *res illas* gereba'mus, propter *communem omnium Graeco*'*rum* utilitatem pericula subibamus, cujus '*vos* quidem participes fuistis, *nos* vero non 'omni *istorum* commemoratione, si quid *no*'*bis* prosit, privamur. Haec autem dicentur 'non tam, ut nos excusemus, quam ut teste'mur, et declaremus, adversus qualem ci'vitatem vobis consilium minime bonum in'euntibus certamen sit futurum. Praedica'mus enim, *nos* solos olim in campis Mara'thonis magno cum periculo adversus bar'barum pugnasse: et, quum iterum venit, 'quia terra ipsum propulsare non potera'mus, *nos* universos naves conscendisse, et

‘ ἐς ἡμᾶς καθεστῶτος δηλῶσαι, ὡς οὔτε ἀ-
‘ πεικότως ἔχομεν ἃ κεκτήμεθα, ἥ τε
‘ πόλις ἡμῶν ἀξία λόγου ἐστί. καὶ τὰ μὲν
‘ πάνυ παλαιὰ τί δεῖ λέγειν; ὧν ἀκοαὶ
‘ μᾶλλον λόγων μάρτυρες, ἢ ὄψεις τῶν ἀ-
‘ κουσομένων; τὰ δὲ Μηδικὰ, καὶ ὅσα αὐ-
‘ τοῖς ξύνιστε, εἰ καὶ δι' ὄχλου μᾶλλον
‘ ἔσται ἀεὶ προβαλλομένοις, ἀνάγκη λέ-
‘ γειν. καὶ γὰρ ὅτε ἐδρῶμεν, ἐπ' ὠφελείᾳ
‘ ἐκινδυνεύετο, ἧς τοῦ μὲν ἔργου μέρος με-
‘ τέχετε, τοῦ δὲ λόγου, μὴ παντὸς, εἴ
‘ τι ὠφελεῖ, στερισκόμεθα. ῥηθήσεται δὲ
‘ οὐ παραιτήσεως μᾶλλον ἕνεκα ἢ μαρ-
‘ τυρίου, καὶ δηλώσεως πρὸς οἵαν ὑμῖν πό-
‘ λιν μὴ εὖ βουλευομένοις ὁ ἀγὼν καταστή-
‘ σεται. φαμὲν γὰρ Μαραθῶνί τε μό-
‘ νοι προκινδυνεῦσαι τῷ βαρβάρῳ, καὶ ὅτε
‘ τὸ ὕστερον ἦλθεν, οὐχ ἱκανοὶ ὄντες κα-
‘ τὰ γῆν ἀμύνεσθαι, ἐσβάντες ἐς τὰς ναῦς
‘ πανδημεὶ, ἐν Σαλαμῖνι ξυνναυμαχῆ-
‘ σαι, ὅπερ ἔσχε μὴ κατὰ πόλεις αὐτὸν

‘ ἐπιπλέοντα τὴν Πελοπόννησον πορθεῖν,
‘ ἀδυνάτων ὄντων πρὸς ναῦς πολλὰς ἀλ-
‘ λήλοις ἐπιβοηθεῖν. τεκμήριον δὲ μέγιςον
‘ αὐτὸς ἐποίησε. νικηθεὶς γὰρ ταῖς ναυ-
‘ σὶν, ὡς ὐκέτι αὐτῷ ὁμοίας ὔσης τῆς δυ-
‘ νάμεως, κατὰ τάχος τῷ πλέονι τῦ ςρα-
‘ τῦ ἀνεχώρησε.

οδ'. ‘ Τοιύτυ μέντοι τύτυ ξυμβάντος,
‘ καὶ σαφῶς δηλωθέντος ὅτι ἐν ταῖς ναυσὶ
‘ τῶν Ἑλλήνων τὰ πράγματα ἐγένετο,
‘ τρία τὰ ὠφελιμώτατα ἐς αὐτὸ πα-
‘ ρεχόμεθα, ἀριθμόν τε νεῶν πλεῖςον, καὶ
‘ ἄνδρα ςρατηγὸν ξυνετώτατον, καὶ προ-
‘ θυμίαν ἀοκνοτάτην· ναῦς μέν γε ἐς τὰς
‘ τετρακοσίας, ὀλίγῳ ἐλάσσους τῶν δύο
‘ μοιρῶν· Θεμιςοκλέα δὲ ἄρχοντα, ὃς αἰ-
‘ τιώτατος ἐν τῷ ςενῷ ναυμαχῆσαι ἐγέ-
‘ νετο. ὅπερ σαφέςατα ἔσωσε τὰ πράγ-
‘ ματα· καὶ αὐτὸν διὰ τοῦτο ὑμεῖς ἐτι-
‘ μήσατε, μάλιςα δὴ ἄνδρα ξένον τῶν ὡς
‘ ὑμᾶς ἐλθόντων. προθυμίαν δὲ καὶ πολὺ

'ad Salaminem proelium navale cum eo 'commisisse: quae res illum impedivit, ne, 'infesta classe singulas urbes petens, *totam* 'Peloponnesum vastaret, quod *vestrae ci-* '*vitates* adversus ingentem classem mutuis 'auxiliis se juvare non possent. Ipse vero 'maximum *hujus rei* documentum dedit. 'Nam classe victus, quia potentiam *superi-* '*ori* parem non amplius habebat, cum ma- 'jore copiarum parte, celeritate, quanta 'maxima potuit, *inde* se recepit.

74. 'Cum autem res, quae *tunc* accide- 'runt, tales fuerint, cumque manifeste pa- 'teat, Graecorum fortunas in navium prae- 'sidio sitas fuisse, *nos* ad has res *peragendas* 'tria utilissima contulimus, et maximum na- 'vium numerum, et prudentissimum ducem, 'et impigerrimam animi promtitudinem. 'Naves quidem ad quadringentas, paulo 'pauciores duabus *totius* classis partibus: 'Themistoclem vero ducem, qui praecipu- 'us autor fuit, ut navale proelium in maris 'angustiis committeretur, quod manifeste 'res *Graecorum* servavit; eique propterea, 'licet vir esset peregrinus, vos honorem ha-

'buiſtis longe majorem, quam ullis aliis, 'qui ad vos *ante* venerint. Animi vero prae- 'ſentiam et ſtudium vel longe ardentiſſi- 'mum demonſtravimus, qui, cum terra nul- 'lus opem nobis ferret, et caeteri ad nos us- 'que *barbaris* jam ſervirent, decrevimus, ur- 'be relicta et re familiari everſa, ne ſic qui- 'dem reliquorum ſociorum communionem 'deſerere, neque diſperſi, inutiles ipſis eſſe; 'naves conſcendere, et periculum adire, nec '*vobis* ſuccenſere, quod nobis auxilium an- 'te non tuliſſetis. Quamobrem nos non mi- 'norem utilitatem vobis attuliſſe, quam ac- 'cepiſſe *nos*, praedicamus. Vos enim ex ur- 'bibus, quae habitabantur *profecti*, utque '*eas* in poſterum habitaretis, poſtquam vo- 'bis magis, quam nobis timere coepiſtis, 'auxilium tuliſtis: quo enim tempore ad- 'huc eramus ſalvi, *vos nobis* praeſto non 'fuiſtis. Nos vero ex urbe, quae jam nulla 'erat, profecti, et pro ea, de cujus ſalute 'perexiguam ſpem habebamus, periculis nos 'objicientes, et vos pro virili et nos ipſos 'una ſervavimus. Sed ſi Medis ante nos ad-

τολμηροτάτην ἐδείξαμεν, οἵ γε, ἐπειδὴ ἡμῖν κατὰ γῆν οὐδεὶς ἐβοήθει, τῶν ἄλλων ἤδη μέχρι ἡμῶν δουλευόντων, ἠξιώσαμεν, ἐκλιπόντες τὴν πόλιν, καὶ τὰ οἰκεῖα διαφθείραντες, μηδ' ὡς τὸ τῶν περιλοίπων ξυμμάχων κοινὸν προλιπεῖν, μηδὲ σκεδασθέντες ἀχρεῖοι αὐτοῖς γενέσθαι, ἀλλ' ἐσβάντες ἐς τὰς ναῦς, κινδυνεῦσαι, καὶ μὴ ὀργισθῆναι ὅτι ἡμῖν οὐ προετιμωρήσατε. ὥστε φαμὲν οὐχ ἧσσον αὐτοὶ ὠφελῆσαι ὑμᾶς, ἢ τυχεῖν τούτου. ὑμεῖς μὲν γὰρ ἀπό τε οἰκουμένων τῶν πόλεων, καὶ ἐπὶ τῷ τὸ λοιπὸν νέμεσθαι, ἐπειδὴ ἐδείσατε ὑπὲρ ὑμῶν καὶ οὐχ ἡμῶν τοπλέον, ἐβοηθήσατε· ὅτε γοῦν ἦμεν ἔτι σῶοι, οὐ παρεγένεσθε. ἡμεῖς δὲ ἀπό τε τῆς οὐκ οὔσης ἔτι ὁρμώμενοι, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐν βραχείᾳ ἐλπίδι οὔσης κινδυνεύοντες, ξυνεσώσαμεν ὑμᾶς τε τὸ μέρος, καὶ ἡμᾶς αὐτούς. εἰ δὲ προσεχωρήσαμεν πρότερον τῷ Μήδῳ, δείσαντες,

‘ ὥσπερ καὶ ἄλλοι, περὶ τῇ χώρᾳ, ἢ μὴ ‘ ἐτολμήσαμεν ὕστερον ἐσβῆναι ἐς τὰς ναῦς, ‘ ὡς διεφθαρμένοι, οὐδὲν ἂν ἔτι ἔδει ὑμᾶς μὴ ‘ ἔχοντας ναῦς ἱκανὰς ναυμαχεῖν, ἀλλὰ ‘ καθ’ ἡσυχίαν ἂν αὐτῷ προεχώρησε τὰ ‘ πράγματα ᾗ ἐβούλετο.

οέ. ‘ Ἆρ’ ἄξιοί ἐσμεν, ὦ Λακεδαιμόνι- ‘ οι, καὶ προθυμίας ἕνεκα τῆς τότε, καὶ ‘ γνώμης ξυνέσεως, ἀρχῆς τε ἧς ἔχομεν, ‘ τοῖς Ἕλλησι μὴ οὕτως ἄγαν ἐπιφθόνως ‘ διακεῖσθαι; καὶ γὰρ αὐτὴν τήνδε ἐλάβο- ‘ μεν οὐ βιασάμενοι, ἀλλ’ ὑμῶν μὲν οὐκ ἐ- ‘ θελησάντων παραμεῖναι πρὸς τὰ ὑπό- ‘ λοιπα τοῦ βαρβάρου, ἡμῖν δὲ προσελθόν- ‘ των τῶν ξυμμάχων, καὶ αὐτῶν δεηθέν- ‘ των ἡγεμόνας καταστῆναι. ἐξ αὐτοῦ δὲ ‘ τοῦ ἔργου κατηναγκάσθημεν τὸ πρῶτον ‘ προαγαγεῖν αὐτὴν ἐς τόδε, μάλιστα μὲν ‘ ὑπὸ δέους, ἔπειτα δὲ καὶ τιμῆς, ὕστερον ‘ καὶ ὠφελείας. καὶ οὐκ ἀσφαλὲς ἔτι ἐ- ‘ δόκει εἶναι, τοῖς πολλοῖς ἀπηχθημένους,

'junxiſſemus, agro noſtro, ut et caeteri, 'timentes; aut ſi poſtea, quaſi *profligati* na'ves conſcendere auſi non fuiſſemus: *pro'fecto* vos, qui claſſem ſatis firmam non ha'bebatis, navali proelio certare non ampli'us oportuiſſet; ſed ſine certamine res ipſi '*barbaro* ex animi ſententia ſucceſſiſſent.

75. 'An igitur, Lacedaemonii, propter 'talem animi alacritatem, et prudentiam, 'quam tunc demonſtravimus, et imperium, 'quod obtinemus, digni videmur, quibus 'Graeci adeo invideant? Nam hoc ipſum 'accepimus non per vim, ſed tum, quia vos 'ad perſequendas reliquias belli contra bar'barum gerendi remanere noluiſtis, tum 'etiam, quia ſocii ad nos acceſſerunt, et 'nos orarunt, ut ſuarum copiarum duces 'eſſe vellemus. Itaque vi et natura ipſius 'rei, *imperium* ipſum in hunc ſtatum pri'mum perducere coacti ſumus, praecipue 'quidem prae metu; deinde vero, honoris 'etiam cauſa; poſtremo etiam, utilitatis 'gratia: nec amplius tutum nobis eſſe vi'debatur, cum multis inviſi eſſemus, quin'etiam cum nonnullos, qui *a nobis* defece'rant, jam ſubegiſſemus, voſque nobis non

'amplius aeque, *ac ante*, effetis amici, fed 'fufpectos *nos* haberetis, nobisque effetis 'inimici, imperio depofito periclitari: nam 'qui a nobis defeciffent, illi fe vobis adjunxif-'fent. Nec ulli mortalium eft invidendum, 'fi in maximis periculis conftitutus fuis ra-'tionibus profpiciat, quam optime poteft.

76. 'Nam vos quoque Lacedaemonii, 'civitatibus, quae funt in Peloponnefo, im-'peratis, ea Reipublicae adminiftrandae 'forma in fingulis conftituta, quam vobis 'conducere putatis. Quod fi tunc in impe-'rio femper permanentes, hominum odia 'vobis contraxiffetis, quemadmodum nos; 'fcimus profecto, vos non minus, *quam nos* '*hodie fumus*, graves *et acerbos* fociis futu-'ros fuiffe, et in neceffitatem venturos vel 'fortiter dominandi, vel de propria falute 'non fine periculo dimicandi. Ita ne nos 'quidem ullum animadvertendum, aut ab 'hominum inftitutis alienum facinus feci-'mus, fi imperium *nobis* traditum accepe-'rimus, idque *fufceptum* deponere nolimus, '*tribus* maximis *rebus* coacti, honore, me-'tu, et utilitate. Neque vero nos primi hu-'jus exempli autores fuimus: fed perpetuo

'καί τινων καὶ ἤδη ἀποςάντων καθεςραμ-
'μένων, ὑμῶν τε ἡμῖν ὀυκέτι ὁμοίως φίλων,
'ἀλλ' ὑπόπτων καὶ διαφόρων ὄντων, ἀνέν-
'τας κινδυνεύειν. καὶ γὰρ ἂν αἱ ἀποςά-
'σεις πρὸς ὑμᾶς ἐγίγνοντο. πᾶσι δὲ ἀνε-
'πίφθονον, τὰ ξυμφέροντα τῶν μεγίςων
'πέρι κινδύνων εὖ τίθεσθαι.

ος'. 'Ὑμεῖς γοῦν, ὦ Λακεδαιμόνιοι,
'τὰς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ πόλεις ἐπὶ τὸ
'ὑμῖν ὠφέλιμον καταςησάμενοι ἐξηγεῖσ-
'θε· καὶ εἰ τότε ὑπομείναντες διὰ παντὸς
'ἀπήχθεσθε ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ, ὥσπερ ἡμεῖς,
'εὖ ἴσμεν μὴ ἂν ἧσσον ὑμᾶς λυπηροὺς γε-
'νομένους τοῖς ξυμμάχοις, καὶ ἀναγκασθέν-
'τας ἂν ἢ ἄρχειν ἐγκρατῶς, ἢ αὐτοὺς
'κινδυνεύειν. οὕτως οὐδ' ἡμεῖς θαυμαςὸν οὐ-
'δὲν πεποιήκαμεν, οὐδ' ἄπο τοῦ ἀνθρωπείου
'τρόπου, εἰ ἀρχήν τε διδομένην ἐδεξά-
'μεθα, καὶ ταύτην μὴ ἀνεῖμεν, ὑπὸ τῶν
'μεγίςων νικηθέντες, τιμῆς, καὶ δέους,
'καὶ ὠφελείας· οὐδ' αὖ πρῶτοι τοῦ τοι-

‘ οὕτου ὑπάρξαντες, ἀλλ' ἀεὶ καθεστῶ-
‘ τος, τὸν ἥσσω ὑπὸ τοῦ δυνατωτέρου κα-
‘ τείργεσθαι· ἄξιοί τε ἅμα νομίζοντες εἶ-
‘ ναι, καὶ ὑμῖν δοκοῦντες, μέχρις οὗ τὰ
‘ ξυμφέροντα λογιζόμενοι, τῷ δικαίῳ λό-
‘ γῳ νῦν χρῆσθε· ὃν οὐδείς πω, παρατυ-
‘ χὸν ἰσχύϊ τι κτήσασθαι, προθεὶς, τοῦ μὴ
‘ πλέον ἔχειν ἀπετράπετο. ἐπαινεῖσθαί
‘ τε ἄξιοι οἵτινες χρησάμενοι τῇ ἀνθρωπείᾳ
‘ φύσει ὥστε ἑτέρων ἄρχειν, δικαιότεροι ἢ
‘ κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν δύναμιν γένωνται.
‘ ἄλλους γ' ἂν οὖν οἰόμεθα, τὰ ἡμέτερα
‘ λαβόντας δεῖξαι ἂν μάλιστα εἴτι μετρι-
‘ άζομεν· ἡμῖν δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἐπιεικοῦς ἀ-
‘ δοξία τοπλέον ἢ ἔπαινος οὐκ εἰκότως πε-
‘ ριέστη.

οζ'. ‘ Καὶ ἐλασσούμενοι γὰρ ἐν ταῖς
‘ ξυμβολαίαις πρὸς τοὺς ξυμμάχους δίκαις,
‘ καὶ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ἐν τοῖς ὁμοίοις νό-
‘ μοις ποιήσαντες τὰς κρίσεις, φιλοδικεῖν
‘ δοκοῦμεν. καὶ οὐδεὶς σκοπεῖ αὐτῶν, τοῖς

'naturae jure est constitutum, ut imbecil-
'lior a potentiore coërceatur. Praeterea
'*hoc ipsum fecimus*, tum quia nos *hoc impe-*
'*rio* dignos esse judicabamus, tum etiam
'quia vel vobis *eo digni* visi sumus ad hoc
'usque tempus, quo rem utilitate metientes,
'quadam aequitatis specie utimini; quam
'*aequitatem* nullus dum (quotiescunque rei
'per vim parandae occasio sese ipsi obtulit)
'proponens, *et utilitati anteponens*, a rebus
'suis amplificandis est deterritus. Dignique
'sunt laude, qui humanum ingenium se-
'quuti, ut aliis imperarent, *in suo domina-*
'*tu* fuerunt aequiores, quam imperii, quod
'obtinebant, magnitudo ferret. Profecto si
'qui alii hoc nostro imperio potirentur,
'manifestissime (ut arbitramur) declararent,
'quam modeste nos *in eo* geramus. Quam-
'quam ex hac nostra modestia plus vitupe-
'rationis, quam laudis immerito reportamus.

77. 'Quamvis enim in judiciis de con-
'tractu, cum sociis disceptantes, de jure
'nostro decedamus, quamvis etiam iisdem
'judiciis, iisdemque legibus, quibus et nos
'ipsi apud nos utimur, *parique conditione*
'*cum illis* disceptemus, *tamen* litigiosi esse

'videmur: et eorum nemo confiderat, cur 'hoc ipfum crimen cum exprobratione non 'objiciatur iis etiam, qui usquam alibi im-'perium habent, et qui in fubditos minus 'modefte fe gerunt, quam nos. Illis enim, 'qui rei per vim gerendae poteftatem ha-'bent, nullis judiciis eft opus. At illi *noftri* '*focii*, affueti jam aequo jure nobiscum dif-'ceptare, fi quid illis vel noftro judicio, vel 'propter imperii potentiam, vel etiam quo-'modocumque fuerit detractum, quod ipfi 'fibi non detrahendum putarint, non ha-'bent gratiam de pluribus non ereptis; fed 'modicum illud, quod detractum eft, gravi-'us ferunt, quam fi ftatim ab initio, depo-'fito juris inftituto, aperte vim feciffemus. 'Illo enim modo ne ipfi quidem contra nos 'dicere potuiffent, non oportere inferiorem 'fuperiori cedere. Homines enim, (ut eft 'verifimile) quum injuria afficiuntur, ma-'gis indignantur, quam quum vim patiun-'tur. Nam quod ab eo proficifcitur, qui eft 'pari conditione, id propter pluris habendi 'cupiditatem contra juris aequabilitatem 'fieri videtur. Quod vero fit a potentiore, 'hoc ab inevitabili neceffitate proficifci *vi-*

‘ καὶ ἄλλοθί που ἔχουσιν ἀρχὴν, καὶ ἧσ-
‘ σον ἡμῶν πρὸς τοὺς ὑπηκόους μετρίοις
‘ οὖσι διότι τοῦτο οὐκ ὀνειδίζεται. βιά-
‘ ζεσθαι γὰρ οἷς ἂν ἐξῇ, δικάζεσθαι οὐδὲν
‘ προσδέονται. οἱ δὲ, εἰθισμένοι πρὸς ἡμᾶς
‘ ἀπὸ τοῦ ἴσου ὁμιλεῖν, ἤν τι παρὰ τὸ μὴ
‘ οἴεσθαι χρῆναι, ἢ γνώμῃ, ἢ δυνάμει τῇ
‘ διὰ τὴν ἀρχὴν, καὶ ὁπωσοῦν ἐλασσωθῶ-
‘ σιν, οὐ τοῦ πλείονος μὴ στερισκόμενοι, χά-
‘ ριν ἔχουσιν, ἀλλὰ τοῦ ἐνδεοῦς, χαλεπώ-
‘ τερον φέρουσιν ἢ εἰ ἀπὸ πρώτης ἀποθέ-
‘ μενοι τὸν νόμον, φανερῶς ἐπλεονεκτοῦμεν.
‘ ἐκείνως δὲ οὐδ' ἂν αὐτοὶ ἀντέλεγον ὡς οὐ
‘ χρεὼν τὸν ἥσσω τῷ κρατοῦντι ὑποχω-
‘ ρεῖν. ἀδικούμενοί τε, ὡς ἔοικεν, οἱ ἄνθρω-
‘ ποι μᾶλλον ὀργίζονται, ἢ βιαζόμενοι.
‘ τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἴσου, δοκεῖ πλεονεκ-
‘ τεῖσθαι· τὸ δ' ἀπὸ τοῦ κρείττονος, κα-
‘ ταναγκάζεσθαι. ὑπὸ γοῦν τοῦ Μήδου δει-
‘ νότερα τούτων πάσχοντες ἠνείχοντο· ἡ
‘ δὲ ἡμετέρα ἀρχὴ, χαλεπὴ δοκεῖ εἶναι.

‘ εἰκότως· τὸ παρὸν γὰρ ἀεὶ βαρὺ τοῖς ‘ ὑπηκόοις. ὑμεῖς γ' ἂν οὖν εἰ καθελόντες ‘ ἡμᾶς ἄρξαιτε, τάχα ἂν τὴν εὔνοιαν, ἣν ‘ διὰ τὸ ἡμέτερον δέος εἰλήφατε, μεταβά-‘ λοιτε· εἴπερ οἷα καὶ τότε πρὸς τὸν Μῆ-‘ δον δι' ὀλίγου ἡγησάμενοι ἀπεδείξατε, ὅ-‘ μοια καὶ νῦν γνώσεσθε. ἄμικτα γὰρ τούτε ‘ καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς νόμιμα τοῖς ἄλλοις ‘ ἔχετε, καὶ προσέτι εἷς ἕκαστος ἐξιὼν, οὔτε ‘ τούτοις χρῆται, οὔθ' οἷς ἡ ἄλλη Ἑλλὰς ‘ νομίζει.

οη'. ‘ Βουλεύεσθε οὖν βραδέως, ὡς οὐ ‘ περὶ βραχέων. καὶ μὴ ἀλλοτρίαις γνώ-‘ μαις καὶ ἐγκλήμασι πεισθέντες, οἰκεῖον ‘ πόνον πρόσθησθε. τοῦ δὲ πολέμου τὸν πα-‘ ράλογον, ὅσος ἐστι, πρὶν ἐν αὐτῷ γενέσθαι, ‘ προδιάγνωτε. μηκυνόμενος γὰρ φιλεῖ ἐς ‘ τύχας τὰ πολλὰ περιΐστασθαι. ὧν ἴσον ‘ τε ἀπέχομεν, καὶ ὁποτέρως ἔσται, ἐν ἀ-‘ δήλῳ κινδυνεύεται. ἰόντες τε οἱ ἄνθρω-‘ ποι ἐς τοὺς πολέμους, τῶν ἔργων πρότε-

'*detur*. Idcirco etiam *noſtri ſocii*, quamvis '*injurias* his graviores a Medo paterentur, '*tamen* tolerabant. At noſtrum imperium 'durum eſſe videtur, nec immerito: nam 'praeſens rerum ſtatus ſubditis eſt ſemper 'gravis. Sed vos, ſi everſo dominatu noſtro 'dominaremini, fortaſſe benevolentiam, 'quampropter noſtri metum ſuſcepiſtis, mu- 'taretis; ſi modo nunc quoque talia facinora 'vobis facienda cenſeretis, qualia vel tunc 'exiguo illo tempore edidiſtis: quo, in bel- 'lo contra Medum gerendo, praefuiſtis. Ve- 'ſtra enim inſtituta cum nullis aliis com- 'munia habetis: propterea quum unus quis- 'que *de vobis* peregre proficiſcitur: neque 'his *veſtris inſtitutis* utitur, neque illis, 'quibus reliqua Graecia ſolet uti.

78. 'Quare maturius conſultetis, utpo- 'te de rebus non parvis: neque conſiliis et 'criminationibus alienis inducti, laborem 'proprium praeter ſuperiores *vobis nunc* 'imponatis. Incertos autem belli eventus, 'eorumque magnitudinem, antequam in 'ipſo verſemini, animo praecipite. Bellum 'enim, quod producitur, plerumque cala- 'mitoſos exitus habere ſolet. A quibus *u-*

'*trique* et pariter abſumus, et utro modò 'res ſit ceſſura, incerta alea tentatur. Et 'homines *plerique*, quum ad bellum profi- 'ciſcuntur, res prius aggrediuntur, quas 'poſtea gerere oportebat. Quum autem 'malis jam premuntur, *conſultationibus* u- 'tuntur. Cum igitur neque nos ipſi adhuc 'in ulla hujusmodi culpa ſimus, neque vos '*in ea* eſſe videamus, vos monemus, dum in- 'tegrum eſt, utrisque recte conſultare, nè 'foedera frangatis, neve jusjurandum vio- 'letis: ſed controverſias judicio dirimatis 'ex foederis pacto. Alioqui Deos foederum, 'ac jurisjurandi praeſides conteſtati, vos, ſi 'bello nos laceſſatis, propulſare conabimur, 'ea *via*, qua praeiveritis.'

79. Haec Athenienſes dixerunt. Poſtquam autem Lacedaemonii audierunt ſociorum querelas adverſus Athenienſes, et quae Athenienſes dixerant, ſummotis omnibus, inter ſeipſos de rebus praeſentibus conſultare coeperunt. Atque major illorum pars conſentiens eandem tulit ſententiam, Athenienſes jam injuſte agere, et quamprimum bellum eſſe faciendum. Archidamus vero ipſorum Rex, qui et prudens et modeſtus vir

ρον ἔχονται ἃ χρῆν ὕστερον δρᾷν· κακοπαθοῦντες δὲ ἤδη, τῶν λόγων ἅπτονται. ἡμεῖς δὲ ἐν οὐδεμιᾷ πω τοιαύτῃ ἁμαρτίᾳ ὄντες, οὔτ᾽ αὐτοὶ, οὔθ᾽ ὑμᾶς ὁρῶντες, λέγομεν ὑμῖν, ἕως ἔτι αὐθαίρετος ἀμφοτέροις ἡ εὐβουλία, σπονδὰς μὴ λύειν, μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὅρκους, τὰ δὲ διάφορα δίκῃ λύεσθαι κατὰ τὴν ξυνθήκην. ἢ θεοὺς τοὺς ὁρκίους μάρτυρας ποιούμενοι, πειρασόμεθα ἀμύνεσθαι πολέμου ἄρχοντας ταύτῃ ᾗ ἂν ὑφηγῆσθε.’

οθ'. Τοιαῦτα μὲν οἱ Ἀθηναῖοι εἶπον. ἐπειδὴ δὲ τῶν ξυμμάχων ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐγκλήματα τὰ ἐς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τῶν Ἀθηναίων ἃ ἔλεξαν, μεταστησάμενοι πάντας, ἐβουλεύοντο κατὰ σφᾶς αὐτοὺς, περὶ τῶν παρόντων. καὶ τῶν μὲν πλεόνων ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἱ γνῶμαι ἔφερον, ἀδικεῖν τε τοὺς Ἀθηναίους ἤδη, καὶ πολεμητέα εἶναι ἐν τάχει. παρελθὼν δὲ

Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, ἀνὴρ καὶ ξυνετὸς δοκῶν εἶναι καὶ σώφρων, ἔλεξε τοιάδε.

π΄. 'ΚΑΙ αὐτὸς πολλῶν ἤδη πολέ'μων ἔμπειρός εἰμι, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ 'ὑμῶν τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ ἡλικίᾳ ὁρῶ· ὥστε 'μήτε ἀπειρίᾳ ἐπιθυμῆσαί τινα τοῦ ἔργου '(ὅπερ ἂν οἱ πολλοὶ πάθοιεν) μήτε ἀγα'θὸν καὶ ἀσφαλὲς νομίσαντα. εὕροιτε δ' ἂν 'τὸν πόλεμον τόνδε, περὶ οὗ νῦν βουλεύ'εσθε, οὐκ ἂν ἐλάχιστον γενόμενον, εἰ σω'φρόνως τὶς αὐτὸν ἐκλογίζοιτο. πρὸς μὲν 'γὰρ τοὺς Πελοποννησίους καὶ τοὺς ἀστυγεί'τονας παρόμοιος ἡμῶν ἡ ἀλκὴ, καὶ διὰ 'ταχέων οἷόν τε ἐφ' ἕκαστα ἐλθεῖν· πρὸς 'δὲ ἄνδρας οἳ γῆν τε ἑκὰς ἔχουσι, καὶ προσ'έτι θαλάσσης ἐμπειρότατοί εἰσι, καὶ 'τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἄριστα ἐξήρτυνται, 'πλούτῳ τε ἰδίῳ καὶ δημοσίῳ, καὶ ναυσί, καὶ 'ἵπποις, καὶ ὅπλοις, καὶ ὄχλῳ, ὅσος οὐκ ἐν 'ἄλλῳ ἐνί γε χωρίῳ Ἑλληνικῷ ἐστιν· ἔτι 'δὲ καὶ ξυμμάχους πολλοὺς φόρου ὑποτε-

eſſe videbatur, in medium progreſſus, hanc habuit orationem.

80. 'Ipse quoque, Lacedaemonii, multorum jam bellorum ſum peritus, et illos de vobis, qui ſunt eadem aetate, qua ego, *pari peritia praeditos eſſe* video; ita ut propter imperitiam nullus *ipſorum* belli cupidus ſit futurus, (quod multis accidit,) neque *id* bonum ac tutum ſit judicaturus. Hoc autem bellum, de quo nunc conſultatis, ſi quis ipſum ſapienter perpenderit, non minimum fore comperiet. Nam adverſus quidem Peloponneſios et finitimos noſtrae vires ſunt prope pares, et cito ad ſingula *eorum oppida* venire poſſumus. Sed adverſus viros, qui et agrum procul incolunt, et praeterea rerum maritimarum ſunt peritiſſimi, et caeteris omnibus rebus optime ſunt inſtructi, et privatis, et publicis opibus, et navibus, et equis, et armis, et hominum copia, quanta in nulla alia Graeciae parte eſt, in uno duntaxat loco, (praeterea vero multos ſocios vectigales habent,) quo tandem modo bellum adverſus

'iſtos facile ſuſcipere oportet? et qua re 'fretos, cum ſimus imparati, *nos adeo* feſ'tinare? An claſſe? At *hac* inferiores ſu'mus. Sed ſi ei parandae operam demus, 'et nos adverſus *illos* inſtruamus, *in hac* '*paranda* tempus teretur. Sed fortaſſe pe'cunia? At iſta multo etiam ſumus inferi'ores, nec in aerario habemus, neque ex 'privatis *facultatibus* promte conferre poſ'ſumus.

81. 'Confidat forſitan aliquis, quod ar'mis et hominum multitudine illos ſupere'mus, ut illorum agrum incurſionibus va'ſtare poſſimus. At illis eſt etiam alius ager 'longe lateque patens, quem in ſua ditione 'habent, et res, quibus indigebunt, mari 'vectas importabunt. Quod ſi *horum* ſocios 'ad defectionem ſolicitare conemur, quo'niam horum major pars inſulas incolit, 'his etiam auxilium claſſe ferre oportebit. 'Quodnam igitur erit hoc noſtrum bellum? 'Nam niſi aut claſſe ſimus ſuperiores, aut 'illorum vectigalia, unde claſſes alunt, ſub'trahamus, plus damni capiemus, *quam da*'*bimus*. Atque in hoc rerum ſtatu ne ho-

' λεῖς ἔχουσι· πῶς χρὴ πρὸς τούτους ῥᾳδίως
' πόλεμον ἄρασθαι, καὶ τίνι πιστεύσαντας,
' ἀπαρασκεύους ἐπειχθῆναι; πότερον ταῖς
' ναυσὶν; ἀλλ' ἥσσους ἐσμέν. εἰ δὲ μελετή-
' σομεν, καὶ ἀντιπαρασκευασθησόμεθα, χρό-
' νος ἐνέσται. ἀλλὰ τοῖς χρήμασιν; ἀλλὰ
' πολλῷ ἔτι πλέον τούτου ἐλλείπομεν, καὶ
' οὔτε ἐν κοινῷ ἔχομεν, οὔτε ἑτοίμως ἐκ τῶν
' ἰδίων φέρομεν.

πα'. ' Τάχ' ἄν τις θαρσοίη ὅτι τοῖς
' ὅπλοις αὐτῶν καὶ τῷ πλήθει ὑπερφέρο-
' μεν, ὥστε τὴν γῆν δηοῦν ἐπιφοιτῶντες. τοῖς
' δὲ ἄλλη γῆ ἐστι πολλὴ ἧς ἄρχουσι, καὶ
' ἐκ θαλάσσης ὧν δέονται ἐπάξονται. εἰ
' δ' αὖ τοὺς ξυμμάχους ἀφιστάναι πειρα-
' σόμεθα, δεήσει καὶ τούτοις ναυσὶ βοηθεῖν,
' τὸ πλέον οὖσι νησιώταις. τίς οὖν ἔσται ἡ-
' μῶν ὁ πόλεμος; εἰ μὴ γὰρ ἢ ναυσὶ κρα-
' τήσομεν, ἢ τὰς προσόδους ἀφαιρήσομεν,
' ἀφ' ὧν τὸ ναυτικὸν τρέφουσι, βλαψόμε-
' θα τὰ πλέω. κἀν τούτῳ οὐδὲ καταλύ-

‘ εσθαι ἔτι καλόν· ἄλλως τε ϰ̀ εἰ δόξομεν
‘ ἄρξαι μᾶλλον τῆς διαφορᾶς. μὴ γὰρ δὴ
‘ ἐκείνῃ γε τῇ ἐλπίδι ἐπαιρώμεθα, ὡς τα-
‘ χὺ παυθήσεται ὁ πόλεμος, ἢν τὴν γῆν
‘ αὐτῶν τέμωμεν. δέδοικα δὲ μᾶλλον μὴ
‘ ϰ̀ τοῖς παισὶν αὐτὸν ὑπολίπωμεν. ὕτως
‘ εἰκὸς Ἀθηναίȣς φρονήματι, μήτε τῇ γῇ
‘ δουλεῦσαι, μήτε ὥσπερ ἀπείρȣς κατα-
‘ πλαγῆναι τῷ πολέμῳ.

πβ'. ‘ Οὐ μὴν ȣ̓δὲ ἀναισθήτως αὐτοὺς
‘ κελεύω τούς τε ξυμμάχους ἡμῶν ἐᾷν
‘ βλάπτειν, καὶ ἐπιβȣλεύοντας μὴ κατα-
‘ φωρᾷν, ἀλλὰ ὅπλα μὲν μήπω κινεῖν,
‘ πέμπειν δὲ ϰ̀ αἰτιᾶσθαι μήτε πόλεμον
‘ ἄγαν δηλοῦντας, μήθ' ὡς ἐπιτρέψομεν
‘ κἀν τȣ́τῳ ϰ̀ τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἐξαρτύ-
‘ εσθαι, ξυμμάχων τε προσαγωγῇ, καὶ
‘ Ἑλλήνων ϰ̀ βαρβάρων, εἴ ποθέν τινα ἢ
‘ ναυτικȣ̃ ἢ χρημάτων δύναμιν προσληψό-
‘ μεθα. ἀνεπίφθονον δὲ, ὅσοι ὥσπερ ϰ̀ ἡμεῖς
‘ ὑπ' Ἀθηναίων ἐπιβȣλευόμεθα, μὴ Ἑλ-

'neſtum quidem amplius fuerit bellum de-'ponere: praeſertim ſi nos diſſidii autores 'praecipui fuiſſe videamur. Neque vero 'illa ſpe efferamur, hoc bellum cito ſeda-'tum iri, ſi agrum ipſorum vaſtemus. Imo 'vero vereor, ne liberis etiam *noſtris* ipſum 'relinquamus. Veriſimile *enim* eſt, Athe-'nienſes adeo excelſo eſſe animo, ut neque 'agro ſerviant, neque tamquam imperiti 'bello conſternentur.

82. 'Veruntamen non ſum etiam vobis 'autor, ut et noſtros ſocios *ab illis* laedi 'ſtupide ſinatis, et *illos, nobis* inſidiantes, 'in facinore manifeſto deprehenſos non ar-'guatis. Sed *cenſeo* arma nondum movenda: 'at legatos mittendos *Athenas*, et *de inju-'riis, quas ſociis fecerunt*, expoſtulandum, 'ita *tamen*, ut neque nimis aperte bellum 'declarent, et *ſignificent, nos* haud permiſ-'ſuros, *ut haec diutius faciant*. Interea ve-'ro *cenſeo*, noſtras ipſorum res parandas, et 'ſocios, tam Graecos, quam barbaros, *no-'bis* conciliandos, ſi forte vel claſſis, vel pe-'cuniae vires aliquas alicunde *nobis* prae-'terea adjungere poſſimus. Non eſt autem

' invidendum, *nec vitio vertendum illis*, qui ' *insidiis appetiti*, (quemadmodum et nos ab ' Atheniensibus *nunc* insidiis appetimur) sa' luti suae consulunt, non solum Graecos, ' sed etiam barbaros sibi adjungentes. Simul ' etiam nostras fortunas expromamus. Quod ' si nostros legatos audierint, hoc erit opti' mum: sin minus, duorum triumve anno' rum elapsorum spatio, jam melius instruc' ti, bellum illis, si visum fuerit, inferemus. ' Et fortasse, quum nostros apparatus jam ' cernent, et verba ipsis idem significantia, ' facilius cedent, et agrum adhuc integrum ' habentes, et de praesentibus bonis, et non' dum *ab hoste* corruptis deliberantes. Ni' hil enim aliud ipsorum agrum esse putetis, ' quam obsidem, quem habetis: atque eo ' magis, quo melius est cultus: cui quam ' diutissime parcere, neque illos, ad despe' rationem *a vobis* compulsos, expugnatu ' difficiliores reddere oportet. Si enim im' parati, sociorum criminationibus solicitati ' *ac impulsi*, ipsum vastemus, videte, ne plus ' dedecoris ac damni, *quam decoris ac emo' lumenti* Peloponneso afferamus. Nam pub-

‘ λήνας μόνον ἀλλὰ ϗ βαρβάρους προσλα-
‘ βόντας, διασωθῆναι. καὶ τὰ αὐτῶν ἅμα
‘ ἐκποριζώμεθα. ϗ ἢν μὲν ἐπακούσωσί τι
‘ πρεσβευομένων ἡμῶν, ταῦτα ἄριστα. ἢν
‘ δὲ μὴ, διελθόντων ἐτῶν δύο καὶ τριῶν, ἄ-
‘ μεινον ἤδη, ἢν δοκῇ, πεφραγμένοι, ἴμεν ἐπ᾽
‘ αὐτούς. ϗ ἴσως ὁρῶντες ἡμῶν ἤδη τήν τε
‘ παρασκευὴν, καὶ τοὺς λόγους αὐτῇ ὅμοια
‘ ὑποσημαίνοντας, μᾶλλον ἂν εἴκοιεν, καὶ
‘ γῆν ἔτι ἄτμητον ἔχοντες, ϗ περὶ παρόν-
‘ των ἀγαθῶν ϗ οὔπω ἐφθαρμένων βουλευό-
‘ μενοι. μὴ γὰρ ἄλλο τι νομίσητε τὴν γῆν
‘ αὐτῶν ἢ ὅμηρον ἔχειν· καὶ οὐχ ἧσσον,
‘ ὅσῳ ἄμεινον ἐξείργασται. ἧς φείδεσθαι
‘ χρὴ ὡς ἐπιπλεῖστον, ϗ μὴ ἐς ἀπόνοιαν
‘ καταστήσαντας αὐτοὺς, ἀληπτοτέρους ἔ-
‘ χειν. εἰ γὰρ ἀπαράσκευοι τοῖς τῶν ξυμ-
‘ μάχων ἐγκλήμασιν ἐπειχθέντες τεμοῦ-
‘ μεν αὐτὴν, ὁρᾶτε ὅπως μὴ αἴσχιον καὶ
‘ ἀπορώτερον τῇ Πελοποννήσῳ πράξωμεν.
‘ ἐγκλήματα μὲν γὰρ ϗ πόλεων ϗ ἰδιωτῶν

‘ οἷόν τε καταλῦσαι. πόλεμον δὲ ξύμπαν-‘ τας ἀραμένους ἕνεκα τῶν ἰδίων, ὃν οὐχ ὑ-‘ πάρχει εἰδέναι καθότι χωρήσει, οὐ ῥάδι-‘ ον εὐπρεπῶς θέσθαι.

πγ΄. ‘ Καὶ ἀνανδρία μηδενὶ, πολλοὺς ‘ μιᾷ πόλει μὴ ταχὺ ἐπελθεῖν, δοκείτω ‘ εἶναι. εἰσὶ γὰρ καὶ ἐκείνοις οὐκ ἐλάσσους ‘ χρήματα φέροντες ξύμμαχοι· καὶ ἔστιν ὁ ‘ πόλεμος οὐχ ὅπλων τοπλέον, ἀλλὰ δα-‘ πάνης, δι᾽ ἣν τὰ ὅπλα ὠφελεῖ, ἄλλως ‘ τε καὶ ἠπειρώταις πρὸς θαλασσίους. πο-‘ ρισώμεθα οὖν πρῶτον αὐτὴν, καὶ μὴ τοῖς ‘ τῶν ξυμμάχων λόγοις πρότερον ἐπαιρώ-‘ μεθα. οἵπερ δὲ καὶ τῶν ἀποβαινόντων το-‘ πλέον ἐπ᾽ ἀμφότερα τῆς αἰτίας ἕξομεν, ‘ οὗτοι καὶ καθ᾽ ἡσυχίαν τὶ αὐτῶν προΐδωμεν.

πδ΄. ‘ Καὶ τὸ βραδὺ καὶ μέλλον ὃ μέμ-‘ φονται μάλιστα ἡμῶν, μὴ αἰσχύνεσθε. σπεύ-‘ δοντές τε γὰρ, σχολαίτερον ἂν παύ-‘ σαισθε, διὰ τὸ ἀπαράσκευοι ἐγχειρεῖν· καὶ ‘ ἅμα ἐλευθέραν καὶ εὐδοξοτάτην πόλιν διὰ

'licae quidem, ac privatae criminationes di- 'lui, *tollique* possunt: bellum vero, quod 'privatorum causa ab universis est suscep- 'tum, cujus incertus eventus sciri non po- 'test, honeste deponere non *est* facile.

83. 'Neque cuiquam ignavia videatur 'esse, quod multi unicam civitatem cele- 'riter non invadant. Sunt enim et illis non 'pauciores, *quam nobis*, socii, qui tributum 'pendunt. Et bellum geritur non tam ar- 'mis, quam pecuniis, quae in eo gerendo 'consumuntur, et propter quas ipsa arma 'sunt utilia, praecipue vero hominibus me- 'diterraneis adversus maritimos. Primum 'igitur has paremus, *et promamus*, neque 'sociorum verbis impulsi, *ad bellum moven- 'dum* prius feramur. Qui enim eorum, quae 'sunt eventura, causam in utramque par- 'tem magis sustinebimus, *quam ulli alii*, 'iidem etiam per otium aliquid eorum pro- 'videamus.

84. 'Nec tarditatis atque cunctationis, 'quam *socii* in nobis maxime reprehendunt, 'vos pudeat. Nam si *ad bellum* properetis, 'serius *id* finietis, quod imparati *id* susce- 'peritis. Simul etiam liberam et clarissi-

' mam civitatem ſemper incolimus. Atque ' hoc, *quod nobis vitio vertitur,* modeſtia ' prudens maxime eſſe poteſt. Soli enim ' propter hoc ipſum et ſecundis rebus non ' ſumus inſolentes, et adverſis minus, quam ' alii, cedimus. Neque movemur illecebris ' eorum, qui, praeter noſtram ſententiam, ' cum laudatione ad pericula ſubeunda nos ' inſtigant. Et ſi quis cum vituperatione ' *nos ad idem* incitet, *ei tamen* non magis, ' dolore commoti, adſentimur. Et propter ' hanc modeſtiam et bellicoſi et circumſpec' ti ſumus; bellicoſi quidem, quia verecun' dia plurimum habet modeſtiae, et fortitu' do *plurimum* verecundiae. Circumſpecti ' vero, quia ſimplicius inſtituimur, quam ut ' leges contemnamus; et, ſeveritate adhi' bita, modeſtius, quam ut iis non pareamus: ' ſimul etiam quia in rebus inanibus non ' ſumus admodum ſolertes, ita ut hoſtium ' apparatum oratione magnifica vituperan' tes, re ipſa diſſimiliter *eum* perſequamur. ' Sed *ita inſtituimur,* ut et aliorum cogita' tiones *noſtris* ſimiles eſſe, et fortunae ca' ſus oratione explicari non poſſe exiſtime' mus. Semper autem, ut adverſus bene

‘ παντὸς νεμόμεθα. καὶ δύναται μάλιστα σω-
‘ φροσύνη ἔμφρων τοῦτ' εἶναι. μόνοι γὰρ δι'
‘ αὐτὸ εὐπραγίαις τε οὐκ ἐξυβρίζομεν, καὶ
‘ ξυμφοραῖς ἧσσον ἑτέρων εἴκομεν· τῶν τε
‘ ξὺν ἐπαίνῳ ἐποτρυνόντων ἡμᾶς ἐπὶ τὰ
‘ δεινά, παρὰ τὸ δοκοῦν ἡμῖν, οὐκ ἐπαιρό-
‘ μεθα ἡδονῇ. καὶ ἤν τις ἄρα ξὺν κατηγορίᾳ
‘ παροξύνῃ, οὐδὲν δὴ μᾶλλον ἀχθεσθέντες
‘ ἀνεπείσθημεν. πολεμικοί τε καὶ εὔβου-
‘ λοι διὰ τὸ εὔκοσμον γιγνόμεθα, τὸ μέν,
‘ ὅτι αἰδὼς σωφροσύνης πλεῖστον μετέχει,
‘ αἰσχύνης δὲ εὐψυχία· εὔβουλοι δέ, ἀμα-
‘ θέστεροι τῶν νόμων τῆς ὑπεροψίας παι-
‘ δευόμενοι, καὶ ξὺν χαλεπότητι σωφρονέ-
‘ στερον ἢ ὥστε αὐτῶν ἀνηκουστεῖν. καὶ μὴ
‘ τὰ ἀχρεῖα ξυνετοὶ ἄγαν ὄντες, τὰς τῶν
‘ πολεμίων παρασκευὰς λόγῳ καλῶς μεμ-
‘ φόμενοι, ἀνομοίως ἔργῳ ἐπεξιέναι· νομί-
‘ ζειν δὲ τάς τε διανοίας τῶν πέλας πα-
‘ ραπλησίους εἶναι, καὶ τὰς προσπιπτούσας
‘ τύχας οὐ λόγῳ διαιρετάς. ἀεὶ δὲ ὡς πρὸς

‘ εὖ βουλευομένους τοὺς ἐναντίους ἔργῳ παρα-
‘ σκευαζόμεθα. καὶ οὐκ ἐξ ἐκείνων ὡς ἁμαρ-
‘ τησομένων ἔχειν δεῖ τὰς ἐλπίδας, ἀλλ’
‘ ὡς ἡμῶν αὐτῶν ἀσφαλῶς προνοουμένων.
‘ πολύ τε διαφέρειν οὐ δεῖ νομίζειν ἄνθρω-
‘ πον ἀνθρώπου, κράτιστον δὲ εἶναι ὅστις ἐν
‘ τοῖς ἀναγκαιοτάτοις παιδεύεται.

πέ. ‘ Ταύτας οὖν ἃς οἱ πατέρες τε ἡ-
‘ μῖν παρέδοσαν μελέτας, καὶ αὐτοὶ δια-
‘ παντὸς ὠφελούμενοι ἔχομεν, μὴ παρῶ-
‘ μεν, μηδ’ ἐπειχθέντες ἐν βραχεῖ μορίῳ
‘ ἡμέρας, περὶ πολλῶν σωμάτων, καὶ χρη-
‘ μάτων, καὶ πόλεων, καὶ δόξης, βουλεύσω-
‘ μεν, ἀλλὰ καθ’ ἡσυχίαν. ἔξεστι δὲ ἡμῖν
‘ μᾶλλον ἑτέρων, διὰ ἰσχύν. καὶ πρὸς τοὺς
‘ Αθηναίους πέμπετε μὲν περὶ τῆς Ποτι-
‘ δαίας, πέμπετε δὲ περὶ ὧν οἱ ξύμμαχοι
‘ φασὶν ἀδικεῖσθαι, ἄλλως τε καὶ ἑτοίμων
‘ ὄντων αὐτῶν δίκας δοῦναι. ἐπὶ δὲ τὸν δι-
‘ δόντα, οὐ πρότερον νόμιμον ὡς ἐπ’ ἀδικοῦντα
‘ ἰέναι. παρασκευάζεσθε δὲ τὸν πόλεμον

'consultos adversarios, re *factisque* nos 'praeparamus: neque spes *nostras* in pecca'tis, quae forsitan illi committent; sed in 'nostra ipsorum cautione, tutisque consiliis 'collocare oportet. Nec existimandum est 'multum interesse inter hominem et homi'nem: at illum, qui in maxima necessitate 'eruditur, praestantissimum esse.

85. 'Haec igitur instituta, quae majores 'nobis tradiderunt, quaeque nobis ipsis, ea 'perpetuo retinentibus, magno emolumen'to fuere, ne abjiciamus; neve in exigua 'diei particula, de multis capitibus, de pe'cuniis, urbibus, et de gloria, properantes 'decernamus: at per otium *hisce de rebus* '*mature consultemus*. Hoc autem nobis ma'gis, quam aliis, propter potentiam *facere* 'licet. Et *legatos* ad Athenienses mittite, '*qui cum illis expostulent* de Potidaea; mit'tite etiam de injuriis, quibus socii se *ab* '*illis* affectos dicunt, praesertim cum ipsi 'parati sint, jure disceptare. Ei vero, qui se 'judicio offert, bellum ut injuriam facienti 'prius inferre non licet. Simul etiam bel'lum, *et res ad hoc necessarias*, parate. Haec

'enim si faciatis, consilium et *vobis ipsis* optimum, et adversariis maxime formidandum inibitis.' Archidamus quidem haec dixit; Sthenilaïdas vero, qui tunc unus erat ex Ephoris, postremus in medium progressus, ita Lacedaemonios est alloquutus.

86. 'Equidem longam Atheniensium orationem non intelligo, nam in suis laudibus praedicandis multi fuerunt; nihil tamen responderunt, quod non injuria nostros socios et Peloponnesum affecerint. Atqui si contra Medos *quidem* olim boni fuerunt; jam vero contra nos improbi sunt; duplici poena sunt digni, quod mali ex bonis sint effecti. Nos vero *semper nostri* similes et tunc *fuimus*, et nunc sumus; neque (si sapimus) socios *nostros* injuria affici per negligentiam sinemus, neque auxilium *ipsis* mittere cunctabimur. Ipsi enim sine ulla cunctatione mala patiuntur. Aliis enim multae sunt pecuniae, naves, et equi; nobis vero boni socii, qui Atheniensibus non sunt tradendi: neque judiciis verbisque *de controversiis* est disceptandum; cum

'ἅμα. ταῦτα γὰρ καὶ κράτιστα βουλεύ-'σεσθε, καὶ τοῖς ἐναντίοις φοβερώτατα.' Καὶ ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τοιαῦτα εἶπε· παρελθὼν δὲ Σθενελαΐδας τελευταῖος, εἷς τῶν Ἐφόρων τότε ὢν, ἔλεξε τοῖς Λακεδαιμονίοις ὧδε.

πϛʹ. 'ΤΟΥΣ μὲν λόγους τοὺς πολλοὺς 'τῶν Ἀθηναίων οὐ γιγνώσκω· ἐπαινέσαντες 'γὰρ πολλὰ ἑαυτοὺς, οὐδαμοῦ ἀντεῖπον ὡς 'οὐκ ἀδικοῦσι τοὺς ἡμετέρους ξυμμάχους, καὶ 'τὴν Πελοπόννησον· καίτοι εἰ πρὸς τοὺς 'Μήδους ἐγένοντο ἀγαθοὶ τότε πρὸς δ' ἡμᾶς 'κακοὶ νῦν, διπλασίας ζημίας ἄξιοί εἰσιν, 'ὅτι ἀντ' ἀγαθῶν κακοὶ γεγένηνται. ἡμεῖς 'δὲ ὅμοιοι καὶ τότε καὶ νῦν ἐσμὲν, καὶ τοὺς 'ξυμμάχους, ἢν σωφρονῶμεν, οὐ περιοψόμε-'θα ἀδικουμένους, οὐδὲ μελλήσομεν τιμωρεῖν· 'οἱ δ' οὐκέτι μέλλουσι κακῶς πάσχειν. ἄλ-'λοις μὲν γὰρ χρήματά ἐστι πολλὰ καὶ νῆες 'καὶ ἵπποι· ἡμῖν δὲ, ξύμμαχοι ἀγαθοὶ, οὓς 'οὐ παραδοτέα τοῖς Ἀθηναίοις ἐστὶν, οὐδὲ δί-

‘ καις καὶ λόγοις διακριτέα, μὴ λόγῳ καὶ ‘ αὐτοὺς βλαπτομένους· ἀλλὰ τιμωρητέα ἐν ‘ τάχει, καὶ παντὶ σθένει. καὶ ὡς ἡμᾶς ‘ πρέπει βουλεύεσθαι ἀδικουμένους, μηδεὶς ‘ διδασκέτω. ἀλλὰ τοὺς μέλλοντας ἀδι- ‘ κεῖν, μᾶλλον πρέπει πολὺν χρόνον βου- ‘ λεύεσθαι. ψηφίζεσθε οὖν, ὦ Λακεδαιμό- ‘ νιοι, ἀξίως τῆς Σπάρτης τὸν πόλεμον· καὶ ‘ μήτε τοὺς Αθηναίους ἐᾶτε μείζους γίγ- ‘ νεσθαι, μήτε τοὺς ξυμμάχους καταπροδι- ‘ δῶμεν, ἀλλὰ ξὺν τοῖς θεοῖς ἐπίωμεν ἐπὶ ‘ τοὺς ἀδικοῦντας.’

πζ'. Τοιαῦτα λέξας, ἐπεψήφιζεν αὐτὸς Εφορος ὢν ἐς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Λακεδαιμονίων. ὁ δὲ (κρίνουσι γὰρ βοῇ, καὶ οὐ ψήφῳ) οὐκ ἔφη διαγιγνώσκειν τὴν βοὴν ὁποτέρα μείζων, ἀλλὰ βουλόμενος αὐτοὺς φανερῶς ἀποδεικνυμένους τὴν γνώμην, ἐς τὸ πολεμεῖν μᾶλλον ὁρμῆσαι, ἔλεξεν, ‘ Οτῳ ‘ μὲν ὑμῶν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, δοκοῦσι λελύ- ‘ σθαι αἱ σπονδαὶ, καὶ οἱ Αθηναῖοι ἀδικεῖν,

'et ipsi *nostri socii* non verbis *tantum* laedantur. Sed celeriter, totisque viribus auxilium *ipsis* est ferendum. Nec doceat nos quisquam decere nos consultare, quum injuria nobis infertur. Imo vero eos, qui injuriam *aliis* facere parant, diu consultare decet. Quamobrem, Lacedaemonii, e dignitate Spartae bellum decernatis, nec Athenienses majores fieri sinatis, nec socios prodamus: sed Deorum auxilio freti bellum illis, qui faciunt injuriam, inferamus.'

87. Haec loquutus, quoniam ipse Ephorus erat, in Lacedaemoniorum concione sententias rogavit. Tunc autem (nam voce, non calculis suffragio ferunt) dixit, se non posse cognoscere, utra vox esset major. Sed, quia volebat ipsos sententiam aperte dicentes, ad bellum movendum promtiores esse, dixit, 'Cui vestrum, Lacedaemonii, foedera rupta esse, et Athenienses injuriam

'facere videntur, surgat, et in locum illum (quendam locum ipsis ostendens) discedat; cui non videntur, in alterum *discedat*.' Illi autem, cum surrexissent, discessionem fecerunt, et longe plures fuere, quibus foedera rupta videbantur. Accitisque sociis, dixerunt: 'Sibi quidem videri, Athenienses injuste agere, velle tamen et *caeteros* omnes socios ad suffragia ferenda accire, ut de communi consilio, si videretur, bellum facerent.' Atque illi quidem, his confectis, domum abierunt. Postea vero et Atheniensium legati, rebus transactis, quarum causa venerant, *inde recesserunt*. Hoc autem illius concionis decretum, foedera esse rupta, factum est anno ab initis tricennalibus foederibus decimo quarto, quae post res in Euboea gestas inita fuerunt.

88. Lacedaemonii autem foedera rupta esse, et bellum gerendum esse decreverunt, non tam sociorum verbis inducti, quam me-

ἀναστήτω ἐς ἐκεῖνο τὸ χωρίον' (δείξας τὶ χωρίον αὐτοῖς) ὅτῳ δὲ μὴ δοκοῦσιν, ἐς τὰ ἐπὶ θάτερα. ἀναστάντες δὲ διέστησαν, καὶ πολλῷ πλείους ἐγένοντο οἷς ἐδόκουν αἱ σπονδαὶ λελύσθαι. προσκαλέσαντές τε τοὺς ξυμμάχους, εἶπον, "Ὅτι σφίσι μὲν δοκοῖεν ἀδικεῖν οἱ Ἀθηναῖοι, βούλεσθαι δὲ καὶ τοὺς πάντας ξυμμάχους παρακαλέσαντες, ψῆφον ἐπαγαγεῖν· ὅπως κοινῇ βουλευσάμενοι, τὸν πόλεμον ποιῶνται, ἢν δοκῇ.' καὶ οἱ μὲν ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου διαπραξάμενοι ταῦτα· καὶ οἱ Ἀθηναίων πρέσβεις ὕστερον, ἐφ' ἅπερ ἦλθον χρηματίσαντες. ἡ δὲ διαγνώμη αὕτη τῆς ἐκκλησίας, τοῦ τὰς σπονδὰς λελύσθαι, ἐγένετο ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει τῶν τριακοντουτίδων σπονδῶν προκεχωρηκυιῶν, αἳ ἐγένοντο μετὰ τὰ Εὐβοϊκά.

πη'. Ἐψηφίσαντο δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς σπονδὰς λελύσθαι, καὶ πολεμητέα εἶναι, οὐ τοσοῦτον τῶν ξυμμάχων πεισθέντες

τοῖς λόγοις, ὅσον φοβȣ́μενοι τȣ̀ς Αθηναίους, μὴ ἐπὶ μεῖζον δυνηθῶσιν, ὁρῶντες αὐτοῖς τὰ πολλὰ τῆς Ἑλλάδος ὑποχείρια ἤδη ὄντα.

πθ'. Οἱ γὰρ Αθηναῖοι τρόπῳ τοιῷδε ἦλθον ἐπὶ τὰ πράγματα ἐν οἷς ηὐξήθησαν. ἐπειδὴ Μῆδοι ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Εὐρώπης νικηθέντες καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ ὑπὸ Ἑλλήνων, καὶ οἱ καταφυγόντες αὐτῶν ταῖς ναυσὶν ἐς Μυκάλην, διεφθάρησαν, Λεωτυχίδης μὲν ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ὅσπερ ἡγεῖτο τῶν ἐν Μυκάλῃ Ἑλλήνων, ἀπεχώρησεν ἐπ' οἴκȣ, ἔχων τȣ̀ς ἀπὸ Πελοποννήσȣ ξυμμάχȣς· οἱ δὲ Αθηναῖοι, καὶ οἱ ἀπὸ Ἰωνίας καὶ Ἑλλησπόντȣ ξύμμαχοι, ἤδη ἀφεστηκότες ἀπὸ βασιλέως ὑπομείναντες Σηστὸν ἐπολιόρκȣν, Μήδων ἐχόντων· καὶ ἐπιχειμάσαντες εἷλον αὐτὴν, ἐκλιπόντων τῶν βαρβάρων. καὶ μετὰ τȣ̃το ἀπέπλευσαν ἐξ Ἑλλησπόντȣ ὡς ἕκαστοι κατὰ πόλεις. Αθηναίων δὲ τὸ κοινὸν, ἐπειδὴ αὐτοῖς οἱ βάρβαροι ἐκ τῆς χώρας ἀπῆλθον, διεκομίζοντο εὐθὺς

tu, ne Athenienſes fierent potentiores; quia magnam Graeciae partem illorum imperio jam ſubjectam videbant.

89. Nam Athenienſes hoc modo ad res gerendas venerunt, per quas creverunt. Poſtquam Medi ex Europa disceſſerunt, navali pariter ac pedeſtri pugna a Graecis victi; et qui ex illis ad Mycalen navibus confugerant, profligati fuerunt: Leotychides quidem Lacedaemoniorum Rex, Graecorum, qui apud Mycalen erant, dux, domum abiit, cum ſociis, qui ex Peloponneſo venerant. Athenienſes vero, et ſocii, qui ex Ionia et Helleſponto venerant, cum a Rege jam defeciſſent, *in illa expeditione* perſeverantes, obſidebant Seſtum, quam Medi tenebant, et *ibi* hyemantes eam a barbaris derelictam ceperunt. Poſtea vero ex Helleſponto in ſuas quique urbes navigarunt. Athenienſium vero commune, poſtquam barbari ipſis infeſti ex regione disceſſerunt, ſtatim absportarunt *illinc*, ubi depoſuerant liberos, uxores, et quicquid ſupellectilis ſupererat: ſeque ad urbis aedificia, et muros inſtau-

randos parabant. Nam et exiguae ambitus *murorum partes in variis locis adhuc* ſtabant, et aedes pleraeque conciderant, paucaeque ſupererant, in quibus ipſi Perſarum principes manſerant.

90. Lacedaemonii vero, cum intellexiſſent, quod futurum erat, legati venerunt, partim quidem, quod et ipſi libentius viſuri fuiſſent, nec illos, nec alium quemquam muros unquam habentem: partim vero, idque praecipue, quod ſocii illos inſtigarent, et metuerent cum claſſis eorum magnitudinem, quae paulo ante ipſis non ſuppetebat, tum etiam audaciam, quam in bello Medico demonſtrarant. Poſtularunt autem ab ipſis, ne muros reficerent; ſed potius omnium etiam urbium, quae extra Peloponneſum erant, quarumcunque ambitus adhuc ſtarent, eos ſecum demolirentur: voluntatem quidem *ſuam* animique ſuſpicionem, quam de Athenienſibus habebant, non declarantes; ſed *ſpecioſam cauſam praetendentes*, ne barbarus, ſi rurſus *Graeciae* bellum inferret, ullum locum munitum haberet, unde *con-*

ὅθεν ὑπεξέθεντο παῖδας, καὶ γυναῖκας, καὶ τὴν περιοῦσαν κατασκευήν. καὶ τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν παρεσκευάζοντο, καὶ τὰ τείχη. τοῦ τε γὰρ περιβόλου βραχέα εἱστήκει, καὶ οἰκίαι, αἱ μὲν πολλαὶ ἐπεπτώκεσαν, ὀλίγαι δὲ περιῆσαν, ἐν αἷς αὐτοὶ ἐσκήνησαν οἱ δυνατοὶ τῶν Περσῶν.

ϛʹ. Λακεδαιμόνιοι δὲ, αἰσθόμενοι τὸ μέλλον, ἦλθον ἐς πρεσβείαν, τὰ μὲν, καὶ αὐτοὶ ἥδιον ἂν ὁρῶντες μήποτ᾽ ἐκείνους, μήτε ἄλλον μηδένα τεῖχος ἔχοντα· τὸ δὲ πλέον, τῶν ξυμμάχων ἐξοτρυνόντων, καὶ φοβουμένων τοῦ τε ναυτικοῦ αὐτῶν τὸ πλῆθος, ὃ πρὶν οὐχ ὑπῆρχε, καὶ τὴν ἐς τὸν Μηδικὸν πόλεμον τόλμαν γενομένην. ἠξίουν τε αὐτοὺς μὴ τειχίζειν. ἀλλὰ καὶ τῶν ἔξω Πελοποννήσου μᾶλλον ὅσοις ξυνειστήκει ξυγκαθελεῖν μετὰ σφῶν τοὺς περιβόλους· τὸ μὲν βουλόμενον καὶ ὕποπτον τῆς γνώμης οὐ δηλοῦντες ἐς τοὺς Ἀθηναίους, ὡς δὲ τοῦ βαρβάρου, εἰ αὖθις ἐπέλθοι, οὐκ ἂν ἔχοντος ἀπὸ ἐχυ-

ρȣ ποθὲν, ὥσπερ νῦν ἐκ τῶν Θηβῶν, ὁρμᾶσθαι· τήν τε Πελοπόννησον πᾶσιν ἔφασαν ἀναχώρησίν τε ϗ ἀφορμὴν ἱκανὴν εἶναι. οἱ δ' Αθηναῖοι, Θεμιςοκλέȣς γνώμῃ, τȣ̀ς μὲν Λακεδαιμονίȣς ταῦτ' εἰπόντας, ἀποκρινάμενοι ὅτι πέμψȣσιν ὡς αὐτȣ̀ς πρέσβεις περὶ ὧν λέγȣσιν, εὐθὺς ἀπήλλαξαν· ἑαυτὸν δ' ἐκέλευεν ἀποςέλλειν ὡς τάχιςα ὁ Θεμιςοκλῆς ἐς τὴν Λακεδαίμονα, ἄλλους δὲ πρὸς ἑαυτῷ ἑλομένους πρέσβεις, μὴ εὐθὺς ἐκπέμπειν, ἀλλ' ἐπισχεῖν μέχρι τοσȣ́του ἕως ἂν ἱκανὸν τὸ τεῖχος αἴρωσιν ὥςε ἀπομάχεσθαι ἐκ τȣ̃ ἀναγκαιοτάτȣ ὕψȣς. τειχίζειν δὲ πάντας πανδημεὶ τȣ̀ς ἐν τῇ πόλει, ϗ αὐτȣ̀ς, ϗ γυναῖκας, ϗ παῖδας, φειδομένȣς μήτε ἰδίου μήτε δημοσίȣ οἰκοδομήματος, ὅθεν τὶς ὠφέλεια ἔςαι ἐς τὸ ἔργον, ἀλλὰ καθαιρȣ̃ντας πάντα. ϗ ὁ μὲν ταῦτα διδάξας, καὶ ὑπειπὼν τὰ ἄλλα, ὅτι αὐτὸς τἀκεῖ πράξοι, ᾤχετο. καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἐλθὼν, ȣ̓ προσῄει πρὸς τὰς

tra Graecos proficifceretur, quemadmodum tunc ex Thebanorum urbe *fecerat*. Et Peloponnefum omnibus receptaculum et perfugium fatis tutum fore dixerunt. Athenienfes vero de Themiftoclis fententia Lacedaemonios, qui haec dixerant, confeftim dimiferunt, illis dato refponfo, legatos hisce de rebus, quas dixiffent, a fe ad eos miffum iri. Themiftocles autem *Athenienfibus* erat autor, ut fe Lacedaemona primo quoque tempore mitterent, aliosque legatos, praeter fe electos, non fubito emitterent: fed tamdiu retinerent, donec murum ad juftam altitudinem erexiffent, ita ut ex altitudine maxime neceffaria vim hoftis propulfare poffent. Idem etiam autor erat, ut omnes, qui erant in urbe, ex omni ordine, aetate, fexuque, et ipfi, et uxores, et liberi muros aedificarent, nulli aut privato aut publico aedificio parcentes, unde aliquid utilitatis ad illud opus faciendum percipi poffet; fed omnia diruentes. Cum autem ille haec docuiffet, et addidiffet, fe curaturum caetera, quae effent illic agenda, difceffit. Cumque Lacedaemona veniffet, non adiit Magiftratus; fed rem trahebat, et fpeciofas caufas

fingebat, *ac praetendebat*; et quoties aliquis de ſummis Magiſtratibus eum interrogaſſet, cur ad Reipublicae Magiſtratus non accederet: ‘ Suos collegas a ſe exſpectari; ſed ‘ eos aliqua occupatione impeditos *in urbe* ‘ remanſiſſe, dicebat: ſe tamen ſperare, eos ‘ propediem venturos, et ſe mirari, eos non‘ dum adeſſe.’

91. Illi vero, cum *haec* audirent, Themiſtocli quidem fidem habebant, propter amicitiam, quae ipſis cum illo intercedebat: ſed cum alii venirent, et aperte arguerent, muros aedificari, atque adeo jam ſublimes eſſe, facere non poterant, quin crederent. Quod cum ille intellexiſſet, ſuaſit ipſis, ne verbis ſe falli paterentur: ſed potius de ſuorum civium numero, probitatis, fideique ſpectatae viros *Athenas* mitterent, qui rem diligenter inſpectam, *ac exploratam*, fideliter renuntiarent. Illi igitur *hos* miſerunt. Themiſtocles vero Athenienſibus horum adventum per nuntios clam ſignificavit, ſuadens, ut quam occultiſſime poſſent eos retinerent, neque dimitterent, ante quam ipſi *domum* rediiſſent. (Jam enim ejus etiam collegae ad ipſum venerant, Abronychus Lyſi-

ἀρχὰς, ἀλλὰ διῆγε, καὶ προὐφασίζετο. καὶ ὁπότε τὶς αὐτὸν ἔροιτο τῶν ἐν τέλει ὄντων ὅτι οὐκ ἐπέρχεται ἐπὶ τὸ κοινὸν, ἔφη, ‘ Τοὺς ‘ ξυμπρέσβεις ἀναμένειν, ἀσχολίας δέ τινος ‘ οὔσης αὐτοὺς ὑπολειφθῆναι· προσδέχεσθαι ‘ μέντοι ἐν τάχει ἥξειν, καὶ θαυμάζειν, ὡς ‘ οὔπω πάρεισιν.’

ϟα'. Οἱ δὲ, ἀκούοντες, τῷ μὲν Θεμιστοκλεῖ ἐπείθοντο, διὰ φιλίαν αὐτοῦ· τῶν δὲ ἄλλων ἀφικνουμένων, καὶ σαφῶς κατηγορούντων ὅτι τειχίζεταί τε καὶ ἤδη ὕψος λαμβάνει, οὐκ εἶχον ὅπως χρὴ ἀπιστῆσαι. γνοὺς δὲ ἐκεῖνος κελεύει αὐτοὺς μὴ λόγοις μᾶλλον παράγεσθαι, ἢ πέμψαι σφῶν αὐτῶν ἄνδρας οἵτινες χρηστοὶ, καὶ πιστῶς ἀναγγελοῦσι σκεψάμενοι. ἀποστέλλουσιν οὖν· καὶ περὶ αὐτῶν ὁ Θεμιστοκλῆς τοῖς Ἀθηναίοις κρύφα πέμπει, κελεύων ὡς ἥκιστα ἐπιφανῶς κατασχεῖν, καὶ μὴ ἀφεῖναι πρὶν ἂν αὐτοὶ πάλιν κομισθῶσιν. ἤδη γὰρ καὶ ἧκον αὐτῷ οἱ ξυμπρέσβεις, Ἀβρώνυχός τε ὁ Λυσικλέ-

ους, καὶ Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου, ἀγγέλλοντες ἔχειν ἱκανῶς τὸ τεῖχος. ἐφοβεῖτο γὰρ μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι σφᾶς, ὁπότε σαφῶς ἀκούσειαν, οὐκέτι ἀφῶσιν. οἵτε οὖν Ἀθηναῖοι τοὺς πρέσβεις ὥσπερ ἐπεστάλη κατεῖχον· καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπελθὼν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἐνταῦθα δὴ φανερῶς εἶπεν, ‘ Ὅτι ἡ ‘ μὲν πόλις, σφῶν τετείχισται ἤδη, ὥστε ἱ‘ κανὴ εἶναι σώζειν τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐ‘ τῇ. εἰ δέ τι βούλονται Λακεδαιμόνιοι ‘ ἢ οἱ ξύμμαχοι πρεσβεύεσθαι παρὰ σφᾶς, ‘ ὡς πρὸς διαγιγνώσκοντας τολοιπὸν ἰέναι ‘ τά τε σφίσιν αὐτοῖς ξύμφορα καὶ τὰ κοι‘ νά. τήν τε γὰρ πόλιν ὅτε ἐδόκει ἐκλι‘ πεῖν ἄμεινον εἶναι, καὶ ἐς τὰς ναῦς ἐσβῆ‘ ναι, ἄνευ ἐκείνων ἔφασαν γνόντες τολμῆ‘ σαι· καὶ ὅσα αὖ μετ' ἐκείνων βουλεύεσθαι, ‘ οὐδενὸς ὕστεροι γνώμῃ φανῆναι. δοκεῖν οὖν ‘ σφίσι καὶ νῦν ἄμεινον εἶναι, τὴν ἑαυτῶν ‘ πόλιν τεῖχος ἔχειν, καὶ ἰδίᾳ τοῖς πολί‘ ταις καὶ ἐς τοὺς πάντας ξυμμάχους ὠφελι-

clis, et Ariſtides Lyſimachi *filius*, murum jam ſatis altum eſſe nuntiantes.) Metuebat enim, ne Lacedaemonii, ubi rem plane reſciviſſent, ſe non amplius dimitterent. Athenienſes igitur legatos retinuerunt, ut *ipſis* per nuntios fuerat ſignificatum. Themiſtocles autem cum ad Lacedaemoniorum magiſtratus iviſſet, tunc demum aperte dixit, 'Urbem ſuam muris jam eſſe cinctam, ita 'ut eos, qui in ipſa habitarent, tutari poſ'ſet: ſed ſi Lacedaemonii, ſociive legatio'nem aliqua de re ad ſe mittere velint, *dixit* '*oportere illos* poſthac *ad ſe* venire, ut ad 'homines, qui bene dignoſcerent, quid ſuo'rum, quid etiam communium commodo'rum ratio poſtularet. Quum enim viſum 'fuiſſet, ſatius eſſe, urbem relinquere, et 'naves conſcendere, ſine illorum conſilio, 're cognita, *haec facere* ſe auſos fuiſſe dixe'runt. Et quibuscunque de rebus cum illis 'conſultare *placuiſſet*, ſe conſilio nullo in'feriores viſos eſſe. Sibi igitur nunc etiam 'videri, melius eſſe ſuam urbem moenibus 'eſſe cinctam, idque cum privatim ſingulis 'civibus, tum etiam publice univerſis ſociis 'utilius fore. Fieri enim non poſſe, ut qui

'non idem praesidium habent, idem consilii 'capiant, et idem ac caeteri statuant, quum 'de rebus publicis est consultandum. Dice'bat igitur aut omnes civitates foederatas 'oportere sine muris esse, aut *eos* existima're, haec quoque se recte habere.'

92. Lacedaemonii vero, *his* auditis, nullam quidem apertam indignationem contra Athenienses demonstrarunt: (non enim ut eos prohiberent, sed ut consilio monerent scilicet, ad *eorum* Rempublicam legatos miserant. Simul etiam quia *Lacedaemonii* ipsos *Athenienses* tunc temporis amore maximo *adhuc* prosequebantur, propter singulare illorum adversus Medos studium) suo tamen voto frustrati, rem iniquo animo clam tulerunt. Ita autem utrorumque legati citra *querelam, et* criminationem, domum redierunt.

93. Hoc *igitur* modo Athenienses exiguo temporis spatio urbem muris cinxerunt, et ex ipsa murorum structura, quae nunc etiam exstat, eos festinanter aedificatos fuisse patet. Nam fundamenta substrata sunt ex omni lapidum genere constructa, qui nonnullis etiam in partibus non sunt politi, sed ut quisque forte *eos* afferebat: multae etiam

‘ μώτερον ἔσεσθαι. οὐ γὰρ οἷόν τ' εἶναι
‘ μὴ ἀπὸ ἀντιπάλου παρασκευῆς ὅμοιόν
‘ τι ἢ ἴσον ἐς τὸ κοινὸν βουλεύεσθαι. ἢ
‘ πάντας οὖν ἀτειχίστους ἔφη χρῆναι ξυμ-
‘ μαχεῖν, ἢ καὶ τάδε νομίζειν ὀρθῶς ἔχειν.’

ϞΒ΄. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκούσαντες, ὀργὴν μὲν φανερὰν οὐκ ἐποιοῦντο τοῖς Ἀθηναίοις· (οὐ δὲ γὰρ ἐπὶ κωλύμῃ, ἀλλὰ γνώμης παραινέσει δῆθεν τῷ κοινῷ ἐπρεσβεύσαντο. ἅμα δὲ καὶ προσφιλεῖς ὄντες ἐν τῷ τότε διὰ τὴν ἐς τὸν Μῆδον προθυμίαν μάλιστα αὐτοῖς ἐτύγχανον) τῆς μέντοι βουλήσεως ἁμαρτάνοντες, ἀδήλως ἤχθοντο. οἵ τε πρέσβεις ἑκατέρων ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου ἀνεπικλήτως.

ϞΓ΄. Τούτῳ τῷ τρόπῳ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν ἐτείχισαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ. καὶ δήλη ἡ οἰκοδομία ἔτι καὶ νῦν ἐστιν ὅτι κατὰ σπουδὴν ἐγένετο. οἱ γὰρ θεμέλιοι παντοίων λίθων ὑπόκεινται, καὶ οὐ ξυνειργασμένων ἔστιν ᾗ, ἀλλ' ὡς ἕκαστοί ποτε προσέφερον· πολ-

λαί τε ςῆλαι ἀπὸ σημάτων καὶ λίθοι εἰργασμένοι ἐγκαὶελέγησαν. μείζων γὰρ ὁ περίβολος πανταχῆ ἐξήχθη τῆς πόλεως. καὶ διὰ τοῦτο πάντα ὁμοίως κινοῦντες, ἠπείγοντο. ἔπεισε δὲ καὶ τοῦ Πειραιῶς τὰ λοιπὰ ὁ Θεμιςοκλῆς οἰκοδομεῖν. ὑπῆρκτο δ' αὐτοῦ πρότερον ἐπὶ τῆς ἐκείνου ἀρχῆς, ἧς κατ' ἐνιαυτὸν Ἀθηναίοις ἦρξε. νομίζων τό, τε χωρίον καλὸν εἶναι, λιμένας ἔχον τρεῖς αὐτοφυεῖς, καὶ αὐτοὺς ναυτικοὺς γεγενημένους, μέγα προφέρειν ἐς τὸ κτήσασθαι δύναμιν. τῆς γὰρ δὴ θαλάσσης πρῶτος ἐτόλμησεν εἰπεῖν ὡς ἀνθεκτέα ἐςὶ, καὶ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς ξυγκαὶεσκεύαζε. καὶ ᾠκοδόμησαν τῇ ἐκείνου γνώμῃ τὸ πάχος τοῦ τείχους· ὅπερ νῦν ἔτι δῆλόν ἐςι περὶ τὸν Πειραιᾶ· δύο γὰρ ἅμαξαι ἐναντίαι ἀλλήλαις τοὺς λίθους ἐπῆγον. ἐντὸς δὲ οὔτε χάλιξ, οὔτε πηλὸς ἦν, ἀλλὰ ξυνῳκοδομημένοι μεγάλοι λίθοι, καὶ ἐν τομῇ ἐγγώνιοι, σιδήρῳ πρὸς ἀλλήλους τὰ ἔξωθεν καὶ μολύβδῳ δεδεμένοι. τὸ

columnae ex monumentis detractae, et ſaxa polita ſunt congeſta. Ambitus enim *murorum* ab omni urbis parte major, *quam eſſet ante*, eductus eſt. Et propterea omnia pariter moventes feſtinabant. Themiſtocles etiam perſuaſit, ut reliquas Piraeei *partes* aedificarent: (ejus enim pars aedificari prius eſt coepta, quo tempore ipſe, annuum Magiſtratum gerens, Athenis praefuit.) tum quia exiſtimabat locum illum eſſe opportunum, quod tres portus natura munitos haberet; tum etiam quia ipſos, qui rebus nauticis operam dare coeperant, magnum adjumentum ad opes parandas habituros *ſperabat*. Primus enim auſus eſt dicere, eos debere maris imperium ſibi vendicare, et confeſtim eos in hoc imperio parando juvare coepit. Illius etiam ſententiam ſequuti murum ea latitudine exſtruxerunt, quae nunc quoque circa Piraeeum exſtans apparet: nam duo plauſtra *per murum* occurſu adverſo ſaxa portabant. Intus vero neque coementum, neque lutum erat: ſed magna, et ad normam inciſa, et quadrata ſaxa, coagmentata, *et* extrinſecus ferro plumboque inter ſe vincta.

Altitudo vero ad dimidiam partem ejus, quam *Themistocles* animo statuerat, est perducta: nam et altitudine et latitudine *murorum*, conatus *et incursiones* hostium volebat avertere: et paucorum, eorumque infirmissimorum hominum praesidio locum facile custodiri posse, caeteros vero naves conscensuros existimabat. Nam in rem nauticam potissimum incumbebat, quia (ut mea fert opinio) Regis *Persarum* copias mari facilius, quam terra *Graeciam* invadere posse animadvertebat: et Piraeeum plus utilitatis, quam superiorem urbem, Atheniensibus allaturum putabat: atque adeo saepe hortatus est eos, si forte unquam terra premerentur, ut in eum descenderent, et classe omnibus resisterent. Athenienses igitur statim post Medorum discessum hoc modo urbem muris cinxerunt, et caetera exstruxerunt.

94. Pausanias vero Cleombroti *filius*, Lacedaemonius, Graecorum dux, cum viginti navibus ex Peloponneso est emissus: eumque Athenienses cum triginta navibus sunt comitati, magnusque aliorum sociorum nu-

δὲ ὕψος ἥμισυ μάλιστα ἐτελέσθη οὗ διενοεῖτο· ἐβούλετο γὰρ τῷ μεγέθει καὶ τῷ πάχει ἀφιστάναι τὰς τῶν πολεμίων ἐπιβολάς· ἀνθρώπων τε ἐνόμιζεν ὀλίγων καὶ τῶν ἀχρειοτάτων ἀρκέσειν τὴν φυλακὴν, τοὺς δ' ἄλλους ἐς τὰς ναῦς ἐσβήσεσθαι. ταῖς γὰρ ναυσὶ μάλιστα προσέκειτο· ἰδὼν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς βασιλέως στρατιᾶς τὴν κατὰ θάλασσαν ἔφοδον εὐπορωτέραν τῆς κατὰ γῆν οὖσαν· τόν τε Πειραιᾶ ὠφελιμώτερον ἐνόμιζε τῆς ἄνω πόλεως. καὶ πολλάκις τοῖς Ἀθηναίοις παρῄνει, ἢν ἄρα ποτὲ κατὰ γῆν βιασθῶσι, καταβάντας ἐς αὐτὸν, ταῖς ναυσὶ πρὸς ἅπαντας ἀνθίστασθαι. Ἀθηναῖοι μὲν οὖν οὕτως ἐτειχίσθησαν, καὶ τἄλλα κατεσκευάζοντο εὐθὺς μετὰ τὴν Μήδων ἀναχώρησιν.

ϞΔ'. Παυσανίας δὲ ὁ Κλεομβρότου ἐκ Λακεδαίμονος στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων ἐξεπέμφθη μετὰ εἴκοσι νεῶν ἀπὸ Πελοποννήσου. ξυνέπλεον δὲ καὶ Ἀθηναῖοι τριάκοντα

ναυσὶ, καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων πλῆθος· κ̀ ἐστράτευσαν ἐς Κύπρον, καὶ αὐτῆς τὰ πολλὰ κατεστρέψαντο· κ̀ ὕστερον ἐς Βυζάντιον, Μήδων ἐχόντων, καὶ ἐξεπολιόρκησαν ἐν τῆδε τῇ ἡγεμονίᾳ.

ϟε. Ἤδη δὲ κ̀ βιαίου ὄντος αὐτοῦ, οἵ τε ἄλλοι Ἕλληνες ἤχθοντο, κ̀ οὐχ ἥκιστα οἱ Ἴωνες, κ̀ ὅσοι ἀπὸ βασιλέως νεωστὶ ἠλευθέρωντο, φοιτῶντές τε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἠξίουν αὐτοὺς ἡγεμόνας σφῶν γενέσθαι κατὰ τὸ ξυγγενὲς, κ̀ Παυσανίᾳ μὴ ἐπιτρέπειν, ἤν πον βιάζηται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐδέξαντό τε τοὺς λόγους, κ̀ προσεῖχον τὴν γνώμην ὡς οὐ περιοψόμενοι, τἄλλα τε καταστησόμενοι ᾗ φαίνοιτο ἄριστα αὐτοῖς. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι μετεπέμποντο Παυσανίαν, ἀνακρινοῦντες ὧν πέρι ἐπυνθάνοντο. καὶ γὰρ ἀδικία πολλὴ κατηγορεῖτο αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀφικνουμένων, κ̀ τυραννίδος μᾶλλον ἐφαίνετο μίμησις ἢ στρατηγία. ξυνέβη τε αὐτῷ καλεῖσθαί τε ἅμα, κ̀ τοὺς

merus *cum eodem navigavit,* et cum infesto exercitu in *insulam* Cyprum iverunt, ejusque multas *urbes* subegerunt: deinde Byzantium a Medis occupatum petierunt, et hujus auspiciis ductuque expugnarunt.

95. Cum autem hic insolentius, ac tyrannice jam imperaret; cum alii Graeci rem iniquo animo ferebant, tum vero praecipue Iones, et quotquot regio dominatu recens fuerant liberati. Quamobrem ad Athenienses profecti, pro necessitudine, quae illis cum ipsis intercedebat, eos rogarunt, ut sibi praeessent; nec *injuriae faciendae,* si quam vim inferre vellet, *licentiam* Pausaniae permitterent. Athenienses vero haec verba *libenter* acceperunt, atque animis in istam curam incubuerunt, ut eos non neglecturi, et caetera constituturi, quemadmodum e re ipsorum maxime futurum intelligerent. Interea vero Lacedaemonii Pausaniam accersunt, quaestionem habituri de rebus, quas audierant. Etenim multa ejus injusta facinora deferebantur a Graecis, qui *Lacedaemona* veniebant: et belli administrandi ratio, qua ille utebatur, tyrannidi potius, quam praeturae similis erat. Forte autem accidit, ut,

dum ille *a Lacedaemoniorum Magiſtratibus* vocaretur, eodem temporis articulo ſocii quoque ad Athenienſes transirent, praeter milites ex Peloponneſo profectos. Lacedaemona autem profectus, privatarum quidem injuriarum, privatis illatarum, damnatus eſt: maximarum vero *et publicarum* eſt abſolutus, et innocens habitus. Praecipue vero accuſatus eſt, quod cum Medis ſenſiſſet et *crimen* videbatur eſſe manifeſtiſſimum. Et *propterea* illum quidem non amplius praetorem emiſerunt: ſed Dorcin, et cum eo nonnullos alios, non magnum exercitum habentes: quibus ſocii imperium non amplius detulerunt. Illi vero hac *re* cognita diſceſſerunt, nec ullos alios Lacedaemonii poſtea amplius emiſerunt; veriti ne illi, qui ad bellicas expeditiones proficiſcerentur, cum ſuae Reipublicae damno deteriores fierent; id quod in Pauſania animadverterant. Simul etiam quia bello Medico liberari cupiebant, et Athenienſes ſatis idoneos duces eſſe, et tunc temporis adhuc ſibi amicos ducebant.

96. Athenienſes igitur, cum imperium hoc modo accepiſſent, ſociis volentibus, propter odium, quo Pauſaniam proſeque-

ξυμμάχους τῷ ἐκείνου ἔχθει παρ᾽ Ἀθηναίους μετατάξασθαι, πλὴν τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατιωτῶν. ἐλθὼν δὲ ἐς Λακεδαίμονα, τῶν μὲν ἰδίᾳ πρός τινα ἀδικημάτων εὐθύνθη, τὰ δὲ μέγιστα ἀπολύεται μὴ ἀδικεῖν. κατηγορεῖτο δὲ αὐτοῦ οὐχ ἥκιστα Μηδισμὸς, καὶ ἐδόκει σαφέστατον εἶναι. καὶ ἐκεῖνον μὲν οὐκέτι ἐκπέμπουσιν ἄρχοντα, Δόρκιν δὲ, καὶ ἄλλους τινὰς μετ᾽ αὐτοῦ, στρατιὰν ἔχοντας οὐ πολλήν· οἷς οὐκέτι ἐφίεσαν οἱ ξύμμαχοι τὴν ἡγεμονίαν. οἱ δὲ, αἰσθόμενοι ἀπῆλθον· καὶ ἄλλους οὐκέτι ὕστερον ἐξέπεμψαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, φοβούμενοι μὴ σφίσιν οἱ ἐξιόντες χείρους γίγνωνται· (ὅπερ καὶ ἐν τῷ Παυσανίᾳ ἐνεῖδον) ἀπαλλαξείοντες δὲ καὶ τοῦ Μηδικοῦ πολέμου, καὶ τοὺς Ἀθηναίους νομίζοντες ἱκανοὺς ἐξηγεῖσθαι, καὶ σφίσιν ἐν τῷ τότε παρόντι ἐπιτηδείους.

ϞϚ΄. Παραλαβόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἡγεμονίαν τούτῳ τῷ τρόπῳ, ἑκόντων τῶν ξυμμάχων, διὰ τὸ Παυσανίου μῖσος, ἔτα-

ξαν ἅς τε ἔδει παρέχειν τῶν πόλεων χρήματα πρὸς τὸν βάρβαρον, καὶ ἅς, ναῦς. πρόσχημα γὰρ ἦν ἀμύνεσθαι ὧν ἔπαθον, δηοῦντας τὴν βασιλέως χώραν. καὶ Ἑλληνοταμίαι τότε πρῶτον Ἀθηναίοις κατέστη ἀρχὴ, οἳ ἐδέχοντο τὸν φόρον. οὕτω γὰρ ὠνομάσθη τῶν χρημάτων ἡ φορά. ἦν δ' ὁ πρῶτος φόρος ταχθεὶς, τετρακόσια τάλαντα, καὶ ἑξήκοντα. ταμιεῖόν τε Δῆλος ἦν αὐτοῖς, καὶ ξύνοδοι ἐς τὸ ἱερὸν ἐγίγνοντο.

Ϟζ'. Ἡγούμενοι δὲ αὐτονόμων τοπρῶτον τῶν ξυμμάχων, καὶ ἀπὸ κοινῶν ξυνόδων βουλευόντων, τοσάδε ἐπῆλθον πολέμῳ τε καὶ διαχειρίσει πραγμάτων μεταξὺ τοῦδε τοῦ πολέμου καὶ τοῦ Μηδικοῦ, ἃ ἐγένετο πρός τε τὸν βάρβαρον αὐτοῖς καὶ πρὸς τοὺς σφετέρους ξυμμάχους νεωτερίζοντας, καὶ Πελοποννησίων τοὺς ἀεὶ προστυγχάνοντας ἐν ἑκάστῳ. ἔγραψα δὲ αὐτὰ, καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ λόγου ἐποιησάμην διὰ τόδε, ὅτι τοῖς πρὸ ἐμοῦ ἅπασιν ἐκλιπὲς τοῦτο ἦν τὸ χωρίον, καὶ ἢ

bantur, ſtatuerunt, a quibus urbibus pecunias, et a quibus naves adverſus barbarum praeberi oporteret. Haec enim erat ſpecioſa cauſa, quam praetexebant, ut *videlicet* injurias *a barbaris* acceptas ulciſcerentur, Regis agrum vaſtantes. Et tunc primum apud Athenienſes conſtitutus eſt Magiſtratus Quaeſtorum Graeciae, qui tributum recipiebant. Sic enim appellata eſt pecuniarum contributio. Primum autem tributum, quod conſtitutum fuit, erat quadringentorum et ſexaginta talentorum. Eorum vero aerarium fuit Delos, et in ejus templo conventus fiebant.

97. Cum autem initio ſociis imperarent liberis, et de communi conſilio in publicis conciliis conſultantibus, ad tantum imperium pervenerunt bello, rerumque inter hoc et Medicum bellum adminiſtratarum opera, quas ipſi geſſerunt et contra barbarum, et contra ſuos ſocios, qui res novas moliebantur, et contra Peloponneſios, qui caſu ſingulis *bellis* ſemper intererant. Res autem iſtas ſcripſi, et digreſſionem ab inſtituta narratione feci hac de cauſa, quia hic locus ab omnibus, qui ante me ſcripſerunt, eſt praeter-

missus: nam illi vel res ante bellum Medicum a Graecis gestas, vel ipsum bellum Medicum conscripserunt. In hoc autem numero est et Hellanicus, qui in Attica historia has res attigit, et breviter, temporibusque non accurate distinctis, mentionem earum fecit. Simul etiam aperte demonstrat, quo modo Atheniensium imperium fuerit constitutum.

98. Primum igitur Eionem, quae ad Strymonem est sita, quam Medi tenebant, obsidione expugnarunt, et incolas, urbe direpta, in servitutem abduxerunt, duce Cimone Miltiadis *filio*. Deinde vero Scyrum, insulam in Aegaeo sitam, quam Dolopes incolebant, incolis in servitutem abstractis, diripuerunt, et, colonia eo missa, ipsi incoluerunt. Cum Carystiis etiam, sine aliis Euboensibus, bellum gesserunt: tandemque certis conditionibus compositionem fecerunt. Postea vero Naxiis, qui defecerant, bellum intulerunt, et obsidione in deditionem receperunt. Atque haec prima sociarum civitatum praeter juris consuetudinem in servitutem est redacta: mox et aliae, prout cuique contigit.

99. Defectionis vero causae cum aliae

τὰ πρὸ τῶν Μηδικῶν Ἑλληνικὰ ξυνετίθεσαν, ἢ αὐτὰ τὰ Μηδικά. τούτων δὲ ὅσπερ καὶ ἥψατο ἐν τῇ Ἀττικῇ ξυγγραφῇ Ἑλλάνικος, βραχέως τε καὶ τοῖς χρόνοις οὐκ ἀκριβῶς ἐπεμνήσθη. ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπόδειξιν ἔχει τῆς τῶν Ἀθηναίων, ἐν οἵῳ τρόπῳ κατέστη.

ϟή. Πρῶτον μὲν Ἠϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, Μήδων ἐχόντων, πολιορκίᾳ εἷλον, καὶ ἠνδραπόδισαν, Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου στρατηγοῦντος. ἔπειτα Σκῦρον τὴν ἐν τῷ Αἰγαίῳ νῆσον, ἣν ᾤκουν Δόλοπες, ἠνδραπόδισαν, καὶ ᾤκισαν αὐτοί. πρὸς δὲ καὶ Καρυστίους αὐτοῖς, ἄνευ τῶν ἄλλων Εὐβοέων, πόλεμος ἐγένετο· καὶ χρόνῳ ξυνέβησαν καθ' ὁμολογίαν. Ναξίοις δὲ ἀποστᾶσι μετὰ ταῦτα ἐπολέμησαν, καὶ πολιορκίᾳ παρεστήσαντο· πρώτη τε αὕτη πόλις ξυμμαχὶς παρὰ τὰ καθεστηκὸς ἐδουλώθη· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὡς ἑκάστη ξυνέβη.

ϟθ΄. Αἰτίαι δὲ ἄλλαι τε ἦσαν τῶν ἀ-

ποςάσεων, ϗ μέγιςαι, αἱ τῶν φόρων καὶ νεῶν ἔκδειαι, καὶ λειποςράτιον, εἴτῳ ἐγένετο. οἱ γὰρ Αθηναῖοι ἀκριϐῶς ἔπρασσον, ϗ λυπηροὶ ἦσαν, ὐκ εἰωθόσιν ὐδὲ βυλομένοις ταλαιπωρεῖν προσάγοντες τὰς ἀνάγκας· ἦσαν δέ πως καὶ ἄλλως οἱ Αθηναῖοι ὐκέτι ὁμοίως ἐν ἡδονῇ ἄρχοντες, ϗ ὔτε ξυνεςράτευον ἀπὸ τῦ ἴσυ, ῥᾴδιόν τε προσάγεσθαι ἦν αὐτοῖς τὺς ἀφιςαμένυς. ὧν αὐτοὶ αἴτιοι ἐγένοντο οἱ ξύμμαχοι. διὰ γὰρ τὴν ἀπόκνησιν ταύτην τῶν ςρατειῶν, οἱ πλείυς αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀπ' οἴκυ ὦσι, χρήματα ἐτάξαντο ἀντὶ τῶν νεῶν τὸ ἱκνύμενον ἀνάλωμα φέρειν. ϗ τοῖς μὲν Αθηναίοις ηὔξετο τὸ ναυτικὸν ἀπὸ τῆς δαπάνης ἣν ἐκεῖνοι ξυμφέροιεν, αὐτοὶ δὲ, ὁπότε ἀποςαῖεν, ἀπαράσκευοι ϗ ἄποροι ἐς τὸν πόλεμον καθίςαντο.

ϱ´. Εγένετο δὲ μετὰ ταῦτα ϗ ἡ ἐπ' Εὐρυμέδοντι ποταμῷ ἐν Παμφυλίᾳ πεζομαχία ϗ ναυμαχία Αθηναίων καὶ τῶν ξυμ-

fuerunt, tum vero praecipuae, tributorum et navium ejurationes, et militiae recusatio, si cui contigisset. Nam Athenienses *pecuniam* severe exigebant, et molesti erant, quod *hominibus*, nec assuetis nec volentibus aerumnas perpeti necessitatem imponerent. Aliis etiam de causis Athenienses *sociis erant molesti*, quia eadem comitate, qua consueverant, non amplius imperabant; neque ex aequo cum *sociis* militabant, quod eos, qui deficerent, in suam potestatem ac ditionem facile redigere possent. Quarum acerbitatum ipsi socii fuerunt autores. Nam ob hanc militiae detrectatae pigritiam, eorum plerique, ne domo abessent, pecunias navium loco, ad sumtus faciendos, pro rata *quique* portione conferre statuerunt. Atque Atheniensium quidem res navalis augebatur hac pecunia, quam illi sumtuum *militarium* causa conferebant: ipsi vero, quum defectionem faciebant, imparati et opibus minime instructi bellum suscipiebant.

100. Post haec autem Athenienses, eorumque socii cum pedestre tum navale proelium in Pamphylia ad flumen Eurymedontem cum

Medis commiſerunt. Et eodem die Athenienſes ex utroque victoriam, duce Cimone, Miltiadis *filio*, reportarunt; et Phoenicum triremes partim ceperunt, partim etiam corruperunt, in univerſum ad ducentas. Poſtea vero accidit, ut Thaſii ab illis deficerent, orta inter illos controverſia de emporiis, quae erant in adverſa Thracia, et de metallis, quae poſſidebant. Athenienſes autem cum navibus in Thaſum profecti, *Thaſios* navali pugna vicerunt, et in terram deſcenderunt: cumque ſub idem tempus ad Strymonem decem millia colonorum, tum ſuorum, tum ſocialium miſiſſent, ut ſibi vendicarent, *ac in ſuam poteſtatem redigerent* oppidum, quod tunc quidem Novem-viae vocabatur, nunc vero Amphipolis, illo quidem oppido, quod Edoni tenebant, ipſi potiti ſunt: ſed in mediterranea Thraciae loca progreſſi, ad Drabeſcum Edonicam profligati fuerunt ab univerſis Thracibus, quibus infeſtus erat locus ille, qui condebatur, Novem-viae appellatus.

101. Thaſii vero *variis* proeliis victi,

μάχων πρὸς Μήδους. καὶ ἐνίκων τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀμφότερα Αθηναῖοι, Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου στρατηγοῦντος· καὶ εἷλον τριήρεις Φοινίκων, καὶ διέφθειραν τὰς πάσας, ἐς διακοσίας. χρόνῳ δὲ ὕστερον ξυνέβη Θασίους αὐτῶν ἀποστῆναι, διενεχθέντας περὶ τῶν ἐν τῇ ἀντιπέρας Θρᾴκῃ ἐμπορίων, καὶ τοῦ μετάλλου, ἃ ἐνέμοντο. καὶ ναυσὶ μὲν ἐπὶ Θάσον πλεύσαντες οἱ Αθηναῖοι, ναυμαχίᾳ ἐκράτησαν, καὶ ἐς τὴν γῆν ἀπέβησαν. ἐπὶ δὲ Στρυμόνα πέμψαντες μυρίους οἰκήτορας αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ὡς οἰκιοῦντες τὰς τότε καλουμένας Εννέα ὁδοὺς, νῦν δὲ Αμφίπολιν, τῶν μὲν Εννέα ὁδῶν αὐτοὶ ἐκράτησαν ἃς εἶχον Ηδωνοί· προελθόντες δὲ τῆς Θρᾴκης ἐς μεσόγειαν, διεφθάρησαν ἐν Δραβήσκῳ τῇ Ηδωνικῇ ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν ξυμπάντων, οἷς πολέμιον ἦν τὸ χωρίον αἱ Εννέα ὁδοὶ κτιζόμενον.

ϱα΄. Θάσιοι δὲ νικηθέντες μάχαις, καὶ

πολιορκούμενοι, Λακεδαιμονίους ἐπεκαλοῦντο, καὶ ἐπαμύνειν ἐκέλευον ἐσβαλόντας ἐς τὴν Ἀττικήν. οἱ δὲ ὑπέσχοντο μὲν κρύφα τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἔμελλον. διεκωλύθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ γενομένου σεισμοῦ. ἐν ᾧ καὶ οἱ Εἵλωτες αὐτοῖς καὶ τῶν περιοίκων Θουριᾶταί τε καὶ Αἰθεεῖς ἐς Ἰθώμην ἀπέστησαν. πλεῖστοι δὲ τῶν Εἱλώτων ἐγένοντο οἱ τῶν παλαιῶν Μεσσηνίων τότε δουλωθέντων ἀπόγονοι· ᾗ καὶ Μεσσήνιοι ἐκλήθησαν οἱ πάντες. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐν Ἰθώμῃ πόλεμος καθειστήκει Λακεδαιμονίοις· Θάσιοι δὲ, τρίτῳ ἔτει πολιορκούμενοι, ὡμολόγησαν Ἀθηναίοις, τεῖχός τε καθελόντες καὶ ναῦς παραδόντες, χρήματά τε ὅσα ἔδει ἀποδοῦναι αὐτίκα, ταξάμενοι, καὶ τολοιπὸν φέρειν, τήν τε ἤπειρον καὶ τὸ μέταλλον ἀφέντες.

ρβ'. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς αὐτοῖς πρὸς τοὺς ἐν Ἰθώμῃ ἐμηκύνετο ὁ πόλεμος, ἄλλους τε ἐπεκαλέσαντο ξυμμάχους, καὶ Ἀθηναίους. οἱ δ' ἦλθον, Κίμωνος στρατηγοῦντος πλήθει

et obſeſſi, Lacedaemoniorum auxilium implorabant, eosque hortabantur, ut, irruptione in Atticam facta, opem ſibi ferrent. Illi vero ſe hoc facturos clam Athenienſibus promiſerunt, ac feciſſent; ſed terrae-motu impediti fuerunt: in quo et Helotes et ex finitimis Thuriatae, et Aetheenſes Ithomen ſeceſſerunt. Fuerunt autem ex Helotibus plurimi ab antiquis illis Meſſeniis, tunc in ſervitutem redactis, oriundi, quamobrem etiam omnes vocabantur Meſſenii. Lacedaemonii igitur bellum ſuſceperunt adverſus illos, qui erant Ithomae. Thaſii vero tertio obſidionis anno Athenienſibus ſeſe dediderunt his conditionibus, ut *urbis ſuae* muros demolirentur, naves traderent, et imperatam pecuniam perſolverent, tam eam, quam in praeſentia eos numerare,quam eam,quam in poſterum pendere oportebat, utque ipſis et continente et metallis cederent.

102. Lacedaemonii vero, cum bellum adverſus eos *ſuſceptum*, qui Ithomae erant, produceretur, cum aliorum ſociorum, tum etiam Athenienſium opem *auxiliumque* implorarunt. Illi vero, Cimone duce, cum non

exiguis copiis *ad eos* iverunt. Illos autem potissimum evocarunt, quod ad murorum *et urbium* oppugnationem strenui esse viderentur. Cum igitur ipsis longa esset obsidio, hac re opus esse videbatur. Vi enim locum expugnassent. Et ob hanc expeditionem dissensio tunc primum inter Lacedaemonios et Athenienses apparuit manifesta. Lacedaemonii enim, cum oppidum per vim non caperetur, metuentes Atheniensium audaciam, et ingenium ad res novandas promtum, simul etiam illos alienigenas esse rati, ne quid novi, si diutius *secum* mansissent, ab illis, qui Ithomae erant, impulsi molirentur, solos *omnium* sociorum dimiserunt: *suam* quidem suspicionem non declarantes, sed se illorum auxiliis non amplius indigere dicentes. Athenienses vero se non bona de causa, sed aliqua suspicione orta dimitti cognoverunt. Quare facinus hoc atrox et minime ferendum judicantes, nec ita de Lacedaemoniis se meritos esse existimantes, ut hanc injuriam ab illis acciperent, statim, simul ac domum redierunt, relicta societate, quam cum illis contra Medum contraxerant, novam

ὐκ ὀλίγῳ. μάλιςα δ' αὐτὺς ἐπεκαλέσαντο ὅτι τειχομαχεῖν ἐδόκυν δυναλοὶ εἶναι. τοῖς δὲ, πολιορκίας μακρᾶς καθεςηκυίας, τύτυ ἐνδεᾶ ἐφαίνελο. βίᾳ γὰρ ἂν εἷλον τὸ χωρίον. καὶ διαφορὰ ἐκ ταύτης τῆς ςρατείας πρῶτον Λακεδαιμονίοις ϗ Ἀθηναίοις φανερὰ ἐγένετο. οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ τὸ χωρίον βίᾳ ὐχ ἡλίσκετο, δείσαντες τῶν Ἀθηναίων τὸ τολμηρὸν ϗ τὴν νεωτεροποιΐαν, ϗ ἀλλοφύλυς ἅμα ἡγησάμενοι, μήτι, ἢν παραμείνωσιν, ὑπὸ τῶν ἐν Ἰθώμῃ πεισθέντες νεωτερίσωσι, μόνους τῶν ξυμμάχων ἀπέπεμψαν· τὴν μὲν ὑποψίαν ὐ δηλῦντες, εἰπόντες δὲ ὅτι ὐδὲν προσδέονται αὐτῶν ἔτι. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἔγνωσαν ὐκ ἐπὶ τῷ βελτίονι λόγῳ ἀποπεμπόμενοι, ἀλλά τινος ὑπόπτυ γενομένυ· καὶ δεινὸν ποιησάμενοι, καὶ ὐκ ἀξιώσαντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων τῦτο παθεῖν, εὐθὺς ἐπειδὴ ἀνεχώρησαν, ἀφέντες τὴν γενομένην ἐπὶ τῷ Μήδῳ ξυμμαχίαν πρὸς αὐτοὺς, Ἀργείοις

τοῖς ἐκείνων πολεμίοις ξύμμαχοι ἐγένοντο. καὶ πρὸς Θεσσαλοὺς ἅμα ἀμφοτέροις οἱ αὐτοὶ ὅρκοι καὶ ξυμμαχία καθέστη.

ργ΄. Οἱ δ᾽ ἐν Ἰθώμῃ δεκάτῳ ἔτει, ὡς οὐκέτι ἐδύναντο ἀντέχειν, ξυνέβησαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐφ᾽ ᾧ τε ἐξίασιν ἐκ Πελοποννήσου ὑπόσπονδοι, καὶ μηδέποτε ἐπιβήσονται αὐτῆς· ἢν δέ τις ἁλίσκηται, τοῦ λαβόντος εἶναι δοῦλον. ἦν δέ τι καὶ χρηστήριον τοῖς Λακεδαιμονίοις Πυθικὸν πρὸ τοῦ, τὸν ἱκέτην τοῦ Διὸς τοῦ Ἰθωμήτα ἀφιέναι. ἐξῆλθον δὲ αὐτοὶ, καὶ παῖδες, καὶ γυναῖκες. καὶ αὐτοὺς Ἀθηναῖοι δεξάμενοι κατ᾽ ἔχθος ἤδη τὸ Λακεδαιμονίων, ἐς Ναύπακτον κατῴκισαν, ἣν ἔτυχον ᾑρηκότες νεωστὶ, Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν ἐχόντων. προσεχώρησαν δὲ καὶ Μεγαρῆς Ἀθηναίοις ἐς ξυμμαχίαν, Λακεδαιμονίων ἀποστάντες, ὅτι αὐτοὺς Κορίνθιοι περὶ γῆς ὅρων πολέμῳ κατεῖχον. καὶ ἔσχον Ἀθηναῖοι Μέγαρα καὶ Πηγάς· καὶ τὰ μακρὰ τείχη ᾠκοδόμησαν Μεγαρεῦσι τὰ

cum Argivis illorum hoſtibus inierunt. Simul etiam utrique, adhibito jurejurando, iisdem conditionibus ſocietatem cum Theſſalis fecerunt.

103. Illi vero, qui Ithomae erant, decimo demum anno, cum *hoſti* diutius reſiſtere non poſſent, compoſitione cum Lacedaemoniis facta, ſe *ipſis* dediderunt, his conditionibus, ut fide publica freti ex Peloponneſo excederent, nec unquam amplius in eam reverterentur; quod ſi quis *in eam reverſus* caperetur, ejus, qui eum cepiſſet, ſervus eſſet. Erat etiam oraculum quoddam Pythium Lacedaemoniis ante redditum, *quo monebantur*, ut Jovis Ithomitae ſupplicem dimitterent. Exierunt autem ipſi, et liberi, et uxores. Athenienſes vero ipſos excipientes propter odium, quo jam Lacedaemonios perſequebantur, Naupacti collocarunt; quam *urbem* a Locris Ozolis occupatam nuper ceperant: Megarenſes etiam, a Lacedaemoniis defectione facta, quod eos Corinthii de agri finibus *contendentes* bello premerent, Athenienſium partibus ſeſe adjunxerunt, et ſocietatem *cum ipſis* inierunt. Et Athenien-

ſes tenuerunt Megara, et Pegas: et longos muros Megarenſibus ab urbe ad Niſaeam usque aedificarunt, eosque ipſi tuebantur. Atque hinc praecipue natum eſt illud et vehemens Corinthiorum odium in Athenienſes.

104. Inarus autem Pſammetichi *filius*, Afer, rex Afrorum Aegypto finitimorum, ex urbe Marea, quae ſupra Pharum eſt ſita, profectus, majorem Aegypti partem ad defectionem a rege Artaxerxe faciendam impulit. Et ipſe *copiarum* dux creatus Athenienſes *ad belli ſocietatem* accivit. Illi vero (tunc enim forte cum ducentis navibus, tum ſuis, tum ſociorum, bellum Cypro intulerant) Cypro relicta *eo* iverunt, et ex mari Nilum ingreſſi, et flumine ipſo et duabus Memphidis partibus potiti, ad tertiam partem, quae Murus-albus appellatur, bellum gerebant. Ibi autem inerant Perſae, et Medi, qui *eo* confugerant, et quotquot de Aegyptiis *a Rege* cum aliis non defecerant.

105. Athenienſes vero navibus ad Ha-

ἀπὸ τῆς πόλεως ἐς Νίσαιαν· καὶ ἐφρούρουν αὐτοί. καὶ Κορινθίοις μὲν οὐχ ἥκιστα ἀπὸ τοῦδε τὸ σφοδρὸν μῖσος ἤρξατο πρῶτον ἐς Ἀθηναίους γενέσθαι.

ρδ΄. Ἰνάρως δὲ ὁ Ψαμμητίχου, Λίβυς, βασιλεὺς Λιβύων τῶν πρὸς Αἰγύπτῳ, ὁρμώμενος ἐκ Μαρείας τῆς ὑπὲρ Φάρου πόλεως, ἀπέστησεν Αἰγύπτου τὰ πλέω ἀπὸ βασιλέως Ἀρταξέρξου· καὶ αὐτὸς ἄρχων γενόμενος, Ἀθηναίους ἐπηγάγετο. οἱ δὲ (ἔτυχον γὰρ ἐς Κύπρον στρατευόμενοι ναυσὶ διακοσίαις αὐτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων) ἦλθον, ἀπολιπόντες τὴν Κύπρον· καὶ ἀναπλεύσαντες ἀπὸ θαλάσσης ἐς τὸν Νεῖλον, τοῦ τε ποταμοῦ κρατοῦντες, καὶ τῆς Μέμφιδος τῶν δύο μερῶν, πρὸς τὸ τρίτον μέρος, ὃ καλεῖται Λευκὸν τεῖχος, ἐπολέμουν. ἐνῆσαν δὲ αὐτόθι Περσῶν καὶ Μήδων οἱ καταφυγόντες, καὶ Αἰγυπτίων οἱ μὴ ξυναποστάντες.

ρε΄. Ἀθηναίοις δὲ ναυσὶν ἀποβᾶσιν ἐς

Ἁλιάς, πρὸς Κορινθίες ϗ Επιδαυρίες μάχη ἐγένετο· ϗ ἐνίκων Κορίνθιοι. ϗ ὕϛερον Αθηναῖοι ἐναυμάχησαν ἐπὶ Κεκρυφαλείᾳ Πελοποννησίων ναυσί· ϗ ἐνίκων Αθηναῖοι. πολέμε δὲ καταϛάντος πρὸς Αἰγινήτας Αθηναίοις, μετὰ ταῦτα ναυμαχία γίγνεται ἐπ' Αἰγίνῃ μεγάλη Αθηναίων ϗ Αἰγινητῶν· ϗ οἱ ξύμμαχοι ἑκατέροις παρῆσαν. ϗ ἐνίκων Αθηναῖοι, καὶ ναῦς ἑβδομήκοντα λαβόντες αὐτῶν, ἐς τὴν γῆν ἀπέβησαν. ϗ ἐπολιόρκεν Λεωκράτες τῦ Στροίβε ϛρατηγῦντος. ἔπειτα Πελοποννήσιοι ἀμύνειν βελόμενοι Αἰγινήταις, ἐς μὲν τὴν Αἴγιναν τριακοσίες ὁπλίτας πρότερον Κορινθίων ϗ Επιδαυρίων ἐπικέρες διεβίβασαν, τὰ δὲ ἄκρα τῆς Γερανείας κατέλαβον· ϗ ἐς τὴν Μεγαρίδα κατέβησαν Κορίνθιοι μετὰ τῶν ξυμμάχων, νομίζοντες ἀδυνάτους ἔσεσθαι Αθηναίες βοηθεῖν τοῖς Μεγαρεῦσιν, ἔν τε Αἰγίνῃ, ἀπέσης ϛρατιᾶς πολλῆς, ϗ ἐν Αἰγύπτῳ· ἢν δὲ ϗ βοηθῶσιν, ἀπ' Αἰγι-

lias egreſſi, proelium cum Corinthiis et Epidauriis commiſerunt, et Corinthii *eos* vicerunt. Poſteaque Athenienſes navali pugna ad Cecryphalcam cum Peloponneſiorum claſſe conflixerunt, et *tunc* Athenienſes victores fuerunt. Poſtea autem, bello adverſus Aeginetas ab Athenienſibus moto, magnum navale proelium ad Aeginam inter Aeginetas et Athenienſes commiſſum eſt, et *in eo* ſocii utrisque adfuerunt. Athenienſes vero *Aeginetas* vicerunt, captisque illorum ſeptuaginta navibus, in terram deſcenderunt, et duce Leocrate Stroebi *filio urbem* obſidere coeperunt. Deinde Peloponneſii, cum opem Aeginetis ferre vellent, trecentos gravis armaturae milites, qui Corinthiis et Epidauriis auxilium ante tulerant, in Aeginam transmiſerunt, et Geraneae ſumma juga occuparunt. Corinthii vero cum ſociis in agrum Megarenſem deſcenderunt, quod Athenienſes propter abſentiam magnarum copiarum, quae partim in Aegina, partim etiam in Aegypto erant, Megarenſibus opem ferre non poſſe exiſtimarent: et, ſi opem illis ferrent, ſe ex Aegina motis caſtris dis-

ceſſuros. Sed Athenienſes copias quidem, quae ad Aeginam erant, ſuo loco non moverunt: at ex reliquis, qui in civitate erant, tam ſeniores, quam juniores, duce Myronide Megara ſe contulerunt. Et, pugna aequo Marte cum Corinthiis commiſſa, alteri ab alteris dirempti ſunt, et utrique non deteriore conditione rem in proelio a ſe geſtam exiſtimarunt. Ac Athenienſes quidem (nam *licet alteri victoriam ſibi vendicarent, tamen* longe ſuperiores fuerant) poſt Corinthiorum diſceſſum trophaeum ſtatuerunt. Corinthii vero increpiti a ſenioribus, qui in urbe erant, duodecim ferme diebus poſt inſtructi venerunt, et trophaeum e regione *alterius* ipſi quoque tanquam victores ſtatuunt. Sed Athenienſes, clamore ſublato, et eruptione Megaris facta, et illos, qui trophaeum erigebant, interfecerunt, et cum caeteris congreſſi, *eos* ſuperarunt.

106. Illi vero, ſuperati diſceſſerunt: quaedam autem eorum non exigua pars, quae ab hoſte inſequente premebatur, et a recta via aberraverat, incidit in cujusdam hominis

νης ἀναςήσεσθαι αὐτοὺς. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸ μὲν πρὸς Αἰγίνῃ ςράτευμα οὐκ ἐκίνησαν, τῶν δ' ἐκ τῆς πόλεως ὑπολοίπων οἵτε πρεσβύταλοι καὶ οἱ νεώτατοι ἀφικνοῦνται ἐς τὰ Μέγαρα, Μυρωνίδου ςρατηγοῦντος. καὶ μάχης γενομένης ἰσοῤῥόπου πρὸς Κορινθίους, διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἐνόμισαν αὐτοὶ ἑκάτεροι οὐκ ἔλασσον ἔχειν ἐν τῷ ἔργῳ. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι (ἐκράτησαν γὰρ ὅμως μᾶλλον) ἀπελθόντων τῶν Κορινθίων, τροπαῖον ἔςησαν. οἱ δὲ Κορινθίοι, κακιζόμενοι ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει πρεσβυτέρων, καὶ παρασκευασάμενοι ἡμέρας ὕςερον δώδεκα μάλιςα, ἐλθόντες ἀνθίςασαν τροπαῖον καὶ αὐτοὶ ὡς νικήσαντες. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκβοήσαντες ἐκ τῶν Μεγάρων, τούς τε τὸ τροπαῖον ἱςάντας διαφθείρουσι, καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμβαλόντες ἐκράτησαν.

ϛϛ΄. Οἱ δὲ, νικώμενοι ὑπεχώρουν. καί τι αὐτῶν μέρος οὐκ ὀλίγον προσβιασθὲν, καὶ διαμαρτὸν τῆς ὁδοῦ, ἐσέπεσεν ἐς του χωρίον

ἰδιώτου, ᾧ ἔτυχεν ὄρυγμα μέγα περιεῖργον, καὶ οὐκ ἦν ἔξοδος. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι γνόντες, κατὰ πρόσωπόν τε εἶργον τοῖς ὁπλίταις, καὶ περιστήσαντες κύκλῳ τοὺς ψιλοὺς, κατέλευσαν πάντας τοὺς εἰσελθόντας. καὶ πάθος μέγα τοῦτο τοῖς Κορινθίοις ἐγένετο. τὸ δὲ πλῆθος ἀπεχώρησεν αὐτοῖς τῆς στρατιᾶς ἐπ' οἴκου.

ρζ΄. Ἤρξαντο δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καὶ τὰ μακρὰ τείχη Ἀθηναῖοι ἐς θάλασσαν οἰκοδομεῖν, τό, τε Φαληρόνδε καὶ τὸ ἐς Πειραιᾶ. καὶ Φωκέων στρατευσάντων ἐς Δωριάς, τὴν Λακεδαιμονίων μητρόπολιν, Βοιὸν, καὶ Κυτίνιον, καὶ Ἐρινεὸν, καὶ ἑλόντων ἓν τῶν πολισμάτων τούτων, οἱ Λακεδαιμόνιοι, Νικομήδους τοῦ Κλεομβρότου ὑπὲρ Πλειστοάνακτος τοῦ Παυσανίου βασιλέως, νέου ὄντος ἔτι, ἡγουμένου, ἐβοήθησαν τοῖς Δωριεῦσιν, ἑαυτῶν τε πεντακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις, καὶ τῶν ξυμμάχων μυρίοις. καὶ τοὺς Φωκέας ὁμολογίᾳ ἀναγκάσαντες ἀπο-

privati praedium, in quo magna erat foſſa, quae *illos* undique includebat, nec ullum exitum habebat. Athenienſes vero, re cognita, oppoſitis a fronte gravis armaturae militibus, exitu prohibebant, et, levis armaturae militibus circumcirca collocatis, eos omnes, qui *locum illum* ingreſſi fuerant, lapidibus obruerunt. Atque clades iſta, quam Corinthii *tunc* acceperunt, fuit inſignis. Reliqua vero illorum exercitus turba domum rediit.

107. Sub eadem tempora Athenienſes longos etiam muros ad mare usque coeperunt aedificare, alterum ad Phalerum usque *portum*, alterum ad Piraeeum. Cum autem Phocenſes expeditionem ſuſcepiſſent contra Dorienſes, Lacedaemoniorum metropolin, Boeon, Cytinium, et Erineon; cumque unum ex his cepiſſent, Lacedaemonii, duce Nicomede Cleombroti *filio*, pro Pliſtoanacte Pauſaniae Regis *filio*, qui adhuc erat junior, Dorienſibus opem tulerunt, cum mille et quingentis militibus de ſuis, et decem millibus ſociorum: cumque Phocenſes, deditione certis conditionibus facta, urbem

reddere coëgissent, *domum* redierunt. Eos autem, si per sinum Crissaeum mari transire voluissent, Athenienses navibus circumvecti impedituri erant. Per Geraneam vero transire non tutum ipsis esse videbatur, quod Athenienses Megara et Pegas tenerent. Nam Geranea et transitu difficilis erat, et Atheniensium praesidio semper custodiebatur. Tunc autem praesenserunt, fore ut illi hac quoque parte se *transire* prohiberent. Quamobrem visum est ipsis, apud Boeotos subsistere, et despicere, quanam ratione quam tutissime transire possent. Quinetiam Atheniensium nonnulli clam ipsos solicitabant, quia democratiam, et longos muros, qui aedificabantur, tolli sperabant. Athenienses vero, copiis ex omni totius populi genere ordine ac aetate collectis, et Argivorum mille, et caeteris sociis, prout quique (universorum autem fuerant quatuordecim hominum millia) obviam illis prodierunt. Cum enim existimassent, *hostes* nescire, qua transire possent, *ita demum* cum infesto exercitu illis obviam processerunt. Erat etiam quaedam suspicio Lacedaemonios ad-

δοῦναι τὴν πόλιν, ἀπεχώρουν πάλιν· καὶ κατὰ θάλασσαν μὲν αὐτοὺς διὰ τοῦ Κρισσαίου κόλπου εἰ βούλοιντο περαιοῦσθαι, Ἀθηναῖοι ναυσὶ περιπλεύσαντες ἔμελλον κωλύσειν· διὰ δὲ τῆς Γερανείας οὐκ ἀσφαλὲς ἐφαίνετο αὐτοῖς, Ἀθηναίων ἐχόντων Μέγαρα καὶ Πηγὰς, πορεύεσθαι. δύσοδός τε γὰρ ἡ Γεράνεια, καὶ ἐφρουρεῖτο ἀεὶ ὑπὸ Ἀθηναίων· καὶ τότε ᾐσθάνοντο αὐτοὺς μέλλοντας καὶ ταύτῃ κωλύσειν. ἔδοξε δ' αὐτοῖς ἐν Βοιωτοῖς περιμείνασι σκέψασθαι ὅτῳ τρόπῳ ἀσφαλέστατα διαπορεύσονται. τὸ δέ τι καὶ ἄνδρες τῶν Ἀθηναίων ἐπῆγον αὐτοὺς κρύφα, ἐλπίσαντες δῆμόν τε καταπαύσειν, καὶ τὰ μακρὰ τείχη οἰκοδομούμενα. ἐβοήθησαν δὲ ἐπ' αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι πανδημεὶ, καὶ Ἀργείων χίλιοι, καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων ὡς ἕκαστοι. ξύμπαντες δὲ ἐγένοντο τετρακισχίλιοι καὶ μύριοι. νομίσαντες δὲ ἀπορεῖν ὅπῃ διέλθωσιν, ἐπεστράτευσαν αὐτοῖς καί τι καὶ τοῦ δήμου καταλύσεως

ὑποψία ἦν. ἦλθον δὲ καὶ Θεσσαλῶν ἱππεῖς τοῖς Αθηναίοις κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν, οἳ μετέστησαν ἐν τῷ ἔργῳ παρὰ τοὺς Λακεδαιμονίους.

ρή. Γενομένης δὲ μάχης ἐν Τανάγρᾳ τῆς Βοιωτίας, ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι, καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ φόνος ἐγένετο ἀμφοτέρων πολύς. καὶ Λακεδαιμόνιοι μὲν, ἐς τὴν Μεγαρίδα ἐλθόντες, καὶ δενδροτομήσαντες, πάλιν ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου, διὰ Γερανείας καὶ ἰσθμοῦ. Αθηναῖοι δὲ δευτέρᾳ καὶ ἑξηκοστῇ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν μάχην ἐστράτευσαν ἐς Βοιωτοὺς Μυρωνίδου στρατηγοῦντος. καὶ μάχῃ ἐν Οἰνοφύτοις τοὺς Βοιωτοὺς νικήσαντες, τῆς τε χώρας ἐκράτησαν τῆς Βοιωτίας καὶ Φωκίδος, καὶ Ταναγραίων τὸ τεῖχος περιεῖλον· καὶ Λοκρῶν τῶν Οπουντίων ἑκατὸν ἄνδρας ὁμήρους τοὺς πλουσιωτάτους ἔλαβον· τά τε τείχη τὰ ἑαυτῶν τὰ μακρὰ ἀπετέλεσαν. ὡμολόγησαν δὲ καὶ οἱ Αἰγινῆται μετὰ ταῦτα τοῖς Αθηναίοις, τείχη τε περιελόντες, καὶ ναῦς

esse, ut popularem statum everterent. Thessalorum etiam equites ex societatis jure ad Athenienses venerunt, qui in ipso proelio ad Lacedaemonios transierunt.

108. Proelio autem ad Tanagram Boeotiae commisso, Lacedaemonii, eorumque socii vicerunt; et utrinque magna strages est facta. Et Lacedaemonii quidem in agrum Megarensem ingressi, arboribusque caesis, per Geraneam et Isthmum domum reverterunt. Athenienses vero altero et sexagesimo ab hac pugna die expeditionem in Boeotios, duce Myronide, susceperunt. Et apud Oenophyta Boeotos proelio superarunt, agrumque Boeotium ac Phocensem in suam potestatem redegerunt, et Tanagraeorum muros demoliti sunt, et Locrorum Opuntiorum centum viros opulentissimos obsides acceperunt, suosque longos muros absolverunt. Post haec Aeginetae quoque se Atheniensibus dediderunt, his conditionibus, ut *urbis* muros demolirentur, naves tra-

derent, et imperatum tributum in posterum penderent. Peloponnesum etiam Athenienses navibus circumvecti sunt, duce Tolmida Tolmaei *filio*, et Lacedaemoniorum navalia incenderunt, et Chalcidem Corinthiorum urbem ceperunt, et exscensu e navibus in terram facto, Sicyonios proelio vicerunt.

109. Athenienses vero, et socii, qui in Aegypto erant, adhuc *ibi* manebant, et varia bellorum genera experti sunt. Primum enim Athenienses Aegypto potiebantur: deinde *Persarum* Rex misit Lacedaemona Megabazum, virum Persam, cum pecuniis, ut, Peloponnesiis ad irruptionem in agrum Atticum faciendam impulsis, ab Aegypto etiam Athenienses averteret. Sed cum *res* ipsi non succederet, et pecuniae frustra consumerentur; Megabazus quidem cum pecuniis, quae reliquae erant, in Asiam rediit. Megabazum vero Zopyri *filium*, virum Persam, cum ingentibus copiis *eo* misit, qui ter-

παραδόντες, φόρον τε ταξάμενοι ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον. καὶ Πελοπόννησον περιέπλευσαν Ἀθηναῖοι, Τολμίδου τοῦ Τολμαίου στρατηγοῦντος· καὶ τὸ νεώριον τῶν Λακεδαιμονίων ἐνέπρησαν, καὶ Χαλκίδα Κορινθίων πόλιν εἷλον, καὶ Σικυωνίους ἐν ἀποβάσει τῆς γῆς μάχῃ ἐκράτησαν.

ρθ'. Οἱ δὲ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἔτι ἐπέμενον, καὶ αὐτοῖς πολλαὶ ἰδέαι πολέμων κατέστησαν. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐκράτουν τῆς Αἰγύπτου οἱ Ἀθηναῖοι· καὶ βασιλεὺς πέμπει ἐς Λακεδαίμονα Μεγάβαζον, ἄνδρα Πέρσην, χρήματα ἔχοντα, ὅπως ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβαλεῖν πεισθέντων τῶν Πελοποννησίων, καὶ ἀπ' Αἰγύπτου ἀπαγάγοι Ἀθηναίους. ὡς δὲ αὐτῷ οὐ προὐχώρει, καὶ τὰ χρήματα ἄλλως ἀναλοῦτο, ὁ μὲν Μεγάβαζος καὶ τὰ λοιπὰ τῶν χρημάτων πάλιν ἐς τὴν Ἀσίαν ἀνεκομίσθη. Μεγάβαζον δὲ τὸν Ζωπύρου πέμπει, ἄνδρα Πέρσην, μετὰ στρατιᾶς πολλῆς· ὃς ἀφικό-

μενος κατὰ γῆν τοὺς τε Αἰγυπτίους καὶ τοὺς ξυμμάχους μάχῃ ἐκράτησε, καὶ ἐκ τῆς Μέμφιδος ἐξήλασε τοὺς Ἕλληνας, καὶ τέλος ἐς Προσωπίτιδα τὴν νῆσον κατέκλεισε· καὶ ἐπολιόρκει ἐν αὐτῇ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, μέχρις οὗ ξηράνας τὴν διώρυχα, καὶ παρατρέψας ἄλλῃ τὸ ὕδωρ, τάς τε ναῦς ἐπὶ τοῦ ξηροῦ ἐποίησε, καὶ τῆς νήσου τὰ πολλὰ ἤπειρον· καὶ διαβὰς εἷλε τὴν νῆσον πεζῇ.

ρι'. Οὕτω μὲν τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα ἐφθάρη, ἓξ ἔτη πολεμήσαντα· καὶ ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν πορευόμενοι διὰ τῆς Λιβύης, ἐς Κυρήνην διεσώθησαν, οἱ δὲ πλεῖστοι ἀπώλοντο. Αἴγυπτος δὲ πάλιν ὑπὸ βασιλεῖ ἐγένετο, πλὴν Αμυρταίου τοῦ ἐν τοῖς ἕλεσι βασιλέως. τοῦτον δὲ διὰ μέγεθός τε τοῦ ἕλους οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, καὶ ἅμα μαχιμώτατοί εἰσι τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἕλειοι. Ἰνάρως δὲ ὁ τῶν Λιβύων βασιλεὺς, ὃς τὰ πάντα ἔπραξε περὶ τῆς Αἰγύπτου, προδοσίᾳ ληφθεὶς, ἀνεσταυρώθη. ἐκ δὲ τῶν Ἀθη-

restri itinere profectus, et Aegyptios et socios proelio vicit, et Graecos Memphide expulit, tandemque in Prosopitide insula *eos* conclusit; ac in ea annum integrum et sex menses obsedit, donec, exsiccato fossae alveo, et aqua alio aversa, effecit, ut naves in sicco considerent, et magna insulae pars continentis instar esset: insulamque cum peditatu *eo* trajiciens cepit.

110. Sic igitur perierunt res Graecorum, qui bellum *in Aegypto* sex annos gesserant, et ex multis pauci, per Africam transeuntes, Cyrenem salvi pervenerunt: at plerique perierunt. Aegyptus vero in Regis ditionem rediit, praeter Regem Amyrtaeum, qui in paludibus regnabat, hunc enim propter paludis magnitudinem expugnare nequiverunt: simul etiam, *quia* qui paludes *illas* incolunt, sunt Aegyptiorum bellicosissimi. Inarus vero Afrorum Rex, qui fuerat autor omnium harum rerum, quae in Aegypto sunt gestae, per proditionem captus, in crucem est actus. Athenienses vero,

aliique ſocii, qui quinquaginta triremibus vecti, ſuis ſucceſſuri, in Aegyptum navigabant; rerum geſtarum prorſus ignari, ad Mendeſium *Nili* cornu appulerunt. Cum autem *hoſtes* a terra impreſſionem in ipſos feciſſent, et a mari Phoenicum claſſis *eos invaſiſſet*, plerasque naves *illorum* profligarunt: at pauciores fuga, ſe retro proripientes, evaſerunt. Illa igitur magna Athenienſium et ſociorum expeditio, in Aegyptum facta, hunc habuit exitum.

111. Oreſtes autem Echecratidae Theſſalorum Regis filius, ex Theſſalia profugus, Athenienſibus perſuaſit, ut ſe *in patriam* reducerent. Athenienſes vero, aſſumtis Boeotis et Phocenſibus ſociis, expeditionem adverſus Pharſalum Theſſaliae ſuſceperunt: et *tantum* agri in ſua poteſtate habebant, quantum a caſtris *ſignisque* non longe progreſſi *ſibi parare poterant*. (Theſſalorum enim equites *eos* prohibebant) ſed urbem non ceperunt, nec *eorum* aliud quicquam, quorum cauſa illam expeditionem ſuſceperant, ipſis ſucceſſit: ſed cum Oreſte, quem ſecum du-

ναίων καὶ τῆς ἄλλης ξυμμαχίδος πεντήκοντα τριήρεις διάδοχοι πλεῦσαι ἐς Αἴγυπτον, ἔσχον κατὰ τὸ Μενδήσιον κέρας, οὐκ εἰδότες τῶν γεγενημένων οὐδέν. καὶ αὐτοῖς ἔκ τε γῆς ἐπιπεσόντες πεζοὶ, καὶ ἐκ θαλάσσης Φοινίκων ναυτικὸν, διέφθειραν τὰς πολλὰς τῶν νεῶν, αἱ δὲ ἐλάσσους διέφυγον πάλιν. τὰ μὲν κατὰ τὴν μεγάλην στρατείαν Αθηναίων τε καὶ τῶν ξυμμάχων ἐς Αἴγυπτον οὕτως ἐτελεύτησεν.

ρια΄. Ἐκ δὲ Θεσσαλίας Ορέστης ὁ Εχεκρατίδου υἱὸς τοῦ Θεσσαλῶν βασιλέως, φεύγων, ἔπεισεν Αθηναίους ἑαυτὸν κατάγειν. καὶ παραλαβόντες τοὺς Βοιωτοὺς καὶ Φωκέας ὄντας ξυμμάχους οἱ Αθηναῖοι, ἐστράτευσαν τῆς Θεσσαλίας ἐπὶ Φάρσαλον. καὶ τῆς μὲν γῆς ἐκράτουν ὅσα μὴ προϊόντες πολὺ ἐκ τῶν ὅπλων, (οἱ γὰρ ἱππεῖς τῶν Θεσσαλῶν εἶργον) τὴν δὲ πόλιν οὐχ εἷλον, οὐδ' ἄλλο προυχώρει αὐτοῖς οὐδὲν ὧν ἕνεκα ἐστράτευσαν, ἀλλ' ἀπεχώρησαν πάλιν Ορέστην ἔχοντες

ἄπρακτοι. μετὰ δὲ ταῦτα ȣ πολλῷ ὕστερον χίλιοι Ἀθηναίων ἐπὶ τὰς ναῦς τὰς ἐν Πηγαῖς ἐπιϐάντες (εἶχον δ' αὐτοὶ τὰς Πηγὰς) παρέπλευσαν ἐς Σικυῶνα, Περικλέȣς τȣ͂ Ξανθίππȣ στρατηγȣ͂ντος. καὶ ἀποϐάντες Σικυωνίων τȣ̀ς προσμίξαντας μάχῃ ἐκράτησαν. καὶ εὐθὺς παραλαϐόντες Ἀχαιȣ̀ς, καὶ διαπλεύσαντες πέραν, τῆς Ἀκαρνανίας ἐς Οἰνιάδας ἐστράτευσαν, καὶ ἐπολιόρκȣν. οὐ μέντοι εἷλόν γε, ἀλλ' ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκȣ.

ριϐ'. Ὕστερον δὲ διαλιπόντων ἐτῶν τριῶν σπονδαὶ γίγνονται Πελοποννησίοις καὶ Ἀθηναίοις πενταετεῖς. καὶ Ἑλληνικȣ͂ μὲν πολέμȣ ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐς δὲ Κύπρον ἐστρατεύοντο ναυσὶ διακοσίαις αὐτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων, Κίμωνος στρατηγοῦντος. καὶ ἑξήκοντα μὲν νῆες ἐς Αἴγυπτον ἀπ' αὐτῶν ἔπλευσαν, Ἀμυρταίȣ μεταπέμποντος, τȣ͂ ἐν τοῖς ἕλεσι βασιλέως· αἱ δὲ ἄλλαι Κίτιον ἐπολιόρκȣν. Κίμωνος δὲ ἀποθανόντος, καὶ λιμȣ͂ γενομένȣ, ἀπεχώρησαν ἀπὸ Κιτίȣ·

cebant, *domum* re infecta redierunt. Nec multo post haec mille Athenienses, navibus conscensis, quae Pegis erant, (ipsi enim Pegas tenebant) duce Pericle Xanthippi *filio* contra Sicyonem navigarunt, et, excessu e navibus in terram facto, Sicyonios, qui secum conflixerant, proelio vicerunt. Cumque statim Achaeos assumsissent, et in ulteriores partes trajecissent, Oeniadis Acarnaniae civitati bellum intulerunt, eamque obsederunt: sed tamen non ceperunt, at domum reverterunt.

112. Postea vero, intermisso triennio, foedera quinquennalia inter Peloponnesios et Athenienses inita sunt. Et Athenienses Graeco quidem bello supersederunt: at cum ducentis tum suorum tum sociorum navibus Cypro bellum intulerunt, Cimonis ductu. Atque ex his sexaginta naves in Aegyptum navigarunt, quas Amyrtaeus, qui in paludibus regnabat, accersiverat; reliquae vero Citium obsidebant. Sed, Cimone vita defuncto, fameque exorta, a Citio recesserunt: cursumque navigationis tenentes supra Sa-

laminem, quae eſt in Cypro, cum Phoenicibus et Cypriis et Cilicibus navalem ac pedeſtrem pugnam ſimul commiſerunt: et, victoria ex utroque proelio reportata, domum redierunt. Et naves, quae ex Aegypto redierant, cum ipſis *disceſſerunt*. Lacedaemonii vero poſt haec bellum, quod Sacrum appellatur, ſuſceperunt; potitique templo, quod eſt Delphis, *id* Delphis tradiderunt. Athenienſes vero contra, poſt illorum diſceſſum, cum exercitu *eo* profecti, et *Delphis* ſuperatis, *templum* Phocenſibus tradiderunt.

113. Interjecto deinde tempore, *poſtea* cum Boeotorum exſules Orchomenum, et Chaeroneam, necnon alia quaedam Boeotiae oppida tenerent, Athenienſes cum mille gravis armaturae militibus ex ſuis et ex ſociorum *civitatibus*, prout ſingulis *aut venire, aut milites pro ſe mittere licuerat*, in illa loca, quae inimica erant, expeditionem Tolmidae Tolmaei *filii* ductu ſuſceperunt. Et, Chaeronea capta ac direpta, *et incolis in ſervitutem abstractis*, praeſidio *in ea* collocato, diſceſſerunt. Boeotorum vero exſu-

καὶ πλεύσαντες ὑπὲρ Σαλαμῖνος τῆς ἐν Κύπρῳ, Φοίνιξι καὶ Κυπρίοις καὶ Κίλιξιν ἐναυμάχησαν καὶ ἐπεζομάχησαν ἅμα. καὶ νικήσαντες ἀμφότερα ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου, καὶ αἱ ἐξ Αἰγύπτου νῆες πάλιν αἱ ἐλθοῦσαι μετ' αὐτῶν. Λακεδαιμόνιοι δὲ μετὰ ταῦτα τὸν ἱερὸν καλούμενον πόλεμον ἐστράτευσαν. καὶ κρατήσαντες τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ, παρέδοσαν Δελφοῖς. καὶ αὖθις ὕστερον Αθηναῖοι, ἀποχωρησάντων αὐτῶν, στρατεύσαντες καὶ κρατήσαντες παρέδοσαν Φωκεῦσι.

ριγʹ. Καὶ χρόνου ἐγγενομένου, μετὰ ταῦτα Αθηναῖοι Βοιωτῶν τῶν φευγόντων ἐχόντων Ορχομενὸν καὶ Χαιρώνειαν, καὶ ἄλλ' ἄττα χωρία τῆς Βοιωτίας, ἐστράτευσαν, ἑαυτῶν μὲν χιλίοις ὁπλίταις, τῶν δὲ ξυμμάχων ὡς ἑκάστοις, ἐπὶ τὰ χωρία ταῦτα, πολέμια ὄντα, Τολμίδου τοῦ Τολμαίου στρατηγοῦντος. καὶ Χαιρώνειαν ἑλόντες καὶ ἀνδραποδίσαντες, ἀπεχώρουν, φυλακὴν καταστήσαντες. πορευομένοις δὲ αὐτοῖς ἐν Κορω-

νεία ἐπιτίθενται οἵ τε ἐκ τῆς Ορχομενοῦ φυγάδες Βοιωτῶν, καὶ Λοκροὶ μετ' αὐτῶν, καὶ Εὐβοέων φυγάδες, καὶ ὅσοι τῆς αὐτῆς γνώμης ἦσαν. καὶ μάχῃ κρατήσαντες, τοὺς μὲν διέφθειραν τῶν Αθηναίων, τοὺς δὲ, ζῶντας ἔλαβον. καὶ τὴν Βοιωτίαν ἐξέλιπον Αθηναῖοι πᾶσαν, σπονδὰς ποιησάμενοι ἐφ' ᾧ τοὺς ἄνδρας κομιοῦνται. καὶ οἱ φεύγοντες Βοιωτῶν κατελθόντες, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, αὐτόνομοι πάλιν ἐγένοντο.

ριδ'. Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλῷ ὕστερον Εὔβοια ἀπέστη ἀπὸ Αθηναίων· καὶ ἐς αὐτὴν διαβεβηκότος ἤδη Περικλέους στρατιᾷ Αθηναίων, ἠγγέλθη αὐτῷ ὅτι Μέγαρα ἀφέστηκε, καὶ Πελοποννήσιοι μέλλουσιν ἐσβάλλειν ἐς τὴν Ατλικήν. καὶ οἱ φρουροὶ Αθηναίων διεφθαρμένοι εἰσὶν ὑπὸ Μεγαρέων, πλὴν ὅσοι ἐς Νίσαιαν ἀπέφυγον. ἐπαγαγόμενοι δὲ Κορινθίους καὶ Σικυωνίους καὶ Επιδαυρίους, ἀπέστησαν οἱ Μεγαρεῖς. ὁ δὲ Περικλῆς πάλιν κατὰ τάχος ἐκόμιζε τὴν στρα-

les, et cum ipsis Locri, et Euböensium exsules, et alii quotquot earundem partium erant, Orchomeno facta eruptione, illos revertentes ad Coroneam invaserunt: cumque *ipsos* proelio superassent, Atheniensium alios quidem interfecerunt, alios vero vivos ceperunt. Athenienses vero totam Boeotiam reliquerunt, induciis ea conditione factis, ut captivos reciperent: et Boeotorum exsules, caeterique omnes *eo* reversi, rursus liberi, suisque legibus vixerunt.

114. Neque multo post haec Euboea ab Atheniensibus defecit. Cum autem Pericles cum Atheniensium exercitu in eam jam trajecisset, ipsi nuntiatum est, Megara defectionem fecisse; et Peloponnesios irruptionem in Atticam facturos; et Atheniensium praesidiarios milites a Megarensibus caesos, illis exceptis, qui Nisaeam confugissent. Megarenses enim, Corinthiis, Sicyoniis, et Epidauriis adscitis, defecerunt. Pericles vero confestim copias ex Euboea reduxit. Postea

vero Lacedaemonii, irruptione facta in Atticae Eleusinem, et Thriasios campos, *eos* populati vastarunt, duce Plistoanacte, Pausaniae Lacedaemoniorum Regis *filio*. Nec ulterius progressi, domum redierunt. Et Athenienses, duce Pericle, in Euboeam rursus trajecerunt, totamque subegerunt. Et reliquas quidem ejus partes, deditione certis conditionibus facta, in fidem ac ditionem receperunt; sed, Hestiaeensibus sede sua pulsis, ipsi agrum tenuerunt.

115. Ex Euboea autem reversi, non multo post cum Lacedaemoniis sociisque tricennalia foedera percusserunt, redditis Nisaea, Achaia, Pegis, et Troezene. Athenienses enim haec tenebant, quae ad Peloponnesios pertinebant. Sexto autem anno bellum inter Samios et Milesios pro Priene est excitatum. Et Milesii, cum armis essent inferiores, ad Athenienses profecti, in Samios invehi coeperunt. Illos autem adjuvabant, et ex ipsa Samo nonnulli homines pri-

τιὰν ἐκ τῆς Εὐβοίας. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ Πελοποννήσιοι τῆς Αττικῆς ἐς Ελευσῖνα καὶ Θρίωζε ἐσβαλόντες, ἐδῄωσαν, Πλειστοάνακτος τοῦ Παυσανίου βασιλέως Λακεδαιμονίων ἡγουμένου. καὶ τοπλέον οὐκέτι προελθόντες, ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου. καὶ Αθηναῖοι πάλιν ἐς Εὔβοιαν διαβάντες, Περικλέους στρατηγοῦντος, κατεστρέψαντο πᾶσαν. καὶ τὴν μὲν ἄλλην ὁμολογίᾳ κατεστήσαντο, Ἑστιαίας δὲ ἐξοικίσαντες, αὐτοὶ τὴν γῆν ἔσχον.

ριέ. Αναχωρήσαντες δὲ ἀπὸ Εὐβοίας, οὐ πολλῷ ὕστερον σπονδὰς ἐποιήσαντο πρὸς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους τριακοντούτεις, ἀποδόντες Νίσαιαν, καὶ Αχαΐαν, καὶ Πηγὰς, καὶ Τροιζῆνα. ταῦτα γὰρ εἶχον Αθηναῖοι Πελοποννησίων. ἕκτῳ δὲ ἔτει Σαμίοις καὶ Μιλησίοις πόλεμος ἐγένετο περὶ Πριήνης· καὶ οἱ Μιλήσιοι ἐλασσούμενοι τῷ πολέμῳ, παρ' Αθηναίους ἐλθόντες, κατεβόων τῶν Σαμίων. ξυνεπελαμβάνοντο δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Σάμου ἄνδρες ἰδιῶται, νεωτε-

ρίσαι βυλόμενοι τὴν πολιτείαν. πλεύσαντες ὖν Ἀθηναῖοι ἐς Σάμον ναυσὶ τεσσαράκοντα, δημοκρατίαν κατέστησαν, κ) ὁμήρους ἔλαβον τῶν Σαμίων, πεντήκοντα μὲν παῖδας, ἴσυς δὲ ἄνδρας, κ) κατέθεντο ἐς Λῆμνον, καὶ φρυρὰν ἐγκαταλιπόντες ἀνεχώρησαν. τῶν δὲ Σαμίων (ἦσαν γάρ τινες οἳ ὐχ ὑπέμειναν, ἀλλ' ἔφυγον ἐς τὴν ἤπειρον) ξυνθέμενοι τῶν ἐν τῇ πόλει τοῖς δυνατωτάτοις κ) Πισσύθνῃ τῷ Ὑστάσπυ ξυμμαχίαν, ὃς εἶχε Σάρδεις τότε, ἐπικύρυς τε ξυλλέξαντες ἐς ἑπτακοσίυς, διέβησαν ὑπὸ νύκτα ἐς τὴν Σάμον. καὶ πρῶτον μὲν τῷ δήμῳ ἐπανέστησαν, κ) ἐκράτησαν τῶν πλείστων· ἔπειτα τοὺς ὁμήρους κλέψαντες ἐκ Λήμνυ τὺς αὐτῶν, ἀπέστησαν, κ) τὺς φρυρὺς τῶν Ἀθηναίων, κ) τὺς ἄρχοντας, οἳ ἦσαν παρὰ σφίσιν, ἐξέδοσαν Πισσύθνῃ. ἐπί τε Μίλητον εὐθὺς παρεσκευάζοντο στρατεύειν. ξυναπέστησαν δὲ αὐτοῖς κ) Βυζάντιοι.

ριϛ'. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ᾔσθοντο, πλεύσαν-

nati, qui rerum novarum ſtudio reipublicae ſtatum immutare cupiebant. Athenienſes igitur cum quadraginta navibus Samum profecti, ſtatum popularem *ibi* conſtituerunt; et obſides a Samiis acceperunt, quinquaginta pueros, totidemque viros, quos in Lemno depoſuerunt; et praeſidio *ibi* relicto diſceſſerunt. Quidam autem ex Samiis (nonnulli enim erant, qui ferre non potuerant, ſed in continentem fugerant) cum potentiſſimis quibusque civibus, qui Sami degebant, et cum Piſſuthne Hyſtaſpis *filio*, qui tunc Sardibus praeerat, inita ſocietate, collectisque ſeptingentis ferme auxiliariis militibus, ſub noctem in Samum trajecerunt. Et primum quidem factionem popularem aggreſſi ſunt, et maximam ejus partem in ſuam poteſtatem redegerunt: deinde vero, ſuis obſidibus ex Lemno ſurreptis, defecerunt; et Athenienſium praeſidium, et praefectos, quos penes ſe habebant, Piſſuthnae tradiderunt. Expeditionem etiam in Miletum ſtatim parare coeperunt. Cum illis autem et Byzantii defectionem fecerunt.

116. Athenienſes vero his auditis, cum

ſexaginta navibus adverſus Samum profecti; harum quidem ſexdecim navibus non ſunt uſi: (aliae enim in Cariam iverant, ut Phoenicum naves ſpecularentur; aliae vero in Chium, et Lesbum, ut auxilia inde evocarent) quatuor vero et quadraginta navibus, Pericle duce, cum novem collegis, ad inſulam Tragiam cum Samiorum ſeptuaginta navibus, (in quarum numero erant viginti, quae milites vehebant, omnes autem Mileto veniebant) pugnarunt; et Athenienſes victores fuerunt. Poſtea vero auxilium ipſis tulerunt quadraginta naves Athenis profectae, et Chiorum ac Lesbiorum xxv. Et exſcenſu e navibus in terram facto, pugnaque pedeſtri victores, urbem tribus munitionibus ſimul etiam a mari obſederunt. Pericles vero ſumtis ſexaginta navibus ex iis, quae erant in ſtatione, Caunum verſus, et in Cariam quam celerrime contendit, quia nuncium acceperat, Phoenicum naves contra ſe navigare. Jam enim et Steſagoras Samo abierat cum quinque na-

τες ναυσὶν ἑξήκοντα ἐπὶ Σάμου, ταῖς μὲν ἑκκαίδεκα τῶν νεῶν ὐκ ἐχρήσαντο· (ἔτυχον γὰρ αἱ μὲν, ἐπὶ Καρίας ἐς προσκοπὴν τῶν Φοινιςῶν νεῶν οἰχόμεναι, αἱ δ᾽ ἐπὶ Χίυ καὶ Λέσβυ, περιαγγέλλυσαι βοηθεῖν) τεσσαράκοντα δὲ ναυσὶ κὴ τέσσαρσι, Περικλέυς δεκάτυ αὐτῦ ςρατηγῦντος, ἐναυμάχησαν πρὸς Τραγία τῇ νήσῳ, Σαμίων ναυσὶν ἑβδομήκοντα, ὧν ἦσαν αἱ εἴκοσι ςρατιώτιδες· ἔτυχον δὲ αἱ πᾶσαι ἀπὸ Μιλήτυ πλέυσαι. κὴ ἐνίκων Αθηναῖοι. ὕςερον δὲ αὐτοῖς ἐβοήθησαν ἐκ τῶν Αθηνῶν νῆες τεσσαράκοντα, κὴ Χίων κὴ Λεσβίων πέντε καὶ εἴκοσι, καὶ ἀποβάντες ἐς τὴν γῆν, καὶ κρατοῦντες τῷ πεζῷ, ἐπολιόρκουν τρισὶ τείχεσι τὴν πόλιν, καὶ ἐκ θαλάσσης ἅμα. Περικλῆς δὲ, λαβὼν ἑξήκοντα ναῦς ἀπὸ τῶν ἐφορμουσῶν, ᾤχετο κατὰ τάχος ἐπὶ Καύνου καὶ Καρίας, ἐσαγγελθέντων ὅτι Φοίνισσαι νῆες ἐπ᾽ αὐτοὺς πλέουσιν. ᾤχετο γὰρ κὴ ἐκ τῆς Σάμυ πέντε ναυσὶ

Στησαγόρας, καὶ ἄλλοι ἐπὶ τὰς Φοινίσσας.

ριζ΄. Ἐν τούτῳ δὲ οἱ Σάμιοι ἐξαπιναίως ἔκπλουν ποιησάμενοι, ἀφράκτῳ τῷ στρατοπέδῳ ἐπιπεσόντες, τάς τε προφυλακίδας ναῦς διέφθειραν, καὶ ναυμαχοῦντες τὰς ἀνταναγομένας ἐνίκησαν, καὶ τῆς θαλάσσης τῆς καθ' ἑαυτοὺς ἐκράτησαν ἡμέρας περὶ τεσσαρεσκαίδεκα, καὶ ἐσεκομίσαντο καὶ ἐξεκομίσαντο ἃ ἐβούλοντο. ἐλθόντος δὲ Περικλέους, πάλιν ταῖς ναυσὶ κατεκλείσθησαν· καὶ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ὕστερον προσεβοήθησαν τεσσαράκοντα μὲν αἱ μετὰ αἱ Θουκυδίδου καὶ Ἄγνωνος καὶ Φορμίωνος νῆες, εἴκοσι δὲ μετὰ Τληπολέμου καὶ Ἀντικλέους· ἐκ δὲ Χίου καὶ Λέσβου, τριάκοντα. καὶ ναυμαχίαν μέν τινα βραχεῖαν ἐποιήσαντο οἱ Σάμιοι· ἀδύνατοι δὲ ὄντες ἀντισχεῖν, ἐξεπολιορκήθησαν ἐννάτῳ μηνὶ, καὶ προσεχώρησαν ὁμολογίᾳ, τεῖχός τε καθελόντες, καὶ ὁμήρους δόντες, καὶ ναῦς παραδόντες, καὶ χρήματα τὰ ἀναλωθέντα κατὰ χρόνους ταξάμενοι ἀποδοῦναι. ξυνέβησαν δὲ καὶ

vibus, et alii adverſus Phoenicum claſſem.

117. Interea vero Samii, repentina eruptione navibus facta, caſtraque nullis munitionibus ſepta aggreſſi, naves, quae pro caſtris manebant in ſtatione, profligarunt; et caeteras, quae contra *ſe* in aciem eductae fuerant, proelio navali ſuperarunt; et mare finibus ſuis proximum per quatuordecim ferme dies in ſua poteſtate tenuerunt; et quaecunque voluerunt, importarunt, et exportarunt. Sed, reverſo Pericle, navibus iterum concluſi fuerunt. Poſtea vero Athenis et aliae quadraginta naves cum Thucydide, Agnone, et Phormione, ſuis ſubſidio venerunt; et viginti cum Tlepolemo et Anticle, et ex Chio ac Lesbo triginta. Samii autem quandam quidem navalem parvam pugnam commiſerunt: ſed, cum reſiſtere non poſſent, nono menſe expugnati ſunt, et Athenienſibus ſeſe his conditionibus dediderunt, ut *urbis* muros demolirentur, obſides darent, naves traderent, et pecunias, quae *in bellum* fuerant impenſae, certis ſtatisque temporibus perſolverent, prout ipſis imperatum fuerat. Byzantii quoque compoſitionem *cum Athenienſibus* ea conditione

fecerunt, ut illorum imperio, ſicut ante, parerent.

118. Jam vero non multis poſt haec annis acciderunt ea, quae ſupra commemoravi; ea *videlicet*, quae cum Corcyraeis, et Potidaeatis ſunt geſta, et quaecunque interea hujus belli cauſa eſſe coeperunt. Haec autem omnia, quae Graeci vel inter ſe, vel adverſus barbarum geſſerunt, intra quinquaginta ferme annos geſta ſunt, a diſceſſu Xerxis usque ad hujus belli initium. Quorum annorum ſpatio Athenienſes imperium confirmarunt, et ipſi in magnam potentiam provecti ſunt. Lacedaemonii vero, quamvis *hoc* intelligerent, *tamen eos* non impediebant, niſi aliquatenus, majoremque temporis partem ab armis abſtinuerunt, (tum quod vel ante ad bella ſuſcipienda non admodum celeres eſſent, niſi cogerentur, tum etiam quod bellis domeſticis *tunc* impedirentur) priusquam Athenienſium potentia aperte creſcere coepiſſet, ipſique ſuos ſocios jam aggredi auſi fuiſſent. Tunc enim rem non amplius ferendam judicarunt: ſed hoc bellum omni ſtudio ſibi ſuſcipiendum, totisque viribus in hoc incumbendum, operamque

Βυζάντιοι, ὥσπερ καὶ πρότερον ὑπήκοοι εἶναι.

ριή. Μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη γίγνεται οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον τὰ προειρημένα, τά τε Κερκυραϊκὰ, καὶ τὰ Ποτιδαιατικὰ, καὶ ὅσα πρόφασις μεταξὺ τοῦδε τοῦ πολέμου κατέστη. ταῦτα δὲ ξύμπαντα ὅσα ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες πρός τε ἀλλήλους, καὶ τὸν βάρβαρον, ἐγένετο ἐν ἔτεσι πεντήκοντα μάλιστα, μεταξὺ τῆς τε Ξέρξου ἀναχωρήσεως, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦδε τοῦ πολέμου· ἐν οἷς Ἀθηναῖοι τήν τε ἀρχὴν ἐγκρατεστέραν κατεστήσαντο, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ μέγα ἐχώρησαν δυνάμεως. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι αἰσθόμενοι, οὔτε ἐκώλυον, εἰ μὴ ἐπὶ βραχὺ, ἡσύχαζόν τε τοπλέον τοῦ χρόνου· (ὄντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ μὴ ταχεῖς ἰέναι ἐς τοὺς πολέμους, εἰ μὴ ἀναγκάζοιντο, τὸ δέ τι καὶ πολέμοις οἰκείοις ἐξειργόμενοι) πρὶν δὴ ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων σαφῶς ἤρετο, καὶ τῆς ξυμμαχίας αὐτῶν ἥπτοντο. τότε δὲ οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο, ἀλλ' ἐπιχειρητέα ἐδόκει εἶναι

πάσῃ προθυμίᾳ, καὶ καθαιρετέα ἡ ἰσχὺς, ἣν δύνωνται, ἀραμένοις τόνδε τὸν πόλεμον. αὐτοῖς μὲν οὖν τοῖς Λακεδαιμονίοις διέγνωστο λελύσθαι τε τὰς σπονδὰς, καὶ τοὺς Αθηναίους ἀδικεῖν· πέμψαντες δὲ ἐς Δελφοὺς, ἐπηρώτων τὸν θεὸν εἰ πολεμοῦσιν ἄμεινον ἔσται. ὁ δὲ ἀνεῖλεν αὐτοῖς, ὡς λέγεται, κατὰ κράτος πολεμοῦσι νίκην ἔσεσθαι· καὶ αὐτὸς ἔφη ξυλλήψεσθαι, καὶ παρακαλούμενος καὶ ἄκλητος.

ρισ´. Αὖθις δὲ τοὺς ξυμμάχους παρακαλέσαντες, ψῆφον ἐβούλοντο ἐπαγαγεῖν εἰ χρὴ πολεμεῖν. καὶ ἐλθόντων τῶν πρεσβέων ἀπὸ τῆς ξυμμαχίας, καὶ ξυνόδου γενομένης, οἵ τε ἄλλοι εἶπον ἃ ἐβούλοντο, κατηγοροῦντες οἱ πλείους τῶν Αθηναίων, καὶ τὸν πόλεμον ἀξιοῦντες γενέσθαι· καὶ οἱ Κορίνθιοι, δεηθέντες μὲν καὶ κατὰ πόλεις πρότερον ἑκάστων ἰδίᾳ ὥστε ψηφίσασθαι πόλεμον, δεδιότες περὶ τῇ Ποτιδαίᾳ μὴ προδιαφθαρῇ· παρόντες δὲ καὶ τότε, καὶ τελευταῖοι ἐπελθόντες, ἔλεγον τοιάδε.

dandam censuerunt, ut *illorum*, si possent, potentiam everterent. Lacedaemonii igitur apud se quidem statuerant foedera esse fracta, et Athenienses injuste facere. Sed *tamen*, *legatis* Delphos missis, Deum interrogarunt, an res sibi feliciter esset successura, si bellum susciperent. Ille vero (ut aiunt) ipsis respondit, illos, si totis viribus bellum gererent, fore victores. Quinetiam dixit, se et vocatum et non vocatum ipsis adfuturum, *opemque* laturum.

119. Rursus autem socios accitos in suffragia mittere volebant, ut de bello decernerent, utrum gerendum esset necne. Cum autem legati a sociis missi venissent, et concilium haberetur, cum alii dixerunt, quae voluerunt, accusantes plerique Athenienses, et bellum suscipiendum censentes; tum etiam Corinthii, et antea singulas civitates separatim precati, ut suis suffragiis bellum decernerent, (quia Potidaeae metuebant, ne prius everteretur:) tunc et jam praesentes, et postremo loco in medium prodeuntes, habuerunt hanc orationem.

120. 'De Lacedaemoniis, o socii, non 'amplius conqueri possemus, quasi nec ipsi 'bellum decreverint, neque nos nunc ad 'hoc *ipsum nostris suffragiis comprobandum* 'convocarint. Decet enim eos, qui praesunt '*aliis*, quemadmodum ab his maxime co-'luntur, et caeteris anteponuntur, sic etiam 'publicis eorum commodis aeque consule-'re, atque suis ipsorum privatis commodis 'consulunt. Quotquot vero de nobis com-'mercium cum Atheniensibus jam habue-'runt, non sunt admonendi, ut ab illis ca-'veant: sed illos potius, qui loca mediter-'ranea incolunt, nec in locis maritimis ha-'bitant, scire oportet, *ipsos*, nisi hominibus 'loca maritima incolentibus opem ferant, 'majore cum difficultate fructus, quos anni 'tempora ferunt, *in suas urbes* comporta-'turos, et vicissim *commodorum*, quae maris 'usus continenti suppeditat, perceptionem 'difficiliorem habituros. Nec *oportet* eos 'malos esse judices rerum, quae nunc di-'cuntur, quasi ad ipsos minime pertineant; 'at existimare, si res hominum oram mari-'timam incolentium neglexerint, calamita-'tem istam ad se quoque tandem perventu-'ram; et nunc de se non minus, *quam de a-*

ρκ΄. ‘ΤΟΥΣ μὲν Λακεδαιμονίους, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, οὐκ ἂν ἔτι αἰτιασαίμεθα ὡς οὐ καὶ αὐτοὶ ἐψηφισμένοι τὸν πόλεμόν εἰσι, καὶ ἡμᾶς ἐς τοῦτο νῦν ξυνήγαγον. χρὴ γὰρ τοὺς ἡγεμόνας, τὰ ἴδια ἐξ ἴσου νέμοντας, τὰ κοινὰ προσκοπεῖν, ὥσπερ καὶ ἐν ἄλλοις ἐκ πάντων προτιμῶνται. ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν Ἀθηναίοις ἤδη ἐνηλλάγησαν, οὐχὶ διδαχῆς δέονται ὥστε φυλάξασθαι αὐτούς· τοὺς δὲ τὴν μεσόγειαν μᾶλλον καὶ μὴ ἐν πόρῳ κατῳκημένους, εἰδέναι χρὴ, ὅτι τοῖς κάτω ἢν μὴ ἀμύνωσι, χαλεπωτέραν ἕξουσι τὴν κατακομιδὴν τῶν ὡραίων, καὶ πάλιν ἀντίληψιν ὧν ἡ θάλασσα τῇ ἠπείρῳ δίδωσι· καὶ τῶν νῦν λεγομένων μὴ κακοὺς κριτὰς, ὡς μὴ προσηκόντων, εἶναι, προσδέχεσθαι δέ ποτε, εἰ τὰ κάτω πρόοιντο, κἂν μέχρι σφῶν τὸ δεινὸν προελθεῖν, καὶ περὶ αὐτῶν οὐχ ἧσσον

„ νῦν βουλεύεσθαι. διόπερ καὶ μὴ ὀκνεῖν
„ δεῖ αὐτοὺς τὸν πόλεμον ἀντ' εἰρήνης με-
„ ταλαμβάνειν. ἀνδρῶν γὰρ σωφρόνων μέν
„ ἐστιν, εἰ μὴ ἀδικοῖντο, ἡσυχάζειν· ἀγα-
„ θῶν δὲ, ἀδικουμένους, ἐκ μὲν εἰρήνης, πο-
„ λεμεῖν, εὖ δὲ παραχὸν, ἐκ πολέμου πά-
„ λιν ξυμβῆναι· καὶ μήτε τῇ κατὰ πό-
„ λεμον εὐτυχίᾳ ἐπαίρεσθαι, μήτε τῷ
„ ἡσύχῳ τῆς εἰρήνης ἡδόμενον ἀδικεῖσθαι.
„ ὅ,τε γὰρ διὰ τὴν ἡδονὴν ὀκνῶν, τάχιστ'
„ ἂν ἀφαιρεθείη τῆς ῥᾳστώνης τὸ τερπνὸν,
„ δι' ὅπερ ὀκνεῖ, εἰ ἡσυχάζοι· ὅ,τε ἐν πο-
„ λέμῳ εὐτυχίᾳ πλεονάζων, οὐκ ἐντεθύ-
„ μηται θράσει ἀπίστῳ ἐπαιρόμενος. πολ-
„ λὰ γὰρ κακῶς γνωσθέντα, ἀβουλοτέρων
„ τῶν ἐναντίων τυχόντα κατωρθώθη· καὶ
„ ἔτι πλείω ἃ καλῶς δοκοῦντα βουλευθῆ-
„ ναι, εἰς τοὐναντίον αἰσχρῶς περιέστη. ἐν-
„ θυμεῖται γὰρ οὐδεὶς ὅμοια τῇ πίστει, καὶ
„ ἔργῳ ἐπεξέρχεται, ἀλλὰ μετ' ἀσφαλεί-

' *liis* consultare. Quamobrem etiam non o-
' portet eos segnes esse ad bellum pro pace
' sumendum. Nam virorum quidem mode-
' storum est, quiescere; nisi lacessantur inju-
' ria: fortium vero, si injuria afficiantur, pa-
' cem cum bello commutare; sed si favore
' divino freti rem feliciter gesserint, bello
' deposito, paceque facta, in gratiam redire.
' Nec *oportet quemquam* felici bellorum suc-
' cessu extolli, neque pacis tranquillitate ac
' voluptate captum injurias perferre. Qui
' enim propter voluptatem, *quam ex pacis*
' *otio percipit*, a bello abhorret, is, si quies-
' cat, celerrime privabitur hac tranquillita-
' tis *otiique* jucunditate, propter quam otio
' ac desidiae indulgens ab armis abhorret.
' Qui etiam felici rerum successu in bellis
' insolescit, is se audacia infida efferri non
' animadvertit. Multa enim male consulta,
' quum hostes inconsultiores nacta sunt, fe-
' licem exitum habuerunt: et longe plura,
' quae recte consulta videbantur, contra tur-
' piter ceciderunt. Nemo enim eodem ani-
' mi impetu res gerendas exsequitur, quo in
' ipsa consultatione de his deliberat, fiducia
' fretus, *metuque vacans*: sed cum securita-

'te quidem *audacter de rebus futuris* de-'cernimus; at in ipsa rerum administratio-'ne, cum metu deficimus.

121. 'Nos vero, qui et injuriam passi 'sumus, et multa crimina habemus, quae '*Atheniensibus* objiciamus, nunc bellum ex-'citamus: et postquam Athenienses ulti 'fuerimus, hoc opportune deponemus. Mul-'tis autem de causis verisimile est, nos fore 'victores: primum quidem, quia et nume-'ro, et rerum bellicarum peritia praesta-'mus: deinde vero, quia pariter omnes ad 'imperata faciendum imus. Classem autem, 'qua *illi multum* pollent, instruemus cum 'ex privatis facultatibus, quas singuli pro 'rata parte conferent, tum etiam ex Del-'phicis et Olympicis pecuniis. Nam pecu-'niam mutuati, peregrinos illorum nautas 'majori mercede *proposita* subducere possu-'mus. Atheniensium enim copiae sunt ma-'gis mercenariae, quam domesticae; sed 'nostris hoc minus contingit, siquidem plus 'corporibus, quam pecuniis pollent. Quod 'si *nostrorum hostium copiae* vel unico na-'vali proelio superatae fuerint; ut verisimi-'le est, capientur. Sed si *nobis* resistant, nos

' ας μὲν δοξάζομεν, μετὰ δέους δὲ ἐν τῷ ἔργῳ
' ἐλλείπομεν.

ρκα΄. ' Ἡμεῖς δὲ νῦν καὶ ἀδικούμενοι
' τὸν πόλεμον ἐγείρομεν, καὶ ἱκανὰ ἔχον-
' τες ἐγκλήματα· καὶ ὅταν ἀμυνώμεθα
' Ἀθηναίους, καταθησόμεθα αὐτὸν ἐν και-
' ρῷ. κατὰ πολλὰ δὲ ἡμᾶς εἰκὸς ἐπι-
' κρατῆσαι, πρῶτον μὲν, πλήθει προῦ-
' χοντας καὶ ἐμπειρίᾳ πολεμικῇ, ἔπει-
' τα ὁμοίως πάντας ἐς τὰ παραγγελλό-
' μενα ἰόντας. ναυτικόν τε, ᾧ ἰσχύουσιν, ἀ-
' πὸ τῆς ὑπαρχούσης τε ἑκάστοις οὐσίας
' ἐξαρτυσόμεθα, καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Δελφοῖς
' καὶ Ὀλυμπίᾳ χρημάτων. δάνεισμα γὰρ
' ποιησάμενοι, ὑπολαβεῖν οἷοί τ' ἐσμὲν μι-
' σθῷ μείζονι τοὺς ξένους αὐτῶν ναυβάτας.
' ὠνητὴ γὰρ Ἀθηναίων ἡ δύναμις μᾶλλον
' ἢ οἰκεία· ἡ δὲ ἡμετέρα ἧσσον ἂν τοῦτο
' πάθοι, τοῖς σώμασι τοπλέον ἰσχύουσα ἢ
' τοῖς χρήμασι. μιᾷ τε νίκῃ ναυμαχίας
' κατὰ τὸ εἰκὸς ἁλίσκοιται· εἰ δ' ἀν-

' τίχοιεν, μελετήσομεν καὶ ἡμεῖς ἐν πλέ-
'ονι χρόνῳ τὰ ναυτικά. καὶ ὅταν τὴν ἐ-
' πιςήμην ἐς τὸ ἴσον καταςήσωμεν, τῇ γε
' εὐψυχίᾳ δήπου περιεσόμεθα. ὃ γὰρ ἡ-
' μεῖς φύσει ἔχομεν ἀγαθὸν, ἐκείνοις οὐκ
' ἂν γένοιτο διδαχῇ. ὃ δ' ἐκεῖνοι ἐπιςή-
' μῃ προὔχουσι, καθαιρετέον ἡμῖν ἐςι με-
' λέτῃ. χρήματα δ' ὥς' ἔχειν ἐς αὐτὰ,
' οἴσομεν. ἢ δεινὸν ἂν εἴη εἰ οἱ μὲν ἐκεί-
' νων ξύμμαχοι ἐπὶ δουλείᾳ τῇ αὐτῶν φέ-
' ροντες οὐκ ἀπεροῦσιν, ἡμεῖς δ' ἐπὶ τῷ
' τιμωρούμενοι τοὺς ἐχθροὺς καὶ αὐτοὶ ἅμα
' σώζεσθαι, οὐκ ἄρα δαπανήσομεν, καὶ ἐπὶ
' τῷ μὴ ὑπ' ἐκείνων αὐτὰ ἀφαιρεθέντες
' αὐτοῖς τούτοις κακῶς πάσχειν.

ρκϐ'. ' Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλαι ὁδοὶ
' τοῦ πολέμου ἡμῖν, ξυμμάχων τε ἀπόςα-
' σις, μάλιςα παραίρεσις οὖσα τῶν προσό-
' δων, αἷς ἰσχύουσι, καὶ ἐπιτειχισμὸς τῇ
' χώρᾳ, ἄλλά τε ὅσα οὐκ ἄν τις νῦν προϊ-
' δοι. ἥκιςα γὰρ πόλεμος ἐπὶ ῥητοῖς χω-

'etiam interposito majori temporis spatio 'res nauticas meditabimur, quum autem 'parem *illis* scientiam fuerimus assequuti, 'animi certe fortitudine superiores erimus. 'Nam bonum, quod nos natura insitum ha- 'bemus, hoc illi disciplina nunquam adi- 'piscentur. Id vero, in quo illi propter sci- 'entiam praestant, meditatione nobis est su- 'perandum. Pecunias etiam conferemus, ut '*satis* habeamus ad ipsas *res nauticas pa-* '*randas, et classem instruendam.* Alioqui fa- 'cinus indignum fuerit, si illorum quidem 'socii, ut servitutem ipsis serviant, pecunias 'conferre non abnuant: nos vero, ut ho- 'stes ulciscamur, et nos ipsi simul servemur, 'nullas pecunias consumere velimus; et ne 'his *pecuniis* ab illis privati, his ipsis male 'mulctemur.

122. 'Adsunt nobis praeterea aliae quo- 'que belli gerendi viae: et sociorum de- 'fectio, quae est praecipua ratio, quae illo- 'rum proventus subtrahere potest, in qui- 'bus sita est ipsorum potentia; et aedifica- 'tio munitionum, quae illorum agrum op- 'pugnent; et multa alia, quae nullus jam

‘ prospicere posset. Belli enim progressus ‘ nulla certa lege fiunt: sed ipsum per se, ‘ in singulis occasionibus oblatis, *ex tempo-* ‘ *re* multa comminiscitur. In quo is quidem, ‘ qui in eo moderate se gerit, constantior *ac* ‘ *tutior* existit: is vero, qui in eo irascitur, ‘ non leviter offendit. Cogitemus autem, si ‘ singulis quidem nostrum cum paribus ad- ‘ versariis de agri finibus esset controversia, ‘ hoc ferendum esse: jam vero Athenienses ‘ et adversus nos universos satis virium ha- ‘ bent, et adversus singulas civitates, vires ‘ longe majores habent. Quare nisi et fre- ‘ quentes, et per nationes, et per singulas ci- ‘ vitates uno consensu ipsos propulsemus; ‘ nos divisos sine labore in suam potestatem ‘ redigent. Et victoriam, licet hoc alicui sit ‘ futurum auditu molestum, *is tamen* sciat ‘ nihil aliud, quam servitutem manifeste *no-* ‘ *bis* allaturam. Quod vel dubia oratione ‘ commemorare turpe est Peloponneso, et ‘ tot urbes ab una vexari. Qua in re aut ‘ merito pati, aut propter ignaviam *haec* ‘ perferre, et a majoribus, qui Graeciam li- ‘ beraverunt, degenerare videbimur. Nos

‘ ρεῖ, αὐτὸς δὲ ἀφ᾽ αὑτοῦ τὰ πολλὰ τε-
‘ χνᾶται πρὸς τὸ παρατυγχάνον. ἐν ᾧ
‘ ὁ μὲν εὐοργήτως αὐτῷ προσομιλήσας, βε-
‘ βαιότερος· ὁ δὲ ὀργισθεὶς περὶ αὐτὸν, οὐκ
‘ ἐλάσσω πταίει. ἐνθυμώμεθα δὲ καὶ ὅτι
‘ εἰ μὲν ἡμῶν ἦσαν ἑκάστοις πρὸς ἀντιπά-
‘ λους περὶ γῆς ὅρων διαφοραὶ, οἰστὸν ἂν ἦν·
‘ νῦν δὲ πρὸς ξύμπαντάς τε ἡμᾶς Ἀθη-
‘ ναῖοι ἱκανοὶ, καὶ κατὰ πόλιν ἔτι δυνατώ-
‘ τεροι. ὥστε εἰ μὴ καὶ ἀθρόοι, καὶ κατὰ ἔθνη,
‘ καὶ ἕκαστον ἄστυ μιᾷ γνώμῃ ἀμυνούμεθα
‘ αὐτοὺς, δίχα γε ὄντας ἡμᾶς ἀπόνως χει-
‘ ρώσονται· καὶ τὴν ἧσσαν, εἰ καὶ δεινόν τῳ
‘ ἀκοῦσαι, ἴστω οὐκ ἄλλο τι φέρουσαν ἢ ἄν-
‘ τικρυς δουλείαν. ὃ καὶ λόγῳ ἐνδοιασθῆναι
‘ αἰσχρὸν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ πόλεις το-
‘ σάσδε ἀπὸ μιᾶς κακοπαθεῖν. ἐν ᾧ ἢ δι-
‘ καίως δοκοῖμεν ἂν πάσχειν, ἢ διὰ δειλί-
‘ αν ἀνέχεσθαι, καὶ τῶν πατέρων χείρους
‘ φαίνεσθαι, οἳ τὴν Ἑλλάδα ἠλευθέρω-
‘ σαν· ἡμεῖς δὲ οὐδ᾽ ἡμῖν αὐτοῖς βεβαιοῦμεν

' αὐτὸ, τύραννον δὲ ἐῶμεν ἐγκαθεςάναι πό-
' λιν, τοὺς δ' ἐν μιᾷ μονάρχους ἀξιοῦμεν κα-
' ταλύειν. καὶ οὐκ ἴσμεν ὅπως τάδε τριῶν
' τῶν μεγίςων ξυμφορῶν οὐκ ἀπήλλακται,
' ἀξυνεσίας, ἢ μαλακίας, ἢ ἀμελείας. οὐ
' γὰρ δὴ πεφευγότες ταῦτα, ἐπὶ τὴν
' πλείςους δὴ βλάψασαν καταφρόνησιν κε-
' χωρήκατε· ἢ ἐκ τοῦ πολλοὺς σφάλλειν,
' τὸ ἐναντίον ὄνομα ἀφροσύνη μετωνόμα-
' ςαι.

ρκγ'. ' Τὰ μὲν οὖν προγεγενημένα τί
' δεῖ μακρότερον ἢ ἐς ὅσον τοῖς νῦν ξυμφέ-
' ρει, αἰτιᾶσθαι; περὶ δὲ τῶν ἔπειτα μελ-
' λόντων τοῖς παροῦσι βοηθοῦντας χρὴ ἐπι-
' ταλαιπωρεῖν. πάτριον γὰρ ἡμῖν ἐκ τῶν
' πόνων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι, καὶ μὴ μετα-
' βάλλειν τὸ ἔθος, εἰ ἄρα πλούτῳ τε νῦν
' καὶ ἐξουσίᾳ ὀλίγον προφέρετε. οὐ γὰρ δί-
' καιον, ἃ τῇ ἀπορίᾳ ἐκτήθη, τῇ περιουσίᾳ
' ἀπολέσθαι· ἀλλὰ θαρσοῦντας ἰέναι κατὰ
' πολλὰ ἐς τὸν πόλεμον, τοῦ τε θεοῦ χρή-

'vero ne nobis quidem ipſis hoc, *atque libertatem iſtam* ſtabilimus: ſed civitatem 'quidem inter *nos ipſos* tyrannum fieri ſinimus: tyrannos vero, qui ſunt in una civitate, de medio tollere volumus. Nec intelligimus haec tribus maximis vitiis non 'carere, imprudentia, et ignavia, et negligentia. Nec enim ab iſtis *vitiis* alieni, 'acceſſiſtis ad contemtionem, quae plurimos jam laeſit: quae quia multos in errorem induxit, contrario nomine ſtultitia eſt 'appellata.

123. 'Sed quid opus eſt de praeteritis 'conqueri diutius, quam quatenus rebus 'praeſentibus expedit? At futurorum cauſa, rebus praeſentibus, opem ferre, et labores praeterea ſubire oportet. Nobis enim patrium eſt, virtutes, *opumque commoda*, laboribus parare: nec mores mutare *vos decet*, licet divitiis ac potentia nunc 'aliquantum *illos* ſuperetis. Nam non eſt 'aequum, res paupertate partas, divitiis 'perdi. Sed *oportet nos* confidenter ad *hoc* 'bellum ire, cum multis aliis de cauſis, tum 'propter Dei oraculum, et auxilium, quod

'se nobis laturum promisit, tum etiam quia 'tota reliqua Graecia, partim metu, par- 'tim utilitate nos adjuvabit. Nec foedera 'priores rumpetis: (quae vel ipse Deus, qui 'bellum fieri jubet, violata censet) sed po- 'tius foederibus ruptis opem feretis. Non 'enim qui vim illatam propulsant: sed qui 'priores aliis vim inferunt, foedera rum- 'punt.

124. 'Quamobrem cum omnibus de cau- 'sis bellum vobis honeste suscipere liceat, 'et nos communiter haec suadeamus, si mo- 'do certissimum *est*, haec et rebus publicis 'et privatis conducere; cum Potidaeatis, 'qui sunt Dorienses, et qui ab Ionibus ob- 'sidentur, (quod olim contra fiebat) opem 'ferre, tum etiam *pristinam* aliorum liber- 'tatem recuperare ne cunctemini: quia res 'nostrae nullam exspectationem amplius 'patiuntur, qua alios quidem, jam injuriis 'affici, alios vero (si cognitum fuerit, nos 'concilium quidem habuisse, sed tamen in- 'jurias illatas propulsare ausos non esse) 'non multo post idem pati sinamus. Sed exi- 'stimantes, viri socii, vos ad *hanc belli suf-*

' σαντος, καὶ αὐτοῦ ὑποχομένου ξυλλή-
' ψεσθαι· καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἁπάσης
' ξυναγωνιουμένης, τὰ μὲν, φόβῳ, τὰ δὲ,
' ὠφελείᾳ. σπονδάς τε οὐ λύσετε πρότεροι
' (ἅς γε καὶ ὁ θεὸς, κελεύων πολεμεῖν, νο-
' μίζει παραβεβάσθαι) ἠδικημέναις δὲ μᾶλ-
' λον βοηθήσετε. λύουσι γὰρ οὐχ οἱ ἀμυνό-
' μενοι, ἀλλ' οἱ πρότεροι ἐπιόντες.

ρκδ'. ' Ὥστε πανταχόθεν καλῶς ὑπάρ-
' χον ὑμῖν πολεμεῖν, καὶ ἡμῶν κοινῇ τάδε
' παραινούντων, εἴπερ βεβαιότατον τὸ ταὐ-
' τὰ ξυμφέροντα καὶ πόλεσι καὶ ἰδιώταις εἶ-
' ναι, μὴ μέλλετε Ποτιδαιάταις τε ποι-
' εῖσθαι τιμωρίαν, οὖσι Δωριεῦσι, καὶ ὑπὸ
' Ἰώνων πολιορκουμένοις, (οὗ πρότερον ἦν τοὐ-
' ναντίον) καὶ τῶν ἄλλων μετελθεῖν τὴν
' ἐλευθερίαν. ὡς οὐκέτι ἐνδέχεται περιμέ-
' νοντας, τοὺς μὲν, ἤδη βλάπτεσθαι, τοὺς
' δ', εἰ γνωσθησόμεθα ξυνελθόντες μὲν,
' ἀμύνεσθαι δὲ οὐ τολμῶντες, μὴ πολὺ ὕ-
' στερον τὸ αὐτὸ πάσχειν· ἀλλὰ νομίσαν-

' τες ἐπ' ἀνάγκην ἀφῖχθαι, ὦ ἄνδρες ξύμ-
' μαχοι, καὶ ἅμα τάδε ἄριςα λέγεσθαι,
' ψηφίσασθε δὴ τὸν πόλεμον· μὴ φοβηθέν-
' τες τὸ αὐτίκα δεινὸν, τῆς δ' ἀπ' αὐτῦ
' διὰ πλείονος εἰρήνης ἐπιθυμήσαντες· (ἐκ
' πολέμυ μὲν γὰρ εἰρήνη μᾶλλον βεβαιῦ-
' ται· ἀφ' ἡσυχίας δὲ μὴ πολεμῆσαι, ὐχ
' ὁμοίως ἀκίνδυνον) καὶ τὴν καθεςηκυῖαν ἐν
' τῇ Ἑλλάδι πόλιν τύραννον ἡγησάμενοι
' ἐπὶ πᾶσιν ὁμοίως καθεςάναι, ὥςε τῶν
' μὲν ἤδη ἄρχειν, τῶν δὲ, διανοεῖσθαι, πα-
' ραςησώμεθα ἐπελθόντες. καὶ αὐτοί τε
' ἀκινδύνως τολοιπὸν οἰκῶμεν, καὶ τὺς νῦν
' δεδουλωμένους Ἕλληνας ἐλευθερώσωμεν.'
Τοιαῦτα μὲν οἱ Κορίνθιοι εἶπον.

ρκέ. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐπειδὴ ἀφ' ἁπάντων ἤκυσαν γνώμην, ψῆφον ἐπήγαγον τοῖς ξυμμάχοις ἅπασιν, ὅσοι παρῆσαν ἑξῆς, καὶ μείζονι καὶ ἐλάσσονι πόλει· καὶ τὸ πλῆθος ἐψηφίσαντο πολεμεῖν. δεδογμένον δὲ αὐτοῖς, εὐθὺς μὲν ἀδύναλα ἦν ἐπι-

'*cipiendi* necessitatem devenisse, simul eti-
'am haec, quae a nobis dicuntur, optima
'esse, bellum jam decernite: non metuen-
'tes praesentem asperitatem; sed pacis, quae
'diuturnior ex eo est sequutura, cupiditate
'flagrantes: (nam bello quidem pax magis
'confirmatur; at propter pacis cupiditatem
'bellum gerere nolle, non pariter periculo
'caret) existimantes etiam civitatem, quae
'in Graecia se tyrannum constituit, aequa-
'liter in omnes esse constitutam, ita ut aliis
'quidem jam imperet, aliis vero imperare
'cogitet, *eam* armis illatis in ditionem ac
'potestatem nostram redigamus; et tum nos
'ipsi sine periculis in posterum vivamus,
'tum etiam Graecos, in servitutem nunc
'redactos, in libertatem vindicemus.' Co-
rinthii quidem haec dixerunt.

125. Lacaedaemonii vero, auditis omnium sententiis, omnibus sociis, qui aderant ordine, majori pariter, et minori civitati, suffragii ferendi potestatem fecerunt. Et major illorum pars bellum gerendum esse decrevit. Quamvis autem illi hoc apud se constituissent, statim tamen bellum suscipe-

re non potuerunt, quod essent imparati: sed singuli res, quae forent utiles, parandas, nec ullam moram interponendam censuerunt. Veruntamen in hoc rerum necessariarum apparatu non integer annus est consumtus: sed minus, antequam in Atticam irrumperent, et bellum aperte susciperent.

126. Interea vero legatos ad Athenienses miserunt, ut de illorum injuriis conquererentur, ut quam maximam et speciosissimam belli gerendi causam haberent, si illi nulla in re sibi morem gerere voluissent. Ac primum quidem Lacedaemonii, legatis ad Athenienses missis, imperarent, ut Deae piaculum *urbe* pellerent. Piaculum vero hujusmodi fuit. Cylon *quidam* Atheniensis fuit, vir, qui in ludis Olympiacis vicerat, inter veteres et generis nobilitate florens, et opibus potens. Uxorem autem duxerat filiam Theagenis, viri Megarensis, qui tunc Megaris tyrannus erat. Cum autem Cylon Delphis oraculum consuluisset, Deus *ipsi* respondit, ut celeberrimo Jovis die festo Athenarum arcem occuparet. Ille vero, acceptis a Theagene copiis, et amicis persua-

χειρεῖν ἀπαρασκεύοις οὖσιν, ἐκπορίζεσθαι δὲ ἐδόκει ἑκάστοις ἃ πρόσφορα ἦν, καὶ μὴ εἶναι μέλλησιν. ὅμως δὲ καθισταμένοις ὧν ἔδει ἐνιαυτὸς μὲν οὐ διετρίβη, ἔλασσον δὲ, πρὶν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἀττικὴν, καὶ τὸν πόλεμον ἄρασθαι φανερῶς.

ρκϛ΄. Ἐν τούτῳ δὲ ἐπρεσβεύοντο τῷ χρόνῳ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐγκλήματα ποιούμενοι. ὅπως σφίσιν ὅτιμεγίστη πρόφασις εἴη τοῦ πολεμεῖν, ἢν μή τι ἐσακούωσι. καὶ πρῶτον μὲν πρέσβεις πέμψαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκέλευον τοὺς Ἀθηναίους τὸ ἄγος ἐλαύνειν τῆς θεοῦ. τὸ δὲ ἄγος ἦν τοιόνδε. Κύλων ἦν Ἀθηναῖος, ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης, τῶν πάλαι εὐγενής τε καὶ δυνατός. ἐγεγαμήκει δὲ θυγατέρα Θεαγένους Μεγαρέως ἀνδρὸς, ὃς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐτυράννει Μεγάρων. χρωμένῳ δὲ τῷ Κύλωνι ἐν Δελφοῖς ἀνεῖλεν ὁ θεὸς, ἐν τῇ τοῦ Διὸς τῇ μεγίστῃ ἑορτῇ καταλαβεῖν τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν. ὁ δὲ, παρά τε τοῦ Θεαγένους δύναμιν

λαβὼν, καὶ τοὺς φίλους ἀναπείσας, ἐπειδὴ ἐπῆλθεν Ὀλύμπια τὰ ἐν Πελοποννήσῳ, κατέλαβε τὴν ἀκρόπολιν ὡς ἐπὶ τυραννίδι· νομίσας ἑορτήν τε τοῦ Διὸς μεγίστην εἶναι, καὶ ἑαυτῷ τι προσήκειν, Ὀλύμπια νενικηκότι. εἰ δὲ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἢ ἄλλοθί που ἡ μεγίστη ἑορτὴ εἴρητο, οὔτε ἐκεῖνος ἔτι κατενόησε, τό, τε μαντεῖον οὐκ ἐδήλου. ἔστι γὰρ καὶ Ἀθηναίοις Διάσια, ἃ καλεῖται Διὸς ἑορτὴ Μειλιχίου μεγίστη, ἔξω τῆς πόλεως· ἐν ᾗ πανδημεὶ θύουσι πολλοὶ, οὐχ ἱερεῖα, ἀλλὰ θύματα ἐπιχώρια. δοκῶν δὲ ὀρθῶς γιγνώσκειν, ἐπεχείρησε τῷ ἔργῳ. οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι αἰσθόμενοι, ἐβοήθησάν τε πανδημεὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐπ᾽ αὐτοὺς, καὶ προσκαθεζόμενοι ἐπολιόρκουν. χρόνου δὲ ἐπιγιγνομένου, οἱ Ἀθηναῖοι τρυχόμενοι τῇ προσεδρείᾳ, ἀπῆλθον οἱ πολλοὶ, ἐπιτρέψαντες τοῖς ἐννέα Ἄρχουσι τήν φυλακήν τε καὶ τὸ πᾶν αὐτοκράτορσι διαθεῖναι ᾗ ἂν ἄριστα διαγιγνώσκωσι. τότε δὲ τὰ πολλὰ τῶν πο-

ſis, ubi advenerunt Olympia, quae in Peloponneſo celebrantur, urbis arcem occupavit, ut tyrannidem ſibi pararet: tum quia putabat, *hunc* eſſe maximum illum Jovis diem feſtum; tum etiam quia ad ſe, qui in ludis Olympiacis victor fuiſſet, nonnihil pertinere *ducebat*. Sed utrum in Attica, an uſpiam alibi hic maximus dies feſtus *a Deo* dictus fuiſſet, nec ipſe tunc animadvertit, neque oraculum declaravit. Nam apud Athenienſes quoque ſunt Diaſia, quae maximus Jovis Milichii dies feſtus vocantur, *et* extra urbem *celebrantur*. In quo ex omni hominum genere, aetate, et conditione multi immolant non veras, ſed ex farinae ſubactae maſſa victimas ad verarum ſimilitudinem factas, quibus indigenae uti ſolebant. Sed cum *oraculi vim* ſe recte intelligere exiſtimaret, opus eſt aggreſſus. Quod poſtquam Athenienſes acceperunt, univerſi ex agris concurrentes opem *Reipublicae* contra iſtos tulerunt, caſtriſque poſitis obſidere coeperunt. Sed cum tempus protraheretur, Athenienſes attriti diuturna obſidione, magna ex parte diſceſſerunt, *arcis* cuſtodia rerumque ſumma novem Archontibus commiſſa, ut *res*

illas prout optimum fore judicarent, arbitratu ſuo adminiſtrarent. Tunc autem novem Archontes magnam rerum ad Rempublicam pertinentium partem adminiſtrabant. At qui cum Cylone obſidebantur, male ſe habebant, quia cibi et aquae inopia premebantur. Sed Cylon quidem, ejusque frater aufugerunt. Caeteri vero, cum premerentur, quinetiam cum nonnulli fame *jam* necarentur, ad aram, quae eſt in arce, ſupplices ſederunt. Sed illi, quibus *arcis* cuſtodia ab Athenienſibus commiſſa fuerat, cum ipſos in templo morientes viderent, ſurgere juſſerunt, polliciti fore ut nullo maleficio ipſos afficerent; et tamen *illinc* abductos interfecerunt. Nonnullos etiam, qui ad *Eumenidum*, venerandarum Dearum aras ſedebant, obiter interemerunt. Atque hac de cauſa ſcelerati et impii, quod ſcelus ac piaculum in Deam admiſiſſent, tam illi quam omnes ab illis oriundi ſunt appellati. Athenienſes igitur hos, qui huic piaculo erant obnoxii, in exſilium pepulerunt. Cleomenes etiam Lacedaemonius poſtea cum Athenienſibus ſeditione laborantibus expulit. *Illi enim* et vivos expulerunt, et defunctorum

λιτικῶν οἱ ἐννέα Ἄρχοντες ἔπρασσον. οἱ δὲ μετὰ τοῦ Κύλωνος πολιορκούμενοι, φλαύρως εἶχον, σίτου τε καὶ ὕδατος ἀπορίᾳ. ὁ μὲν οὖν Κύλων καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐκδιδράσκουσιν· οἱ δ' ἄλλοι, ὡς ἐπιέζοντο καί τινες καὶ ἀπέθνησκον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, καθίζουσιν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἱκέται τὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει. ἀναστήσαντες δὲ αὐτοὺς οἱ τῶν Ἀθηναίων ἐπιτετραμμένοι τὴν φυλακὴν, ὡς ἑώρων ἀποθνήσκοντας ἐν τῷ ἱερῷ, ἐφ' ᾧ μηδὲν κακὸν ποιήσουσιν, ἀπαγαγόντες ἀπέκτειναν. καθεζομένους δέ τινας καὶ ἐπὶ τῶν σεμνῶν θεῶν ἐν τοῖς βωμοῖς, ἐν τῇ παρόδῳ διεχρήσαντο. καὶ ἀπὸ τούτου ἐναγεῖς καὶ ἀλιτήριοι τῆς θεοῦ ἐκεῖνοί τε ἐκαλοῦντο, καὶ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐκείνων. ἤλασαν μὲν οὖν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐναγεῖς τούτους· ἤλασε δὲ καὶ Κλεομένης ὁ Λακεδαιμόνιος, ὕστερον μετὰ Ἀθηναίων στασιαζόντων· τούς τε ζῶντας ἐλαύνοντες, καὶ τῶν τεθνεώτων τὰ ὀστᾶ ἀνελόντες; ἐξέβαλον. κατῆλθον μέντοι ὕστε-

ρον, καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἔτι ἐςὶν ἐν τῇ πόλει.

ρκζ΄. Τȣ̃το δὴ τὸ ἄγος οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐλαύνειν ἐκέλευον δῆθεν τοῖς θεοῖς πρῶτον τιμωρȣ̃ντες, εἰδότες δὲ Περικλέα τὸν Ξανθίππȣ προσεχόμενον αὐτῷ κατὰ τὴν μητέρα, καὶ νομίζοντες, ἐκπεσόντος αὐτȣ̃, ῥᾷον σφίσι προχωρήσειν τὰ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων. οὐ μέντοι τοσȣ̃τον ἤλπιζον παθεῖν ἂν αὐτὸν τοῦτο, ὅσον διαβολὴν οἴσειν αὐτῷ πρὸς τὴν πόλιν, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐκείνου ξυμφορὰν τὸ μέρος ἔςαι ὁ πόλεμος. ὢν γὰρ δυνατώτατος τῶν καθ᾽ ἑαυτὸν, καὶ ἄγων τὴν πολιτείαν, ἠναντιȣ̃το πάντα τοῖς Λακεδαιμονίοις· καὶ ȣ̓κ εἴα ὑπείκειν, ἀλλ᾽ ἐς τὸν πόλεμον ὥρμα τȣ̀ς Ἀθηναίȣς.

ρκη΄. Ἀντεκέλευον δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τȣ̀ς Λακεδαιμονίȣς τὸ ἀπὸ Ταινάρȣ ἄγος ἐλαύνειν. οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι ἀναςήσαντες ποτὲ ἐκ τȣ̃ ἱερȣ̃ τȣ̃ Ποσειδῶνος ἀπὸ Ταινάρȣ τῶν Εἱλώτων τȣ̀ς ἱκέτας ἀπα-

oſſa collecta abjecerunt. Poſtea tamen redierunt, eorumque genus eſt adhuc in civitate.

127. Hoc igitur piaculum Lacedaemonii exterminari juſſerunt, Diis, ſcilicet, primum *religionis ſpecie* opem ferentes: at *revera* tum quia ſciebant, Periclem Xanthippi *filium* huic piaculo propter maternum genus affinem eſſe, tum etiam quia credebant illo expulſo, ea, quae ab Athenienſibus fieri volebant, ſibi facilius ſucceſſura. Non tamen tam ſperabant hoc illi eventurum, quam hoc ipſum invidiam apud populum illi conflaturum, quaſi ob illius calamitatem magna ex parte hoc bellum eſſet futurum. Nam cum potentiſſimus eſſet omnium ſuae aetatis hominum, cumque Rempublicam adminiſtraret, omnibus in rebus adverſabatur Lacedaemoniis; nec ſinebat Athenienſes *illis* cedere, ſed ad bellum *eos* incitabat.

128. Athenienſes vero et ipſi viciſſim Lacedaemoniis imperarunt, ut illos, qui piaculo ad Taenarum admiſſo tenebantur, ex urbe pellerent. Lacedaemonii enim cum o-

lim Helotas supplices ex Neptuni templo a Taenaro excitassent, eos abductos interfecerunt. Quamobrem etiam *Lacedaemonii* magnum illum terrae-motum Spartae sibi ipsis accidisse putant. Illos praeterea piaculum Palladis Chalcioecae tollere jusserunt. Id vero hujusmodi fuit. Postquam Pausanias Lacedaemonius a Spartanis primum revocatus ab imperio, quod in Hellesponto habebat, causaque apud illos dicta, ab ipsis est absolutus, et innocens habitus, publice quidem ad nullam expeditionem postea amplius est emissus; sed ipse, privatim sumta triremi Hermionide, sine Lacedaemoniis abiit in Hellespontum, verbis quidem, *et ut ipse jactabat*, ad Graecum bellum: re vero ipsa, quia *susceptum* negotium cum Rege transigere volebat: quemadmodum et initio *rem* aggressus fuerat, Graeciae principatum affectans. Atque hinc primum beneficium apud Regem collocavit, totiusque rei fecit initium. Cum enim post suum e Cypro reditum, priore adventu Byzantium occupasset, (Medi autem, et quidam Regis necessarii, et cognati, qui in eo capti fuerant, id

γαγόντες διέφθειραν. δι' ὃ δὴ καὶ σφίσιν αὐτοῖς νομίζουσι τὸν μέγαν σεισμὸν γενέσθαι ἐν Σπάρτῃ. ἐκέλευον δὲ καὶ τὸ τῆς Χαλκιοίκου ἄγος ἐλαύνειν αὐτούς· ἐγένετο δὲ τοιόνδε. ἐπειδὴ Παυσανίας ὁ Λακεδαιμόνιος τοπρῶτον μεταπεμφθεὶς ὑπὸ Σπαρτιατῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ κριθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἀπελύθη μὴ ἀδικεῖν, δημοσίᾳ μὲν οὐκέτι ἐξεπέμφθη, ἰδίᾳ δὲ αὐτὸς τριήρη λαβὼν Ἑρμιονίδα, ἄνευ Λακεδαιμονίων ἀφικνεῖται ἐς Ἑλλήσποντον· τῷ μὲν λόγῳ, ἐπὶ τὸν Ἑλληνικὸν πόλεμον, τῷ δὲ ἔργῳ, τὰ πρὸς βασιλέα πράγματα βουλόμενος πράσσειν. ὥσπερ καὶ τοπρῶτον ἐπιχείρησεν, ἐφιέμενος τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχῆς. εὐεργεσίαν δὲ ἀπὸ τοῦδε πρῶτον ἐς βασιλέα κατέθετο, καὶ τοῦ παντὸς πράγματος ἀρχὴν ἐποιήσατο. Βυζάντιον γὰρ ἑλὼν τῇ προτέρᾳ παρουσίᾳ μετὰ τὴν ἐκ Κύπρου ἀναχώρησιν (εἶχον δὲ Μῆδοι αὐτὸ, καὶ βασιλέως προσήκοντές τινες καὶ ξυγ-

γενεῖς, οἳ ἑάλωσαν ἐν αὐτῷ) τότε τούτους οὓς ἔλαβεν, ἀποπέμπει βασιλεῖ κρύφα τῶν ἄλλων ξυμμάχων· τῷ δὲ λόγῳ, ἀπέδρασαν αὐτόν. ἔπρασσε δὲ ταῦτα μετὰ Γογγύλου τοῦ Ερετριέως, ᾧπερ ἐπέτρεψε τό, τε Βυζάντιον καὶ τοὺς αἰχμαλώτους. ἔπεμψε δὲ καὶ ἐπιστολὴν τὸν Γόγγυλον φέροντα αὐτῷ. ἐνεγέγραπτο δὲ τάδε καὶ ἐν αὐτῇ, ὡς ὕστερον ἀνευρέθη. ‘ Παυσανίας ὁ ἡγεμὼν ‘ τῆς Σπάρτης τούσδε τέ σοι χαρίζεσθαι ‘ βουλόμενος, ἀποπέμπει δορὶ ἑλών· καὶ γνώ‘ μην ποιοῦμαι, εἰ καί σοι δοκεῖ, θυγατέρα ‘ τε τὴν σὴν γῆμαι, καί σοι Σπάρτην τε καὶ ‘ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα ὑποχείριον ποιῆσαι. ‘ δυνατὸς δὲ δοκῶ εἶναι ταῦτα πρᾶξαι, μετὰ ‘ σοῦ βουλευόμενος. εἰ οὖν τι σὲ τούτων ἀρέ‘ σκει, πέμπε ἄνδρα πιστὸν ἐπὶ θάλασσαν, ‘ δι' οὗ τολοιπὸν τοὺς λόγους ποιησόμεθα.’

ρκθ΄. Τοσαῦτα μὲν ἡ γραφὴ ἐδήλου. Ξέρξης δὲ ἥσθη τε τῇ ἐπιστολῇ, καὶ ἀποστέλλει Αρτάβαζον τὸν Φαρνάκου ἐπὶ θά-

tenebant:) tunc hos, quos ceperat, clam caeteris sociis ad Regem remisit. Sed rumore, *quem de illis sparserat*, ex ipsius manibus aufugerant. In his autem peragendis usus est opera, et auxilio Gongyli Eretriensis, cujus fidei et Byzantium et captivos commiserat. Misit etiam Gongylum cum epistola, quam ad ipsum *Regem* ferebat. Haec autem in ea continebantur, ut postea compertum est. ' Pausanias dux Spartae, hos, quos armis ' cepit, tibi gratificari cupiens, remittit. Ha' beoque in animo (si tibi quoque placet) ' filiam tuam in matrimonium ducere; et ' Spartam, et caeteram Graeciam sub tuam ' potestatem redigere. Existimo autem me ' posse haec peragere, si tecum consilia com' municem. Si quid igitur horum tibi pla' cet, hominem fidum ad mare mittas face, ' per quem posthac colloquemur, *et rem* ' *transigemus*.'

129. Atque haec sunt, quae in illa epistola verbis disertissimis continebantur. Xerxes vero laetatus est hac epistola, et Arta-

bazum Pharnaci filium ad mare misit, eumque jussit accipere provinciam Dascylitin, Megabate, qui *ei* ante praefuerat, dimisso; eique vicissim epistolam ad Pausaniam dedit, imperans, ut eam Byzantium quam celerrime mitteret, illique sigillum ostenderet: et, si quid Pausanias de suis negotiis mandaret, quam rectissime, et quam fidelissime conficeret. Ille vero *eo* profectus, cum alia fecit, quemadmodum fuerat imperatum, tum etiam epistolam misit. Hoc autem responsum in ea scriptum erat. ‘ Rex Xerxes Pausaniae sic respondet: cum ob viros, quos mihi trans mare incolumes Byzantio remisisti, beneficii gratia in domo nostra tibi perpetuo manebit reposita, scriptisque nunquam delendis mandata; tum etiam tua verba mihi placent. Ac te neque nox neque dies remoretur, ita ut remisse agas quicquam eorum, quae mihi polliceris: neque auri, neque argenti impensis *haec* impediantur, neque *ulla* copiarum multitudine, si quo sit veniendum;

λασσαν, καὶ κελεύει αὐτὸν τήν τε Δασκυλῖτιν σατραπείαν παραλαβεῖν, Μεγαβάτην ἀπαλλάξαντα, ὃς πρότερον ἦρχε· καὶ παρὰ Παυσανίαν ἐς Βυζάντιον ἐπιστολὴν ἀντεπετίθει αὐτῷ, ὡς τάχιστα διαπέμψαι, καὶ τὴν σφραγῖδα ἀποδεῖξαι. καὶ ἤν τι αὐτῷ Παυσανίας παραγγέλλῃ περὶ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων, πράσσειν ὡς ἄριστα καὶ πιστότατα. ὁ δὲ ἀφικόμενος, τά τε ἄλλα ἐποίησεν ὥσπερ εἴρητο, καὶ τὴν ἐπιστολὴν διέπεμψεν. ἀντεγέγραπτο δὲ τάδε. ‘Ὧδε λέγει
‘ βασιλεὺς Ξέρξης Παυσανίᾳ, καὶ τῶν ἀν-
‘ δρῶν οὓς μοι πέραν θαλάσσης ἐκ Βυζαν-
‘ τίου διέσωσας, κείσεταί σοι εὐεργεσία ἐν
‘ τῷ ἡμετέρῳ οἴκῳ ἐσαεὶ ἀνάγραπτος, καὶ
‘ τοῖς λόγοις τοῖς ἀπὸ σοῦ ἀρέσκομαι. καὶ
‘ σε μήτε νὺξ μήθ' ἡμέρα ἐπισχέτω ὥστε ἀ-
‘ νεῖναι πράσσειν τὶ ὧν ἐμοὶ ὑπισχνῇ· μη-
‘ δὲ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου δαπάνῃ κεκωλύσθω,
‘ μηδὲ στρατιᾶς πλήθει, εἴποι δεῖ παρα-
‘ γίγνεσθαι· ἀλλὰ μετ' Ἀρταβάζου ἀνδρὸς

‘ ἀγαθοῦ, ὅν σοι ἔπεμψα, πράσσε θαρσῶν
‘ καὶ τὰ ἐμὰ καὶ τὰ σὰ, ὅπῃ κάλλιστα καὶ
‘ ἄριστα ἕξει ἀμφοτέροις.’

ρλ΄. Ταῦτα λαβὼν ὁ Παυσανίας τὰ γράμματα, ὢν καὶ πρότερον ἐν μεγάλῳ ἀξιώματι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν Πλαταιάσιν ἡγεμονίαν, πολλῷ τότε μᾶλλον ἤρτο, καὶ οὐκέτι ἠδύνατο ἐν τῷ καθεστῶτι τρόπῳ βιοτεύειν· ἀλλὰ σκευάς τε Μηδικὰς ἐνδυόμενος ἐκ τοῦ Βυζαντίου ἐξῄει, καὶ διὰ τῆς Θρᾴκης πορευόμενον αὐτὸν Μῆδοι καὶ Αἰγύπτιοι ἐδορυφόρουν. τράπεζάν τε Περσικὴν παρετίθετο, καὶ κατέχειν τὴν διάνοιαν οὐκ ἠδύνατο, ἀλλ’ ἔργοις βραχέσι προὐδήλου ἃ τῇ γνώμῃ μειζόνως ἐσέπειτα ἔμελλε πράξειν. δυσπρόσοδόν τε αὐτὸν παρεῖχε, καὶ τῇ ὀργῇ οὕτω χαλεπῇ ἐχρῆτο ἐς πάντας ὁμοίως, ὥστε μηδένα δύνασθαι προσιέναι. διόπερ καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους οὐχ ἥκιστα ἡ ξυμμαχία μετέστη.

ρλα΄. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι αἰσθόμενοι,

'sed cum Artabazo viro probo *ac fideli*, 'quem ad te misi, meas tuasque res, prout 'e dignitate ac utilitate utriusque nostrum 'maxime esse judicaris, transige confiden'ter.'

130. Pausanias his literis acceptis, cum magnam auctoritatem jam ante apud Graecos haberet, *et ab illis valde honoraretur* propter imperium ad Plataeas gestum, tunc animos longe magis efferre coepit, nec amplius consuetis ac patriis institutis vivere potuit: sed cultu Medico ornatus prodiit Byzantio, ejusque per Thraciam euntis latera Medi et Aegyptii satellites, armati stipabant. Mensam quoque Persicam sibi apponi curabat: neque suas cogitationes amplius continere poterat; sed paucis levibusque rebus aperte prodebat res magnas, quas animo conceperat, et postea peragere statuerat. Praeterea se *cunctis* aditu difficilem praebebat, et iracundia adeo gravi in omnes pariter utebatur, ut *ad eum* nullus posset accedere. Quamobrem etiam potissimum Socii ad Atheniensium partes transiverunt, *seque illis adjunxerunt*.

131. Lacedaemonii vero his auditis, prop-

ter haec ipſa et primum eum revocarunt, et poſtquam iterum Hermionide navi vectus, ipſorum injuſſu, hujusmodi facinora facere videbatur. Et Byzantio ab Athenienſibus obſeſſo per vim pulſus, Spartam quidem non revertebatur: at ipſis nuntiabatur, eum ſedes ad agri Trojani Colonas poſuiſſe, et conſilia cum barbaris agitare, neque *publici* boni cauſa diutius *illic* manere: ita demum non amplius ſuperſederunt; ſed Ephori miſſo caduceatore, et ſcytale, imperarunt, ne a caduceatore diſcederet; alioqui, Spartanos ei, *ut hoſti*, bellum indicere *ſignificarunt*. Ille vero, cum quam minimum ſuſpectus eſſe vellet, et crimen objectum ſe pecuniis diluturum ſperaret, iterum Spartam rediit. Ac primum quidem ab Ephoris in carcerem eſt conjectus, (Ephoris enim Regem ita tractare licet,) deinde vero re *cum Magiſtratibus* transacta, poſtea *inde* exivit, ſeque reum conſtituit, et crimina ſibi objecta cuilibet in judicio coarguendi poteſtatem fecit.

τό,τε πρῶτον δι' αὐτὰ ταῦτα ἀνεκάλεσαν αὐτὸν, καὶ ἐπειδὴ τῇ Ἑρμιονίδι νηῒ τοδεύτερον ἐκπλεύσας, οὐ κελευσάντων αὐτῶν, τοιαῦτα ἐφαίνετο ποιῶν. καὶ ἐκ τοῦ Βυζαντίου βίᾳ ὑπ' Ἀθηναίων ἐκπολιορκηθεὶς, ἐς μὲν τὴν Σπάρτην οὐκ ἐπανεχώρει, ἐς δὲ Κολωνὰς τὰς Τρωάδας ἱδρυθεὶς, πράσσων τε ἐσηγγέλλετο αὐτοῖς ἐς τοὺς βαρβάρους, καὶ οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τὴν μονὴν ποιούμενος. οὕτω δὴ οὐκέτι ἐπέσχον, ἀλλὰ πέμψαντες κήρυκα οἱ Ἔφοροι, καὶ σκυτάλην, εἶπον τοῦ κήρυκος μὴ λείπεσθαι. εἰ δὲ μὴ, πόλεμον αὐτῷ Σπαρτιάτας προαγορεύειν. ὁ δὲ, βουλόμενος ὡς ἥκιστα ὕποπτος εἶναι, καὶ πιστεύων χρήμασι διαλύσειν τὴν διαβολὴν, ἀνεχώρει τοδεύτερον ἐς Σπάρτην. καὶ ἐς μὲν τὴν εἱρκτὴν ἐσπίπτει τοπρῶτον ὑπὸ τῶν Ἐφόρων (ἔξεστι δὲ τοῖς Ἐφόροις τὸν βασιλέα δρᾶσαι τοῦτο) ἔπειτα διαπραξάμενος, ὕστερον ἐξῆλθε, καὶ καθίστησιν ἑαυτὸν ἐς κρίσιν τοῖς βουλομένοις περὶ αὐτῶν ἐλέγχειν.

ρλβ'. Καὶ φανερὸν μὲν εἶχον οὐδὲν οἱ Σπαρτιᾶται σημεῖον, οὔτε οἱ ἐχθροὶ, οὔτε ἡ πᾶσα πόλις, ὅτῳ ἂν πιστεύσαντες βεβαίως ἐτιμωροῦντο ἄνδρα γένους τε τοῦ βασιλείου ὄντα, καὶ ἐν τῷ παρόντι τιμὴν ἔχοντα. Πλείσταρχον γὰρ τὸν Λεωνίδου, ὄντα βασιλέα καὶ νέον ἔτι, ἀνεψιὸς ὢν ἐπετρόπευεν. ὑποψίας δὲ πολλὰς παρεῖχε, τῇ τε παρανομίᾳ, καὶ ζηλώσει τῶν βαρβάρων, μὴ ἴσος βούλεσθαι εἶναι τοῖς παροῦσι. τά τε ἄλλα αὐτοῦ ἀνεσκόπουν, εἴτι που ἐξεδεδιῄτητο τῶν καθεστώτων νομίμων, καὶ ὅτι ἐπὶ τὸν τρίποδα ποτὲ τὸν ἐν Δελφοῖς, ὃν ἀνέθεσαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν Μήδων ἀκροθίνιον, ἠξίωσεν ἐπιγράψασθαι αὐτὸς ἰδίᾳ τὸ ἐλεγεῖον τόδε,

Ἑλλήνων ἀρχηγὸς, ἐπεὶ στρατὸν ὤλεσε Μήδων,
Παυσανίας, Φοίβῳ μνῆμ' ἀνέθηκε τόδε.

τὸ μὲν οὖν ἐλεγεῖον οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξεκό-

132. Spartani vero nullum quidem manifestum signum habebant, neque ipsius inimici, neque universa civitas, quo sine dubitatione freti supplicium sumerent de viro, qui et regio genere natus, et honore *magno* tunc temporis praeditus erat. Plistarchi enim Leonidae *filii*, cum rex et puer adhuc esset ipse, qui ejus erat consobrinus, tutelam gesserat. Caeterum multas suspiciones praebebat, cum ob morum insolentiam, tum etiam ob barbarorum aemulationem, se nolle in praesenti rerum statu acquiescere: et cum alias ejus actiones accurate considerabant, si qua in re a moribus receptis et patriis institutis recessisset, et studia ab his aliena sequutus fuisset; tum etiam quod olim in tripode, qui Delphis erat, quem Graeci ex primitiis manubiarum, a Medis victis ablatarum, *Deo* dicaverant, hoc distichum scriptum ipse privatim inscribendum censuisset,

Postquam Graecorum dux agmina Medica fudit,
Phoebo Pausanias haec monumenta dedit.

sed Lacedaemonii hoc epigramma protinus

ex tripode tunc exſculpſerunt, et *in eo* ſingulas civitates nominatim inſcripſerunt, quotquot armis, opibusque conjunctis barbarum profligaverant, et donum iſtud *Deo* dicaverant. Hoc igitur etiam inter caetera injuſta Pauſaniae facinora numerabatur, et poſtquam in hoc ſtatu res ejus eſſe coeperunt, *tunc* multo magis *hoc ejus factum* praeſenti *perduellionis* conſilio conſentaneum eſſe videbatur. Quinetiam audiebant eum aliquid cum ſervis agitare, quod verum erat: libertatem enim et civitatem ipſis pollicebatur, ſi ſecum inſurrexiſſent, ſummamque rei ſecum transegiſſent. Sed tamen ne ſic quidem, ullis ſervorum indiciis habita fide, quicquam novi in ipſum ſtatuere voluerunt, utentes more, quo erga ſe ipſos *uti* conſueverunt, ut non ſint celeres ad aliquid gravius de viro Spartano ſine maniſeſtiſſimis ac minime dubiis indiciis decernendum: donec tandem quidam, (ut fertur,) qui poſtremas epiſtolas ad Regem ſcriptas erat ad Artabazum perlaturus, vir Argilius, qui quondam ejus amaſius fuerat,

λάψαν εὐθὺς τότε ἀπὸ τοῦ τρίποδος τοῦτο· καὶ ἐπέγραψαν ὀνομαστὶ τὰς πόλεις, ὅσαι ξυγκαθελοῦσαι τὸν βάρβαρον, ἔστησαντο ἀνάθημα. τοῦ μέντοι Παυσανίου ἀδίκημα καὶ τοῦτ' ἐδόκει εἶναι, καὶ ἐπεί γε δὴ ἐν τούτῳ καθειστήκει, πολλῷ μᾶλλον παρόμοιον πραχθῆναι ἐφαίνετο τῇ παρούσῃ διανοίᾳ. ἐπυνθάνοντο δὲ καὶ εἰς τοὺς Εἵλωτας πράσσειν τὶ αὐτόν. καὶ ἦν δὲ οὕτως. ἐλευθέρωσίν τε γὰρ ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς καὶ πολιτείαν, ἢν ξυνεπαναστῶσι, καὶ τὸ πᾶν ξυγκατεργάσωνται. ἀλλ' οὐδ' ὡς οὐδὲ τῶν Εἱλώτων μηνυταῖς τισι πιστεύσαντες, ἠξίωσαν νεώτερόν τι ποιεῖν εἰς αὐτόν· χρώμενοι τῷ τρόπῳ ᾧπερ εἰώθασιν ἐς σφᾶς αὐτοὺς, μὴ ταχεῖς εἶναι περὶ ἀνδρὸς Σπαρτιάτου, ἄνευ ἀναμφισβητήτων τεκμηρίων, βουλεῦσαί τι ἀνήκεστον· πρίν γε δὴ αὐτοῖς, ὡς λέγεται, ὁ μέλλων τὰς τελευταίας βασιλεῖ ἐπιστολὰς πρὸς Ἀρτάβαζον κομιεῖν, ἀνὴρ Ἀργίλιος, παιδικά ποτε ὢν αὐτοῦ, καὶ πιστότατος

ἐκείνῳ, μηνυτὴς γίγνεται· δείσας κατὰ ἐνθύμησίν τινα ὅτι οὐδείς πω τῶν πρὸ ἑαυτοῦ ἀγγέλων πάλιν ἀφίκετο· καὶ παραποιησάμενος σφραγῖδα, ἵνα, ἢν ψευσθῇ τῆς δόξης, ἢ καὶ ἐκεῖνος μεταγράψαι τι αἰτήσῃ, μὴ ἐπιγνῷ, λύει τὰς ἐπιστολάς· ἐν αἷς ὑπονοήσας τι τοιοῦτον προσεπεστάλθαι, καὶ αὐτὸν εὗρεν ἐγγεγραμμένον κτείνειν.

ρλγ'. Τότε δὴ οἱ Ἔφοροι, δείξαντος αὐτοῦ τὰ γράμματα, μᾶλλον μὲν ἐπίστευσαν, αὐτήκοοι δὲ βουληθέντες ἔτι γενέσθαι αὐτοῦ Παυσανίου τι λέγοντος, ἀπὸ παρασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ Ταίναρον ἱκέτου οἰχομένου, καὶ σκηνησαμένου διπλῆν διαφράγματι καλύβην· ἐς ἣν τῶν τε Ἐφόρων ἐντὸς τινὰς ἔκρυψε, καὶ Παυσανίου ὡς αὐτὸν ἐλθόντος, καὶ ἐρωτῶντος τὴν πρόφασιν τῆς ἱκετείας, ᾔσθοντο πάντα σαφῶς, αἰτιωμένου τοῦ ἀνθρώπου τά τε περὶ αὐτοῦ γραφέντα, καὶ τἄλλα ἀποφαίνοντος καθ' ἕκαστον, ὡς οὐδὲν πώποτε αὐτὸν ἐν ταῖς πρὸς βασιλέα διακονί-

idemque illi fideliſſimus, ad eos indicium detulit: territus quadam ſuſpicione, quae ipſi in mentem venerat, quod nullus de nuntiis ante ſe miſſis adhuc rediiſſet. Quare cum ſigillum *Pauſaniae ſigillo* ſimile feciſſet, (ut, ſi opinione ſua deceptus fuiſſet, aut etiam ſi quid ille mutare voluiſſet, non agnoſceret,) epiſtolarum vincula laxavit. In quibus ſuſpicatus aliquid hujusmodi praeterea mandatum eſſe, ſe quoque ſcriptum caedique deſtinatum invenit.

133. Cum igitur ille has literas Ephoris tunc oſtendiſſet, vehementius illi quidem *quam ante* crediderunt. Caeterum quia praeterea ſuis ipſorum auribus aliquid, ipſius Pauſaniae loquentis ore prolatum, audire vellent; ex compoſito vir ille ſupplex ad Taenarum confugit, ibique tugurium conſtruxit, quod ſepto interpoſito diſcluſum erat, in quo quosdam de Ephoris abſcondidit; cumque Pauſanias ad ipſum veniſſet, et ſupplicationis cauſam ex illo quaereret, omnia plane audiverunt; dum ille conquereretur de rebus in ſuam perniciem ab ipſo ſcriptis, dum etiam alia ſingulatim declararet, quomodo nunquam in obeundis apud

Regem ministeriis ipsum ullis periculis objecisset, et tamen dignus habitus fuisset, qui, aeque ac multi alii ipsius ministri, caederetur. Ille autem et haec ipsa confessus est, nec eum propter id, quod tunc acciderat, irasci permisit: sed fidem ei dedit, et ex templo impune surgere jussit, ac oravit, ut quam celerrime pergeret, nec sua negotia impediret.

134. Tunc vero Ephori, *his omnibus* diligenter auditis, abierunt. Cum autem rem plane compertam jam haberent, eum in urbe comprehendere conabantur. Fama autem est, ipsum cum in via jam comprehendendus esset, cumque unius Ephororum *ad se* accedentis vultum conspexisset, cognovisse qua de causa veniret: cumque alius pro benevolentia, qua ipsum prosequebatur, nutu clandestino *rem ipsi* significasset, ad templum *Palladis* Chalcioecae cursu se proripuisse, et fuga *caeteros* antevertisse: fanum autem erat vicinum. Et in exiguam templi aediculam ingressus, ne sub dio agens *aliquid incommodi* pateretur, *in ea* se continebat. Illi vero, qui eum insequebantur, tunc quidem assequi non potuerunt:

αις παραβάλλοιτο, προτιμηθείη δ' ἐν ἴσῳ τοῖς πολλοῖς τῶν διακόνων ἀποθανεῖν· κἀκείνου αὐτά τε ταῦτα ξυνομολογοῦντος, καὶ περὶ τοῦ παρόντος οὐκ ἐῶντος ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ πίστιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ διδόντος τῆς ἀναστάσεως, καὶ ἀξιοῦντος ὡς τάχιστα πορεύεσθαι, καὶ μὴ τὰ πρασσόμενα διακωλύειν.

ρλδ'. Ἀκούσαντες δὲ ἀκριβῶς, τότε μὲν ἀπῆλθον οἱ Ἔφοροι· βεβαίως δὲ ἤδη εἰδότες, ἐν τῇ πόλει τὴν ξύλληψιν ἐποιοῦντο. λέγεται δ' αὐτὸν μέλλοντα ξυλληφθήσεσθαι ἐν τῇ ὁδῷ, ἑνὸς μὲν τῶν Ἐφόρων τὸ πρόσωπον προσιόντος ὡς εἶδε, γνῶναι ἐφ' ᾧ ἐχώρει· ἄλλου δὲ νεύματι ἀφανεῖ χρησαμένου, καὶ δηλώσαντος εὐνοίᾳ, πρὸς τὸ ἱερὸν τῆς Χαλκιοίκου χωρῆσαι δρόμῳ, καὶ προκαταφυγεῖν· ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ τέμενος. καὶ ἐς οἴκημα οὐ μέγα, ὃ ἦν τοῦ ἱεροῦ, ἐσελθὼν, ἵνα μὴ ὑπαίθριος ταλαιπωροίη, ἡσύχαζεν. οἱ δὲ, τοπαραυτίκα μὲν ὑστέρησαν τῇ διώξει· μετὰ δὲ τοῦτο, τοῦ τε οἰκήματος τὸν ὄροφον ἀφεῖ-

λον, κὴ τὰς θύρας, ἔνδον ὄντα τηρήσαντες αὐτὸν, κὴ ἀπολαβόντες εἴσω, ἀπῳκοδόμησαν. προσκαθεζόμενοί τε, ἐξεπολιόρκησαν λιμῷ. κὴ μέλλοντος αὐτȣ̃ ἀποψύχειν, ὥσπερ εἶχεν ἐν τῷ οἰκήματι, αἰσθόμενοι, ἐξάγȣσιν ἐκ τȣ̃ ἱερȣ̃ ἔτι ἔμπνȣν ὄντα. καὶ ἐξαχθεὶς, ἀπέθανε παραχρῆμα. κὴ αὐτὸν ἐμέλλησαν μὲν ἐς τὸν Καιάδαν, ȣ̃περ τȣ̀ς κακȣ́ργȣς ἐμβάλλειν εἰώθεισαν. ἔπειτα ἔδοξε πλησίον πȣ κατορύξαι. ὁ δὲ θεὸς ὁ ἐν Δελφοῖς τόν τε τάφον ὕστερον ἔχρησε τοῖς Λακεδαιμονίοις μετενεγκεῖν ȣ̃περ ἀπέθανε, (κὴ νῦν κεῖται ἐν τῷ προτεμενίσματι, ὃ γραφῆ στῆλαι δηλȣ̃σι) κὴ ὡς ἄγος αὐτοῖς ὂν τὸ πεπραγμένον, δύο σώματα ἀνθ' ἑνὸς τῇ Χαλκιοίκῳ ἀποδȣ̃ναι. οἱ δὲ, ποιησάμενοι χαλκȣ̃ς ἀνδριάντας δύο, ὡς ἀντὶ Παυσανίȣ ἀνέθησαν.

ρλέ. Οἱ δὲ Αθηναῖοι, ὡς κὴ τοῦ θεοῦ ἄγος κρίναντος, ἀντεπέταξαν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐλαύνειν αὐτό. τȣ̃ δὲ Μηδισμȣ̃

ſed poſtea et ipſius aediculae tectum ſuſtulerunt, et valvas, cum eum intus eſſe obſervaſſent et ingreſſum circumdediſſent, muro obſtruxerunt; eumque obſidentes, fame expugnarunt: et cum animam jam eſſet efflaturus, *illi*, ut ſe in aedicula habebat cognoſcentes, eum ex templo adhuc ſpirantem efferunt: ille vero, quum elatus eſſet, confeſtim mortuus eſt. Eum autem in Caeadem dejecturi erant, quo facinoroſos homines dejicere ſolent: ſed poſtea viſum eſt *ipſis*, eum in aliquo loco propinquo defodere. Sed Deus, qui Delphis eſt, oraculum poſtea reddidit Lacedaemoniis, quo juſſit eos ſepultum *Pauſaniae* cadaver *eo* transferre, ubi animam efflaverat: (et nunc in fani veſtibulo ſitum eſt, quod lapides literis inciſis declarant.) et quia hoc ipſorum facinus piaculo non carebat, duo corpora pro uno *Palladi* Chalcioecae perſolvere. Illi vero duas ſtatuas aeneas fecerunt, quas pro Pauſania *Deae* conſecrarunt.

135. Athenienſes igitur, quod vel ipſe Deus piaculum *ab illis admiſſum* judicaſſet, viciſſim et ipſi Lacedaemoniis imperarunt, ut hoc exterminarent. At Lacedaemonii,

legatis ad Athenienſes miſſis, Themiſtoclem etiam criminabantur, quod et ipſe cum Medis ſenſiſſet, quemadmodum fecerat Pauſanias, ut ex manifeſtis indiciis quaeſtionis, de Pauſaniae criminibus habitae, compertum habebant; et petebant, ut ille iisdem ſuppliciis afficeretur. Illi vero, fidem verbis illorum habentes (jam enim Themiſtocles patria per oſtracismum pulſus erat, et Argis quidem habitabat; ſed tamen et per caeteras Peloponneſi partes crebro commeabat) mittunt una cum Lacedaemoniis, ad illum ſimul perſequendum paratis, quosdam cum mandatis, ut eum adducerent, ubicunque terrarum nanciſcerentur.

136. Themiſtocles vero cum *rem* praeſenſiſſet, ex Peloponneſo in Corcyram profugit, quod de Corcyraeis bene meritus eſſet. Sed cum illi dicerent, ſe vereri ne, ſi ipſum apud ſe retinerent, in Lacedaemoniorum et Athenienſium odium *ac inimicitias* incurrerent; in oppoſitam continentem ab ipſis deducitur. Et inſequentibus iis, quibus *hoc* imperatum fuerat, qui perpetuo ſciſcitabantur, quonam *ille* iret, propter magnam conſilii inopiam coactus eſt divertere ad Ad-

τοῦ Παυσανίου Λακεδαιμόνιοι, πρέσβεις πέμψαντες παρὰ τοὺς Ἀθηναίους, ξυνεπῃτιῶντο καὶ τὸν Θεμιστοκλέα, ὡς εὕρισκον ἐκ τῶν περὶ Παυσανίαν ἐλέγχων· ἠξίουν τε τοῖς αὐτοῖς κολάζεσθαι αὐτόν. οἱ δὲ, πεισθέντες (ἔτυχε γὰρ ὠστρακισμένος, καὶ ἔχων δίαιταν μὲν ἐν Ἄργει, ἐπιφοιτῶν δὲ καὶ ἐς τὴν ἄλλην Πελοπόννησον) πέμπουσι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἑτοίμων ὄντων ξυνδιώκειν, ἄνδρας οἷς εἴρητο ἄγειν ὅπου ἂν περιτύχωσιν.

ρλϛʹ. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς προαισθόμενος φεύγει ἐκ Πελοποννήσου ἐς Κέρκυραν, ὢν αὐτῶν εὐεργέτης. δεδιέναι δὲ φασκόντων τῶν Κερκυραίων ἔχειν αὐτὸν, ὥστε Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις ἀπέχθεσθαι, διακομίζεται ὑπ' αὐτῶν ἐς τὴν ἤπειρον τὴν καταντικρύ. καὶ διωκόμενος ὑπὸ τῶν προστεταγμένων, κατὰ πύστιν οἷ χωροίη, ἀναγκάζεται κατά τι ἄπορον παρὰ Ἄδμητον τὸν Μολοσσῶν βασιλέα, ὄντα αὐτῷ οὐ φίλον,

καταλῦσαι. ϗ ὁ μὲν ἐκ ἔτυχεν ἐπιδημῶν· ὁ δὲ, τῆς γυναικὸς ἱκέτης γενόμενος, διδάσκεται ὑπ' αὐτῆς τὸν παῖδα σφῶν λαϐὼν καθίζεσθαι ἐπὶ τὴν ἑςίαν. ϗ ἐλθόντος οὐ πολὺ ὕςερον τῦ Ἀδμήτȣ, δηλοῖ τε ὅς ἐςι, ϗ ἐκ ἀξιοῖ, εἴτι ἄρα αὐτὸς ἀνλεῖπεν αὐτῷ Ἀθηναίων δεομένῳ, φεύγοντα τιμωρεῖσθαι. ϗ γὰρ ἂν ὑπ' ἐκείνȣ πολλῷ ἀσθενεςέρȣ ἐν τῷ παρόντι κακῶς πάσχειν· γενναῖον δὲ εἶναι τȣ̀ς ὁμοίȣς ἀπὸ τῦ ἴσȣ τιμωρεῖσθαι. ϗ ἅμα, αὐτὸς μὲν ἐκείνῳ χρείας τινὸς, ϗ ἐκ ἐς τὸ σῶμα σώζεσθαι, ἐναντιωθῆναι· ἐκεῖνον δ' ἂν, εἰ ἐκδοίη αὐτὸν (εἰπὼν ὑφ' ὧν ϗ ἐφ' ᾧ διώκεται) σωτηρίας ἂν τῆς ψυχῆς ἀποςερῆσαι. ὁ δὲ ἀκȣ́σας, ἀνίςησί τε αὐτὸν μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ υἱέος, ὥσπερ καὶ ἔχων αὐτὸν ἐκαθέζετο, ϗ μέγιςον ἦν ἱκέτευμα τῦτο.

ρλζʹ. Καὶ ὕςερον οὐ πολλῷ τοῖς τε Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις ἐλθȣ̃σι, καὶ πολλὰ εἰπȣ̃σιν, ἐκ ἐκδίδωσιν, ἀλλ' ἀπο-

metum, Molossorum Regem, qui non erat ipsi amicus. Atque ille quidem tunc forte domi non erat. Hic vero ab illius uxore, ad quam supplex accesserat, edoctus monetur, ut sumto suo ipsorum filio ad lares sederet. Cumque non multo post Admetus rediisset; ei indicavit quis esset. Et facinus illo indignum fore dixit, (si quid forte ipse contra illum dixisset, eique Athenienses oranti adversatus fuisset,) profugum ulcisci. Se enim in praesentia longe imbecilliorem, ab illo laesum iri; sed generosi esse animi, pares pari conditione ulcisci: simul etiam se quidem illi de commodo quodam, non autem de salute laboranti adversatum fuisse. Illum vero, si se *suis inimicis* traderet (cum dixisset, quinam essent, qui se persequerentur, et qua de causa) *se* vitae incolumitate privaturum. Ille vero his auditis, eum cum suo filio, (ut etiam illum tenens sedebat,) surgere jussit: hoc autem maximum erat supplicandi genus.

137. Nec Lacedaemoniis et Atheniensibus, *eo* non multo post profectis, et longa oratione usis, *eum* tradere voluit; sed dimisit, cupientem ad Regem pergere, itinere

pedeſtri ad alterum mare, ad *urbem* Pydnam, quae erat Alexandri: ubi navem onerariam nactus, quae in Ioniam proficiſcebatur, eam conſcendit, et tempeſtate delatus eſt in caſtra Athenienſium, qui Naxum obſidebant. Et (ignotus enim erat iis, qui in navi vehebantur) territus nauclero declaravit, quis eſſet, et qua de cauſa fugeret: et niſi ſe ſervaret, dixit ſe dicturum, ſe ab eo pecuniis adducto duci: periculum autem vitari poſſe, ſi nullus ex navi exiret, donec idonea navigandi tempeſtas ſeſe ipſis offerret. Quod ſi ſibi morem geſſiſſet, dixit ſe memori animo pro meriti magnitudine gratiam ei relaturum. Nauclerus autem haec fecit, *quae ille petierat*, et cum diem ac noctem in anchoris et ſalo ſtetiſſet ſupra *Athenienſium* caſtra, poſtea Epheſum pervenit. Themiſtocles vero eum liberaliter eſt proſequutus, pecunias ei largitus, (poſtea enim pecuniae ad eum venerunt, et Athenis ab amicis miſſae, et Argis eae, quae clam *ibi* depoſitae fuerant) et cum quodam illorum Perſarum, qui orae maritimae praeerant, in loca mediterranea profectus, literas miſit ad regem Artaxerxem, Xerxis *filium*, qui nu-

στέλλει, βουλόμενον ὡς βασιλέα πορευθῆναι, ἐπὶ τὴν ἑτέραν θάλασσαν πεζῇ, ἐς Πύδναν τὴν Ἀλεξάνδρου. ἐν ᾗ ὁλκάδος τυχὼν ἀναγομένης ἐπ' Ἰωνίας, καὶ ἐπιβὰς, καταφέρεται χειμῶνι ἐς τὸ Ἀθηναίων στρατόπεδον, ὃ ἐπολιόρκει Νάξον· καὶ (ἦν γὰρ ἀγνὼς τοῖς ἐν τῇ νηῒ) δείσας φράζει τῷ ναυκλήρῳ ὅστις ἐστὶ, καὶ δι' ἃ φεύγει· καὶ, εἰ μὴ σώσει αὐτὸν, ἔφη ἐρεῖν ὅτι χρήμασι πεισθεὶς αὐτὸν ἄγει· τὴν δὲ ἀσφάλειαν εἶναι, μηδένα ἐκβῆναι ἐκ τῆς νεὼς μέχρι πλοῦς γένηται. πειθομένῳ δ' αὐτῷ χάριν ἀπομνήσεσθαι ἀξίαν. ὁ δὲ ναύκληρος ποιεῖται ταῦτα, καὶ ἀποσαλεύσας ἡμέραν καὶ νύκτα ὑπὲρ τοῦ στρατοπέδου, ὕστερον ἀφικνεῖται ἐς Ἔφεσον. καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκεῖνόν τε ἐθεράπευσε χρημάτων δόσει, (ἦλθε γὰρ αὐτῷ ὕστερον ἔκ τε Ἀθηνῶν παρὰ τῶν φίλων, καὶ ἐξ Ἄργους, ἃ ὑπεξέκειτο) καὶ μετά τῶν κάτω Περσῶν τινὸς πορευθεὶς ἄνω, ἐσπέμπει γράμματα εἰς βασιλέα Ἀρταξέρξην τὸν Ξέρ-

ξου, νεωστὶ βασιλεύοντα. ἐδήλου δὲ ἡ γραφὴ ὅτι, ' Θεμιστοκλῆς ἥκω παρὰ σὲ, ὃς κακὰ
' μὲν πλεῖστα Ἑλλήνων εἴργασμαι τὸν ὑμέ-
' τερον οἶκον, ὅσον χρόνον τὸν σὸν πατέρα
' ἐπιόντα ἐμοὶ ἀνάγκη ἠμυνόμην· πολὺ
' δὲ ἔτι πλείω ἀγαθὰ, ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀσ-
' φαλεῖ μὲν ἐμοὶ, ἐκείνῳ δὲ ἐν ἐπικινδύνῳ
' πάλιν ἡ ἀποκομιδὴ ἐγίγνετο. καί μοι
' εὐεργεσία ὀφείλεται, (γράψας τήν τε ἐκ
' Σαλαμῖνος προάγγελσιν τῆς ἀναχωρή-
' σεως, καὶ τὴν τῶν γεφυρῶν, ἣν ψευδῶς
' προσεποιήσατο τότε δι' αὐτὸν, οὐ διάλυ-
' σιν) καὶ νῦν ἔχων σε μεγάλα ἀγαθὰ δρᾶ-
' σαι, πάρειμι, διωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἑλ-
' λήνων διὰ τὴν σὴν φιλίαν. βούλομαι δ' ἐ-
' νιαυτὸν ἐπισχὼν, αὐτός σοι περὶ ὧν ἥκω
' δηλῶσαι.'

ρλη'. Βασιλεὺς δὲ, ὡς λέγεται, ἐθαύμασέ τε αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καὶ ἐκέλευσε ποιεῖν οὕτως. ὁ δὲ ἐν τῷ χρόνῳ ὃν ἐπέσχε, τῆς τε Περσίδος γλώσσης ὅσα ἠδύνατο κα-

per regnare coeperat. Hoc autem in illis literis erat ſcriptum: ‘ Themiſtocles ad te ‘ venio, qui ex omnibus Graecis unus ve- ‘ ſtram familiam plurimis affeci malis, quam- ‘ diu neceſſitate *compulſus* patrem tuum, qui ‘ mihi bellum inferebat, propulſavi. Sed ‘ longe pluribus beneficiis *eum affeci*, poſt- ‘ quam mihi quidem tuta, illi vero pericu- ‘ loſa reverſio fuit. Et beneficium mihi de- ‘ betur. (*Nam* ſcripſerat Themiſtocles quo- ‘ modo et *patrem ipſius Regis* ante monuiſ- ‘ ſet de *Graecorum* receptu ex Salamine, et ‘ de pontibus non ſolutis, quos *a Graecis* ‘ *victoribus* ruptum iri, propter ipſum tunc ‘ falſo ſimulaverat) et nunc ego, qui mag- ‘ nis beneficiis te afficere poſſum, adſum, ‘ quem Graeci perſequuntur propter be- ‘ nevolentiam, qua te proſequor. Anno ‘ autem ſuperſedens, ipſe coram adventus ‘ mei cauſam tibi declarare volo.

138. Rex vero (ut aiunt) ejus conſilium *et animum* eſt admiratus, eumque ita facere juſſit. Hic vero unius anni ſpatio, quo ſu- perſedit, quicquid diſci potuit et linguae Perſicae et morum illius regionis, didicit.

Exactoque anno *ad Regem* profectus, apud eum magnam autoritatem est adeptus, et quantam nullus unquam Graecorum *adsequutus fuerat*, cum propter pristinam dignitatem, tum etiam propter spem, quam ei praebebat, promittens fore, ut Graeciam sub ejus potestatem redigeret: praecipue vero quod prudens esse videretur, suaeque prudentiae specimen dedisset. Themistocles enim manifestam sui ingenii vim certissime demonstraverat, et hac in re multo majore admiratione, quam ullus alius, dignus erat. Nam naturali prudentia praeditus erat, nec quicquam aut ante aut postea didicerat, quod eam augeret; et rerum improvisarum, cum brevissima deliberatione judex erat praestantissimus, et futurarum, ac eventus ipsarum plerunque optimus conjector; quae autem in manibus habebat, ea etiam explicare *atque exsequi* poterat; quorum vero esset imperitus, ab his commode judicandis non erat alienus; quid etiam melius, quidve deterius esset in rebus adhuc obscuris *et incertis* optime prospiciebat. Utque rem totam paucis expediam; et naturae bonitate, et consilii celeritate, vir iste maxime ido-

τενόησε, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῆς χώρας. ἀφικόμενος δὲ μετὰ τὸν ἐνιαυτὸν, γίγνεται παρ' αὐτῷ μέγας, καὶ ὅσος οὐδείς πω Ἑλλήνων, διά τε τὴν προϋπάρχουσαν ἀξίωσιν, καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐλπίδα, ἣν ὑπετίθει αὐτῷ δουλώσειν· μάλιστα δὲ ἀπὸ τοῦ πεῖραν διδοὺς ξυνετὸς φαίνεσθαι. ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχὺν δηλώσας, καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι. οἰκείᾳ γὰρ ξυνέσει, καὶ οὔτε προμαθὼν ἐς αὐτὴν οὐδὲν, οὔτ' ἐπιμαθὼν, τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιπλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής. καὶ ἃ μὲν μετὰ χεῖρας ἔχοι, καὶ ἐξηγήσασθαι οἷός τε· ὧν δὲ ἄπειρος εἴη, κρῖναι ἱκανῶς οὐκ ἀπήλλακτο. τό, τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα, καὶ τὸ ξύμπαν εἰπεῖν, φύσεως μὲν δυνάμει, μελέτης δὲ βραχύτητι, κράτιστος δὴ οὗτος αὐτοσχεδιάζειν τὰ δέοντα ἐγένετο. νοσήσας δὲ, τε-

λευτᾷ τὸν βίον. λέγουσι δέ τινες καὶ ἑκούσιον φαρμάκῳ ἀποθανεῖν αὐτὸν, ἀδύνατον νομίσαντα εἶναι ἐπιτελέσαι βασιλεῖ ἃ ὑπέχετο· μνημεῖον μὲν οὖν αὐτοῦ ἐν Μαγνησίᾳ ἐστὶ τῇ Ασιανῇ, ἐν τῇ ἀγορᾷ. ταύτης γὰρ ἦρχε τῆς χώρας, δόντος βασιλέως αὐτῷ, Μαγνησίαν μὲν, ἄρτον, ἣ προσέφερε πεντήκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ· Λάμψακον δὲ, οἶνον (ἐδόκει γὰρ πολυοινότατον τῶν τότε εἶναι) Μυοῦντα δὲ, ὄψον. τὰ δὲ ὀστᾶ φασὶ κομισθῆναι αὐτοῦ οἱ προσήκοντες οἴκαδε, κελεύσαντος ἐκείνου, καὶ τεθῆναι κρύφα Αθηναίων ἐν τῇ Ατlικῇ· οὐ γὰρ ἐξῆν θάπτειν, ὡς ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντος. τὰ μὲν κατὰ Παυσανίαν τὸν Λακεδαιμόνιον καὶ Θεμιστοκλέα τὸν Αθηναῖον, λαμπροτάτους γενομένους τῶν καθ' ἑαυτοὺς Ἑλλήνων, οὕτως ἐτελεύτησε.

ρλθ'. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης πρεσβείας τοιαῦτα ἐπέταξάν τε καὶ ἀντεκελεύσθησαν περὶ τῶν ἐναγῶν τῆς ἐ-

heus fuit ad explicandum ex tempore, quae ad rem facerent, *et e re essent.* Morbo autem correptus, vita est defunctus. Quidam autem ajunt eum sponte etiam hausto veneno decessisse, quod existimasset, se non posse praestare, quae Regi promisisset. Itaque monumentum ejus exstat in foro urbis Magnesiae, quae est in Asia: nam huic regioni praefuit, quam rex ipsi dederat. Magnesiam enim *ei dederat* pro pane, quae quotannis quinquaginta talenta pendebat. Lampsacum vero, pro vino (hoc enim oppidum caeteras illius saeculi urbes vini copia superare videbatur.) Myuntem vero, pro opsonio. Ejus autem ossa a propinquis domum, ipsius jussu, reportata, et clam Atheniensibus in agro Attico humata, ferunt. Nec enim eum, qui proditionis reus erat, *ibi aperte* sepelire fas erat. Pausanias igitur Lacedaemonius, et Themistocles Atheniensis, viri omnium suae aetatis Graecorum nobilissimi, hunc exitum habuerunt.

139. Lacedaemonii igitur in prima quidem legatione haec *Atheniensibus* de piaculis tollendis imperarunt, et vicissim *ab il-*

lis idem facere ſunt juſſi. Deinde vero, ad Athenienſes profecti, imperarunt, ut a Potidaeae obſidione recederent, et Aeginam ſuis legibus vivere ſinerent. In primis vero, et ante omnia apertiſſime praedicebant, nullum fore bellum, ſi *Athenienſes* decretum de Megarenſibus factum reſcinderent: quo Megarenſibus interdictum erat portubus, in Athenienſium ditione ſitis, et Attico foro. Sed Athenienſes neque caeteris in rebus morem illis gerere, neque decretum illud reſcindere voluerunt; Megarenſibus crimini dantes, quod ſacrum nulliſque limitibus finitum ſolum colerent, quodque ſervos fugitivos reciperent. Tandem vero, cum poſtremi legati, Rhamphius, Meleſippus, et Ageſander Lacedaemone veniſſent, et nihil aliud dixiſſent eorum, quae prius *dicere* conſueverant; ſed haec ipſa, *quae ſequuntur*: ‘ Lacedaemonii pacem eſſe volunt, erit autem, ſi Graecos liberos eſſe, ſuiſque legibus vivere ſinatis.’ Athenienſes, convocata concione, omnibus ſuis civibus ſententiae dicendae poteſtatem fecerunt: et placuit, ſemel, habita conſultatione de ſumma

λάσεως· ὕστερον δὲ φοιτῶντες παρ' Ἀθηναίους, Ποτιδαίας τε ἀπανίστασθαι ἐκέλευον, καὶ Αἴγιναν αὐτόνομον ἀφιέναι. καὶ μάλιστά γε, πάντων καὶ ἐνδηλότατα προὔλεγον, τὸ περὶ Μεγαρέων ψήφισμα καθελοῦσι μὴ ἂν γενέσθαι πόλεμον· ἐν ᾧ εἴρητο αὐτοὺς μὴ χρῆσθαι τοῖς λιμέσι τοῖς ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀρχῇ, μηδὲ τῇ Ἀττικῇ ἀγορᾷ. οἱ δ' Ἀθηναῖοι οὔτε τἄλλα ὑπήκουον, οὔτε τὸ ψήφισμα καθῄρουν, ἐπικαλοῦντες ἐπ' ἐργασίαν Μεγαρεῦσι τῆς γῆς τῆς ἱερᾶς, καὶ τῆς ἀορίστου, καὶ ἀνδραπόδων ὑποδοχὴν τῶν ἀφισταμένων. τέλος δὲ, ἀφικομένων τῶν τελευταίων πρέσβεων ἐκ Λακεδαίμονος, Ῥαμφίου τε καὶ Μελησίππου καὶ Ἀγησάνδρου, καὶ λεγόντων ἄλλο μὲν οὐδὲν ὧν πρότερον εἰώθεσαν, αὐτὰ δὲ τάδε, ὅτι Λακεδαιμόνιοι βούλονται τὴν εἰρήνην εἶναι, εἴη δ' ἂν εἰ τοὺς Ἕλληνας αὐτονόμους ἀφεῖτε· ποιήσαντες ἐκκλησίαν οἱ Ἀθηναῖοι, γνώμας σφίσιν αὐτοῖς προυτίθεσαν. καὶ ἐδόκει, ἅπαξ, περὶ ἁπάν-

των βουλευσαμένους, ἀποκρίνεσθαι. καὶ παριόντες ἄλλοι τε πολλοὶ ἔλεγον, ἐπ' ἀμφότερα γιγνόμενοι ταῖς γνώμαις, καὶ ὡς χρὴ πολεμεῖν, καὶ ὡς μὴ ἐμπόδιον εἶναι τὸ ψήφισμα εἰρήνης, ἀλλὰ καθελεῖν. καὶ παρελθὼν Περικλῆς ὁ Ξανθίππου, ἀνὴρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πρῶτος Ἀθηναίων, λέγειν τε καὶ πράσσειν δυνατώτατος, παρῄνει τοιάδε,

ρμ΄. ‘ ΤΗΣ μὲν γνώμης, ὦ Ἀθηναῖοι, ‘ ἀεὶ τῆς αὐτῆς ἔχομαι, μὴ εἴκειν Πε‘ λοποννησίοις· καίπερ εἰδὼς τοὺς ἀνθρώ‘ πους οὐ τῇ αὐτῇ ὀργῇ ἀναπειθομένους τε ‘ πολεμεῖν, καὶ ἐν τῷ ἔργῳ πράσσοντας, ‘ πρὸς δὲ τὰς ξυμφορὰς καὶ τὰς γνώμας τρε‘ πομένους. ὁρῶ δὲ καὶ νῦν ὅμοια καὶ παρα‘ πλήσια ξυμβουλευτέα μοι ὄντα, καὶ τοὺς ἀ‘ ναπειθομένους ὑμῶν δικαιῶ, τοῖς κοινῇ δό‘ ξασιν, ἢν ἄρα τι καὶ σφαλώμεθα, βοηθεῖν‘ ἢ μηδὲ κατορθοῦντας, τῆς ξυνέσεως μετα‘ ποιεῖσθαι. ἐνδέχεται γὰρ τὰς ξυμφορὰς ‘ τῶν πραγμάτων οὐχ ἧσσον ἀμαθῶς χω-

rerum, respondere. Tunc autem cum alii multi in medium progressi verba fecerunt, et in utramque partem sententiam dixerunt, et quod bellum gerere oporteat, et quod non debeat decretum illud officere paci, sed rescindi: tum etiam Pericles Xanthippi *filius*, vir illis temporibus primus Atheniensium, et in dicendo et agendo praestantissimus, in medium progressus, haec *Atheniensibus* suasit.

140. ‘In eadem sententia, Athenienses, ‘ semper permaneo, Peloponnesiis non esse ‘ cedendum, quamvis sciam, homines non eo- ‘ dem animi ardore bella administrare, quo ‘ ad ea suscipienda inducuntur: sed pro va- ‘ riis rerum eventis sententiam etiam mu- ‘ tare. Video autem nunc etiam res *superi-* ‘ *oribus* similes, et pares mihi dicendas in ‘ consilio, quod vobis sum daturus: sed a ‘ vobis, qui meam sententiam *et autorita-* ‘ *tem* estis sequuturi, peto, ut iis, quae pu- ‘ blice decreta fuerint, si qua forte in re of- ‘ fendamus, opem feratis; aut etiam, si rem ‘ feliciter geratis, prudentiae laudem ne *vo-* ‘ *bis solis* vendicetis. Usu enim venire so- ‘ let, ut rerum eventus aeque sint fallaces, ac

'hominum cogitationes. Quamobrem etiam,
'siquid temere accidit, hoc fortunae tribue-
're, eamque culpare consuevimus. Lace-
'daemonios enim cum ante nobis insidiatos
'esse, tum vel maxime nunc *insidiari* constat.
'. um enim *in foederis conditionibus diserte*
'sit expressum, de rebus controversis judicio
'vicissim inter nos esse disceptandum, in-
'terea vero utrisque nostrum ea retinenda,
'quae jam tenemus; tamen nec ipsi adhuc
'postularunt, ut *de nostris controversiis* ju-
'dicium fieret, neque judicium, a nobis ob-
'latum, accipere volunt: sed armis, quam
'verbis, crimina diluere malunt, et adsunt,
'ut nobis jam imperent, nec amplius, ut
'expostulent. Imperant enim, ut a Poti-
'daeae obsidione recedamus, et Aeginam
'liberam esse, suisque legibus vivere sina-
'mus, et decretum de Megarensibus factum
'rescindamus. Quinetiam, qui postremi huc
'venerunt, praecipiunt, ut Graecos suis le-
'gibus vivere permittamus. Nemo tamen
'vestrum existimet, bellum de re levi sus-
'ceptum iri, si decretum de Megarensibus
'factum rescindere nolimus: quod illi ma-
'xime praetendentes, dicunt nullum fore

‘ ρῆσαι ἢ καὶ τὰς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου. διόπερ καὶ τὴν τύχην ὅσα ἂν παραλόγως ξυμβῇ, εἰώθαμεν αἰτιᾶσθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ πρότερόν τε δῆλοι ἦσαν ἐπιβουλεύοντες ἡμῖν, καὶ νῦν οὐχ ἥκιστα. εἰρημένον γὰρ δίκας μὲν τῶν διαφόρων ἀλλήλοις διδόναι καὶ δέχεσθαι, ἔχειν δὲ ἑκατέρους ἃ ἔχομεν, οὔτε αὐτοὶ δίκας πω ἤτησαν, οὔτε ἡμῶν διδόντων δέχονται. βούλονται δὲ πολέμῳ μᾶλλον ἢ λόγοις τὰ ἐγκλήματα διαλύεσθαι, καὶ ἐπιτάσσοντες ἤδη καὶ οὐκέτι αἰτιώμενοι πάρεισι. Ποτιδαίας τε γὰρ ἀπανίστασθαι κελεύουσι, καὶ Αἴγιναν αὐτόνομον ἀφιέναι, καὶ τὸ Μεγαρέων ψήφισμα καθαιρεῖν. οἱ δὲ τελευταῖοι οἵδε ἥκοντες, καὶ τοὺς Ἕλληνας προαγορεύουσιν αὐτονόμους ἀφιέναι. ὑμῶν δὲ μηδεὶς νομίσῃ περὶ βραχέως ἂν πολεμεῖν, εἰ τὸ Μεγαρέων ψήφισμα μὴ καθέλοιμεν· ὅπερ μάλιστα προὔχονται, εἰ καθαιρεθείη, μὴ ἂν γίγνεσθαι τὸν πόλε-

μον· μηδ' ἐν ὑμῖν αὐτοῖς αἰτίαν ὑπολίπησθε ὡς διὰ μικρὸν ἐπολεμήσατε. τὸ γὰρ βραχὺ τοῦτο πᾶσαν ὑμῶν ἔχει τὴν βεβαίωσιν καὶ πεῖραν τῆς γνώμης. οἷς εἰ ξυγχωρήσετε, καὶ ἄλλο τι μεῖζον εὐθὺς ἐπιταχθήσεσθε, ὡς φόβῳ καὶ τοῦτο ὑπακούσοντες· ἀπισχυρισάμενοι δὲ, σαφὲς ἂν καταστήσετε αὐτοῖς, ἀπὸ τοῦ ἴσου ὑμῖν μᾶλλον προσφέρεσθαι.

ρμα'. ‘Αὐτόθεν δὴ διανοήθητε, ἢ ὑπακούειν πρίν τι βλαβῆναι, ἢ, εἰ πολεμήσομεν (ὥσπερ ἔμοιγε ἄμεινον δοκεῖ εἶναι) καὶ ἐπὶ μεγάλῃ καὶ ἐπὶ βραχείᾳ ὁμοίως προφάσει μὴ εἴξοντες, μηδὲ ξὺν φόβῳ ἕξοντες ἃ κεκτήμεθα. τὴν γὰρ αὐτὴν δύναται δούλωσιν ἥ τε μεγίστη καὶ ἡ ἐλαχίστη δικαίωσις ἀπὸ τῶν ὁμοίων πρὸ δίκης τοῖς πέλας ἐπιτασσομένη. τὰ δὲ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων ὡς οὐκ ἀσθενέστερα ἕξομεν, γνῶτε καθ' ἕκαστον ἀκούοντες. αὐτουργοί τε γάρ εἰσι

'bellum, si decretum istud rescindatur. Ne-'ve apud vos ipsos querelam relinquatis, 'quasi levi de causa bellum susceperitis. 'Nam haec levis res omne documentum 'vestrae constantiae continet. Quibus si 'concesseritis, protinus etiam aliquid aliud 'majus imperabitur, quasi metu perculsi hac 'quoque in re morem gesturi sitis. Sed si 'semel ipsis acriter abnueritis, planum ipsis 'facietis, *oportere ipsos* majore cum aequa-'bilitate vobiscum agere.

141. 'Hinc igitur statuite vel imperata 'facere, antequam ullam cladem accipiatis, 'vel, si bellum geramus (quod mihi satius 'esse videtur) nulla, pariter, aut magna, 'aut parva de causa cedere, neque cum me-'tu retinere *ea*, quae possidemus. Nam si-'ve maxima, sive minima sint ea, quae aliis 'ante judicium a paribus imperantur, ean-'dem vim habent, et valent ad servitutis 'jugum imponendum. Belli vero appara-'tus, et facultates, quae utrisque nostrum 'adsunt, singulatim audite, ut cognosca-'tis, nos *his in rebus* inferiore conditione

'non futuros. Nam Peloponnesii sunt in- 'opes, nec privatim, nec publice pecunias 'habent. Deinde diuturnorum ac mariti- 'morum bellorum sunt imperiti, quia prop- 'ter paupertatem ipsi bellum inter se ad 'exiguum temporis spatium gerunt. Hu- 'jusmodi autem homines, neque naves ex- 'plere, neque pedestres exercitus saepe e- 'mittere possunt: tum quod simul et a re 'familiari absint, et sumtus de suis privatis 'facultatibus faciant; tum etiam praeterea, 'quod maris usu *a nobis* prohibeantur. At- 'qui opes magis, quam violentae pecunia- 'rum collationes, bella sustinent. Homines 'autem inopes ad bellum gerendum cor- 'poribus, quam pecuniis sunt promtiores; 'nam illa quidem, ex periculis evasura spe- 'rant: has vero, vel ante belli finem ab- 'sumtum iri, persuasum habent, praesertim 'si (quod est verisimile) bellum praeter ip- 'sorum opinionem producatur. Nam Pelo- 'ponnesii, eorumque socii, in uno quidem 'proelio Graecis omnibus resistere possunt: 'sed cum dissimili adversariorum apparatu 'bellum gerere non possunt; tum quia,

" Πελοποννήσιοι, καὶ οὔτε ἰδίᾳ, οὔτε ἐν κοινῷ
" χρήματά ἐστιν αὐτοῖς· ἔπειτα, χρονίων
" πολέμων καὶ διαποντίων ἄπειροι, διὰ τὸ
" βραχέως αὐτοὶ ἐπ' ἀλλήλους ὑπὸ πενίας
" ἐπιφέρειν. καὶ οἱ τοιοῦτοι, οὔτε ναῦς πλη-
" ροῦντες, οὔτε πεζὰς στρατιὰς πολλάκις
" ἐκπέμπειν δύνανται, ἀπὸ τῶν ἰδίων τε
" ἅμα ἀπόντες, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν δαπα-
" νῶντες, καὶ προσέτι καὶ θαλάσσης εἰργό-
" μενοι. αἱ δὲ περιουσίαι τοὺς πολέμους μᾶλ-
" λον ἢ αἱ βίαιοι ἐσφοραὶ ἀνέχουσι. σώμα-
" σί τε ἑτοιμότεροι οἱ αὐτουργοὶ τῶν ἀν-
" θρώπων ἢ χρήμασι πολεμεῖν, τὸ μὲν,
" πιστὸν ἔχοντες ἐκ τῶν κινδύνων κἂν πε-
" ριγενέσθαι· τὸ δὲ, οὐ βέβαιον, μὴ οὐ προα-
" ναλώσειν, ἄλλως τε κἂν παρὰ δόξαν,
" ὅπερ εἰκὸς, ὁ πόλεμος αὐτοῖς μηκύνηται.
" μάχῃ μὲν γὰρ μιᾷ πρὸς ἅπαντας Ἕλ-
" ληνας δυνατοὶ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμ-
" μαχοι ἀντισχεῖν, πολεμεῖν δὲ μὴ πρὸς
" ὁμοίαν ἀντιπαρασκευὴν ἀδύνατοι, ὅταν

‘ μή τε βουλευτηρίῳ ἑνὶ χρώμενοι, παρα-
‘ χρῆμά τι ὀξέως ἐπιτελῶσι, πάντες τε
‘ ἰσόψηφοι ὄντες, καὶ οὐχ ὁμόφυλοι, τὸ ἐφ’
‘ ἑαυτὸν ἕκαστος σπεύδῃ· ἐξ ὧν φιλεῖ μη-
‘ δὲν ἐπιτελὲς γίγνεσθαι. καὶ γὰρ οἱ μὲν ὡς
‘ μάλιστα τιμωρήσασθαί τινα βούλονται,
‘ οἱ δὲ, ὡς ἥκιστα τὰ οἰκεῖα φθεῖραι. χρό-
‘ νιοί τε ξυνιόντες, ἐν βραχεῖ μὲν μορίῳ
‘ σκοποῦσί τι τῶν κοινῶν, τῷ δὲ πλείονι
‘ τὰ οἰκεῖα πράσσουσι. καὶ ἕκαστος οὐ παρὰ
‘ τὴν ἑαυτοῦ ἀμέλειαν οἴεται βλάψειν, μέ-
‘ λειν δέ τινι καὶ ἄλλῳ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τι προ-
‘ ϊδεῖν· ὥστε τῷ αὐτῷ ὑπὸ ἁπάντων ἰ-
‘ δίᾳ δοξάσματι λανθάνειν τὸ κοινὸν ἀθρό-
‘ ον φθειρόμενον.

ρμϐ. ‘ Μέγιστον δὲ, τῇ τῶν χρημά-
‘ των σπάνει κωλύσονται, ὅταν σχολῇ αὐ-
‘ τὰποριζόμενοι διαμέλλωσι· τοῦ δὲ πο-
‘ λέμου οἱ καιροὶ οὐ μενετοί. καὶ μὴν οὐδ’ ἡ
‘ ἐπιτείχισις, οὐδὲ τὸ ναυτικὸν αὐτῶν ἄ-
‘ ξιον φοϐηθῆναι. τὴν μὲν γὰρ χαλεπὸν

'cum non uno eodemque concilio utantur, 'omnesque par ſuffragii ferendi jus habe- 'ant, nihil ex tempore celeriterque pera- 'gunt; tum etiam quia, cum non ſint om- 'nes unius ejusdemque gentis, unusquisque 'rem ſuam urget, unde nihil perfici, et ad 'finem perduci ſolet. Nam hi quidem, non- 'nullos quam maxime cupiunt ulciſci: alii 'vero, res domeſticas quam minime cor- 'rumpi *volunt:* cumque poſt longam cun- 'ctationem vix tandem in unum conveniant, 'exiguo tamen temporis momento de Re- 'publica conſultant: majorem vero tempo- 'ris partem in rebus privatis curandis po- 'nunt. Et unusquisque *Rempublicam* nihil 'detrimenti ex hac ſua negligentia capere 'poſſe putat: ſed et aliquem alium eſſe '*exiſtimat,* qui *Rempublicam* curet, eique 'pro ſe ipſo proſpiciat. Itaque eadem omni- 'um privatorum opinione univerſam Rem- 'publicam perdi non animadvertit.

142. 'Quod autem maximum eſt, pe- 'cuniarum inopia prohibebuntur, cum eas 'aegre parantes cunctabuntur: ſed belli oc- 'caſiones nullam moram patiuntur; neque 'vero illorum aut munitionum extructio,

'aut classis digna est, quae metuatur. Diffi-
'cile enim est urbi, quae potentiam nostrae
'parem habeat, vel in pace hujusmodi muni-
'tiones exstruere: jam vero *multo difficili-*
'us erit, hoc ipsum facere in hostico, et
'*praecipue* cum nos adversus illos non mi-
'nus muniti simus, *quam illi contra nos.*
'Quod si quem locum praesidio firmarint,
'aliquam quidem agri *nostri* partem suis ex-
'cursionibus, et *nostrorum* ad illos transfu-
'giis vastabunt: sed tamen *haec munitio* non
'poterit nos circumvallare, et impedire, ne
'in ipsorum *agrum* navigemus, et (qua re
'pollemus) navibus *illos* ulciscamur. Nam
'ex usu rerum nauticarum plus peritiae ad
'proelia terrestria habemus, quam illi ex usu
'militiae terrestris ad pugnas navales. Re-
'rum vero maritimarum scientiam non fa-
'cile poterunt adipisci. Nam ne vos quidem,
'quamvis his operam statim a bello Medico
'*ad hoc usque tempus* studiose dederitis, per-
'fecte adhuc estis adepti. Quonam igitur
'modo homines, qui agriculturae, non au-
'tem rebus maritimis dant operam, prae-
'terea quos ne in hoc quidem studio se ex-
'ercere sinemus, propter assiduas nostrae

‘ κὴ ἐν εἰρήνῃ πόλιν ἀντίπαλον παρασκευ-
‘ άσασθαι, ἤπου δὴ ἐν πολεμίᾳ τε, καὶ
‘ οὐχ ἧσσον ἐκείνοις ἡμῶν ἀντεπιτετει-
‘ χισμένων. Φρούριον δ’ εἰ ποιήσονται;
‘ τῆς μὲν γῆς βλάπτοιεν ἄν τι μέρος κα-
‘ ταδρομαῖς καὶ αὐτομολίαις, ȣ̓ μέντοι ἱ-
‘ κανόν γε ἔςαι ἐπιτειχίζειν τε, κὴ κω-
‘ λύειν ἡμᾶς πλεύσαντας ἐς τὴν ἐκείνων,
‘ καὶ, ᾗπερ ἰσχύομεν, ταῖς ναυσὶν ἀμύ-
‘ νεσθαι. πλέον γὰρ ἡμεῖς ἔχομεν τȣ̃ κα-
‘ τὰ γῆν ἐκ τοῦ ναυτικοῦ ἐμπειρίας, ἢ
‘ ἐκεῖνοι ἐκ τȣ̃ καθ’ ἤπειρον ἐς τὰ ναυτικά.
‘ τὸ δὲ τῆς θαλάσσης ἐπιςήμονας γε-
‘ νέσθαι, οὐ ῥαδίως αὐτοῖς προσγενήσεται.
‘ ȣ̓δὲ γὰρ ὑμεῖς, μελετῶντες αὐτὸ εὐθὺς
‘ ἀπὸ τῶν Μηδικῶν, ἐξείργασθέ πω. πῶς
‘ δὴ ἄνδρες γεωργοὶ, κὴ ȣ̓ θαλάσσιοι, καὶ
‘ προσέτι ȣ̓δὲ μελετῆσαι ἐασόμενοι, διὰ τὸ
‘ ὑφ’ ἡμῶν πολλαῖς ναυσὶν ἀεὶ ἐφορμεῖ-
‘ σθαι, ἄξιον ἄν τι δρῷεν; πρὸς μὲν γὰρ

'ὀλίγας ναῦς ἐφορμήσας κἂν διακινδυνεύ-
'σειαν, πλήθει τὴν ἀμαθίαν θρασύνον-
'τες· πολλαῖς δὲ εἰργόμενοι, ἡσυχάσουσι·
'καὶ ἐν τῷ μὴ μελετῶντι, ἀξυνετώτεροι
'ἔσονται, καὶ δι' αὐτὸ καὶ ὀκνηρότεροι. τὸ
'δὲ ναυτικὸν, τέχνης ἐστὶν, ὥσπερ καὶ
'ἄλλο τι, καὶ οὐκ ἐνδέχεται, ὅταν τύ-
'χῃ, ἐκ παρέργου μελετᾶσθαι, ἀλλὰ
'μᾶλλον μηδὲν ἐκείνῳ πάρεργον ἄλλο γί-
'νεσθαι.

ρμγ'. 'Εἴτε καὶ κινήσαντες τῶν Ο-
'λυμπιάσιν ἢ Δελφοῖς χρημάτων, μισθῷ
'μείζονι πειρῷντο ἡμῶν ὑπολαβεῖν τοὺς
'ξένους τῶν ναυτῶν, μὴ ὄντων μὲν ἡμῶν
'ἀντιπάλων, ἐσβάντων αὐτῶν τε καὶ
'τῶν μετοίκων, δεινὸν ἂν ἦν· νῦν δὲ τόδε
'τε ὑπάρχει, καὶ (ὅπερ κράτιστον) κυ-
'βερνήτας ἔχομεν πολίτας, καὶ τὴν ἄλ-
'λην ὑπηρεσίαν, πλείους καὶ ἀμείνους ἢ
'πᾶσα ἡ ἄλλη Ἑλλάς. καὶ ἐπὶ τῷ κιν-

'classis incursiones facinus aliquod dignum 'edent? Nam adversus quidem paucas na- 'ves, quae incursiones *in eos* facient, peri- 'culum fortasse subeant, multitudine suam 'imperitiam audacius confirmantes: sed, si 'multis prohibeantur, quiescent. Et, quia 'se in his non exercebunt, erunt imperiti- 'ores, et hac ipsa de causa cunctantiores 'etiam erunt. At rerum nauticarum peri- 'tia, est artis, ut aliarum rerum scientia: nec 'subcisivis operis et remissa exercitatione 'obiter disci potest: imo vere nullius alius 'rei studium ad eam accedere oportet, *quod* '*ab assidua ejus meditatione nos avertat.*

143. 'Quod si pecunias, quae sunt O- 'lympiae aut Delphis, suo loco moveant, 'et, *his usi*, majore mercede nautas pere- 'grinos a nobis conductos subtrahere co- 'nentur; hoc *profecto* grave esset, si nos, 'cum inquilinis *nostris* naves conscenden- 'tes, ipsis resistere non possemus. Jam vero 'cum hoc nobis adest, tum etiam, (quod est 'praecipuum,) navium gubernatores ex *no-* '*stris* civibus habemus, et alios ministros, 'et plures, et peritiores, quam reliqua om- 'nis Graecia. Nec vero ob impendens pe-

'riculum quisquam externorum militum in 'animum induxerit, et a patria *sua* exsula-'re, et cum minore simul *salutis ac victo-'riae* spe propter majus paucorum dierum 'stipendium, quod ipsis dabitur, illos in 'bello gerendo juvare. Ac res quidem Pe-'loponnesiorum tales, *et saltem his* similes 'esse videntur: at nostrae, cum vitiis illis, 'quae in ipsis reprehendi, carere, tum eti-'am alia *commoda* longe majora habere *vi-'dentur*. Quod si pedestribus copiis nostrum 'agrum invaserint, nos *vicissim* in illorum '*agrum* incursiones classe faciemus. Hic 'vero jactura non erit aequalis, si Pelopon-'nesi aliqua pars *a nobis*, et tota Attica *ab 'illis* vastetur. Illi enim nullum alium a-'grum habebunt, quem alterius, *qui vasta-'tus fuerit*, loco sine proelio occupent. No-'bis vero et in insulis et in continente am-'plus est ager. Magna enim res est maris 'imperium. Considerate autem *id, quod di-'co:* si enim insulas incoleremus, quinam 'minus essent expugnabiles? Nunc au-'tem oportet nos, quam proxime ad istam 'cogitationem accedentes, agrum quidem 'ac aedificia missa facere, at mare, urbem-

δύνῳ οὐδεὶς ἂν δέξαιτο τῶν ξένων τήν τε
αὑτοῦ φεύγειν, καὶ μετὰ τῆς ἥσσονος ἅμα
ἐλπίδος, ὀλίγων ἡμερῶν ἕνεκα μεγάλου
μισθοῦ δόσεως, ἐκείνοις ξυναγωνίζεσθαι.
καὶ τὰ μὲν Πελοποννησίων ἔμοιγε τοι-
αῦτα καὶ παραπλήσια δοκεῖ εἶναι· τὰ
δὲ ἡμέτερα, τούτων τε ὧνπερ [παρ'] ἐ-
κείνοις ἐμεμψάμην, ἀπηλλάχθαι, καὶ
ἄλλα οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου μεγάλα ἔχειν.
ἤν τ' ἐπὶ τὴν χώραν ἡμῶν πεζῇ ἴωσιν,
ἡμεῖς ἐπὶ τὴν ἐκείνων πλευσούμεθα. καὶ
οὐκέτι ἐκ τοῦ ὁμοίου ἔσται Πελοποννήσου τε
μέρος τὶ τμηθῆναι, καὶ τὴν Ἀττικὴν ἅ-
πασαν. οἱ μὲν γὰρ οὐχ ἕξουσιν ἄλλην ἀν-
τιλαβεῖν ἀμαχεί· ἡμῖν δέ ἐστι γῆ πολ-
λὴ, καὶ ἐν νήσοις, καὶ κατ' ἤπειρον. μέ-
γα γὰρ τὸ τῆς θαλάσσης κράτος. σκέ-
ψασθε δέ· εἰ γὰρ ἦμεν νησιῶται, τίνες
ἂν ἀληπτότεροι ἦσαν; καὶ νῦν χρὴ ὅτι
ἐγγύτατα τούτου διανοηθέντας, τὴν μὲν
γῆν καὶ οἰκίας ἀφεῖναι, τῆς δὲ θαλάσσης

‘ κ̀ πόλεως φυλακὴν ἔχειν, κ̀ Πελοπον-
‘ νησίοις ὑπὲρ αὐτῶν ὀργισθέντας, πολλῷ
‘ πλείοσι μὴ διαμάχεσθαι. (κρατήσαντές
‘ τε γὰρ, αὖθις ἐκ ἐλάσσοσι μαχέμεθα,
‘ καὶ ἢν σφαλῶμεν, τὰ τῶν ξυμμάχων,
‘ ὅθεν ἰσχύομεν, προσαπόλλυται. ἐ γὰρ ἡ-
‘ συχάσεσι μὴ ἱκανῶν ἡμῶν ὄντων ἐπ'
‘ αὐτὲς στρατεύειν.) τήν τε ὀλόφυρσιν μὴ
‘ οἰκιῶν κ̀ γῆς ποιεῖσθαι, ἀλλὰ τῶν σω-
‘ μάτων· ἐ γὰρ τάδε τὲς ἄνδρας, ἀλλ' οἱ
‘ ἄνδρες ταῦτα κτῶνται. κ̀ εἰ ᾤμην πεί-
‘ σειν, ὑμᾶς αὐτὲς ἂν ἐξελθόντας ἐκέλευ-
‘ ον αὐτὰ δῃῶσαι, καὶ δεῖξαι Πελοπον-
‘ νησίοις ὅτι τούτων γε ἕνεκα οὐχ ὑπακέ-
‘ σεσθε.

ρμδ'. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἔχω ἐς ἐλ-
‘ πίδα τε περιέσεσθαι, ἢν ἐθέλητε ἀρχήν
‘ τε μὴ ἐπικτᾶσθαι ἅμα πολεμεντες, καὶ
‘ κινδύνους αὐθαιρέτους μὴ προστίθεσθαι.
‘ μᾶλλον γὰρ πεφόβημαι τὰς οἰκείας ἡ-
‘ μῶν ἁμαρτίας, ἢ τὰς τῶν ἐναντίων δια-

'que praesidiis tueri, neque ipsorum causa, 'si *vastentur*, iratos, cum Peloponnesiis, qui 'sunt longe plures, proelio dimicare. (Nam 'si *eos* vincamus, rursus cum non inferiore 'numero confligemus; et, si quam cladem 'accipiamus, sociorum quoque auxilia, un- 'de nostrum robur pendet, praeterea *nobis* 'perierint: nec enim quiescent, *nec in offi- 'cio fideque permanebunt*, si nos bellum 'ipsis inferre nequeamus:) nec villas, et a- 'gros, sed hominum corpora deplorare *o- 'portet*: non enim res istae viros, at viri res 'istas parant, *et possident*. Et si existimarem, 'me *vobis hoc* persuasurum, suaderem, ut 'vos ipsi ex urbe exeuntes has res vastare- 'tis, et Peloponnesiis demonstraretis, vos 'harum rerum causa imperata non facturos.

144. 'Quanquam et alia multa praeterea 'habeo, quae mihi magnam victoriae spem 'afferunt, si modo uno eodemque tempore 'vestrum imperium propagare, dum bel- 'lum geretis, et pericula voluntaria *pericu- 'lis necessariis* addere nolitis: nam dome- 'stica nostrorum civium peccata magis me- 'tuo, quam adversariorum consilia. Ve- 'rum quaenam illa sint, planum fiet etiam

'alias, dum bellum ipſum geretur. Jam ve-
'ro *Legatos* iſtos cum hoc reſponſo dimit-
'tamus: nos Megarenſibus quidem eſſe per-
'miſſuros uſum mercatuum, et portuum;
'ſi ipſi Lacedaemonii nobis, ſociisque no-
'ſtris, qui ſumus peregrini, ſuae civitatis
'uſum permittant: nam neque illud, neque
'hoc in foederibus prohibetur. Praeterea
'nos etiam permiſſuros, ut *Graecae* civita-
'tes liberae, ſuisque legibus vivant; ſi mo-
'do liberas, ſuisque legibus viventes *tunc*
'habebamus, quum foedus eſt initum: et ſi
'ipſi quoque civitatibus, quas in ſua ditione
'habent, *priſtinam libertatem* reddant, ita
'ut in ſuis rebuspublicis adminiſtrandis ad
'ipſorum Lacedaemoniorum mores ac in-
'ſtituta ſeſe accommodare non cogantur;
'ſed ſuo quaeque arbitratu vivant. Dica-
'mus etiam, nos ex foederum pactis ad ju-
'dicium ſubeundum paratos eſſe: nec belli
'initium nos facturos, at ab ipſis illatum
'propulſaturos. Haec enim reſponſa ſunt
'ſimul et juſta et ex dignitate hujus Reipu-
'blicae. Sciendum autem eſt, bellum ne-
'ceſſario gerendum eſſe; quod ſi noſtra
'ſponte potius, *quam neceſſitate compulſi*,
'bellum ſuſcipiamus, adverſarios minus in-

νοίας. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν καὶ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἅμα τοῖς ἔργοις δηλωθήσεται· νῦν δὲ τούτοις ἀποκρινάμενοι, ἀποπέμψωμεν, Μεγαρέας μὲν ὅτι ἐάσομεν ἀγορᾷ καὶ λιμέσι χρῆσθαι, ἢν καὶ Λακεδαιμόνιοι ξενηλασίας μὴ ποιῶσι, μήτε ἡμῶν, μήτε τῶν ἡμετέρων ξυμμάχων. οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύει ἐν ταῖς σπονδαῖς, οὔτε τόδε. τὰς δὲ πόλεις ὅτι αὐτονόμους ἀφήσομεν, εἰ καὶ αὐτονόμους ἔχοντες ἐσπεισάμεθα, καὶ ὅταν κἀκεῖνοι ταῖς ἑαυτῶν ἀποδῶσι πόλεσι, μὴ σφίσι τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπιτηδείως αὐτονομεῖσθαι, ἀλλὰ αὐτοῖς ἑκάστοις, ὡς βούλονται. δίκας δὲ ὅτι ἐθέλομεν δοῦναι κατὰ τὰς ξυνθήκας. πολέμου δὲ οὐκ ἄρξομεν, ἀρχομένους δὲ ἀμυνούμεθα. ταῦτα γὰρ δίκαια καὶ πρέποντα ἅμα τῇδε τῇ πόλει ἀποκρίνασθαι. εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι ἀνάγκη πολεμεῖν· ἢν δὲ ἑκούσιοι μᾶλλον δεχώμεθα, ἧσσον ἐγκεισομένους τοὺς ἐναντίους ἕξομεν. ἔκ τε τῶν μεγίστων κιν-

‘ δύνων ὅτι καὶ πόλει καὶ ἰδιώτῃ μέγισαι τι-
‘ μαὶ περιγίγνονται. οἱ γοῦν πατέρες ἡμῶν
‘ ὑποςάντες Μήδους, καὶ οὐκ ἀπὸ τοσῶνδε ὁρ-
‘ μώμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἐκλεί-
‘ ποντες, γνώμῃ τε πλείονι ἢ τύχῃ, καὶ
‘ τόλμῃ μείζονι ἢ δυνάμει, τόν τε βάρβα-
‘ ρον ἀπεώσαντο, καὶ ἐς τάδε προήγαγον
‘ αὐτά. ὧν οὐ χρὴ λείπεσθαι, ἀλλὰ τούς
‘ τε ἐχθροὺς παντὶ τρόπῳ ἀμύνεσθαι, καὶ
‘ τοῖς ἐπιγιγνομένοις πειρᾶσθαι αὐτὰ μὴ
‘ ἐλάσσω παραδοῦναι.’

ρμε΄. Ὁ μὲν Περικλῆς τοιαῦτα εἶπεν. οἱ δ’ Ἀθηναῖοι, νομίσαντες ἄριςα σφίσι παραινεῖν αὐτὸν, ἐψηφίσαντο ἃ ἐκέλευε. καὶ τοῖς τε Λακεδαιμονίοις ἀπεκρίναντο, τῇ ἐκείνου γνώμῃ, καθ’ ἕκαςά τε ὡς ἔφρασε, καὶ τὸ ξύμπαν, οὐδὲν κελευόμενοι ποιήσειν, δίκῃ δὲ κατὰ τὰς ξυνθήκας ἕτοιμοι εἶναι διαλύεσθαι περὶ τῶν ἐγκλημάτων, ἐπὶ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ. καὶ οἱ μὲν ἀπεχώρησαν ἐπ’ οἴκου, καὶ οὐκέτι ὕςερον ἐπρεσβεύοντο.

'festos habebimus; sciendum etiam, ex 'maximis periculis cum ad Rempublicam, 'tum etiam ad homines privatos, maximos 'honores redundare. Itaque majores no-'stri, quum Medos sustinuerunt; quamvis 'a tantis nequaquam initiis orsi et progressi 'sunt, sed etiam res, quas possidebant, re-'liquerunt, *tamen* consilio potius, quam for-'tunae opibus, et confidentia majore, quam 'potentia, cum ipsum barbarum repule-'runt, tum etiam imperium ad tantam am-'plitudinem provexerunt. A quibus dege-'nerare non debemus: sed hostes omni ra-'tione ulcisci; operamque dare, ut hoc *im-*'*perium* non diminutum posteris tradamus.'

145. Atque Pericles quidem haec dixit. Athenienses vero, quod sibi consilium optimum ab illo dari censuissent, in ipsius sententiam decretum fecerunt; et de illius consilio Lacedaemoniis responderunt, cum singulatim, ut ille monuerat, tum etiam generatim, se nihil ipsorum jussu facturos: sed se ex foederum pactis ad judicium subeundum, et in eo de controversiis pari jure, parique conditione disceptandum paratos esse. Atque illi quidem domum redierunt, nec ullam legationem amplius postea miserunt.

146. Hae igitur querelae et discordiae inter utrosque ante hoc bellum exſtiterunt, ſtatim ex rebus ad Epidamnum et Corcyram geſtis ortae. Veruntamen dum hae *discordiae* inter illos adhuc eſſent, commercia inter ſe habebant, et alteri ad alteros ibant ſine caduceatore quidem, ſed non etiam ſine ſuſpicione. Nam ea, quae fiebant, erant foederum perturbatio, et belli materia.

THUCYDIDIS
LIBRI PRIMI
FINIS.

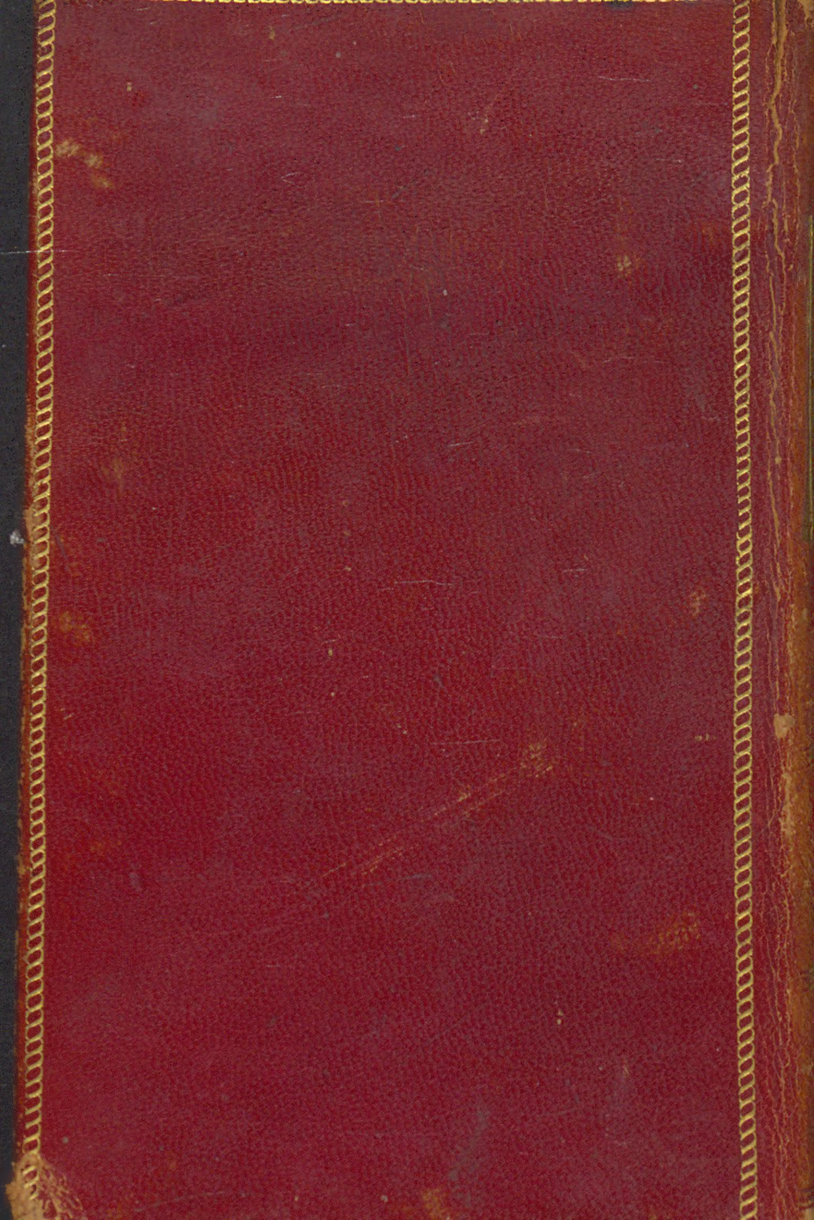

ρμϛ'. Αἰτίαι δὲ αὗται καὶ διαφοραὶ ἐγένοντο ἀμφοτέροις πρὸ τοῦ πολέμου, ἀρξάμεναι εὐθὺς ἀπὸ τῶν ἐν Ἐπιδάμνῳ καὶ Κερκύρᾳ· ἐπεμίγνυντο δὲ ὅμως ἐν αὐταῖς, καὶ παρ' ἀλλήλους ἐφοίτων, ἀκηρύκτως μὲν, ἀνυπόπτως δὲ οὔ. σπονδῶν γὰρ ξύγχυσις τὰ γιγνόμενα ἦν, καὶ πρόφασις τοῦ πολεμεῖν.

ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ
ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ
ΤΟ ΤΕΛΟΣ.

THUCYDIDE

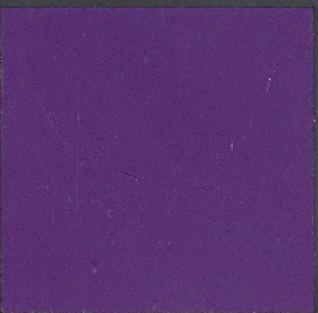
1

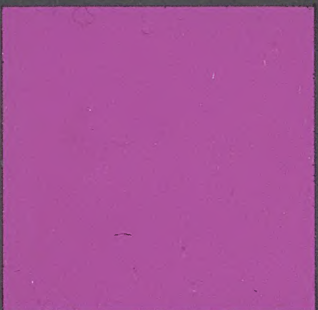

mm